

Tiberiu Svoboda

**Drumuri transcarpatice
între Olt și Cerna**

**EDITURA CETATE DEVA
2009**

Minunea de la Straja

*Biserica Sfinții Împărați
Constantin și Elena și
Înălțarea Crucii*

Svoboda Tiberiu

*Drumuri Transcarpatice
între
Olt și Cerna*

EDITURA CETATE DEVA
2009

*Mulțumim pe această cale Domnului Ilie Emil Părău
pentru sprijinul acordat pentru realizarea acestei cărți.*

Tehnoredactor: Janky Paul

Coperta: Nicu Jianu

Photo: Nicu Jianu

Descrierea CIP a Bibliotecii Nationale a României

SVOBODA, TIBERIU

**Drumuri Transcarpatice între Olt si Cerna / Tiberiu
Svoboda. – Deva : Cetate Deva, 2009**

ISBN 978-973-1855-39-4

821.135.1-992

Tipar executat la tipografia

Grafica Plus - Deva

sub comanda nr. 235/27.01.2009

Tel/Fax: 0254-219008

office@graficaplus.ro

*„... vârsta întotdeauna aduce
după sine nostalgia față
de locurile de obârșie!”*

Autorul

Cuprins:

1	Cuvânt înainte.....	5
2	Drumuri transcarpatice dintre Olt și Cerna - importanța lor	7
3	Drumul temerar dintre munții Parâng și Vâlcan - Defileul Jiului.....	13
4	Schela Gorj - Pasul Vâlcan	21
5	Pe Drumul Crucii la Straja și peste munte, la Bumbesti - Jiu	27
6	Drumul poștalioanelor: Vâlcan - Dealul Babii - Merișor	37
7	De la Runcu prin Cheile Sohodolului la Valea de Pești	41
8	De la cabana Câmpu lui Neag la Bâlta	49
9	Câmpu lui Neag - Câmpușel - Tismana	53
10	Sebeș - Obârșia Lotrului - Novaci (DN 67C) (Drumul regelui)	61
11	Polovragi - Curmătura Oltețu - Petrimanu - Ciungetu	73
12	Bistrița Horezu - Valea Lotrului	81
13	Drumeție pe Valea apelor repezi dintre Olt și Jiu (DN 7A) Brezoi - Voineasa - Petroșani	87
14	Drumul transcarpatic - Valea Oltului	97
15	Calea ferată Simeria - Petroșani - Târgu Jiu	103
16	Cetăți și turnuri de apărare la porțile Jiului	109
17	Bibliografie	115

Cuvânt înainte

Scriu aceste rânduri, ce vor sta alături de însemnările de călătorie ale domnului Tiberiu Svoboda, „Drumuri transcarpatice între Olt și Cerna” la întoarcerea dintr-o drumeție făcută împreună cu dl. Tiberiu Svoboda în Munții Tulișei, de la Merișor la Pasul Dealu Babii, pe vechiul „drum al poștalioanelor” ce lega odinioară țara Hațegului de ținutul Gorjului, trecând peste munți, prin Pasul Vâlcanului.

La fel ca în tinerețile noastre, am coborât din „trenul personal” ce oprește un minut în gara din Merișor, ne-am luat rucsacii în spinare și am pornit împreună spre munte.

Magazinul forestier de unde ne cumpăram pe vremuri câteva conserve de fasole cu costița și o pâine neagră, cu care cutreieram două - trei zile pe munte, nu mai există. Așa cum nici din vechea clădire a stației de poștalioane aflată alături de biserica satului, unde vizitii schimbau cai iar drumeții își potoleau setea cu o ulcică de vin, n-au mai rămas decât niște ruine. Doar drumul și poate fagii bătrâni, răsucii, strâmbi, ca niște plăsmuiri fantastice, au rămas aceiași. par neschimbați, deși a trecut o jumătate de secol de când ne cunoaștem ...

Ca de fiecare dată și această drumeție alături de domnul Svoboda este o adevărată lecție de geografie, istorie, botanică, etnologie, ecologie și... omenie. Desăvârșit cunoscător al munților ce înconjoară Depresiunea Petroșaniului, știe numele fiecărui vârf, a fiecărei văi, culmi, știe de unde vine și încotro se duce fiecare drum

de căruța sau potecă, cunoaște legendele și poveștile locurilor, știe denumirile mai tuturor florilor și calitățile tămăduitoare ale buruienilor ce le întâlnim în cale, îi știe mai pe toți „momârlanii” care își au gospodăriile sau stânila risipite din vale și până sus, pe culme.

După vre-o două ceasuri de urcuș, fără grabă, pe drumul poleit cu aurul topit din frunzele fagilor de brumele acestei minunate toamne, ajungem sus, pe culme, de unde privirea cuprinde mare parte din Depresiunea Petroșaniului, până spre crestele munților Parângului și Vâlcanului.

Urmaș al unei familii de cehi, veniți, în urmă cu două secole, de la Praga la Săcărâmb, la minele de aur, ajunși apoi în Valea Jiului odată cu începerea exploatării minelor de cărbuni de acolo, dl. Svoboda a moștenit de la strămoși odată cu numele și dragostea pentru munte. Împreună cu unchiul său Bela Svoboda, începe din copilărie să cutreiere potecile Parângului, Țureanului, Retezatului și Vâlcanului. A făcut cam tot ce se putea face în legătură cu muntele, i-a cutreierat potecile și i-a învățat legile scrise și nescrise, a construit cabane și refugii, a deschis noi trasee, a marcat și remarcat trasee turistice, a înființat cluburi de turism, a organizat manifestări turistice devenite tradiționale, a iubit muntele și drumeția ca nimeni altul.

Îi mai rămăsese un singur lucru de făcut: să scrie despre munte. și o face de câțiva ani, cu o energie și o putere de muncă de invidiat, publicând în paginile revistei „România Pitorească” dar și în alte periodice. Face și aceasta așa cum a făcut totul în viață, cu exactitate și profunzime, cu măsura lucrului temeinic și bine făcut, cu harul unui om dotat cu o simțire aparte.

Nicu Jianu

Drumuri transcarpatice dintre Olt și Cerna - importanța lor

Din vremuri îndepărtate, zidul muntos al Carpaților Meridionali dintre Cerna și Olt, fragmentat de numeroase văi dispuse radiar, a avut o importanță majoră pentru viața oamenilor așezați pe meleagurile închise ca într-o cetate cu pereții de granit ai munților Retezat, Vâlcan, Parâng și Șureanu, ce înconjoară marea Depresiune a Jiului.

Singura vale ce mijlocește scurgerea apelor din interiorul depresiunii spre câmpia olteană este marele defileu al râului Jiu, săpat de forța apelor cu sute de milenii în urmă. Aici, defileul sălbatic, strâns între coastele abrupte ale munților Parâng și Vâlcan, nu a permis multă vreme amenajarea unei căi de acces.

Cu toată experiența lor în construcția de drumuri, romanii au ocolit valea sălbatică a defileului, optând pentru traversarea Carpaților din această zonă peste munte, prin Pasul Vâlcan (1621 m). Spre acest pas se urcă din Pleșa și din Schela Gorjană, plaiul de la vama veche și cel paralel cu acesta fiind numit „Drumul Neamțului”. Din gura defileului, valea se mai poate ocoli și pe stânga ei, pe plaiul Dealul Mare care urcă de la Gura Sadului, trece peste muntele Petriceaua (1402 m) pe sub Parâng, spre a coborî la Livezeni. Acest drum însă nu a fost amenajat niciodată pentru circulație, fiind folosit doar ca drum de picior sau drum al oilor.

Drumul roman ce traversa Carpații Meridionali peste Pasul Vâlcan își continuă traseul peste versantul estic al Retezatului mic peste Dealul Babii pentru a coborî în preajma confluenței dintre Strei și Râul Alb, urmând vechiul drum al dacilor care însoțea râul Strei.

Geograful german Hugo Grothe (1907) remarca atașamentul strămoșilor daci față de cununa Carpaților Meridionali și faptul că aceștia trăiau nedespărțiți de munte („daci montibus inhaerent”), făcând din el o „coloană vertebrală” a viitorului popor român. Friederich Schwantz (?-1728), colonel în armata austriacă, a fost însărcinat, în anul 1721, să întocmească harta Țării Românești. Într-un chenar din colțul dreapta jos al hărții întocmite de el, se află inscripția de pe stânca muntelui „Vita Carolina” de pe Valea Oltului, prin care se amintește că romanii încercaseră tăierea unei șosele în lungul defileului: „unde viteazul Traian, împăratul Romanilor, n-a îndrăznit să se lupte cu Oltul, pe acolo a doua oară Carol al VI-lea, cu un admirabil curaj și stăruință, a pătruns. El a început cu

ajutorul lui Dumnezeu această șosea transcarpatică clădită pe fundul Văii Oltului. Lucrarea a fost terminată printr-o muncă herculeană în timp de doi ani, lăsând amintire o placă cu inscripția: Călătorule, folosește, bucură-te de o binecuvântare așa de mare a celui mai providențial principe; du-te fericit și gândește-te că nici o cale a virtuții nu este cu puțință".

Retragerea administrației romane din Dacia (271 d. Hr.), decisă sub pătrunderea tot mai frecventelor atacuri barbare, va pune capăt relativ scurtei perioade de strălucire a așezărilor din vatra depresiunii și va marca declinul drumurilor întreținute cu atât de multă grijă de către autoritățile imperiale. Unele dintre aceste drumuri vor continua să subziste, îndeplinind mai ales funcții comerciale.

Din combinarea comportamentelor spațiale ale populațiilor domeniului carpatic și circumcarpatic s-a născut o anumită practică a circulației zise transcarpatice care a menținut încă multă vreme continuitatea drumurilor depresionare, de vale și de plai, cu o tramă suficient de des circulată.

Peste drumurile comerciale se suprapuneau, total sau parțial, și marile drumuri de transhumantă pe care pendulau turmele din regiunile pastorale ale Țării Hațegului, ale jienilor, sau ale mărginenilor, spre zonele de iernat din Lunca Dunării, Dobrogea, Câmpia Banatului și a Olteniei. Ele se intersectau, de asemenea, și se suprapuneau parțial, cu alte drumuri de interes local. Acestea din urmă erau cele care structurau și ritmău cu adevărat viața rurală a satelor de munte.

Rolul jucat de axele de comunicație transcarpatică este ilustrat de apariția și cuprinderea teritorială a primelor formațiuni feudale românești, care au subzistat încă multă vreme, sub o formă neinstituționalizată, aceea a cnezatelor de vale, a căror viață se ducea în conformitate cu principiile de drept ale lui jus valahicus.

Voievodatul lui Litovoi, extins în nordul Olteniei, dar cuprinzând și Țara Hațegului ce includea și așezările de pe Valea Jiului, la fel ca și alte cnezate și voievodate transcarpatice (ale lui Ioan și Farcaș sau a lui Seneslau), aveau drept coloană vertebrală o axă transcarpatică, aceea a Jiului și Streiului, care asigura unitatea domeniului de pe ambele versante ale Carpaților Meridionali. Drumul prin Pasul Vâlcan - Dealul Babii - Baru Mare pare să fi fost intens circulat în acea vreme, dacă se are în vedere faptul că voievodatul lui Litovoi, cu centrul în nordul Olteniei, era vasal Coroanei maghiare cu care a întreținut relații politice și comerciale constante.

În acest context, se intensifică utilizarea economică și popularea depresiunii Jiului, care treptat se desprinde de unitatea hațegană, evoluând separat, mai ales după 1859 când la Petrița, în estul depresiunii, sunt achiziționate primele câmpuri miniere și se începe în anul 1869 extragerea cărbunilor. Exploatarea acestei

importante resurse a marcat o cotitură în componenta demografică locală, hotărâtoare în formarea noilor aşezări miniere fiind migraţia populaţiei din Ţara Haţegului ce a format aici satele cu denumiri duble specificate în hărţile specialiștilor (ex. Victor Tufescu, „Depresiunea Petroşani”, p. 32).

Marile drumuri medievale aveau funcţii bine definite, cele transcarpatice integrându-se în reţeaua comercială a vremii, indiferent de mijloacele de transport utilizate în cadrul spaţiului montan. Necesităţile de întreţinere, utilizare, administrare şi pază a marilor drumuri comerciale care traversau Carpaţii prin drumuri amenajate de-a lungul văilor sau peste plaiuri, urmăreau valorificarea avantajelor rezultate din vămuirea fluxurilor de mărfuri şi animale care traversau graniţele politice dintre Transilvania şi Ţara Românească. Au luat naştere adevărate instituţii de profil, ocupaţii specifice şi o întreagă serie de aşezări omeneşti a căror funcţionalitate era legată de circulaţia transcarpatică.

Folosirea drumurilor de înălţime şi a munţilor de graniţă a generat permanente conflicte între autorităţi şi între satele aşezate de o parte şi de alta a Carpaţilor.

Ca urmare, în anul 1514, la Merişor, se unesc trimişii haţegani ai lui Iancu de Hunedoara cu cei ai lui Basarab Voievod, domn al Ungrovlahiei, pentru a stabili hotarele munţilor celor două ţări - de la Olt la Jiu şi, mai departe, până la Orşova - şi pentru a se înţelege asupra unor măsuri de eliminare a „răzmeriţelor, a hoţilor, a prăzilor şi jafurilor” (I. Radu, „Istoria Bisericii greco-catolice din Ţara Haţegului”, Lugoj).

Veniturile încasate de autorităţi în punctele de vamă intrau, de regulă, în vistieriile celor două state vecine. Alteori, însă, ele puteau contribui la prosperitatea comunităţilor locale care se îngrijeau de buna gospodărire a vămii. Este cazul vămii româneşti din Pasul Vâlcan, ale căror venituri au fost dăruite la 1528, de către Radu de la Afumaţi, mănăstirii Tismana.

Necesităţile de apărare a graniţelor, a trecătorilor, a punctelor de trecere peste munte, a născut instituţia românească a plăieşilor, care avea la bază organizarea „Obştei Teritoriale”, cu misiunea de organizare a pazei, controlul, supravegherea locurilor de trecere „tănuite” ale muntelui.

Plăieşii aveau în grija lor paza plaiurilor şi controlul lor pentru prevenirea molimelor şi îndrumarea turmelor aflate în transhumantă, unde erau fixate locurile de numărare a acestora din punctele de vamă.

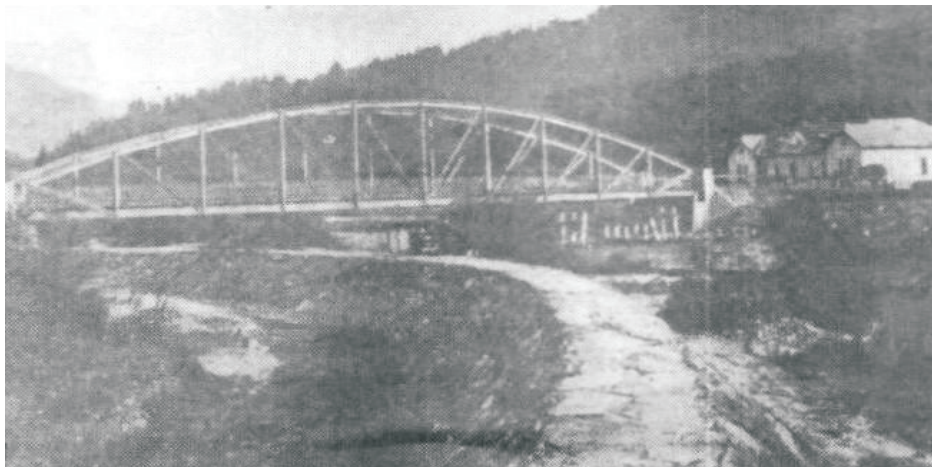
Începând din a doua jumătate al secolului al XVIII-lea, ca urmare a deselor răcoale ţărăneşti, pentru stăvilirea bejeniei ţărănimii spre ţinuturile din afara Coroanei, la care s-a adăugat supravegherea căilor de acces ale negustorilor între Balcani şi Europa centrală, autorităţile habsburgice organizează între 1762 şi 1763 „Regimentul 1 românesc de grăniceri” cu sediul la Orlat. Acest regiment avea misiunea de a apăra graniţa de-a lungul frontierei sudice şi răsăritene, de la

Țara Hațegului, până în Țara Bârsei. Regimentul a fost desființat după Marea Unire de la 1918.

În prezent, axa de comunicații Simeria - Petroșani - Târgu-Jiu este desenată de un drum național dat în circulație încă din anul 1890 pe tronsonul Surduc - Bumbesti (32 km). Drumul național Baru Mare - Petroșani, prin pasul Bănița - Bolii, a fost inaugurat la 1870. între anii 1868 și 1870 se construiește calea ferată Simeria - Petroșani, continuată pe Defileul Jiului începând din anul 1924 și predată circulației la 31 octombrie 1948. Astăzi, linia ferată pe tronsonul Simeria - Petroșani - Târgu-Jiu, complet electricată și parțial dublată, ca și drumul național pe același tronson, au suferit modificări majore și sunt supuse continuu unor lucrări de modernizare, asigurând o legătură sigură și rapidă între Valea Mureșului, la nord și Dunăre, la sud.

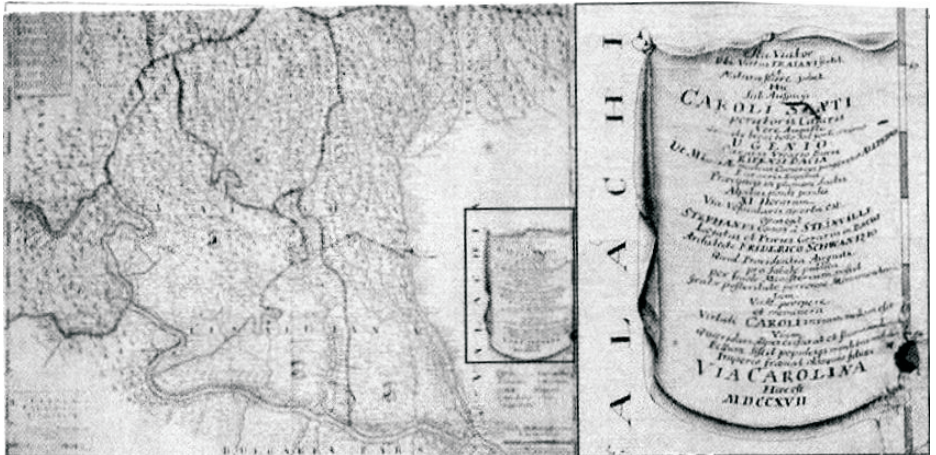
Prin defileul Jiului și al Oltului, peste culmi de munte aflate la mare înălțime, cum este drumul roman peste Pasul Vâlcan (1621 m), ori cel de pe culmea Parângului și a Căpățânii la peste 2000 m, trecând prin pajiștile vecine cu cerul, sub zări scăldate de soare, ori umbrite de fantasmalele colțurilor de munte, priveliștea ia contur de basm, generând în imaginația populară legende și întâmplări despre epoci fantastice sau demult apuse. Așa s-a născut cultul Soarelui, ideea nemuririi care stătea la baza concepției despre lume a strămoșilor noștri dacii, dar și cultul muncii.

Datoria noastră, a contemporanilor, trăitori pe aceste meleaguri de o frumusețe sălbatică, este să protejăm această comoară în care ne-a fost dat să viețuim.

????????????????

1721 – Harta întocmită de Friedrich Scwantz,
colonel în armata austriacă

Peisaj
din Pasul Surduc - 1906

Drum între stâncile
Surducului - 1904
– foto Kadar

Drumul temerar dintre Munții Parâng și Vâlcan - Defileul Jiului

*„Apa e ca aerul - unde i se deschide o
trecere, fie și o fisură, pătrunde și
schimbă felul de trai.”*

Jules Vernes - Castelul din Carpați

Defileele pe care Dunărea, Jiul sau Oltul le-au săpat de-a latul Carpaților Meridionali pot fi clasate printre marile minuni ale naturii din țara noastră. Orice drumeț care străbate drumurile prinse în cleștile stâncilor încearcă aceleași emoții și se simte copleșit de măreția acestora. Toate trecătorile au în comun monumentalitatea, dar se și deosebesc între ele în multe privințe.

La Bumbesti, poarta prin care Jiul părăsește munții, ești întâmpinat cu volburi și vâjâit de ape care se prăvălesc de la înălțimea munților, cu numeroase salturi și treceri vijelioase peste praguri de stâncă. Acesta este Jiul - angajat temerar la străpungerea munților, ajutat de dinții nevăzuți ai apelor care au ferestruit cu tenacitate, mileniu după mileniu, stâncile dure, lăsând în urmă, între Bumbesti și Surduc, un drum de 32 de km. întortocheat, cu întoarceri chinuite și meandre încâtușate.

La întrebarea: cum s-a format acest defileu ce străbate în întregime lanțul Carpaților Meridionali format aproape în totalitate din șisturi cristaline, primim răspuns din partea geologilor și geografilor: Inkey Bela, P. Lehman, Hofmann Karoly, Gheorghe Munteanu-Murgoci, Ludovic Mrazek, Emm. de Martonne, N. Orghidan și mulți alții, care prin studiile lor au stabilit că, la începutul Terțiarului, Jiul curgea spre miazănoapte, fiind unul dintre afluenții Mureșului. O întâmplare neașteptată produsă la sfârșitul Miocenului a furat apele Jiului silindu-l să-și schimbe drumul spre miazăzi, apucând de-a dreptul spre Dunăre, în loc să mai ocolească prin vadul Mureșului. Râurile de pe clina de miazăzi a Carpaților curgeau mult mai repede și săpau văi mult mai adânci. De aceea, un râu oltean, bogat în ape, a ros atât de repede muntele încât într-o zi a ajuns cu izvorul până la Surduc (în limba veche, acest cuvânt înseamnă „strâmtoare” și așa este într-adevăr), apoi a ros mai departe, până ce a ajuns într-un ținut larg, înconjurat de

panorama minunată a munților Retezat, Vâlcan, Parâng și Șureanul. Aceștia formează zidurile de nepătruns al Depresiunii Jiului. Încă din acele vremuri, Jiul își formase deja o vale destul de adâncă săpată în șisturi cristaline, situată cu circa o sută de metri mai sus față de talvegul său actual.

Odată cu începutul fenomenului de scufundare de la sfârșitul Miocenului¹, apele celor două râuri ce se unesc la Surduc și-au schimbat direcția spre miazăzi. În Geografia matematicianului și geografului Ptolemeu (90-168 d. Hr.) ele erau numite Rhabon iar numele Jiu este consemnat pentru prima dată în anul 1700 pe harta Țării Românești tipărită la Padova de către Constantin Cantacuzino stolnicul (1640-1716).

Depresiunea formată în căldarea străjuită de jur împrejur de munți falnici avea legătură cu exteriorul doar prin valea adâncă și îngustă a sălbaticului defileu strâns în chinga stâncilor dintre Parâng și Vâlcan, vale ce în acele vremuri nu a permis construirea unor căi de comunicație.

Unele scrieri atestă faptul că geto-dacii au reușit să taie în coastele stâncilor un drum de picior pe care, în anul 102 d. Hr., s-ar fi strecurat călăreții lui Lucinus Quintus ca să lovească pe la spate oastea lui Decebal care lupta la Tapae. Cohorta a IV-a romană Cypria, după ce s-a așezat în castrul de la Bumbăști, în loc s-o apuce pe râu în sus, a croit o șosea tocmai peste culmea Vâlcanului. Cu tot meșteșugul lor de a construi șosele, romanii își dăduseră seama că săparea și întreținerea unui drum printr-o vale atât de sălbatică cum era cea a Jiului, ar fi cerut prea multă muncă.

Jiul curgea pe atunci la umbra pădurilor seculare sau printre abrupturile stâncoase care îl închideau în strâmtoarea de piatră a muntelui unde, cu milioane de ani în urmă, s-au format în depresiunea Jiului marile depozite de cărbuni, de „pietre care ard” - cum le spuneau pe atunci oamenii.

Peste ani, Societatea de Mine și Furnale Brașov precum și alți investitori interesați de valorificarea marilor zăcăminte de cărbune descoperite pe fundul văilor, au concesionat întinse suprafețe de teren pentru a le transforma în câmpuri miniere, fapt care marchează începuturile exploatarii industriale a cărbunelui din Valea Jiului și declanșarea revoluției industriale.

O societate belgiană, interesată de valorificarea marilor bogății ale subsolului, solicită deschiderea sălbaticului defileu prin construirea unui drum și a căii ferate care să asigure legătura comercială dintre Transilvania și Țara Românească, propunere respinsă însă de guvernul ungar, din lipsă de bani.

---

¹ Miocen = Epoca inferioară a neogenului, caracterizată prin floră și faună apropiate celei actuale, în care s-au format contururile actuale ale continentelor și principalele lanțuri de munți (n. red. Cf. DEX, Ediția a II-a, București, Ed. Univers Enciclopedic, 1996, p.637)

În 1870, Societatea de Mine și Furnale Brașov începe lucrările de construire a unui drum pe defileul Jiului, sperând că și partea română va face același lucru. Însă complexitatea lucrărilor și costul ridicat al acestora au împiedicat partea română să înceapă și ea lucrările. În 1879, comuna Petroșani obține un credit de la statul austro-ungar pentru lărgirea și amenajarea drumului început de Societatea brașoveană. În 1880, o comisie ungară stabilește definitiv traseul viitorului drum la construcția căruia s-au angajat oficial ambele state. Lucrările au fost terminate în 1890, dar festivitățile de dare în circulație s-au desfășurat la 4 septembrie 1894, când la punctul de frontieră de la Polatiștea s-a aplicat o placă de marmură pentru marcarea evenimentului. Drumului i se aduc an de an îmbunătățiri, devenind cu timpul drumul național DN 66 pe care-l cunoaștem astăzi.

În primăvara anului 1868, încep lucrările de construcție a liniei ferate Simeria-Petroșani. Proiectanții au studiat de la început ideea legăturii Transilvaniei cu România prin defileul Jiului și printr-o cale ferată, în care scop societatea constructoare a efectuat în anul 1870 măsurători la Surduc, iar adunarea generală a societății „Prima cale ferată din Transilvania” a alocat acestui scop două milioane de florini (?). Statul ungar a respins însă acest proiect în favoarea construirii liniilor ferate de la Valea Prahovei și Valea Oltului considerate de mai mare importanță.

Construirea căii ferate Târgu-Jiu - Petroșani a început în 1924, dar lucrările au fost de mai multe ori întrerupte. Până în septembrie 1940, din volumul total al lucrărilor s-a executat doar 40%.

*Defileul Jiului
Surduc – Bumbești Jiu*

Ziarul local al vremii, „Avântul” anunța la 1 martie 1940: „Vor fi reluate lucrările de construcție a liniei ferate Bumbesti - Livezeni”, pentru care guvernul Gheorghe Tătărescu a alocat din buget 300 milioane de lei. Lucrările reluate au fost atacate din două puncte - Meri și Livezeni, desfășurate pe o distanță de 17 km. În faza finală, lucrarea măsoară 32 km, număra 32 de tunele cu lungimea de 8 km, 123 de poduri, podețe și viaducte, cel mai mare având înălțimea de 32 m, la aceste lucrări aducându-și contribuția peste 2500 de oameni.

După 23 august 1944, construcția acestei căi ferate a fost declarată „lucrare de urgență”, fiind înființat Șantierul Național al Tineretului unde, între 1 martie și 1 noiembrie 1948, au muncit peste 28500 de tineri din întreaga țară. Calea ferată a fost predată circulației la 31 octombrie 1948.

Pentru a parcurge sălbaticul defileu prin care șerpuiesc împletite în trei șoseaua, calea ferată și apele înspumate ale Jiului pornim și noi la drum din câmpia Surducului la vale, unde se unesc Jiul de Est cu Jiul de Vest, pentru ca împreună să formeze Jiul cel Mare.

Încă de la intrarea în strâmtoarea stâncilor, Jiul primește noi afluenți. Din stânga vin apele ce răsar din Parângul Mic și Cârja. Din dreapta își fac loc printre stâncile abrupte apele pâraielor Dumitra și Bratcul cu izvoare în munții Vâlcanului.

Mai jos de gara Pietrele Albe, deasupra Jiului și a șoselei, două tunele legate între ele de un pod metalic sunt străbătute de calea ferată. După câteva sute de metri, în stânga, se desprinde marea despicătură a Polatiștei, ale cărei ape colectează afluenții din bazinul vestic al Parângului Mare. În acest loc, până la marea Unire din 1918 a fost granița și punctul de vamă, iar azi este punctul de hotar dintre județul Hunedoara și Gorj, marcat printr-un basorelief, operă a sculptorului Schmidt Ladislau. Ne continuăm drumul însoțind albia cu apele învolburate, trecem de Cârligul Mic și de Cârligul Mare, mărginite de sălbaticile creste ale muntelui Dâlma Pleșii, Dâlma Vișinii sau al Ponorâtei care ne însoțesc aproape până la Lainici. După ce am trecut de Cârligul Mare, la înălțimea de peste 30 m fășnește din munte unul dintre cele mai mari viaducte.

Pe întregul sector montan, apele Jiului oferă o spectaculoasă priveliște de ape repezi, un sector plin de praguri și repezișuri, cu albia strânsă între șosea și calea ferată, sugrumată de pereții verticali ai stâncilor. Muntele se dă la o parte iar noi intrăm într-un mic șes în care mai dăinuie câteva clădiri ale vechii așezări grănicerești. De aici, spre est, urcă prin pădurea deasă de foioase o potecă marcată cu triunghi roșu care, după ce trece de locul numit „la băi”, unde la „fântâna din plai” se mai pot observa urmele fostelor terme și ale drumului roman, începe să urce o diferență mare de nivel. Aici se pot admira munții Reci (1468 m), stâncile de

la Prislop (2028 m), Ciocârliul Prisloapelor (2028 m) poteca ajunge pe Parângul Mare (2513 m) pe un traseu ce durează 10-12 ore.

Drumul nostru traversează apele Jiului peste un pod metalic și în scurt timp ajunge în marea luncă de la Lainici (cuvânt de origine tracă sau geto-dacă, ce vine de la Lanos care înseamnă piatră). Aici, la Măldărești, se află o așezare monahală construită între 1812 și 1847, mănăstirea Lainici, zidită pe locul unui schit de lemn ctitorit de Sfântul Nicodim de la Tismana în secolul XIV. Printre ctitori este menționată și Stanca Măldărescu al cărei nume vine, desigur, de la așezarea Măldărești. În acest loc, Jiul are o frumusețe de neînchipuit, apa lui cântă iar oamenii spun: „nimeni nu poate doini mai frumos decât doinește apa în Jiu”.

În afară de frumusețea neîntrecută a peisajului ce înconjoară mănăstirea, aceste locuri evocă călătorului multe file de istorie. Aici s-a adăpostit Tudor Vladimirescu, în straie de călugăr, pentru a scăpa de urmărirea turcilor.

De la mănăstire pornește un drum spre vest ce urcă pe versantul muntelui Vâlcan. Urmând acest traseu, după 1 1/2 ore, se ajunge la vechea construcție monahală Schitul Lainici pe care localnicii îl numesc Schitul La Locuri Rele. De aici, o potecă nemarcată ajunge la vechiul drum roman sau Drumul Neamțului din munții Vâlcan.

Nu departe de Lainici, se află ruinele mănăstirii Vișina, menționată documentar printr-un hrisov semnat de domnitorul Neagoe Basarab (1512-1521).

Ne continuăm drumul. După ce am trecut de complexul turistic Lainici, traversăm podul metalic de o vârstă cu drumul, care de aici urmează albia stângă a Jiului. În apropierea gării Meri ne oprim spre a aduce un omagiu generalului Dragalina, eroul de la Jiu căzut la datorie în luptele din Primul Război Mondial.

Valea începe să se lărgească, stâncile ciuntite de la Cioaca Gorunului și de la Murga, de la Păiușa sau Fata Unchiașului străpunse de ultimele tuneluri se îndepărtează de la albia râului, făcând loc apelor să intre în voie în lunca de la Sadu. Muntele se apleacă peste apele liniștite ale Jiului formând o grotă cu stânci afumate, plină de mister. Este „Hotelul Gorjului”, unde pe vremuri înnoptau gorjenii care, în peregrinările lor prin țară, cu căruțele acoperite cu coviltir, duceau var pentru a primi în schimb mălai. Jiul scapă de strânsoarea munților și, după ce primește din stânga apele pârâului Sadu, își reia domol curgerea spre sud. Drumul se distanțează de albia râului, traversează un pod metalic peste apele ce vin din valea Sadului, urcă o porțiune paralel cu linia ferată, trece deasupra acesteia și pătrunde în localitatea Sadu. Aici, la poarta de miazăzi a defileului, Jiul a depus de-a lungul vremurilor un strat gros de prundiș care umple întreaga depresiune.

În drumul nostru, ne oprim la castrul roman de la Bumbești, apoi ne abatem spre un sat gorjan frumos și bogat - Bumbești-Jiu, ridicat pe temelia unui castru roman, așezare de moșneni harnici, cu dare de mână, ale căror case își dezvăluie prispele largi și luminoase, încărcate cu mușcate multicolore și frumoase hortensii ce par grădini suspendate. Și ne vin în minte cuvintele lui Alexandru Vlahuță: „Nicăieri nu am văzut desfășurate cu atâta măiestrie într-un singur cadru toate cele trei frumuseți ale naturii: munții, apele, pădurea, ca în această trecătoare spre Petroșani”.

Cu trăsura spre Petroșani (foto 1914 Editura Frații Wiesy)

Podul de la Polatiște. Azi hotar între județele Hunedoara și Gorj.

Împletire de drumuri

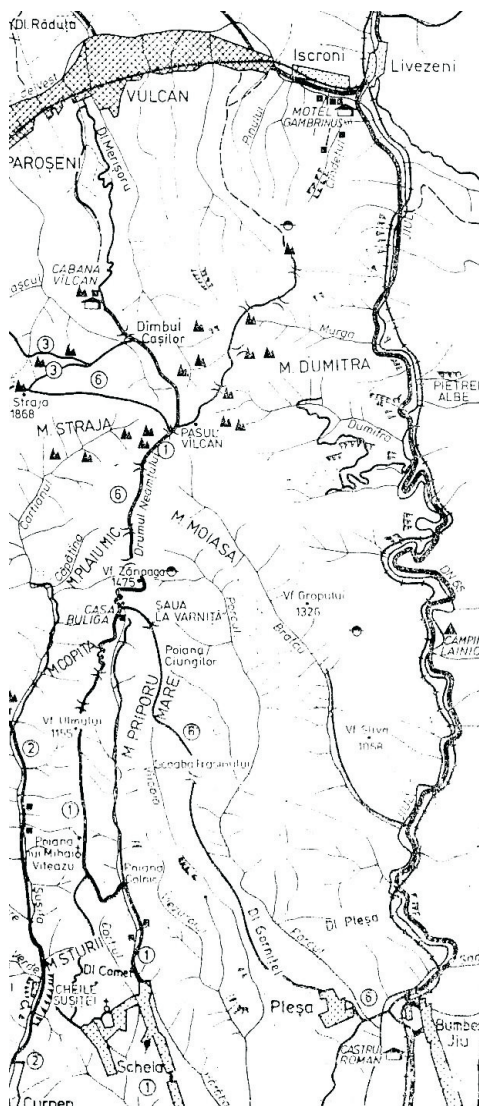
Viaduct

Mănăstirea Lainici

Schela Gorj - Pasul Vâlcan

Faima turistică a Parângului și al Retezatului a făcut ca munții Vâlcanului să rămână ceva mai în urmă, lucru care însă nu împiedică afluxul de turiști atrași de minunatele priveliști care se deschid din vârful masivului de un inegalabil pitoresc. Cel mai înalt vârf al Vâlcanului - Straja - se înalță la 1870 m altitudine. De aici privirea turistului cuprinde toată Valea Jiului apusean munciei de margine a munților Sureanu, munții Tulisei, Retezatul și Parângul. Dacă de sus, din Pasul Vâlcanului (1621 m) poți urmări întreaga câmpie a Olteniei, Jiul inferior, Motrul, Gilortul, iar dacă prinzi și o zi senină ai prilejul să vezi oglinda prelungă a Dunării, acolo unde cu milenii în urmă cuceritorii romani, în afară de întăriturile și fortificațiile ridicate, au realizat o altă operă de seamă prin construcția drumurilor de interes strategic și comercial, construite atât de durabil, încât au fost folosite mult timp și după părăsirea Daciei dacoromane, iar în unele locuri urmele lor se mai pot observa și în zilele noastre. Aceste drumuri legau castrule romane între ele, făcând legătura cu Roma.

De la Schela la cabana Vâlcan

Pentru a asigura trecerea armatelor sale către capitala Daciei, împăratul Traian încă din primii ani al domniei sale, sapă în malul drept al Dunării, în stâncile de la Cazane, un drum strategic după care începe imediat construcția sub conducerea lui Apollodor din Damasc marele pod de la Drobeta, de unde se ramifică prin inima Daciei mai multe drumuri de interes strategic.

Primul drum pornea din Moiesia Superioară, de pe dreapta Dunării, continuându-și traseul spre vestul munților Banatul prin Vărădia, Surduc, Berzovia, Cornățel și se oprea la Tibiscum (Jupa de lângă Caras Severin), pe râul Timiș.

Al doilea drum pornea tot din Moiesia Superioară, după ce traversa Dunărea peste Podul lui Traian de la Drobeta, înainta mai departe prin Orșova, Herculane, Domasna, Teregova, Voislova, Băuțari, și după ce traversa Porțile de Fier ale Transilvaniei ajungea la Sarmizegetusa Ulpia Traiana de unde apoi, mergea mai departe prin Călan, Geoagiu, Alba Iulia, Turda până la Cluj-Napoca.

A treia ramură pornea de la Drobeta și se îndrepta spre Valea Oltului. Din acest drum strategic la Motru, se desprindea o ramură care se îndreaptă către Valea Jiului, oprindu-se la Bumbăști-Jiu, unde romanii și-au ridicat un castru.

Faptul că trecătoarea de pe Jiu era îngustă și strâmtorată între stâncile abrupte ale munților Parâng și Vâlcan, i-a făcut pe romani să renunțe la construirea unei căi de comunicație pe această vale sălbatecă, fiind obligați să caute alte soluții pentru a trece munții, hotărând în acest scop să construiască un drum de înălțime, situat între Schela Gorjeană, Pasul Vâlcan și mai departe peste Dealul Babii și Merișor, pe Valea Streiului până la Hațeg, unde se unea cu varianta care venea de la Sarmizegetusa și urca pe Valea Mureșului până la Cluj-Napoca.

Drumul construit de romani spre depresiunea Jiului trecea prin localitatea gorjeană Schela de sub Arsurile, urca pe dealul Ciurlea, traversa Poiana lui Mihai Viteazul și mai departe prin serpentinele strânse urcă spre înălțime, trecând peste vârful Ulmul (1155 m), Zănoaga (1475 m) până pe coama domoală a Pasului Vâlcan (1621 m). Acest drum plin de frumuseți montane, peste tot cu văi adânci, abrupte, pâraie vijelioase, ce se strecoară printre stânci, pășuni nesfârșite cu iarbă deasă și covoare de flori multicolore ce acoperă munții din primăvară și până toamna târziu, turme de oi, ce trec din munte în munte însoțiți de dangătul tălângilor și cântecul fluierelor, umplu de bucurie sufletul acelor care încumetă să străbată aceste locuri mioritice.

Drumul transcarpatic, pe care l-au construit și, pe care mășăluiau romanii dinspre Depresiunea Gorjeană peste munți prin Pasul Vâlcanului și Dealul Babii pentru a pătrunde în spatele fortificațiilor lui Decebal reprezintă o poartă deschisă istoriei, dovedită prin urmele lăsate de castele și fortificațiile ridicate la porțile

defileului Jiului precum și descoperirile numismatice din vremea lui Tiberius Hadrian, Constantin cel Mare, Iulian și Augustus până la Domițian.

Drumurile romane aveau o lățime de 5-6 m, așezate pe o fundație formată dintr-un strat de bolovani și unul de pietriș, prinse între ele de cunoscutul mortar al vremii, peste care se așezau lespezi de piatră. Urmele acestor drumuri se mai pot vedea și astăzi, în apropierea modernului viaduct de la Ciopeia (Hațeg).

Retragerea administrației romane din Dacia (anul 276 d. Hr.), decisă sub presiunea tot mai frecventelor atacuri barbare, pune capăt relativ scurtei perioade de strălucire a așezămintelor răzlețe din vatra depresiunii și a marcat declinul drumurilor întreținute cu atât de multă grijă de către autoritățile imperiale. Unele drumuri au devenit impracticabile și au dispărut în timp, altele au subzistat încă o lungă perioadă de timp îndeplinind mai ales funcții comerciale, ca și drumul care traversa Carpații Meridionali prin pasul Vâlcan.

Deși, datorită accesibilității dificile era mai puțin frecventat în perioada feudală decât alte drumuri transcarpatice (prin pasul Bran, pe valea Oltului, ori al Buzăului), drumul prin pasul Vâlcanului a continuat să joace un rol important în relațiile dintre Țara Românească și sudul Transilvaniei. În anul 1211, această trecătoare spre Țara Românească a fost dată în stăpânirea lui Herman Salza, șeful cavalerilor teutoni germani însărcinați cu apărarea frontierelor Transilvaniei, populația băștinașă a botezat această trecătoare „Drumul Neamțului”. Drumul pleca din Hațeg - localitate devenită în sec. IV- XV, un târg important cu organizare, scaun de judecată și stăpânire românească mergea în amonte pe valea Streiului, de la Merișor trece peste Dealul Babii mergea la Pasul Vâlcan și mai departe peste munte, la Târgu Jiu, de unde se ramifică fie spre Drobeta T. Severin, fie spre gurile Jiului, sau ale Oltului, fie urma traseul cel mai important spre Calafat, unde se realiza tranzitarea produselor meșteșugărești dinspre centrele transilvane către Oltenia și mai departe spre Balcani. Schimburile transdunărene se sprijineau pe târgul Calafatului și îndeosebi pe cetatea Vidinului, importantă atât prin rolul politico-militar pe care îl juca în secolul XV-lea, cât și prin faptul că aici se aflau vechi așezări ale reguzanilor ceea ce facilita negoțul cu restul Peninsulei Balcanice (N. Iorga 1982, pag. 459).

Limita hotarului stabilit între Țara Românească și Transilvania la 9 iunie 1520 trecea pe versantul nordic al munților Vâlcan, pe malul Jiului apusean, unde administrația ardeleană a așezat un punct de vamă, cu o mică colonie formată din opt case folosite de către funcționarii erariali, așezați aici pentru asigurarea vămuirii mărfurilor și paza drumului transmontan, ce traversa Carpații Meridionali prin Pasul Vâlcan.

Instituirea dominației austriece în Oltenia (1717-1739), va fi benefică pentru înviiorarea traficului pe drumul Vâlcanului.

Pe acest traseu, cel mai scurt pe axa comercială dintre Mureșul mijlociu și cel al Dunării inferioare, administrația Austriacă a inițiat o serie de măsuri de lărgire, amenajare, întreținere și administrare a drumului, mai ales în zona montană, stimulând astfel schimburile comerciale cu Oltenia și peninsula Balcanică.

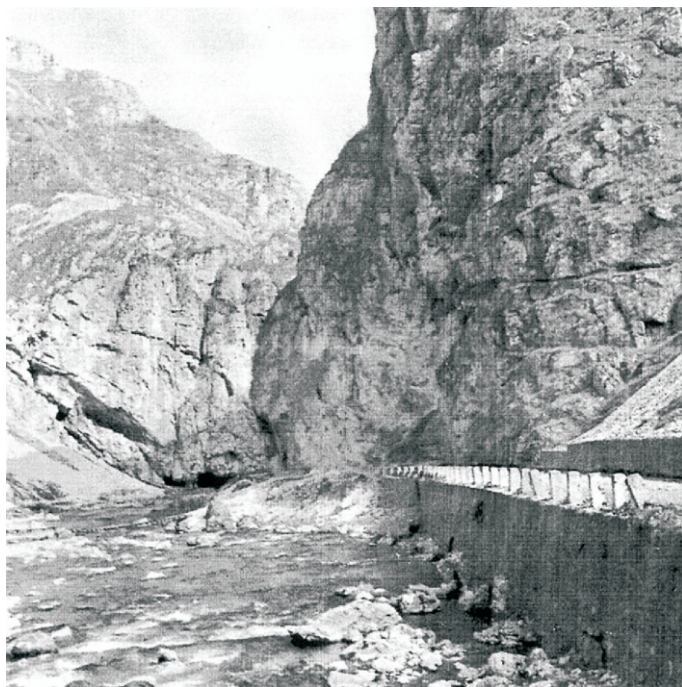
Marile drumuri transcarpatice integrate în rețeaua drumurilor comerciale ale vremii aveau funcții bine definite. Necesitatea apărării trecătorilor peste munte, a fortificațiilor și a punctelor de frontieră, a născut instituția românească a „plăieșiei”, cu misiunea de a se ocupa de organizarea „obștilor teritoriale”. Plăieșii aveau misiunea să vegheze și controleze locurile de trecere tănuite ale munților, mai aveau în grija lor plaiurile și controlul turmelor de oi aflate în transhumanță, preveneau răspândirea molimelor.

Pentru supravegherea căilor de acces al negustorilor care treceau din Europa prin Transilvania spre Peninsula Balcanică, și stăvilirea bejeniei țărănimii spre ținuturile din afara coroanei, autoritățile habsburgice organizează între 1762-1763, „Regimentul 1 Românesc de grăniceri”, ce sediul la Orlat, cu misiunea de a apăra granițele de-a lungul Frontierei dintre Jiu și Olt.

Începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu începerea exploatarea cărbunilor în Valea Jiului, circulația pe drumurile de plai și-au restrâns activitatea, cedând în favoarea noilor drumuri extinse jos de-a lungul văilor. Cu toate acestea rețeaua drumurilor de altitudine peste care sau suprapus total, sau parțial, drumuri de transhumanță pe care pendulau turmele de oi ale jienilor, al mărginenilor sau al hațeganilor, nu și-au pierdut rolul și importanța, ele nu au rămas izolate de noile drumuri moderne construite pe cursul văilor. Drumurile de înălțime extinse, astăzi sunt folosite în scopuri forestiere, pastorale, dar și pentru valorificarea potențialului turistic al munților, care își așteaptă iubitorii, mai ales al munților Vâlcan, mai puțin cunoscut și bătut cu pasul de către drumeți.

Munții Vâlcan

*Munții Vâlcan –
Cheile Șușița*

Pe Drumul Crucii, la Straja și peste munte, la Bumbești Jiu

Din Defileul Jiului, care desparte masivul Vulcan de munții Parâng, se ridică brusc, până la altitudinea de 1000 m, Vârful Cândetul, din care se desprinde spre vest culmea înaltă, cu vârfurile stâncoase, Drăgoiul (1690 m), Dumitra, Tenia (1671 m), Pasul Vâlcan (1621 m). După ce culmea urcă prin zona stâncoasă până pe vârf și Vârful Straja (1866 m) și Vârful Mutu (1737 m), aceasta pierde din înălțime, coborând spre sud-vest până la Sigleul Mare (1688 m), păstrându-și direcția spre vest, unde culmea unduitoare a Vâlcanului se termină pe Culmea Oslei, coborând în șaua La Suliți (1703 m) și, prin vârfurile Șarba și Turcineasa se unește cu platforma joasă a munților Mehedinți.

Lațul munților Vâlcan închide latura sudică a județului Hunedoara, despărțindu-l de marea depresiune olteană.

Acești munți, frumos înveșmântați cu verdele intens al pădurilor de fag și de rășinoase din timpuri străvechi, prin frumusețe, bogăția fructelor de pădure, a ierburilor tămăduitoare, a pajiștilor bogate și liniștea reconfortantă, au atras dintotdeauna oamenii locului, dar mai ales păstorii de oi și crescătorii de vite, care și-au adus aici, sub streășina brazilor, turmele și cirezile la vărat.

Traseul transcarpatic pe care dorim să-l parcurgem nu prezintă bariere stâncoase de netrecut, înălțimi impresionante cu povârnișuri abrupte. Este un munte cu trasee ușoare, potrivite pentru orice vârstă, nerecomandabile însă a fi parcurse pe timp de iarnă.

Pornim în drumeția noastră din dreptul bisericii Sfântul Niculae din Lupeni, înscriindu-ne pe drumul modernizat care urcă pe valea izvorului Roșia, trece peste șaua La Arvinte (1050 m), traversează poienile Sfântului Gheorghe, Poiana Stânelor, cu cele câteva conace de vară ale momârlanilor, apoi traseul turistic, marcat cu triunghi albastru, ajunge la Complexul turistic Straja Lupeni.

Pe întregul său traseu dintre biserica ortodoxă și muntele Straja, drumul ce măsoară 10 km șerpuieste prin păduri umbroase cu izvoare reci și ape cristaline, trece prin poieni cu iarbă grasă și bogată floră alpină specifică zonei, având pentru creștini o semnificație deosebită: din anul 2000, prin organizarea și inițiativa inimosului domn EMIL PĂRĂU, în fiecare an, de Vinerea Mare, din Postul Sfințelor Paști, pe muntele Straja Lupeni, pe așa-numitul Drum al Crucii, de la

Lupeni la Straja are loc o procesiune ce rememorează simbolic drumul Golgotei. Procesiunea, în frunte cu un sobor de preoți, pornește din fața bisericii Sfântul Nicolae din Lupeni, de unde credincioșii participanți în număr tot mai mare, cu miile, poartă pe rând pe umerii lor, masiva cruce, ca pe o biruință a vieții veșnice asupra morții.

Crucea măsoară 4,4 m lungime și 2,2 m lățime, purtând încrustate în ea moaștele a 14 sfinți care s-au jertfit pentru propovăduirea credinței lui Hristos, precum și o părticică din crucea originală a Mântuitorului, adusă din muntele Athos. Totodată, pe ea sunt încrustate cele 14 popasuri de pe „DRUMUL CRUCII”.

Traseul pe care îl urmăm către Sfântul Schit de pe muntele Straja, unde crucea este depusă la locul ei, sunt amenajate 14 stații (popasuri), marcate cu tot atâtea troițe care amintesc ce s-a întâmplat, la fiecare dintre ele, cu Fiul Domnului:

- Stația 1 – Mântuitorul este osândit la moarte și i se pune pe cap coroana de spini;
- Stația 2 – Iisus ia pe umăr crucea;
- Stația 3 – Iisus cade prima dată cu crucea;
- Stația 4 – Mântuitorul se întâlnește cu Sfânta Sa Maică;
- Stația 5 – Simion ajută pe Iisus să ducă crucea;
- Stația 6 – Mântuitorul își șterge și-și întipărește fața în marama dată de Veronica;
- Stația 7 – Iisus cade a doua oară;
- Stația 8 – Iisus mângâie femeile din Ierusalim care plâng;
- Stația 9 – Iisus cade a treia oară;
- Stația 10 – Golgota - Mântuitorul bătut, dezbrăcat și adăpat cu oțet și fiere;
- Stația 11 – Iisus este răstignit pe cruce;
- Stația 12 – Suferința pe cruce;
- Stația 13 – Moartea și luarea de pe cruce;
- Stația 14 – Are loc la Schitul Straja și rememorează punerea în mormânt a lui Iisus, în Sfântul locaș „Biserica Sfântului Schit Straja”, Sfinții Constantin și Elena și Înălțarea Crucii.

După ce am parcurs și noi „DRUMUL CRUCII”, ajunși sus, în muntele Constantinescu, ne-am oprit la cabana „Montana”, loc binecuvântat, ridicat pe locul unui vechi refugiu, unde la 21 mai 1996 s-a născut „MINUNEA de la STRAJA”. În interiorul unui bec electric, de ziua Sfinților Constantin și Elena, a

apărut semnul crucii. Becul fiind spart din greșeala unor turiști, SEMMNUL a apărut din nou după 40 de zile, într-un alt bec electric asemănător primului.

Bucurându-ne de ospitalitatea gazdelor, de condițiile deosebite oferite de moderna cabană „Montana”, cu forțe refăcute, fiind sâmbătă, am dorit să luăm parte la vecernia de seară După o scurtă plimbare ajungem pe platoul Constantinescu (după numele unui ofițer român căzut aici pe timpul Primului Război Mondial).

Ne oprim în fața unei impresionante porți, intrarea principală în curtea schitului numit generic „Tunelul Calendarului Creștin - Ortodox Straja”, unde, citind o pisanie, aflăm: „Toată această sfântă lucrare și cu pictura a fost făcută pe cheltuiala ctitorului Sfântului schit, domnul Părau Emil Ilie cu familia, soția Marcela și fiii Alin și Dorin”.

Facem cunoștință cu părintele Daniel care slujește acest sfânt locaș încă de când era diacon. În fața porții aflăm că, la 21 mai 1999, chiriarhul locului, Preasfințitul dr. Timotei Seviciu, episcop al Aradului și Hunedoarei, al cererea inimosului domn Emil Părau a dat binecuvântarea construirii pe înălțimea muntelui Constantinescu a schitului „Înălțarea Sfintei Cruci”. Lucrările au început imediat și au fost terminate în toamna aceluiași an, când, la 23 octombrie, un sobor de preoți în frunte cu dr. Timotei Seviciu, au sfințit biserica, dăruindu-i hramul „SFINȚII CONSTANTIN ȘI ELENA” și de ÎNĂLȚAREA CRUCII”.

Intrăm tăcuți, cu frunțile plecate, în tunelul Calendarului Creștin Ortodox Straja, în care însoțitorul nostru, cuviosul părinte Daniel, starețul Schitului Straja, ne explică semnificația sfințelor picturi aflate în această construcție, unică în felul ei.

Pictura de pe bolta tunelului reprezintă o trecere prin Sfânta Scriptură. Până la jumătate este reprezentat Vechiul Testament, iar cealaltă jumătate reprezintă Noul Testament. Pe peretele din dreapta sunt pictate cele 12 prăznicare, încadrate de sfinți și cele 10 porunci. Peretele din stânga este reprezentat de calendarul creștin ortodox în imagini, cu sfinții din zilele de peste an. Tunelul de sus al calendarului creștin ortodox - Straja până la biserică reprezintă un fel de moment pregător locului și momentului rugăciunii.

Ieșiți în curtea schitului, nu departe, pe locul numit Pârâul Crucii (dar unde, inițial, nu era nici o cruce), ne povestește părintele Daniel că au fost găsite mulțime de schelete și craniile umane, precum și armament ruginit. Nu era an ca pe acele locuri să nu se producă câte un accident, unele chiar mortale. Dar, de când domnul Pârâu, cu sprijinul minei Lupeni a ridicat crucea și a amenajat locul de pomenire, închinare și de desfășurare a slujbelor în memoria ostașilor-eroi căzuți

în Primul Război Mondial, nu îmi aduc aminte ca din anul 1999, când crucea a fost sfințită, în Straja Lupeni să se fi produs vreun accident, încheie povestirea părintele Daniel.

După vecernia de sâmbătă, cu binecuvântarea primită de la părintele Daniel, ne-am retras la cabana „Montana”, de unde, la apus de soare, în timp ce serveam bunătățile oferite de gazdele noastre, admiram vârful pleșuv al Strajei și crestele înroșite ale acestuia, pe care a doua zi urma să le străbatem.

A doua zi, în zori, părăsim cabana „Montana” pentru a porni la drum, urmând poteca înierbată umeziră de roua dimineții de vară. Ajunși în platoul Constantinescu am fost întâmpinați de un minunat răsărit de soare. Din spatele Parângului a apărut o linioară roșie, pe care se profila ca o umbră întregul lanț muntos cu crestele și zimții stâncoși. Apoi, în timp ce soarele s-a ridicat, liniuța roșie s-a adunat și cu încetul s-a transformat într-un glob incandescent de culoare oțelului topit, care s-a mărit continuu, pe măsură ce s-a ridicat pe înălțimea cerului. În același timp, jos, depresiunea Jiului părea o mare învolburată ce ascundea viața de toate zilele de natura pură a muntelui.

Poteca pe care o urmărim șerpuieste spre înălțimi pe versantul nordic al muntelui, străbate sprintar pădurile de fag și molid, din care răsar mulțime de izvoare cu ape limpezi, apoi trece prin pășunea montană cu iarbă grasă și smălțuită cu flori multicolore. Drumul devine tot mai greu din cauza lespezilor de piatră și a tufelor de jneapăn și ienupăr, care ne blochează calea, obligându-ne să ocolim, dar, cu toate greutatețile inerente muntelui, iată-ne ieșiți în golul alpin, de unde se înalță spre cer vârful golaș al muntelui Mutu. Bucuroși de vreme bună, continuăm drumul spre șaua muntelui, unde se arată o ridicătură de piatră numită în unele locuri momâie de piatră. Aici, localnicii îl numesc „altarul de piatră” sau „omul de piatră”, loc de închinăciune al strămoșilor noștri - dacii.

Urcăm spre vârful Mutu, ocolind cu grijă îngrămădirile de lespezi de piatră, grohotișuri, tufărișurile întinse de jneapăn și ienupăr. Învingători, ajunși sus în foisorul natural al vârfului Mutu, privirile se deschid în toate direcțiile, ca un evantai uriaș. Natura ne oferă secvență cu secvență frumusețile neîmblânzite ale versantului sudic al munților Vâlcan, cu ramificații desprinse din culmea muntelui Mutu: Piatra Radului, Sigleul Mare, Sigleul Mic, Arcanul și altele, toate cu culmi abrupte și zimțuite. Văi adânci brăzdează versanții. La nord, în adâncul văilor șerpuiesc apele strălucitoare ale Sarbei, Știrbului, Balomirului, tributare Jiului Românesc. Spre sud, se scurg apele repezi ale izvoarelor: Amaru, Cartianu, Sohodol, Motru și Bistrița, adunate toate de bătrânul Rhabon, mai în aval, după ce acesta scapă de strânsoarea stâncilor din marele defileu al Jiului.

De pe muntele Mutu ne abatem spre est, urmând o veche potecă a oilor, înierbată și aproape invizibilă. Furați de frumusețea peisajului, fără să ne dăm

seama, ajungem sus, pe vârful „Straja” (1868 m), despre care o legendă spune că acesta, cândva, era un tânăr chipeș, vânjos, puternic, cel mai înalt dintre frații săi, dar și cel mai iscusit în mânăuirea armelor. A fost așezat aici să aibă în grija sa straja, apărarea cetății și a împărăției bunul său văr, Craiul Vâlcan.

Din înălțimea Strajei, în coborâre, țancurile ascuțite, îngrămădirile de stânci desprinse dina cestea, grohotișurile și desele covoare de jneapăn, pe care numai ursul le poate străbate cu ușurință, ne-au pus rezistența fizică la grea încercare.

Scăpați din încorsetarea stâncilor, de la piciorul vârfului Straja, traseul pe care îl urmăm se desfășoară prin marea pășune alpină a muntelui Vâlcan, împeștițat de culorile unei bogate flore carpatine specifice zonei. Am găsit printre ierburi gușa porumbelului (*Silene vulgaris*), iarba fiarelor (*Cynanchum vincetoxicum*), gladiole sălbatice (*Gladiolus imbricatus*), păiuș roșu (*Festuca rubra*), smârdar (*Rhododendron Kutschy*) precum și plante mărunte ca ochiul găinii (*Primula minima*), ventricele (*Chrisantema alpinum*), dar și tufe de afin, merișori și alte plante care împodobesc stâncile și protejează pajیștile.

Într-un cadru natural, plin de frumusețe, traseul se desfășoară pe creasta ce leagă între ele vârful Straja cu șaua domoală a Pasului Vâlcan, unde intră pe urmele vechiului drum roman sau Drumul Neamțului, astăzi devenit o potecă modestă.

Ajunși în Pasul Vâlcan ne hotărâm să facem un popas mai îndelungat, pentru a ne reface forțele. În timp ce ne trăgeam sufletele la umbra unui brad singuratic, am deschis cartea de istorie a acestor locuri, scrisă cu litere mari, care ne face multe destăinuiri, din care redau câteva:

Bustul aurit al zeului Ares, descoperit aici în anul 1879, după unii specialiști în domeniu este atribuit secolului al III-lea î. Hr. și a fost lucrat în vestita școală a turnătorilor în bronz din Corinthia, condusă de marele maestru Lysipuss. Valoroasa statueta a ajuns în posesia baronului Victor Maderspach din Iscroni, care, la insistențele prof. Teglas Gabor, îl donează Muzeului de la Deva. Descoperirea statuetei și a unui însemnat număr de monede aparținând diferitelor etape istorice, dovedesc că teritoriile de pe Jiu au fost locuite dintotdeauna.

Ne aducem aminte de anul 102 d. Hr., când cohortele romane trec muntele prin Pasul Vâlcan pentru a lovi din spate armatele lui

Decebal, aflate în apărare la Sarmizegetusa Regia din munții Grădiștei.

După retragerea administrației romane (272 d. Hr.), locul acestora a fost luat de către primele formațiuni feudale românești, Voivodatul lui Litovoi, extins în nordul Olteniei, dar care cuprindea și Țara Hațegului împreună cu depresiunea Jiului, care avea drept coloană vertebrală axa transcarpatică, aceea a Jiului și Streiului. Drumul Vâlcanului pare să fi fost intens circulat la acea vreme, dacă se

are în vedere faptul că voivodatul era vasal coroanei ungare cu care trebuie să fi fost în relații politice și economice intense.

În anul 1211 trecătoarea peste muntele Vâlcan spre Țara Românească a fost dată de către autoritățile germane în grija lui Herman Salza, comandantul cavalerilor teutoni germani, însărcinat cu paza hotarelor. Populația băștinașă a numit atunci acest drum: „Drumul Neamțului”, asupra căruia veghează și ostașul așezat în foișorul natural, Straja.

Măi aflăm din marea carte a istoriei, că aici la înălțimea munților Vâlcan au fost date mari bătălii cu hoardele cotropitoare otomane. Într-una dintre aceste bătălii, la 1455 cade eroic pe câmpul de luptă comandantul de oști Nicule Cănde din Râu de Mori, devenit prin maghiarizare Kendeffy, care pentru faptele sale de arme și jertfa adusă coroanei ungare printr-o diplomă regală a fost înnobilit și împământănit cu mari moșii și păduri din Valea Jiului. Odată cu instaurarea administrației austriece în Oltenia (1717-1739), drumul peste Pasul Vâlcan ca axă principală a Mureșului mijlociu și al Dunării de jos, se bucură de o măi bună administrare. Au fost inițiate lucrări de întreținere, lărgire și amenajare, mai ales în zona montană, stimulând astfel schimburile comerciale dintre Transilvania, Țara Românească și Balcani.

Drumul de munte peste Pasul Vâlcan, a creat dintotdeauna conflicte între autoritățile și satele de pe cele două părți ale muntelui, fapt pentru care la 5 i uni e 1520 se întâlnesc la Merișor trimișii ardeleni și cei ai lui Basarab Voievod și sfat ținând stabilesc cu învoiala părților hotar între cele două țări de la Rușova (Orșova) și până la Olt.

Marile drumuri transcarpatice integrate în rețeaua drumurilor comerciale aveau, funcții bine defini te. Necesitatea apărării acestora a născut instituția românească a „plășiei”, cu misiunea, de a se ocupa de organizarea obștilor teritoriale. Plășilor le revenea misiunea să păzească punctele și locurile tănuite de trecerea muntelui, să aibă în grija lor plaiurile și controlul turmelor aflate în transhumanță.

Între anii 1753-1766 autoritățile habsburgice înființează milițiile de graniță la sudul și la estul Transilvaniei, chemate să servească interesele Curții de la Viena. În anul 1762-1763, a luat ființă Regimentul I de grăniceri români cu sediul la Orlat (Sibiu) cu misiunea de a veghea asupra graniței din părțile Făgărașului. Sibielui și sudul comitatului Hunedoara.

Pentru, controlul vamal și paza trecătorii de la Pasul Vâlcan, autoritățile ungare organizează un punct vamal, construind jos în Vâlcan o mică colonie erarială format de opt case, iar sus în poiana Straja Vâlcan un post de grăniceri, transformat după desființarea grănicerilor, în cabană turistică cu o capacitate de 5 locuri de cazare. Pe locul acesteia în anii '30 s-a ridicat vechea cabană Pasul

Vâlcan. La rândul lor autoritățile române fac același lucru sus în muntele Zănoaga, unde ridică Casa Buliga ca loc de vamă și de numărare a oilor aflate aici, în mare drum de transhumantă.

Plaiul din munții Vâlcanului a fost în tot timpul evului mediu o importantă cale de circulație, iar vama pură aici. o sursă de venituri pentru stăpânire, dar și pentru cetele de lotrii (haiduci) ce hălăduiau pe aceste meleaguri atrași de carele încărcate cu mărfuri scumpe și al poștalioanelor care treceau muntele. Unele surse amintesc de cetele conduse de Soldea Avram din Lupeni, Ioniță Ion care a stat cioban în Parâng și, pe care unii folcloriști l-au confundat cu Ioniță Tunsu. Adam Vâlsu hălăjuia în preajma anului 1848 în munții Vâlcan și în cele din urmă Dan Dăian, om școlit, amintit de O. Densușianu, în Graiul din Tara Hațegului astfel:

Foaie verde magheran
Ce voinic îmi sta Dăian
Însără, sara-n Vâlcan
Dimineața-n Orăștie
Cu domnii în cântălărie
Dă porunci împărătești
La birăii nemești.

În scurta retrospectivă istorică al acestor meleaguri nu se pot trece cu vederea evenimentele petrecute în primul război mondial. Peste Pasul Vâlcan au intrat în Transilvania primele unități ale armatei române eliberatoare, din cadrul căruia un pluton comandat de sublocotenentul Gheorghe Tătărescu, devenit primul ministru. al României, eliberează comuna Vulcan și instalează aici, primul primar român în persoana țaranului localnic numit Petrilean.

După aceste mici istorisiri dezbătute în doi cu prietenul meu de drumeție, iată-ne coborând versantul sudic al muntelui Vâlcan, unde în liniștea muntelui parcă se mai auzea scârțâitul de roți al carelor încărcate cu mărfuri și al poștalioanelor, precum și pocnetul bicelor mânuite cu îndemănare de către surugii.

Ne continuăm drumul către Plaiul Mic, trecând printre țăncuri ascuțite de piatră, în stânga și în dreapta noastră se deschid văi adânci și prăpăstioase. Dangătul rar al tălângilor și sunetul dulce al unui fluier, prevestesc că în apropiere paște o turmă de mioare. Într-adevăr ceva mai jos, întâlnim un ciobănaș cu turma sa de la care adunăm câteva date cu privire la traseul pe care dorim să-l străbatem.

Părăsim Plaiul Mic, urmând în continuare aceeași potecă pe drumul de creastă până în vârful Zănoaga (1421 m) De aici drumul în coborâre, devine anevoios, poteca este inundată de bolovănișuri și din loc în loc este blocată de tufe

de jneapăn. Coborârea în serpentine scurte până la Casa Buliga, unde un indicator turistic cu semnele și înscrisurile șterse de vreme și spălate de ploaie, departe traseul pe care am venit în două direcții: spre sud, coboară poteca ce trece peste vârful Ulmul (1155 m), Poiana lui Mihai Viteazul, apoi prin Cheile Susița ajungem în comuna gorjeană Schela, al doilea traseu se desprinde spre est și coboară pe creasta blândă a muntelui Priporu Mare, trece prin șaua La Varnița și Poana Ciungilor, apoi, de la Scoaba Frasenului, coboară pe Dealul Garnițel, de unde printr-o zonă mlăștinoasă intră în satul gorjean Pleșa și mai departe, ajunge la castrul roman de la Bumbești-Jiu, punctul final al drumeției noastre.

Au trecut 8 ore de când am părăsit Complexul Turistic Straja - Lupeni. Pe parcursul traseului străbătut am adunat în carnetele noastre o mulțime de observații asupra zonei pe care am cutreierat-o în această drumeție. Suntem hotărâți că la anul, în Vinerea Mare a Sfinților Paști să ne întâlnim din nou la Lupeni pentru a participa la manifestarea creștină, devenit de acum tradițională, **DRUMUL CRUCII**.

Drumul poștalioanelor Vâlcan - Dealul Babii - Merișor

Drumul construit de către legiunile romane-în urmă cu mai bine de 1900 de ani. care asigura legătura între depresiunea Olteană și sudul Transilvaniei, traversa munții Vâlcanului. După ce cobora în bazinul Jiului de vest, drumul roman urma culmea despărțitoare a bazinului Jiului de al Streiului, situat la limita estică a munților Retezat, trece peste Dealul Babii (696 m), după care ieșea aproape de confluența râurilor Strei și Râul Alb, la Merișor, pentru a-și continua cursul până la Hațeg, devenit în secolele XIV-XV un „târg căutat” (localitate), cu rol important în relațiile dintre Țara Românească și sudul Transilvaniei.

Procesul de feudalizare din Transilvania, dezvoltarea relațiilor comerciale, rolul jucat de axele de comunicație transcarpatice au ridicat importanța axei comerciale a Mureșului mijlociu și al Dunării inferioare, care trecea prin Țara Hațegului și mai departe prin pasul Vâlcan (1641 m), fiind singura și cea mai scurtă cale de comunicație care asigura legătura cu Țara Românească, fapt pentru care autoritățile vremii au inițiat măsuri de administrare, amenajare și întreținere a acestui drum, devenit cu timpul „drumul poștalioanelor”, stimulând astfel schimburile comerciale.

Atrăși de frumusețea locurilor străbătute de acest străvechi drum, care continuă „drumul neamțului” pentru a ajunge peste „Dealul Babii”, în satul Merișor (toponim de origine botanică de la *Vaccinium Vitis Idaea*, plantă cu fructe roșii din familia afinului), pornim din orașul Vulcan, din dreptul bisericii romano-catolice, loc numit pe vremuri „Lunca Boierească”, pe care în a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-a ridicat vechea colonie muncitorească cu micuțele căsuțe albe aliniate pe străzi paralele. Părăsim casele rămase din vechea colonie și după cca. 2 km intrăm în zona industrială, unde, după turnurile de extracție și alte construcții specifice, nu este greu să deducem că trecem pe lângă mina Vulcan, a cărei exploatare a început încă din anul 1892 pe lângă care cândva treceau poștalioanele și carele încărcate ale negustorilor.

După ce am lăsat în urmă instalațiile miniere „coloniile miniere” și casele modeste din cartierul „Crividia” drumul pietruit urcă abia simțit alături de apele pârâului Crividia și după 1 - 1 1/2 ore ajungem în cătunul „Dealul Babii, așezare de momârlani cu gospodăriile răsfirate pe culmile și versanții dealurilor Babii, Dâlma Corbului și Paltinul.

În continuare, din Pasul Babii drumul șerpuiește în coborâre pe versantul nordic, trece printr-un fânaș smălțuit cu flori multicolore și un izvor cu apă rece, străbate o pădure cu fagi seculari, apoi în panta lină continuă printre casele și gospodăriile merișorenilor înconjurate cu livezi de pomi fructiferi, apoi, cum se amintește într-un document din anul 1713, de I. Radu, „taie în două fânașul lui Boldijar din Râul Alb ...”, trece pe lângă biserica satului alături de care se mai pot observa urmele unor ziduri groase de piatră ruine ale vechiului han și al stației de poștalioane. Drumul străvechi care coboară pe valea Merișorului, trece printre gospodăriile răsfirate ale momârlanilor, care și-au ridicat aici din vremuri îndepărtate casele lor tradiționale construite din lemn sau piatră, unele dintre ele semănând cu adevărate fortărețe, formate din casa de locuit, adăposturile pentru animale, pentru fân, șura și alte acareturi cuprinse toate sub același acoperiș, sunt tradiționalele locuințe numite „casă cu ocol întărit”.

Drumul poștalioanelor continuă pe vale, pe sub locul unde astăzi se găsește gara Merișor ce domină de pe înălțimea sa întreaga vatră a satului Merișor, amintit pentru prima dată într-un document (diplomă) din anul 1453 prin care este întărită proprietatea unor familii cneziale din Sălașul de Sus,

Drumul cel Mare după ce traversează vatra satului, trece printre câteva gospodării cu case moderne, după care face joncțiunea cu D.N. 66 Hațeg - Petroșani.

De aici până la Petroșani avem de parcurs 16 Km, iar până la Hațeg 32 km.

***Merișor – Drumul poștalioanelor –
rămășițe ale fostului han și stație de poștalioane***

Merișor – Săua „Dealul Babii”

Merișor – Gospodărie cu ocol întărit

De la Runcu, prin Cheile Sohodolului la Valea de Pești

*„Pe rama calcaroasă și pleșuvă a Munților
Vâlcan, la contactul cu ulucul depresionar,
apele au creat văi și chei de un pitoresc
deosebit, Valea Sohodolului ocupând un
loc de frunte în comorile naturale dăltuite
în stâncă.”*

Vasile Zmeu

Pornim de la Târgu Jiu spre vest, pe DN 67 Tg-Jiu - Baia de Aramă. La ieșirea din oraș traversăm barajul centralei hidroelectrice Jiu, trecem printr-un cartier rezidențial în construcție, și după ce am depășit Combinatul de Lianți și Azbociment de la Bârsești, traversăm o pădure deasă de stejari.

La ieșirea din pădure, pe dreapta, în zări, se profilează pereții verticali cu muchii ascuțite, turnuri și obeliscuri în forme ciudate ale masivului muntos Vâlcan.

La kilometrul 13 al DN 67D, un indicator rutier ne direcționează spre așezările gorjene Răchiți și Runcu, sate cu bogate vestigii de arhitectură populară; case mari cu prispe largi încărcate cu mușcate roșii par a fi adevărate grădini suspendate; pivnițele din sat și cele din deal formează o adevărată tehnică a arhitecturii populare, legată de ocupația tradițională principală a locuitorilor, cultivarea viței de vie. E frumoasă toamna la Runcu pentru că la pivnițe, acasă sau la deal, în ulcioare, gâlgâie mustul proaspăt, dulce și aromat.

„Localitatea Runcu este vestită prin hârnicia locuitorilor, prin rodnicia ogoarelor și a viilor, a pădurii de castani comestibili, prin

activitatea culturală, specifică zonei gorjene; doinele runcane sunt tot așa de melodioase ca și apele Sohodolului, iar horele ca și izvoarele Câlciomiței”, arată regretatul Nae Popescu în ghidul turistic „Munții Vâlcan”.

O îndeletnicire cu străvechi rădăcini care s-a transmis peste veacuri, este păstoritul, care a mediat legături trainice între păstorii din Runcu și vecinii lor „momârlanii” jieni, care își pășteau turmele pe aceleași plaiuri de munte,

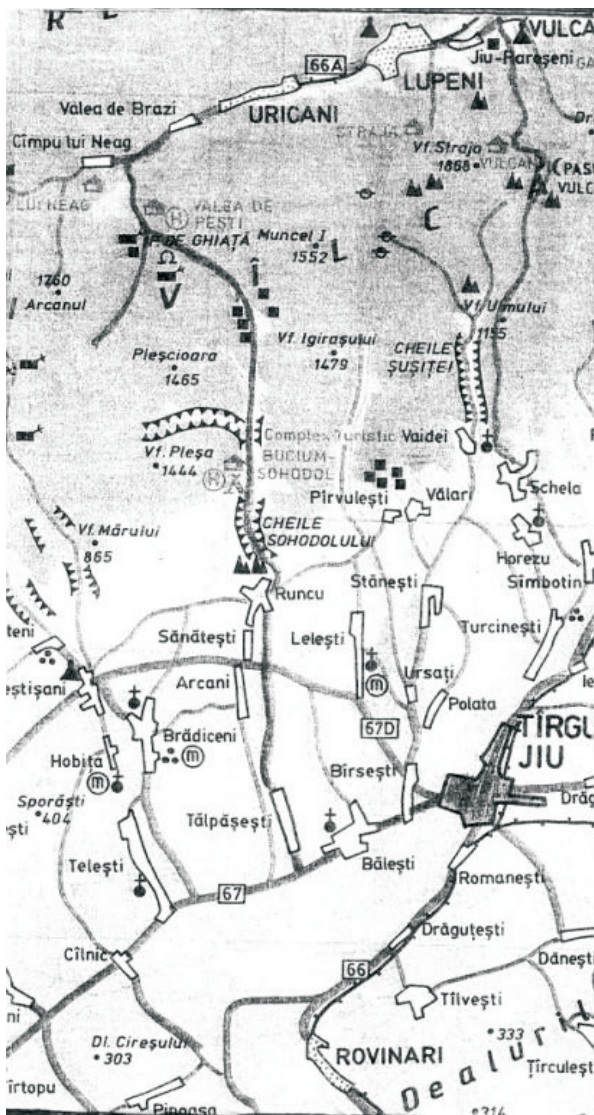

străbătând drumuri străbune, pe care le-a urmat și drumeția noastră între Runcu din Gorj și Valea de Pești de pe Jiu.

Strada principală a satului Runcu, la capătul dinspre nord, este dominată de o impunătoare clădire construită în stil popular, frumos ornamentată, cu balcoane

de lemn și pridvor, operă a meșterilor lemnari locali. Aceasta este Primăria comunei dincolo de case pe o distanță de 2 km spre nord se desfășoară minunatele chei ale O îndeletnicire cu străvechi rădăcini care s-a transmis peste veacuri, este păstoritul, care a mediat legături trainice între păstorii din Runcu și vecinii lor „momârlanii” jieni, care își pășteau turmele pe aceleași plaiuri de munte, străbătând drumuri străbune, pe care le-a urmat și drumeția noastră între Runcu din Gorj și Valea de Pești de pe Jiu.

Strada principală a satului Runcu, la capătul dinspre nord, este dominată de o impunătoare clădire construită în stil popular, frumos ornamentată, cu balcoane de lemn și pridvor, operă a meșterilor lemnari locali. Aceasta este Primăria comunei dincolo de case pe o distanță de 2 km spre nord se desfășoară minunatele chei ale Sohodolului (etimologic = valea seacă) sau Valea Runcu.

Runcu – Cheile Sohodolului – Valea de Pești

Ne aflăm la Gura Văii, kilometrul zero al drumeției noastre. Înainte de a traversa podul de beton, ne oprim câteva minute pentru a admira și immortaliza panorama intrării în chei, formele semețe ale munților ce se pierd în depărtare. Pornim pe drumul forestier ce înaintează în amonte pe albia dreaptă a râului secat. Încă de la intrarea în strânsimea stâncilor, Valea Sohodolului își arată grandioarea, sălbăticia și pitorescul său.

Pereții cheilor care se ridică vertical depășesc uneori 200 m, strângând în chinga lor drumul și albia seacă a râului care cu greu își face loc în canionul al cărui lățime este în multe locuri de 8-10 m, sau chiar mai puțin, lăsând ca petele de cer senin să se lase cu greu observate deasupra pereților de calcar, ce par, pe alocuri, că se apropie. Stâncăriile ce se înalță către cer ca niște castele, lasă între hornurile și fisurile de eroziune să se scurgă la vale șuvoaie de grohotișuri albroșiatice.

Nu departe de la intrarea în chei, pe malul drept al râului, apare sus în versantul stâncos „Peștera Popii”, loc de adăpost al omului primitiv.

Pe măsură ce urcăm, pereții de calcar par că ne barează la fiecare cotitură drumul sinuos, care după o oră de mers intră într-o mică luncă ce se desface dintre stânci, unde între câțiva pruni s-a ridicat o troiță de lemn în memoria unui tânăr căzut de pe o stâncă; locul este numit „Lunca cu pruni”. Aici, pe stâncile din apropiere au fost descoperite desene rupestre și rămășițe de ceramică, studiate și descrise de C.S. Plopșor în Arhivele Oltenie nr. 35, din 1938, pag. 37-46.

În timp ce înaintăm spre nord, pereții canionului se strâng tot mai mult, lăsând loc doar câtorva raze ale soarelui să ne lumineze calea. Un vuiet puternic, amplificat ca și vocile noastre de ecoul format în strânsimea stâncilor ne vestește că am ajuns la „Gârla Vacii”, unde din conducta de oțel care șerpuiește în aval odată cu drumul forestier, pe marginea dreaptă a acestuia, se desprinde o ramificație care deversează o parte din apele aduse la vale în gura unei peșteri cu intrarea zăbreliată. Acestea sunt apele care alături de alte izvoare nevăzute, pe căi subterane ajung la Runcu, unde, la poalele „Feții Dealului” formează izvorul Călcioaia.

Drumul întortocheat dintre stânci continuă în amonte, vadul secat la râului, încărcat cu bolovani mai mari ori mai mici, cu colțurile rotunjite și lustruite de apele vijelioase care umplu albia pe vremuri ploioase. După alți 200 m de mers, ne întâmpină o formă ciudată a naturii, ctitorie de milenii a apelor: un stâlp de eroziune fisurat până în vârf, cu baza roasă de ape, în care se deschide o arcadă sub formă de triunghi, prin care se profilează podul de beton care trece drumul pe partea stângă a albiei, aici plină de ape, dar, care după ce trec sub pod și intră în deschizătura triunghiulară a „Porții” sau a „Cuptorului”, cum îl mai numesc localnicii, se pierd, luând calea nevăzută a muntelui.

Deasupra „Cuptorului” se află „Peștera Pârleazul”. Ambii versanți ai Cheii par a fi împodobiți cu minunate covoare multicolore lucrute de mâinile harnicelor runcene. Pe calcarul de culoare roșie-cenușie, armonia de culori formată de plantele care rezistă ultimelor zile de toamnă târzie este de nedescris.

Furați de peisajul în care surprizele se succed una după alta, ne trezim la un moment dat în față cu un mastodont stâncos care barează calea drumului, obligându-l să-și schimbe direcția spre apus. La baza stâncii pe care îl ocolim, dintr-un tunel carstic de formă circulară țâșnesc șuvoaie de ape, care dau impresia că aici ar fi izvorul Sohodolului. Dar nu este așa, pentru că după ce am ocolit mastodontul de stâncă, din partea opusă ne dăm seama că acest tunel este o lucrătură de milenii a șuvoaielor de ape ce coboară vijelioase de la înălțimea Munților Vâlcan unde își au obârșia, formând aici o adevărată operă arhitecturală, în fața căreia se deschide o mică oază de verdeață, folosită de turiști ca loc de odihnă și popas. Aici, în masivul de stâncă se deschide o adevărată poartă de cetate prin care privești ca într-un vizor uriaș în cealaltă parte. Alături de această poartă, în stânga, alte două deschideri mai mici, asemănătoare cu nările unui animal sălbatic, de unde și denumirea locului „La Nări”, prin care te poți strecura cu ușurință pentru a admira bolta tunelului principal, în care apele Sohodolului se liniștesc, probabil pentru a-și mai trage sufletul după atâta luptă cu stâncile și coastele abrupte, pentru a putea porni cu forțele refăcute la o nouă aventură pe căile de nepătruns, tăiate de ape în adâncul subteran al muntelui.

După ce ne-am încărcat aparatele de fotografiat cu mulțime de imagini, facem un scurt popas, și iată-ne din nou la drum, dar nu înainte de a immortaliza imaginile de pe creasta zimțată a stâncilor dinspre soare răsare, unde, la înălțimea maximă a versantului se deschide o fereastră către cer, numită „La Inel”.

Ținta următoare a drumeției noastre, „Complexul Turistic Poiana Bucium”, cândva o perlă a zonei, până la care au mai rămas de parcurs doar 4 km, și unde doream să înnoptăm.

Odată cu trecerea podului părăsim marele canion, locul stâncilor este luat de o mică depresiune dominată de o vegetație bogată formată din stejari, fagi, ulmi, paltini, mesteceni, dar și nelipsitele nuceturi și pâlcurile de castani comestibili, pe sub a căror arcadă drumul forestier ca-n palmă înaintează cu fiecare pas spre înălțimile Munților Vâlcan. Suntem „La Căldări”, denumire ce corespunde pe deplin acestei forme de relief.

Traversăm mica depresiune, la capătul ei cotim brusc la stânga și intrăm într-un mic canion săpat în stâncile de calcar și granit de la Tismana. Suntem în „Cheile Vidrei”, pe care după aproape 150 m le părăsim, continuându-ne drumul spre nord. O mică ramificație ne duce în poiana unde doream să înnoptăm. Dar, spre dezamăgirea noastră, în locul fostului complex turistic am găsit un peisaj

jalnic, cu clădiri lăsate în paragină, altele distruse sau devastate de răufăcători, iar terenul de sport transformat în depozit pentru gunoaie, ceea ce a făcut să schimbăm planul drumeției pe care am pornit. Din informațiile culese de la câțiva muncitori care tocmai coborau de la munte cu un camion încărcat cu bușteni, am aflat că drumul forestier peste munte, la Valea de Pești, este în stare bună și se poate parcurge „per pedes” în cel mult 8 ore, dar la nevoie pe drum se pot găsi locuri de cazare la cantoanele silvice. Am hotărât, pornim la drum spre noua noastră țintă, motelul turistic „Valea de Pești”, situat pe versantul opus, cel nordic al Muntelui Vâlcan.

Urmând marcajul turistic „Triunghi roșu” trecem prin păduri dese de foioase, stejar și fag cu frunzele intens colorate, flancate aproape pe întregul traseu de abrupturi stâncoase întretăiate de albiile pline de ape înspumate și reci ale pâraielor Gârbova, Pârâul Sec, Valea Rea și altele cu albiile seci, ale căror ape au fost furate de stânci.

După cca. 2 km, o altă tăietură adâncă în masivul de calcar formează un alt canion cu lungimea de câteva sute de metri, numit „Cheile Pătrunsa”, de unde Sohodolul își mărește debitul prin izvorul care țâșnește de sub versantul de opus al Pătrunsei. Ceva mai sus cu cca. 100 m, ascunsă în desișul pădurii și printre grohotișurile prăvălite pe hornurile formate printre stânci, se află „Peștera Pătrunsă”, loc în care după unii cercetători și-ar fi găsit adăpost omul culturii Coțofeni.

Acest canion, după numele pe care îl poartă, te pătrunde prin personalitatea sa și nu poți trece mai departe fără să faci un mic popas la „toaia de la Bogdana” ce încheie ieșirea din chei, de unde drumul forestier întovărășește în amonte pe dreapta albiei apele Prilejelor ce par că s-au mai liniștit în albie. Consultând harta turistică a Munților Vâlcan, aflăm că suntem „La Bulzuri”, unde, izvorâte dintre stânci, apele se prăvălesc vijelioase peste pragurile și barajele de piatră, formând cascade ale căror ape strălucitoare la lumina soarelui formează curcubeu cu o bogată paletă coloristică.

Din dreptul bulzurilor drumul forestier șerpuiește cu greu în strânsoarea stâncilor, până ajunge la cantonul silvic de la Dragomirna, de unde valea se lărgeste, formând mai multe lunci deschise, cu o vegetație bogată, între care începe să-și facă loc din ce în ce mai mult bradul. De la Dragomirna în amonte după 1,3 km, în pereții abrupti ai Plesnicioarei se arată peșterile Măruia și Contului. Drumul urcă sinuos până în „șa” de unde, urmând curba de nivel iese în „Gropul Sec”, unde se află peștera cu aven „La Urloi”, loc de adăpost pentru turmele de oi și capre ale runcenilor.

Pe măsură ce înaintăm, își fac tot mai mult loc pădurile de brazi care domină zona. În zare spre est se profilează plaiurile alpine din apropierea vârfului Siglău

(1682 m). La Valea Podului drumul forestier traversează apele Jaleşului, unde o piatră kilometrică indică că de la Poiana Bucium și până în acest loc am parcurs o distanță de 13 km și ne aflăm la locul numit „Pescaru”, unde pe vremuri funcționa o colonie de muncitori forestieri. În acest loc se întâlnesc apele pâraielor Sohodol, Sigleu și Ciceruia, formând toate la un loc un singur șuvoi, iar spre dreapta se desprinde o ramură a drumului forestier ce urcă spre exploatarea forestiere de pe valea Pescaru.

Drumul nostru continuă în urcuș susținut, trece pe lângă ultimele rămășițe ale fostei colonii, traversează podul peste apele Ciceruia, pentru ca apoi, pe serpentine largi să ajungă sus în șaua „Dâlma Căzută” (1125 m), punctul cel mai înalt al drumeției noastre. De aici drumul forestier, care urmărește curba de nivel și în serpentine lungi coboară la „Bordul Maurului”, situat la coada lacului de acumulare, de unde până la motelul turistic Valea de Pești, situat la cota 910 m altitudine și deasupra lacului cu 35 m, au mai rămas de parcurs încă 1,3 km. De la motel și până la DN-66A din vestul Văii Jiului, care leagă între ele Câmpu lui Neag și Petroșani, distanța măsoară 2,7 km.

Drumeția noastră între satul gorjean Runcu - Poiana Bucium - motelul turistic Valea de Pești de pe Jiu, a măsurat 25 km și a durat în timp aproape 10 ore de mers lejer. Întregul traseu a fost fermecător, plin de frumuseți oferite de natură și presărat de numeroase frumuseți, iar aerul curat, apele cristaline și reci care răsar din stâncă la tot pasul, au transformat drumeția noastră într-o plăcere, făcând să uităm de oboseala drumului. Întregul traseu, cu mici excepții, a fost relativ ușor, motiv pentru care îl recomandăm tuturor vârstelor. Suntem siguri că cei care se vor încumeta să parcurgă acest traseu transcarpatic peste Carpații Meridionali, nu vor regreta și vor reveni pentru a străbate și alte trasee care traversează munții care despart între ele două depresiuni, cea a Jiului la nord, și a Gorjului la sud.

Cheile
Sohodolului –
Vedere
de la
Galciomita

Cheile Sohodolului – „La Cuptor”

*Cheile Sohodolului –
drumul și albia seacă a râului
în strânsimea stâncilor*

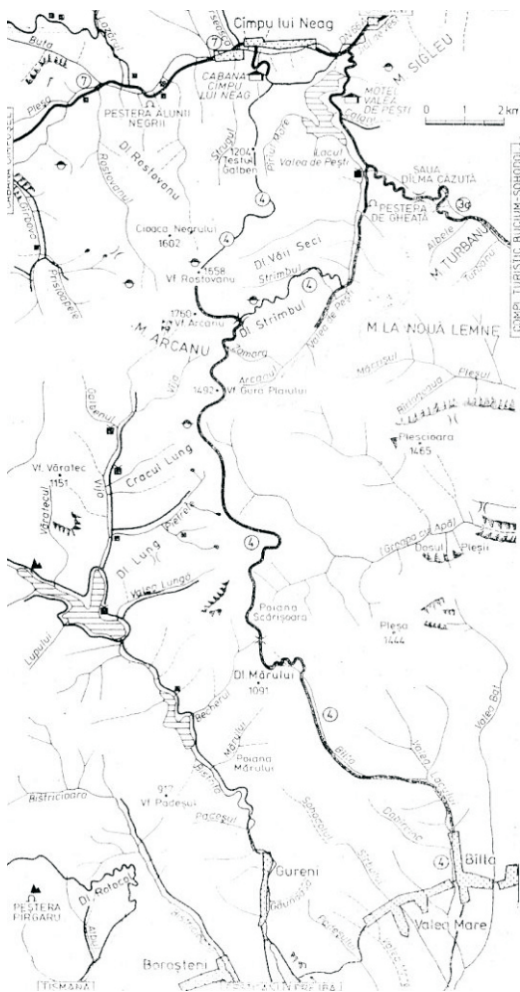
*Cheile Sohodolului –
„La Nări”*

De la cabana Câmpu lui Neag la Bâlta

Ne propunem să parcurgem un alt drum transcarpatic din Carpații Meridionali, între cabana Câmpu lui Neag și Bâlta Gorjeană, două așezări vechi de români - și azi locuitori ai acestor sate – păstori păstrători de datini, tradiții folclorice și etnografice.

Pornim la drum de la Cabana Câmpu lui Neag (850 m altitudine), urcând poiana scurtă de pe Dealul Ciocanului brăzdat de mai multe șanțuri roșiaticce. La capătul de sus al poienii, o potecă trece spre sud prin pădurea deasă de fagi și după 30 de minute de mers iese în fosta carieră de piatră de la Pribeagu. Coborâm prin bolovăniș până la baza acesteia, trecem podul peste pârâul Pribeagu, după care intrăm într-un drum de căruțe, pe care localnicii îl numesc „Drumul Neamțului”, care urcă pe dreapta apei, urmând curba de nivel. După o oră de urcuș lent sosim pe o culme îngustă cu loc de popas, numit „La Bânci”.

Traseul înaintează în pantă lentă, urcă două serpentine largi,

Cabana Câmpu lui Neag - Bâlta

traversează o zonă mocirloasă, de unde culmea muntelui se deschide și intră într-o pădure de fagi înalți. Au trecut două ore de când ne-am început drumeția și ne aflăm la înălțimea de 1400 m, trecem pe lângă izvoarele cristaline ale Pârâului Mare, care se varsă în lacul de la Valea de Pești. De la izvor drumul înaintează pe direcția sud-vest, înconjoară versantul, după care intră pe fruntea culmii Cioaca Neagră, de unde se îndreaptă prin desişul pădurii spre sud, urmând într-un urcuş lent şaua muntelui până la liziera superioară a molidului, înaintând în linie cu pădurea pe lângă vârful Rostoveanu (1685 m) care rămâne pe dreapta.

Părăsim pădurea și ieşim pe culme unde îşi fac apariția stâncile de la Arcanu, iar spre sud deasupra acestora se profilează silueta prelungă a vârfului Arcanu (1766 m).

Ocolim vârful și înaintăm spre stânga, unde izvorul cu apă rece de pe Dealul Strâmbu ne invită la un mic popas, oferindu-ne o priveliște minunată asupra munților din jur. La răsărit se profilează culmile muntelui Vâlcan, cu vârfurile Straja, Coarnele, Sigleul Mic și Sigleul Mare. Spre miazăzi îşi arată spinările stâncoase Plesnicioara, Pleșa, Riva, Voroșteni și Gura Plaiului, pe care şerpuiește la vale „Drumul Neamțului”, pentru a face legătura cu Bâlta gorjeană.

Spre apus domină imaginile pline de contrast ale crenelurilor săpate de vreme ale muntelui Oslea, cu principalele sale culmi.

Dacă ne întoarcem cu fața spre miazănoapte, privirile ne sunt atrase de înșiruirea de la est spre vest a munților cu piscuri semețe: Iorgovanul, Stănuleții, Albele, Piule, Drăgșanu, Custura, Gruniu, Lazăru, în spatele cărora se ridică maiestuos vârfurile Păpușa, Peleaga și Retezat.

După ce ne-am odihnit și am savurat frumusețile naturii din jur, urmăm în continuare traseul oferit de „Drumul neamțului”, care coboară în serpentine largi pe curba de nivel a Dealului Strâmbu. La ultima serpentină lăsăm în urmă obârșia pâraielor Zamora și Arcanu, afluenți ai pârâului Valea de Pești. Trecem pe lângă colții stâncoși ce premerg Vârful Plaiului (1492 m) ce se ridică în stânga noastră. După câteva sute de metri, la prima stână se desprinde spre stânga poteca ce urmează culmea care trece peste şaua La Nouă Lemne (1345 m) pentru a se întâlni la Poiana Ștevioara, cu drumul forestier ce urcă dinspre Runcu.

De la stânele din Gura Plaiului facem un ușor ocol spre dreapta, urmând plaiul până la cota 1181 m, unde se desprinde ramificația de drum către Valea Pietrele, unindu-se în dreptul cantonului forestier care urcă de la Boroșteni. Drumul neamțului continuă urcușul lent până la Poiana Scărișoara (1345 m). Spre apus apar abrupturile stâncoase ale văii Vija, amplificate de strânsimea stâncilor care formează Cheile Bulzului (Prisloapelor).

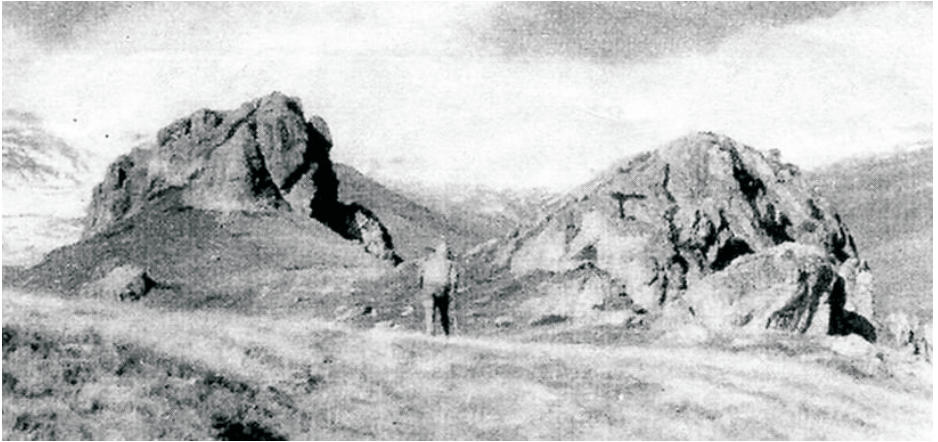
Spre stânga se desprinde un drum forestier care coboară în Valea Scărișoara. De la stânele aflate la bifurcacia de drumuri spre Bâlta, pe abruptul muntelui prin

serpentine scurte până pe Dealul Mărului, coboară Drumul neamțului (1091 m), urmând malul stâng al pârâului care trece prin Gura Plaiului, unde se adună apele pârâielor Topliceanu, Valea Lacului, Pârâul Mare, Vranița, Zăpodina și Dăbârcina, care toate la un loc formează pârâul Bâlta, care, după ce trece prin cheile cu același nume intră în câmpia olteană pentru a se uni cu Motrul. Ajunși în micul sat gorjean așezat la răscruce de drumuri „BĂLTA” excursia, care a durat 8 ore, a luat sfârșit. Ne întoarcem la casele noastre cu satisfacția că am mai străbătut un pitoresc drum transcarpatic situat între Jiu și Olt.

Ciobănaș pe Muntele Șarba

Munții Vulcan – la „Bulzuri”

Turma de oi pe Muntele Șarba – pe fundal Muntele Iorgovanul

Câmpu lui Neag - Câmpușel - Tismana

„În munții aceștia s-a încheșat Tăria și unitatea neamului românesc ... Aici, în întăriturile acestea au stat Adăpostiți aproape o mie de ani Strămoșii noștri, când pe șesurile Dunării Curgeau puhoaiete de barbari jefuind și Pustiind locurile pe unde treceau.”

Alexandru Vlahuță – România Pitorească

Câmpu lui Neag, așezare străveche de momârlani, în care abia mai poți întâlni câte un crâmpei din viața patriarhală de altă dată, poartă acest nume în amintirea unei haiduc, Neagu, fugit din Țara Românească, care împreună cu Stanciu, Tabără, Vințe, Dumitresc și Mănăilesc s-au statornicit pe aceste meleaguri împreună cu turmele lor.

Primul document scris despre această așezare dăinuie de la 18 ianuarie 1493, când regele Ungariei Vladislav al II-lea, întărește drepturile unui nemeș hațegan asupra terenurilor din Valea Jiului. În acest act găsim pentru prima dată denumirea a două localități jiene: la vest „NYAKMEZŐ” (Câmpu lui Neag) și la est „PTERELA” (Petrila).

Traversând străvechea așezare de păstori și crescători de vite, cu greu, printre noile construcții am mai putut descoperi câteva case și suri de lemn, înnegrite de vreme, cu arhitectura lor străveche, așa-numitele „case cu ocol întărit”, asemănătoare unei cetăți. Dar și mai rar am putut întâlni țărani îmbrăcați în portul popular tradițional, de altă dată.

După ce am traversat satul, primul popas l-am făcut la „Cheile Butii”, unde, grupului nostru i s-au alăturat doi ciobani, care, cu caii lor împovărați, urcau cu merinde la stânele din „Câmpu Mielului”.

La plecare, unul dintre noii tovarăși de drum, după ce și-a aruncat privirea spre vârful unui munte singuratic ce strălucea în lumina soarelui de vară, potrivit semnelor cunoscute de localnici, ne-a asigurat că a doua zi vom avea parte de o zi bună pentru drumeție.

Pe frumoasa Vale a Jiului trăia odată un cioban harnic și priceput pe nume Neag, care își îngrijea turma ca lumina ochilor și era mândru de ea, nevoie mare. Locurile de pășunat ale lui Neag erau cunoscute sub numele de Câmpu lui Neag. Dar, cum nu-i este dat omului să trăiască pe pământ numai într-un vis frumos, într-o zi se întâmplă un mare necaz. Ca din senin, se ivi ceva nelămurit și întunecat, ca un nor negru de ploaie, și până să se dezmeticească el, auzi oile behăind. Apoi văzu cum o parte din turma sa a început a se ridica, fiind înghițită de norul cel negru. După un timp, Neag află de la alți ciobani că smocuri din lâna de aur a oilor și mieilor lui au fost găsite tocmai pe Valea Scocul Mare. De atunci, locului i-a rămas numele de Câmpul Mielului. Probabil aici s-a oprit balaurul să se ospăteze pe malul apei.

Dar cum călătorului îi sade bine cu drumul ne-am luat rămas bun de la primitoarele noastre gazde, continuându-ne drumul către obârșia Jiului de Vest. După un scurt timp, am intrat în Cheile Scocului, de la Gura Scorotei, străjuit pe ambii versanți de pereți stâncoși și abrupti de calcar. Deasupra noastră zăream doar o dungă de cer albastru, luminat de razele soarelui.

Albia râului pe această porțiune este seacă, este de fapt un „sohodol”, loc unde apele dispar dedesubt, sorbite de un curs subteran, necunoscut de nimeni. Această parte din traseul drumeției noastre se numește „Scocul Mare”, sau „Scocul Sec al Jiului”.

Am răsuflat ușurați când am scăpat din strânsoarea stâncilor și valea s-a deschis larg, întâmpinându-ne cu o poiană luminată de soare. După ce am trecut printr-o pădure deasă, după o costișă a apărut în fața noastră Câmpușelul cu cele două cabane, cea silvică (1130 m) aflată într-o stare avansată de degradare și, mai sus cu cca 1,5 km, cabana de vânătoare (1180 m), unde am hotărât să ne petrecem noaptea

Itinerarul primei zile ne-a purtat pașii printr-o lume feerică, presărată cu chei, peșteri, scocuri, sohodoluri și minunatul curs al Jiului de Vest. Traseul dintre Câmpu Lui Neag și Câmpușelul, pe o distanță de 16 km, s-a desfășurat în mare parte pe viitorul drum modernizat ce va lega Valea Jiului cu Valea Cernei, pe care într-un ritm lejer l-am parcurs în aproape cinci ore de mers.

Pentru a doua zi avem programat un traseu mult mai greu, urmând să străbatem „drumul de creastă” dintre Câmpușelul și Complexul Turistic Tismana, marcat pe toată lungimea sa cu „triunghi albastru”.

Dimineața, înainte de a porni la drum, am aruncat o privire spre Muntele Iorgovanu, din Retezatul Mic, care, luminat de razele roșiatice ale răsăritului de soare semăna cu trupul voinicului Iovan Iorgovan, brodat în legende, pe care Nicolae Densușianu îl asemea cu Hercule al protodacilor:

„Sus, pe Cerna-n sus
Mulți voinici s-or dus
Și toți s-au răpus.
Dar a mai rămas
Un român viteaz:
Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Cu un călușel
Ca și-un vulturel...”

În zare, în fața noastră, la sud-vest se profila muntele Oslea, golaș, pe care legenda spune că balaurul ce stătea aici atunci când dormea se încolăcea în jurul muntelui, ajungând cu capul la coadă. Acest balaur a fost ucis de Iovan Iorgovan.

După ce am părăsit cabana de vânătoare Câmpușelul, pașii ne-au fost purtați în susul văii, care a început să se închidă. Dincolo de Pârâul Ursului, la o stână situată în apropierea unei pepiniere a ocolului silvic am făcut cunoștință cu primii „Prinți ai munților”, cum le spunea Octavian Goga ciobanilor, apreciindu-i ca oameni tăcuți, harnici, curajoși, dar întotdeauna bucuroși de oaspeți.

Urmând cărarea marcată cu triunghi albastru, am intrat într-o frumoasă pădure, după care, din căldarea glaciară cu pereții abrupti s-a deschis gura unei grote mari pe care o poți observa de la mare distanță, numită de localnici peștera Găuroane, sau Iorgovanul. Legende spun că valea ce se deschide de la Câmpușel și duce la peștera Iorgovan a fost adâncită de stârvul balaurului, în timp ce viteazul Iorgovan îl țâra peste munte după ce l-a răpus în lupta aprigă ce a durat cât o zi de vară, din zori până-n seară.

Continuându-ne drumul, după un scurt timp am trecut prin Poiana Șarba de unde poteca ne-a scos în Pasul Cerna-Jiu, situat la înălțimea de 1330 m. Scăpați de strânsoarea stâncilor, am ieșit în șaua La Sulițe (1703 m), pe culmea Muntelui Oslea (1946 m), de unde se formează nodul turistic care delimitează Munții Vâlcan de Munții Mehedinților.

În stânga noastră, spre est, se profila în lumina soarelui vârful singuratic al Oslei, despre care unele legende spun că acesta ar fi fost Kogaionul, muntele sacru al dacilor, care, ca și orice loc în care sălășluia sau cobora divinitatea, era un loc sfânt, interzis oamenilor de rând. Doar Marele Preot avea voie să pătrundă acolo unde sălășluiau zeii.

Între Muntele Oslea și Muntele Șarba, se află locul numit Aria Mare. Partea apuseană a acestui platou se numește până astăzi La Sulițe, loc unde se oficia, în fața autorităților militare și religioase, ritualul religios al dacilor. Din cinci în

cinci ani, după unii, iar după alții din patru în patru ani, Dacii trimiteau aici un mesager care să înfățișeze în fața zeului Zamolxis dorințele supușilor. Solul ales, după ce primea toate mesajele, era aruncat în vârful a trei sulițe înfipite în pământ. Dacă acesta murea înainte de a ajunge la pământ, solia era primită, dar dacă nu murea, solul era batjocorit și considerat nevrednic, în locul lui fiind ales un alt sol.

În cele două peșteri amintite, Iorgovanul și cea situată în fața platoului La sulițe, într-un perete calcaros al Muntelui Ciucava, au fost descoperite urme de foc, ceea ce dovedește, potrivit legendelor, că geto-dacii aveau obiceiul ca în diferite perioade ale anului să urce la munte, mai aproape de divinitate, unde în jurul focului se rugau pentru purificarea sufletelor.

La un mic popas în platoul La Sulițe, după ce ne-am mai tras sufletul după urcușul făcut de la Câmpușel, drumul de creastă ne-a purtat prin curmătura Groapele până la Piatra Tăiată, de unde se zăresc întinsele câmpii ale depresiunii, fosta Țară a lui Litovoi, care în vremuri se întindea spre nord până la Tara Hațegului.

Privite de aici, de sus, minunatele plaiuri ne-au adus aminte de ceea ce spunea Alexandru Vlahuță în a sa Românie Pitorească, atunci când, acum peste 100 de ani a urcat din ținuturile gorjene spre Depresiunea Jiului: „...în munții aceștia s-a încheșat tăria și unitatea neamului românesc... Aici, în întăriturile acestea au stat adăpostiți aproape o mie de ani strămoșii noștri, când pe șesurile Dunării curgeau puhoaiile de barbari jefuind și pustiind locurile pe unde treceau...”

Un coborâș destul de abrupt pe versantul sudic al Muntelui Vâlcan ne-a scos la Vârful Bou (1671 m), apoi, pe rând trecem peste șeile Bordei și Frumosu. îndreptându-ne către Tismana, am traversat fața vestică a vârfului Păltinișu (1341 m), după care în coborâre am trecut prin Poiana Frumoasă, Fagul cu Gâlmă și La Teiul, de pe plaiul Tismana.

De pe cumpăna de ape dintre Văile Tismana și Pocuia am ajuns pe versantul sudic al vârfului Cioclovina, de unde, în fața noastră și-au făcut apariția întinsele păduri din zona Pocuia – Tismana și Eroni, unde se găsesc două mari rezervații de castani comestibili (*Castanea Sativa*), fructe rare în țara noastră, de origine mediteraneană, adaptate la clima din zonele mai calde și umede dintre platoul Tismana și Bistricioara.

De pe platoul Gornovița, și-a făcut apariția marea pădure seculară de goruni, declarată „rezervație științifică”, ce se întinde pe o suprafață de peste 50 ha.

După 10-12 ore de mers în care am putut savura în voie mirificul peisaj montan al Muntelui Vâlcan, frumusețea câmpiei Jiului, coborâșul abrupt de pe Vârful Cioclovina ne-a condus la Complexul Turistic Tismana.

Oboșiți, dar satisfăcut de drumeția noastră și impresionați de frumusețea traseului, din păcate prea puțin circulat și cunoscut de către turiști, ne-am hotărât să înnoptăm la Motelul Tismana, de unde a doua zi ne-am reîntors la casele noastre, urmând să ne scriem amintirile de drumeție și să le lăsăm moștenire urmașilor noștri.

La pas, prin pădurea Gornovița

Cheile Buții

*Cantonul
silvic
„Câmpușel”*

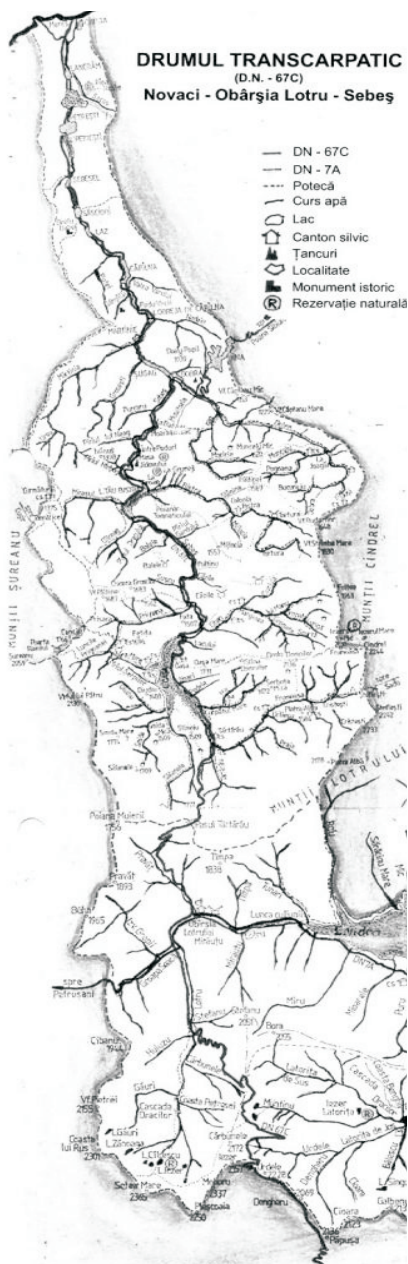
Sebeș - Obârșia Lotrului - Novaci (DN 67C) (Drumul regelui)

Pe fâșia de teritoriu aflată între Boita pe Olt și Căpâlna-Săscior pe Sebeș, se înșiră unul după altul satele în care trăiesc faimoșii oieri, cunoscuți pretutindeni în țară sub numele de "mărgineni", așezări care formează renumita zonă a „MĂRGINIMII SIBIULUI”, care după Iorgu Iordan, nu ar fi altceva decât, vechiul ducat al Almașului.

Vestitele sate înșiruite în amonte pe valea Sebeșului: Săscior, Sebeșel, Laz, Căpâlna, Jina, Sugag, Dobra, ș.a. sunt așezările de mărgineni care din cele mai vechi timpuri și-au întemeiat pe această gură de rai gospodăria permanentă, cu un întreg domeniu de stâne și sălașe cocoțate sus pe culmile munților Cindrel. În golurile alpine luminate de soare și cu pășuni întinse, își păstoresc vara marile turme de mioare, iar iarna pentru a putea supraviețui coboară la șes, practicând pe scară largă, "OIERITUL

TRANSHUMANT", care de milenii urmează același traseu al văii Sebeșului, prin Lotru, la Novacii Gorjului, numit de oierii locali „DRUMUL CEL MARE”, care face legătura între Transilvania și Țara Românească.

„Drumul Mare” sau "Drumul Transcarpatic" (DN 67C), numit de

localnici și DRUMUL REGELUI desfășurat între Poiana Sibiului și Novaci Gorjului, la început era un drum greu, pe care nu se putea circula decât cu "câroaia", un fel de car roman tras de boi.

Drumul a fost amenajat în scopuri strategice în timpul primului război mondial de către armata română, devenind „Drumul transcarpatici” (DN 67C). În anul 1926 tronsonul Novaci - Obârșia Lotrului a fost modernizat prin întărirea infrastructurii, îndulcirea unor pante, construirea de podețe, ziduri de sprijin, devenind astfel principala cale de acces turistic din munții Parâng, Lotru și Sebeș.

Astăzi starea drumului se prezintă astfel: de la Novaci (km 13) la Complexul turistic Rânca, drum auto modernizat, de la Rânca la Curmătura Ștefanu (km 43), drum de piatră, în stare de degradare (nu se recomandă circulației auto), de la Curmătura Ștefanu - Obârșia Lotru - Tărtărau (km 68), drum forestier în stare acceptabilă, de la Tărtărau la Sebeș (km 148) prin Oașa Mare, drum auto modernizat.

Așadar, cunoscând și starea drumului, vă invit la o drumeție pe traseul: "DRUMUL TRANSCARPATIC" (DN 67C), care străbate transversal Carpații Meridionali Centrali, între localitățile Sebeș (km 148) și Novaci (km 13), urmând pe o distanță de 70 de km minunata vale a râului Sebeș, mărginită pe întregul său parcurs de plaiuri domoale și pășuni întinse, unde mărginenii și-au rostuit stâne și conace pe toate culmile munților din jur, care din primăvară până în toamnă, freamătă de viață, de turmele de mioare mănate de fluierile fermecate ale ciobanilor. Cei doi masivi muntoși care străjuiesc pe întregul lor parcurs râul Sebeș, munții Cindrel și munții Șureanu, dispun de o rețea densă de trasee turistice ce se desprind din DN 67C și care oferă iubitorilor de drumeție numeroase puncte de plecare pe traseele marcate, în general drumuri ușoare și fără pericol de rătăcire.

Ne aflăm în orașul Sebeș situat pe DN 7 (E68) - București - Arad, punct de plecare pentru itinerariul propus să-l parcurgem.

Orașul este situat în partea de vest a podișului Secaș, la o altitudine de 250 m pe parcursul inferior al râului Sebeș. Important centru istoric al Transilvaniei, menționat prima oară la 1245 sub numele Mulenbach, iar apoi la 1300 cu toponimul „Sebus” (Plebanus Sebus), din 1341 devine oraș (Civitas Sebus).

Înainte de a porni la drum, aici putem vizita rămășițele zidurilor de apărare ale cetății, terminate la începutul sec. al XV-lea, ridicate ca urmare a pericolului turcesc, fiind prima fortificație cu mai multe turnuri de apărare (turnuri ale breslașilor, turnul semicircular, turnul octogonal ș.a.) din Transilvania.

În acest oraș în anul 1581 editorul și tipograful Coressi a scos de sub teascurile tiparniței sale prima carte în limba slavonă, ce se cheamă „Evanghelie și învățătură”, iar la 1580 Popa Ioan (Zoba) din Vinț a tipărit aici „Sicriul de aur” o

carte de spovedanie la morți, iar în 1685 „Cărarea pe scurt”, un tratat de moralitate pentru uz școlar.

Se mai pot vizita bisericile evanghelică (1241), romano-catolică (sec. 14-15), bisericile ortodoxe (1778 și 1819), precum și casele Zapolya (sec. 15), Roth (sec. 16), Hetz Konrad (sec. 16), Mauksch (sec. 16-19), Schneider (sec. 17-19), declarate monumente istorice.

Orașul Sebeș are în componență alte două localități, Lancrăm și Petrești.

Ieșim din orașul Sebeș, prin str. Poștei, urmând în amonte lunca largă de la gura văii Sebeșului și facem un scurt popas în localitatea Lancrăm, loc de naștere și odihnă veșnică a marelui filozof și poet Lucian Blaga, în memoria căruia în marginea localității a fost dezvelit în anul 1975 un bust din bronz, operă a sculptorului Romulus Ladea.

Din Lancrăm, la 3 km. în direcția nord-est, la altitudinea de 350 - 507m se află „RÂPA ROȘIE”, rezervație geologică și geomorfologică extinsă pe o suprafață de 10 ha. În anul 1969 a fost declarată monument al naturii.

La 4 km depărtare de Sebes se află localitatea Petrești, menționată pentru prima oară la 1308 sub denumirea „Villa Petrii”, devenit cunoscut pentru fabrica de hârtie. Între anii 1943-1962 au fost descoperite vestigii de cultură din neoliticul târziu formate din urme de silex din piatră șlefuită și din os, râșnițe, ustensile de teracotă și multe vase ceramice, pictate cu motive spirulate - meandrice care au dat numele „Culturii Petrești”, răspândită în centrul Transilvaniei. Aici putem vizita ruinele unei biserici fortificate ce datează de la începutul sec.al XII-lea. În continuarea drumului pe versantul drept al râului am admirat râpele de sub piatră, formate de-a lungul vremii prin eroziunea puternică a râului, declarate monument al naturii.

De la km. 140 valea se strâmtează, iar noi am intrat în Sebeșul satul natal al pictorului Sava Henția (1848-1904), care s-a remarcat alături de N. Grigorescu prin lucrările și compozițiile surprinse în spatele frontului sau în clipele de răgaz dintre două lupte din războiul pentru independență. A realizat multe portrete, peisaje, natură moartă, dar și scene din viața țaranului român, așa cum îl cunoscuse el din copilărie și cum l-a fixat pe pânză: Casă de iobag, Fată torcând și altele.

Sus, pe dealul Gorgan, în locul numit „în vii” au fost descoperite urmele unei așezări din comuna primitivă și urme romane.

Trei km mai sus ne întâmpină la intrarea în localitate indicatorul rutier „Comuna Săsciori”, centru administrativ al satelor Căpâlna, Dumbrava, Laz, Loman, Pleși, Răchita și Tonea, important centru de ceramică roșie, de confecționat unelte din lemn și icoane pe sticlă. Din Săsciori pe versantul drept se poate ajunge la vechea așezare de oiери de la Călnic. În vatra satului au fost

descoperite urmele unei așezări neolitice, în care s-a găsit ceramică pictată (bi și tricomă), cu motive geometrice, specifică culturii Petrești și Coțofeni.

Aici am vizitat una din cele mai vechi cetăți din Transilvania, construită în jurul anului 1200 și menționată documentar în 1267, ca proprietate a conților Kelling. Cetatea cuprinde o incintă în plan oval, dominată de un puternic turn paralelipipedic, compus din parter și trei etaje, folosite ca locuințe, numit „Turnul Siegfried”, o capelă și două turnuri de apărare, în anul 1430 a intrat în proprietate obștei sătești, ulterior fiind amenajată ca cetate țărănească, în urma lucrărilor de restaurare din anii 1961-1964 a fost declarată monument de arhitectură.

La ieșirea spre sud din satul Săscior, un alt drum urcă pe versantul stâng spre "Dealul Babei", cu ruinele unei cetăți din sec. al XII-lea; de aici drumul trece prin Loman și mai departe un traseu turistic marcat ne conduce spre curmătura Șureanu (2059 m).

După ce drumul trece pe partea stângă, în dreptul bornei kilometrice 137,4, șoseaua face un cot brusc și intră în satul Laz. Pe partea dreaptă a drumului am lăsat în urmă câteva case răsfirate de-a lungul văii, pentru ca la ieșirea din strânsoarea stâncilor să admirăm frumoasa vilă cocoțată pe un vârf de stâncă. În amonte de Laz, drumul continuă pe malul puternic săpat în șisturile cristaline ale văii Sebeșului, pentru ca la km 131 să pătrundem în vechea și tradiționala așezare a oierilor de la Căpâlna, reședința renumitei formații folclorice „Fetele de la Căpâlna”, ce a dus faima mărginenilor, departe peste hotarele țării.

Valea se îngustează, de parcă ar fi prinsă într-un clește, încât casele se înșiră de-a lungul drumului sau sunt cocoțate sus în poienile înșorite de pe versanți, în fânețe. La ieșirea din sat, după ce am trecut de confluența cu pârâul Valea Varului, după 3 km. traversăm râul Sebeș de pe dreapta, pe stânga, peste Podul Cetății. Din dreptul bornei kilometrice 129,5 pornește o potecă de picior, care după ce trece printr-o carieră părăsită, urcă printr-o pădure umbroasă de fag pe Dealul Cetății, care mai păstrează urmele unei vechi cetăți dacice, apărată din trei părți de pante abrupte.

Prin zidurile înconjurătoare, turnul locuință și valul de pământ de apărare, cetatea este asemănătoare cu cea de la Costești și făcea parte din sistemul de apărare al dacilor din munții Orăștiei. A fost distrus de ostile împăratului Traian în cel de al doilea război cu dacii. De la râu, urmând cursul văii Gărgălău, până la ruinele cetății se face o oră. Din acest loc se poate ieși pe un drum marcat în șaua și Cabana Șureanu.

Din versantul stâng în amonte cu 2 km vin apele înspumate ale Mărtiniei și Grosești, care își varsă apele în îngustimea râului, împreună cu Nedeu, care și-a săpat vale adâncă în pereții prăpăstioși din versantul drept, pentru ca apa lor să formeze aici lacul de acumulare "Obreja de la Căpâlna".

De la Căpâlna la Sugag, pe o distanță de 10 km, drumul urmărește la umbra versanților împăduriți, cursul șerpuit al râului Sebeș, asupra căruia veghează cele câteva gospodării construite pe versanții munților.

La km. 124 intrăm în comuna Sugag, atestată documentar în anul 1750. De comună aparțin satele Dobra, Arți, Jidoștina, Mărtinia, Tău Bistra. Comuna se întinde în amonte pe râul Sebeș, pe o distanță de peste doi km. Casele construite într-un stil local, cu o arhitectură specific țărănească, dominat de încrustările specifice tradiției locului, dau o notă aparte acestei așezări.

În comună se află frumoasa mănăstire cu biserica de lemn purtând Hramul „Adormirea Maicii Domnului”, ctitorie a marelui nostru romancier și povestitor Mihail Sadoveanu. Sugagul este o așezare de oieri, cu vechi tradiții folclorice, manifestările culturale ale oierilor: „Zi-i bade cu fluire”, se desfășoară cu regularitate de mai mulți ani. Interes prezintă și casa memorială muzeu a renumitului meșter popular în sculptura lemnului, Nicolae Cernat, cu exponate deosebite: lingură cu lanț, furci de tors și multe alte exponate specifice activităților de la stâne și din gospodăriile oierilor.

La capătul sudic al localității, Sebeșul primește pe dreapta pârâul Dobra, pe valea căruia pornește o ramificație a drumului ce urcă în serpentine scurte spre rezervația geologică „Pintenii din Coasta Jinei”, ca după 10 km să se oprească în cea mai veche așezare a oierilor din „Mărginime”, Jina, sat situat la cea mai mare altitudine din Carpații Meridionali (950 m). Din Jina, la 17 km. spre est se află Poiana Sibiului, principala zonă etnografică a „Mărginimii Sibiului”.

Am revenit la Dobra, de unde ne continuăm drumul în amonte pe Sebeș, urmând o vale îngustă, cu versanții prăpăstioși cu aspect de chei impresionante, plin de ciudățeni ale naturii. La km. 115 lângă un șurlău cu bolovani înfipti adânc în râu se află locul numit „La Baba Moartă”, unde cândva se afla casa Ioanei, loc de inspirație pentru Ionel Pop, în scrierea nuvelei: „Îmi aduc aminte”.

Sub stâncile golașe, mai ales pe versantul drept, am trecut de locul numit „La moara lui Isac”, pentru ca în dreptul km 113,8 să traversăm podul și să ne continuăm traseul pe partea dreaptă a râului. Stâncile de aici, poartă denumiri sugestive, Masa Jidovului, Grumaji, La Turloaie. Iar după înfățișarea lor unele torente au fost numite: Pârâul Dracului, Torentul Morții.

Din locul numit „între poduri”, la confluența pârâului lui Neag, admirăm stâncăriile din care se desprinde „Masa Jidovului” (Jidov = Mare, Uriaș) sau masa Uriașului (rezervație naturală), care constituie un fenomen natural interesant. Este o stâncă în formă de ciupercă, cu pălăria dantelată aflată în echilibru instabil, pe un picior înalt de 6 m. Legenda acestui loc redată atât de frumos de Ionel Pop spune că aici se odihnea după lungile hoinăreli prin împărăția sa, Uriașul, stăpân al locurilor, astâmpărându-și setea și foamea pe lespede de piatră. De la vărsarea

pârâului Dobra, în dreptul Șugagului, în Sebeș și până sus, la vărsarea Bistrei în același râu al Sebeșului, locul cel mai interesant este cel numit La Țurloaie, o impresionantă cataractă situată la baza barajului de acumulare Bistra Tău. Apa cade, se rostogolește, clocotind cu sălbăticie, cu mare repeziciune și zgomot peste stâncile și bolovanii din albie, tulburând liniștea codrilor seculari.

Ceva mai sus de Țurloaie, apar admirabilele stânci ce formează rezervația naturală Masa Dracului sau Grumaji, care străjuiesc malul drept. Despre stânca Grumaji, înălțată spre cer printre pinii răzlețiți, localnicii spun că acesta ar fi trupul petrificat al unui om nelegiuit, care a fost prefăcut în piatră.

De la coada lacului de acumulare pe versantul stâng, paralel cu pârâul Găleag urcă un drum marcat în vârful Păltinei (1687 m), Canciu (1766 m), Cantonul Silvic Poarta Raiului, Șureanu (2059 m).

Ne continuăm traseul în amonte pe DN 67C, până la confluența cu pârâul Dracului, unde, după ce am trecut pe albia opusă a râului, se desprinde o potecă, de picior nemarcată, care ne îndeamnă pașii sub covorul verde al pădurilor spre patria cerbilor, de unde un pârâiaș își face loc furișându-se în repezișuri până în râu, este pârâul Balele.

În această zonă apele râului Sebeș, coboară zgomotos peste stânci, primind vești din pădurile povărnite, prin apele repezi ale pâraielor Șuşcu, ce cade din versantul stâng sau al Gardului, ce vine din versantul opus, a cărei albie a fost regularizată prin ziduri și diguri de protecție.

De la confluența Cibinului cu râul, drumeții doritori de frumos pot urma poteca ciobanilor, fără risc de rătăcire, urcând pe plaiurile La Căzi, Tortura, vârful Rudarilor (1648 m), vârful Foltea (1963 m), Iezerul Mic, Frumoasa (2160 m), Dealul Domnilor (2136 m), de unde poteca coboară la cabana Oașa Mare (1731 m). Sus pe vârful Frumoasa se întinde rezervația naturală complexă "Iezerele Cindrelului" (2244 m), situată între cele două Iezere, cel Mic și cel Mare, unde cresc sub ocrotirea legii pâlcurile de jnepeni (Pinus Cembra), tufele de liliac (Alnus Vihidis). Aici trăiesc și câteva ciopoare de capre negre (Rupicapra Rupicapra). Această zonă a Cindrelului este un colț de rai, de liniște și de reculegere.

Ne continuăm drumul în amonte, pe malul drept al Sebeșului, aflat aici într-o luptă grea cu strânsoarea stâncilor, străduindu-se să primească în matca mamă apele repezi și învolburate ale Prigoanei, care a adunat în albia sa o mulțime de pârâiașe aducându-le apele prigonite spre râul mamă, unde își dau mâna cu apele Cibanului, venite și ele după un drum lung, pentru a da din nou viață râului ale căror ape au fost reținute în lacul de acumulare de la Oașa Mare.

La km 88, punct de confluență cu apele Hurdubeului DN 67C, trece pe partea dreaptă a râului, pentru ca ceva mai sus, la km 87, să urce pe barajul lacului de

acumulare de la Oașa. De la baraj drumul se bifurcă: ramura secundară (drumul pietruit), urmează malul stâng al lacului, pentru ca după ce a trecut de locul numit Colonia Fetița să-și continue cursul în amonte, după 6 km trece pe lângă locul în care s-au aflat cabanele „La Bradul Strâmb” și „Izvorul de argint”, unde își petreceau vacanțele marele nostru romancier Mihail Sadoveanu și prietenul său de vânătoare, scriitorul Ionel Pop. În continuare drumul după ce a trecut apele pâraielor Diudiu, Smida și Șerpilor, de la coada lacului urmează cursul pâraului Sălanelle, după care iese la stânele de la Poiana Muierii (1756 m).

De la barajul Oașa, DN 67C, după ce a trecut peste buza barajului, drumul își continuă cursul pe malul drept al lacului, până la Gura Curpătului, de la coada lacului de acumulare. Pârâul Curpătu, prin apele sale zbruciumate, aduce la vale o mulțime de pârâiașe, pornite de sub golul Serbotei, de la răscrucea potecilor ciobănești, care clipocesc vesele, în zumzetul hârniceii ce învăluie stânele de la Serbota Mare așezată la marginea pădurii. De sub Serbota Mică, după ce apele traversează drumul forestier, ele coboară zgomotoase până în luncile pline de mărghile, unde lenevite, șerpuiesc în luna largă a depresiunii de înălțime, vărsându-și apele în lacul de acumulare, aproape de coada acestuia.

Am ajuns la Tărtărău, km 75,6, loc de confluență a pâraielor Frumoasa și Tărtărău. De aici drumul forestier se bifurcă. Ramura din stânga urmează în continuare 4,5 km în minunata vale a Frumoasei până la fostul baraj de la Proja, de unde după 26 de km să ajungă la Steflești și de aici să coboare la lacul Sadu V, ca în lungul văii să ajungă la Tâlmaci.

Ne-am desprins cu greu de farmecul acestor locuri, înainte de a porni din nou la drum spre curmătura Tărtărăului am mai aruncat o privire spre depresiunea Frumoasei, spre a admira încă o dată această minunată vale Carpatină, cu plaiuri pline de lumină, care formează aici un adevărat rai binecuvântat de apele Frumoasei și strălucirea oglinzii de apă a lacului ce se întinde pe o suprafață de peste 400 ha.

De la Tărtărău, DN 67C urmărește valea cu același nume până la cantonul silvic, de unde în urcuș părăsește valea, care rămâne în urma noastră. Drumul urcă în serpentine largi printr-o minunată pădure de brazi, până sus în Curmătura de sub vârful Tărtărău (1777 m), în dreptul bornei km 61. De aici drumul continuă încă 3 km în coborâre urmărind cursul pâraului Pravăț, până la complexul turistic de la „OBÂRȘIA LOTRULUI”, situat pe DN 7A, Breaza - Obârșia Lotrului - Petroșani (84 km).

Aici a luat sfârșit prima zi a drumeției noastre, în care am străbătut peste 80 de km, de-a lungul celor mai frumoase trasee turistice din țara noastră, urmând ca a doua zi în zori să ne continuăm traseul de la Obârșia Lotrului, traversând

porțiunea mai grea, ce trece prin munții Parâng, prin șaua Păpușa, Râncă și de aici la punctul final al drumeției noastre, Novacii Gorjului.

A doua zi am pornit de la cabana Obârșia Lotrului (1340 m) în direcția vest urmând cursul DN 7A care străbate pitoreasca luncă a Lotrului. După 1,3 km pe locul unde se afla cândva haitul de la Mirăuțu, al căror urme se mai văd și astăzi, am traversat spre sud canalul care adună apele venite de pe Groapa Seacă, împreună cu apele Jiețului aduse aici prin galeria de aducțiune săpată sub muntele Cibanu.

Din acest loc am intrat pe traseul DN 67C ce își menține direcția spre sud trecând prin luncile lui Rusalin. La 4 km, de la Obârșia Lotrului, după un loc mlăștinos și plin de izvoare, o porțiune de pădure de molizi, am ajuns la bifurcația cu drumul ce urcă spre vest înspre șaua Huluzului, iar poteca marcată cu triunghi roșu, indică traseul turistic înspre căldarea glaciară Gâlcescu din munții Parâng. Noi din acest loc am trecut spre stânga, am traversat podul Stefanu și ne-am continuat drumul încă trei km., dar din cauza stării drumului am fost nevoiți să renunțăm la mașină, care s-a reîntors, să treacă prin Petroșani - Tg. Jiu - Novaci, pentru a ne aștepta la complexul turistic Râncă.

De la Curmătura Ștefanu, cu rucsacul în spate, în urcuș continuu am urmat traseul DN 67C. Am lăsat în urma noastră o pădure deasă de molizi și în stânga stânele de la Cășăria Stefanu (1630 m), pentru ca apoi după prima curbă să intrăm într-o poiană luminoasă, de unde a început un urcuș accentuat prin serpentinele când largi, când strânse, flancate de abrupturi stâncoase ce străjuiesc drumul până la șaua Stefanu. După ce am trecut peste un podeț, am lăsat în urmă, spre est, Râpa Tancului, care se formează sub Tancul Ștefanului.

În dreapta se formează o mică căldare, loc de obârșie a pâ râului Cărbunele Mare. Din acest loc drumul face o curbă mare spre stânga, după cca. 200 de m, în direcția est își face apariția în toată splendoarea ei Căldarea Muntinului.

Din șaua Ștefanului din DN 67C se desprinde o potecă ce pătrunde și străbate căldările Latoriței, iar spre vest și-a făcut apariția căldarea glaciară Gâlcescu, cu piscurile ce o înconjoară. Din acest punct șoseaua face un arc de cerc spre dreapta, trece pe lângă abrupturile prăbușite în căldarea Urdele, pentru ca ceva mai sus, spre est, deasupra rezervației din Iezerul Latoriței, în apropierea drumului să observăm strălucirea oglinzii celor două lacuri ale Muntinului, Muntinul Mare și Muntinul Mic (1980 m).

După ce am depășit lacurile Muntinului, drumul se abate spre vest, pentru a ocoli obârșia izvoarelor Urdele, trece pe curba de nivel a vârfului Cărbunele (2162 m), pe care îl ocolește, apoi se oprește în platoul înierbat al Iezerului, de unde se desprinde spre vest poteca principală a Parângului, ce trece prin Mohoru

(2332 m), Pleșcoia (2250 m), Setea Mare (2365 m) și mai departe la Parângul Mare.

Am părăsit platoul Iezerului, după ce am trecut printr-o șa situată la alt. de 2080 de m, drumul a început un urcuș abrupt în serpentine până sub vârful Urdele (2228 m), considerat punctul cel mai înalt al unui drum național din țara noastră ce traversează Carpații Meridionali. Am urcat cu toții pe acest vârf, pentru a putea savura minunata panoramă a munților Căpățâna și a zonei estice a munților Parâng.

Spre est culmi prelungi și greoaie coboară din crestele plecate din vârful Păpușa (2136 m), spre curmătura Oltețului, formând căldări, unele pline de grohotișuri, altele tapisate cu pășuni bogate.

La Piatra Târnovului (1879 m) situată pe culmea ce desparte văile Latoritei și Repedei, unde în zilele de toamnă fâșiile galbene contrastând cu verdele închis al pădurii coboară la vale, dezvelind stâncării ascunse până acum, sunt pâlcurile de Larice (*Larix Decidua*) aflate aici într-una din puținele rezervații naturale din țară.

Cât timp ne-am odihnit pe cel mai înalt vârf al munților din masivul Căpățâna (2220 m), am rămas copleșiți de admirație, amintindu-ne de vorbele pe care Ion Simionescu le-a rostit aici: „*Munților! Oare de ce atâta frumusețe în voi?*”.

Din Urdele, după ce am coborât până pe șaua Dengherului (2035 m), drumul urcă din nou spre est către vârful Dengherul după care în coborâre se adâncește în șaua „La Coasta Crucii” (2015 m), din acest punct traseul Drumului Național 67C părăsește culmea principală și trece pe flancul sudic al munților Parâng. Șoseaua tăiată în coastele stâncoase ale muntelui, la obârșia văii Păpușa, traversează două mari ravene, trece pe lângă baliza topografică, de unde coboară în serpentine până la capătul ravenei de la obârșia pâraului „Coadă Rândunicii” (1655 m), intră într-o pădure deasă de molizi de pe fața muntelui Corneșu Mare. După cca. 1 km de la șaua Rândunicii urmează o curbă pronunțată spre vest, unde trecem de prima cabană, pentru ca după 400 m drumul aflat la 1610 m altitudine să ajungă în complexul turistic Rânca, unde colegul nostru de drumeție ne aștepta cu mașina.

În locul în care se află astăzi complexul turistic Rânca, în anul 1847 a luat ființă Plaiul Novaci, (cum erau numite în sec. XVII-XVIII în Țara Românească locurile de trecere peste munți, păzite de plăieși, acei grăniceri medievali ai Carpaților Românești), ca punct de vamă și numărătoare a oilor trecute de ungureni, în Țara Românească pentru pășunat și pentru care vistieria încasa taxe. Ciobanii „ungureni”, cei ce veneau din Transilvania, erau de fapt români neaoși.

După ce ne-am refăcut forțele, am părăsit cocheta stațiune turistică Rânca, urmând cu autoturismul cale de 18 km drumul montan modernizat dintre Rânca și Novacii Gorjului, puternic centru etnografic și folcloric, cu vechi tradiții

pastorale. La Novaci în dreptul km 13 a luat sfârșit unul dintre cele mai frumoase trasee turistice pe care le-am străbătut „DRUMUL TRANSCARPATIC - 67C”, desfășurat pe o distanță de 135 km între orașele Sebeș, jud. Alba (km 148) și Novaci, jud. Gorj (km 13), o veche așezare de oier, atestată prima oară în 1502, într-un hrisov purtând pecetea lui Radu cel Mare (1494-1508). Localitatea este formată din două așezări: Novacii Români și Novacii Ungureni, populată de refugiații din Mărginimea Sibiului ce au emigrat aici în anul 1795.

Ca zonă etnografică, Novacii s-a remarcat și prin tradiționala nedeie a oierilor ce se ține aici cu regularitate în a treia duminică a lunii mai. Vin la marea lor nedeie oieri din toate satele gorjane, dar și din „mărginimea Sibiului”, din Sugag, Jina, Poiana ș.a.. Nedeia de la Novaci este o dovadă grăitoare a faptului că dintotdeauna munții nu au despărțit românii din Oltenia de frații lor din Ardeal.

De la Obârșia Lotrului, după ce am înfruntat stâncăriile muntelui, am trecut prin desișul pădurilor răcoroase și ponoare însorite, după 7 ore de mers am ajuns la punctul final al drumeției noastre, unde ne luăm rămas bun de la frumoasele plaiuri novăcene.

„Drumul Regelui” – urcă în serpentine Vârful Urdele (2228 m)

Polovragi - Curmătura Oltețu - Petrimanu Ciungetu

Trenul cu care am călătorit, ne-a lăsat în gara Bumbești, aflat la poarta de intrare în Defileul Jiului, de unde un mijloc de transport în comun ne-a transportat cale de aproape 40 km spre punctul de „start” al drumeției noastre pentru traversarea unui nou drum transcarpatic.

De la Bumbești - Jiu drumul județean asfaltat și bine întreținut trece sub poala sudică a munților Parâng și traversează de la vest spre est un vechi ținut românesc format în ulucul depresionar - lăsat parcă anume de natură ca să ascundă și să apere.

În primele ore ale dimineții, când ceața încă nu se ridicase, trecem prin așezările: Curtișoara, Lăzărești, Mușetești, Crasna, Cărpiniș, Novaci și Baia de Fier, legate parcă între ele, dându-ne impresia că am trecut într-o singură mare localitate, cu casele retrase prin vâlcele și codrii, la poala munților. Casele de lemn cu tradiționalele verande susținute de stâlpi frumos înfloriți, porțile și prispele sculptate cu multă măiestrie de către meșterii lemnari locali, bisericuțele ridicate din lemn de stejar, troițele, culele cu specific oltenesc, dar și noile construcții, păstrează nealterate de-a lungul veacurilor caracteristica arhitecturii populare gorjane din nordul Olteniei.

La Baia de Fier, se desfac spre cele patru zări mai multe drumuri care pătrund în inima Parângului la nord și Piemontul getic spre sud. De aici cu rucsacurile în spinare ne continuăm drumul spre est, șoseaua mărginită pe ambele margini de o largă zonă cu iarbă deasă, de un verde intens, pe care se aliniază aproape la fiecare sută de metri câte o frumoasă fântână, construită în stilul popular specific zonei, care te îmbie la sete, ori la odihnă cu apă rece, cristalină, cum rar mai poți întâlnii.

Atrași de frumusețea locurilor, fără să ne dăm seama, am parcurs o distanță de 3 km, când un râu gălăgios, cu ape repezi, care și-a tăiat albie adâncă cu pereți abrupti, legat între ele printr-un pod trainic, ne-a tăiat poziția de mers spre nord, urmând ulița, principală a satului Polovragi, pe marginea căruia se înșiră într-un cadru mirific gospodăriile polovrăgenilor.

După tradiția orală, se pare că denumirea satului s-ar trage de la o plantă rară, numită „POLVRAGI”, care crește pe stâncile goale ale Parângului din această regiune, și pe care unii vraci locali o foloseau la lecuirea bolilor de stomac și de

oase.

Un hrisov al domnitorului Matei Basarab din secolul al XVII-lea, confirmă că, prima mențiune documentară asupra satului Polovragi datează din secolul XV, din vremea lui Radu cel Frumos când satul se afla în stăpânirea boierilor Pârâieni-Milești, moștenitori al lui Danciu Zamona, primul stăpân al așezărilor.

La circa doi km nord de satul Polovragi, se deschide o luncă largă, unde la ieșirea Oltetului din strânsoarea stâncilor, retrasă într-o margine de crâng este așezat complexul Mănăstirii Polovragi, ridicat în anul 1643 de către logofătul Danciu Pârâianu, pe locul altei biserici mai mici. Biserica a fost împodobită mult mai târziu în anii 1702-1703 pe timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, de către zugravii Andrei Simion, Istrate și Hranit, care, din porunca domnitorului au creat aici fresce de mare valoare artistică.

Ne aflăm în tinda bisericii, unde o măicuță care trebăluia în apropiere, a ținut să ne explice semnificația frescei deasupra ușii principale a mănăstirii, care reprezintă după povestirile acesteia - iadul, spaima păcătoșilor - iar pe ușița din dreapta stă scris cu slove vechi de mâna lui Tudor Vladimirescu: „Am venit și eu, robul lui Dumnezeu, la această Dumnezeiască mănăstire pe vremea lui 821 maiu 28 în zilele lui Alexandru Ipsilant V. V. Slujer Vladimirescu.” Biserica este o construcție solidă, cu un turn octogonal, pridvor deschis în genul bisericilor bizantine. De jur împrejurul bisericii se înșiruie chiliile, toate reparate și proaspăt văruiți. Din pridvorul chiliilor se deschid ușile camerelor stăreției, odăile măicuțelor și al oaspeților.

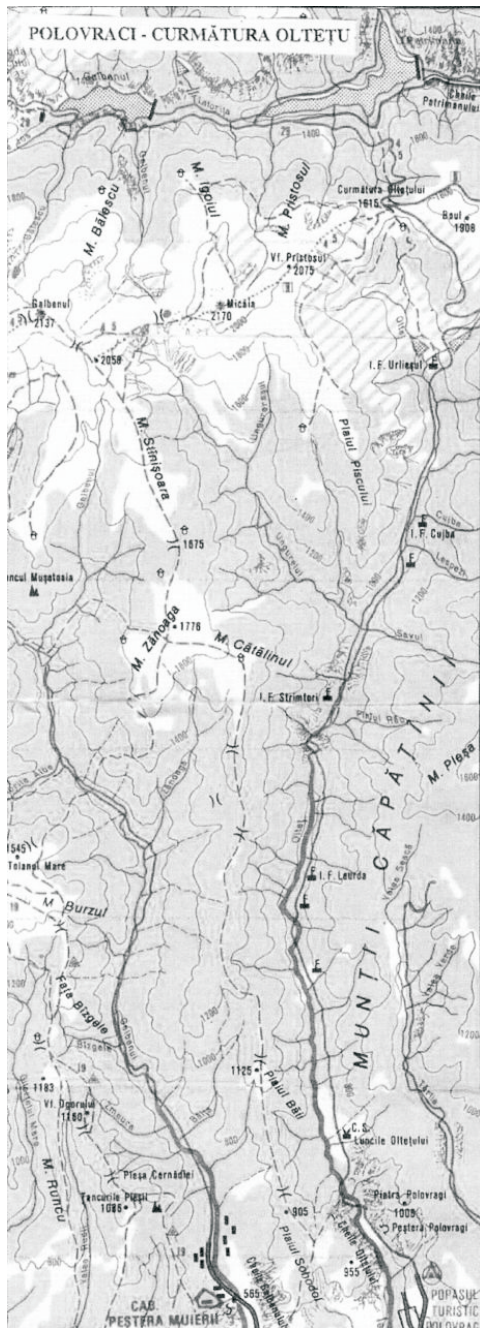
Deasupra mănăstirii pe înălțimea Piatra Polovragilor a fost ridicat în anul 1800 în memoria vrednicului vătaf al Novacilor monumentul „Crucea lui Ursache”, care domină întreaga zonă. După câteva minute plăcute petrecute la mănăstire, pe care din păcate nu am putut-o vizita din cauza lucrărilor de reparații, părăsim curtea mănăstirii, urmând drumul forestier care după ce face o buclă către est, trece prin fața unei frumoase pensiuni turistice și se înfundă apoi spre nord sub bolta multicoloră a frumoasei rezervații de castani comestibili (castanea sativa), unde mai mulți copii culegeau dintre frunzele căzute, rodul de toamnă al copacilor.

În mai puțin de o jumătate de oră, ieșim din pădurea de castani, lăsând în stânga împrejmuirea de piatră proaspăt reparată și văruiță a mănăstirii și intrăm într-o lume de basm. În față se arată marele masiv de calcar jurasic, parcă despicat de un paloș uriaș, formând „CHEILE OLTEȚULUI” ce se desfășoară pe o lungime de trei km, pe direcția sud-nord.

Muncitorii forestieri au săpat drum în brăul abrupt al stâncilor, care de multe ori se apleacă deasupra capetelor noastre. În stânga drumului, săpat în stâncă

dură, la adâncimi amețitoare se desfășoară canionul prin care apele zgomotoase ale Oltețului se prăvălesc la vale, zbătându-se să scape din încheștarea stâncilor.

După un km în amonte de mănăstirea Polovragi și 250 metri de la intrarea în chei, în versantul stâng al cheilor Oltețu se deschide portalul de forma circulară a „PEȘTERII POLOVRAGI” care se întinde pe o lungime de 9250 metri. Rețeaua subterană se etajează pe trei nivele, modelate de apele Oltețului și un afluent subteran al acestuia. Ramura principală a peșterii este formată dintr-o galerie cu dimensiuni medii, lățimi între 8-10 metri și înălțimi între trei și opt metri. În tavanul galeriei apar numeroase hornuri. Iluminată electric pe o lungime de 800 metri se poate vizita în grupuri organizate sub conducerea unui ghid, care în timpul vizitării grotii pășea cu grijă înaintea grupului de vizitatori, căutând să explice minunatele arătări ale naturii săpate în pereții umezi și întunecoși. Picăturile de ape strecurate printre șteieri, în mii și mii de ani, au topit piatra modelând în acesta zeci și sute de creaturi mari, gata să se desprindă din pereții de stâncă. Nu pot continua fără să amintesc despre bogăția de stalagmite și stalactite, ciucuri mari de piatră atârinate de tavanul galeriei ca niște țurțuri de gheață pregătite să se împreune cu alții ce cresc de jos în sus. Undeva atârnați de pereții reci al stâncilor parcă, feriți de privirea vizitatorilor și-a făcut loc de viziună o

mare colonie de lilieci.

Drumul la întoarcere ni s-a părut mult mai lung. Pentru a ne atrage atenția, ghidul care ne-a însoțit, povestea că-n vremuri îndepărtate aici în peșteră ar fi fost capiștea păgânilor și, ca și cum le-ar fi văzut aieveau în continuarea povestirii legendei parcă dorea să ne convingă cum a trăit în tainița asta Zamolxe, zeul dacilor, cum odată un bătrân s-a făcut tânăr și-a mers de-a îmbărbătat poporul la luptă, cum, în sfârșit, după ce s-au răzbătut pe-aici romanii și s-au măsurat viteaz cu viteaz, și-a văzut el prăpădul și risipa nărodului său, de jalea înfrângerii a închis ochii și s-a făcut duh și-n clipa aceea s-a dezlegat, așa din senin, o vijelie cumplită, și s-au răscolit stihiiile toate, cât, din învălmășagul lor, pământul s-a lămurit cu altă față, cu alte neamuri și cu alte legi, și de-atunci ne tragem noi, românii, suflet noul și-nvăpăiat, trezit în zile de vifor din zăngănit de pavăze și zbârnăit de săgeți... iar stropii ce se preling și picură și azi din steiurile astea sunt „Lacrimile lui Zamolxe”(legenda este o variantă a povestirii lui Al. Vlahuță în România pitorească).

În Peștera de la Polovragi, își găsea loc de odihnă și își avea cuibul de haiduc Iancu Jianu, iar Tudor Vladimirescu pe aici și-a ascuns armele aduse de la Sibiu.

Am zăbovit mai bine de o oră în peștera umedă, pătruși de frig, afară la razele calde ale soarelui ne-am oprit pentru un timp pe platforma amenajată în fața peșterii pentru a admira încă odată marele canion al Oltețului și a immortaliza sălbăticia și adâncimea acesteia.

Vremea se apropia de ora prânzului, iar noi aveam în față un drum de cea. 20 km așa că pornim sub pereții înalți de stâncă roșiatică ce însoțesc drumul forestier ce urcă în curbe strânse deasupra apelor involburate. După ce am traversat apa, pentru scurtă durată, aproape de capătul nordic al cheilor revenim pe malul stâng. Stâncile se dau la o parte și se pierd în frunzișurile făgetelor făcându-ne loc să intrăm în valea largă de la „Luncile Oltețului” de unde urmăm în amonte drumul forestier. După 3 km ne oprim la fostul canton forestier, astăzi devastat, dar în lunca căruia a rămas o frumoasă pepinieră cu zeci de mii de puiți de molid, gata să înlocuiască pădurile decimate.

Pentru a traversa culmea carpatică dintre Polovragii gorjului și Valea Latoriței am ales unul dintre cele mai spectaculoase căi, cel care, pe un traseu nemarcat, prin drumul forestier întovărășește valea râului Olteț până în curmătura acestuia (1615 m), făcându-și loc printre stâncile abrupte, făgetele cu coroane multicolore și brazii seculari, rămași încă în picioare.

După ce am părăsit Luncile Oltețului, drumul forestier urcă pieptiș muntele. În dreapta noastră rămâne în urmă Poiana Padeșului cocoțat undeva la 1150 metri altitudine. O piatră kilometrică arată că am parcurs 6 km și am ajuns la cantonul forestier „La Izmana”, iar după alți 6 km la cantonul forestier Teperig, unde se mai

pot observa urmele minei de grafit de la Râbai, vegheate din dreapta de piscul Fântâniei (1267m).

Privind de la înălțimea muntelui vadul de jos al văii, gândul ne duce spre curgerea mileniilor în care apa și-a făcut loc săpând într-una, creând în roca muntelui noi și noi făgașuri, dar furându-l mereu. Râul găsiind teren prielnic și-a săpat vaduri nevăzute, părăsite adesea și lăsând în urmă-i galerii ca cele văzute la Polovragi.

Dincolo de Leurda drumul intra în „Strâmtori”, o îngrămădire de stânci ce formează o îngustare mai puțin spectaculoasă săpată în rocile cristaline. La ieșirea din strânsorile stâncilor pătrundem într-o luncă, unde pe vremuri se afla o colonie a muncitorilor forestieri. Din acest loc se desprinde în stânga un drum forestier care înaintează până la lacul de la Ungurelu, iar drumul pe care-l urmăim continuă printr-un urcuș continuu spre înălțimile muntelui Negovanu (1196 m) situată în dreapta noastră, spre est. Trecem prin păduri seculare de brazi obosiți din când în când, ne oprim pentru a ne potoli setea din izvoarele cu ape cristaline amenajate pe marginea drumului.

După 14 km de marș, din dreapta ne întâmpină apele involburate ale pâraielor Lespezi și Cujba, iar ceva mai sus pâraul Dracului care vin pentru a se alătura Oltețului tocmai de sub coastele abrupte ale muntelui Beleoaia (2039 m). După ce am traversat apele care ne-au tăiat calea, lăsăm pe stânga abrupturile stâncoase de la Plaiul Piscului (1819 m), cu stâncile Micaia, iar pe dreapta în depărtare se arată vârful semeț al Negovanului (2064 m) și al Nedeii (2015 m) unde în urmă cu aproape 300 de ani se ținea, de 20 iulie, în apropierea izvoarelor Oltețu într-un cadru viu, creat de frumusețea costumelor populare, marea nedeie medievală a oltenilor, care a fost coborât în vatra satului unde se ține și astăzi între 14-20 iulie sub denumirea de „Bâlciul de la Polovragi”.

Au trecut cinci ore de când am părăsit Luncile Oltețului și iată-ne ajunși la cantonul forestier Urlieșu situat la altitudinea de 1190 m, unde constructorii hidroenergeticieni au ridicat barajele de captare „Oltețu”, de unde apele pe care le-am urmat sunt trimise prin galerii subterane în lacul Petrimanu și de acolo pompate în marele lac de acumulare Vidra din munții Lotrului.

Traseul trece pe coronamentul barajului de captare Urliesu, de unde se pot imortaliza frumusețile acestor meleaguri, urcă serpentinele repezi ale muntelui Turcinu - Negovanului (1963 m), apoi muntele Boul (1908m) de unde ieșind în golul alpin ajunge în „Curmătura Oltețului” (1615 m), unde se intersectează cu poteca ce traversează munții Căpățâna și Parâng (marcaj bandă roșie).

De aici până la coada lacului Petrimanu au rămas doar 4 km. Drumul forestier coboară în serpentine largi printr-o pădure deasă presărată cu zeci de izvoare, oprindu-se la complexul de cabane Petrimanu unde se poate înnopta.

Ziua a doua a drumeției continuă pe unul din cele mai frumoase trasee turistice din masivul Căpățâna, cu locuri de mare atracție: Valea Latoriței, Lacul Petrimanu, Cheile Latoriței, în aval de barajul lacului de acumulare, din dreapta veghează asupra văii Latoriței, Pietra Târnovului. Defileul se strânge din ce în ce mai mult, iar de pe malul stâng al Latoriței plonjează de la înălțimea stâncilor apele Turcinului Mare formând minunata cascadă „Apa Spânzurată”

Jos în adâncimea văii, în chingile lespezilor netede, unde Latorița își dezleagă undele în praguri succesive, s-au format „scările de smarald” ale Latoriței, cea mai frumoasă podoabă pe care ne oferă „Sora” cea bună a Lotrului.

În timp ce drumul coboară, din dreptul muntelui Huluzu, defileul se strânge din ce în ce mai tare, iar pe pereții stâncoși aflați pe malul stâng, al Latoriței se zărește un grup de troițe frumos sculptate.

La confluența Latoriței cu apele înmănunchiate ale pâraielor Borogeaua Mare, Borogeaua Mică și Răgătorei, de la gura Văii lui Duminică (859 m) Valea Latoriței se lărgește iar la punctul numit Prejbeni (780 m) șoseaua după ce trece peste podul de beton își continuă drumul în aval pe malul stâng al râului, pătrunzând în minunatele „chei ale Latoriței” format între versanții prăpăstioși ale munților Repedea la nord și Târnovul la sud. Lungimea îngustă a cheilor măsoară doar 1,4 km după care treptat cedează și după 14 km de la Petrimanu se deschide, formând Lunca Ciungețului unde funcționează uzina hidroelectrică Lotru, iar sus la înălțime se arată biserica și frumoasele gospodării ale Ciungenilor. După alți 4 km la „Gura Latoriței” șoseaua alpină pe care am mărșăluit timp de 4 ore întâlnește DN 7A Breaza - Voineasa Petroșani.

Drumul dintre Polovragii, Curmătura Oltețului și Valea Latoriței este un traseu turistic de vis, care nu trebuie să scape din palmaresul nici unui împătimit al munților.

*Cheile Oltețu :
în strânsoarea
stâncilor*

*Pestera
Polovragi -
Orga Mica si
Orga Mare*

Bistrița Horezu – Valea Lotrului

„Toți munții din părțile acestea sunt spații scoboroșiți de ape. cărări înguste și primejdioase te poartă pe margini de prăpăstii în adâncu cărora ți-e frică să te uiți.”

Al. Vlahuță – România pitorească

Așezările gorjene Bistrița – Horezu și Pietreni sunt sate rânduite pe dealurile care premerg culmile abrupte din limita sudică a muntelui Căpățâna, cu văi adânci, în care își au obârșia mulțime de ape ce se prăvălesc vijelioase la vale. Acesta este locul ales pentru a porni într-o nouă aventură transcarpatică.

Pornim la drum odată cu răsăritul soarelui, urmând la adăpostul umbros al pădurii drumul întortocheat ce urcă pe valea Bistriței. După 30 de minute de mers în urcuș lent, cortina pădurii se dă în lături, oferindu-ne o priveliște neașteptată.

Sus, în dreapta, pe un brâu al muntelui, din verdele închis al pădurii seculare de fag apar turnulețele strălucitoare ale mânăstirii Bistrița, așezată într-o poiană de toată frumusețea. Mânăstirea, o clădire mare, arătoasă, cu zidurile cenușii, a fost ridicată în secolul al XV-lea de către Barbu Craioveanu, ban al Craiovei.

În spatele mânăstirii se profilează un uriaș bastion de stâncă golașă, roșiatică, de calcar, ce pare să închidă valea. Aici sunt Cheile Bistriței, de unde se desprinde spre dreapta un drum bine întreținut, care, după ce trece de marea carieră de calcar, bază pentru materia primă necesară Uzinei Sodice Govora, după 40 de minute de mers continuu se oprește pe mägura Arnotei, unde, într-un loc de basm, în anul 1633 Matei Basarab a ridicat importantul monument de artă și arhitectură „Mânăstirea Arnota”, în care marele voievod își doarme somnul de veci, după cum se poate citi pe placa albă de marmură care îi acoperă mormântul. Alături se află locul de veci al lui Danciu, tatăl domnitorului, fost comandant în oastea lui Mihai Viteazul, căzut în anul 1599 în luptele de la Alba Iulia.

Este trecut de ora nouă când ne întoarcem de la mânăstirea Arnota, ne luăm rucsacii pe care le-am lăsat în grija unor localnici și, cu ei în spate, că așa îi șade bine unui turist, pătrundem în strânsoarea stâncilor de calcar care formează aici, la piciorul muntelui Căpățâna, marele Chei al Bistriței, poartă de ieșire din munți

a râului cu același nume, care, după ce trece prin satul Bistrița, își liniștește apele și, mai departe, pornește spre șesul oltean, scaldând luncile și udând grădinile, îndreptându-se către DN 76 Horezu – Tg. Jiu, de unde, de la km 159.1 se desprinde spre nord drumul județean care, după 6,5 km, ajunge la mănăstire. Imediat după pod, în aval, se unește cu apele ce vin de pe valea Costeștilor, formând laolaltă mândrul râu oltean Bistrița.

Traversăm marea spintecătură din stâncă, de-a lungul căreia vechea cale ferată forestieră pe care circula „mocănița” a fost înlocuită cu un drum forestier, care cu greu își face loc prin strânsoarea stâncilor abrupte ale muntelui, urcând până la captările de ape ridicate de constructorii hidroenergeticieni de pe Lotru. Prin canale subterane pâraielor au fost trimise în lacul de acumulare Petrimanu de pe valea Latoriței și de aici, prin pompare, sunt ridicate în marele lac de la Vidra, pe Lotru. Înaintăm prin cheile înguste și, deodată, în peretele stâncos din dreapta, o potecă și câteva cărări săpate în stâncă, invită drumețul interesat să viziteze peștera Decaploptul, în care, cu ani în urmă, câțiva călugări pustnici retrași din lume și-au săpat și amenajat la înălțimea stâncilor și întunecimea peșterii micuțul schit „Sfântul Grigore”, astăzi părăsit. Peștera este lipsită de concrețiuni stalactitice, dar este populată cu o masivă colonie de lilieci, care, cu timpul, au creat aici un impresionant depozit de guano.

După ce am traversat marea despicătură în stâncă a cheii plină de farmec, micuța luncă luminată de soarele dimineții ne invită la un mic popas, pentru a putea savura în liniște frumusețea zonei alpine spintecate de văi stâncoase și abrupturi înfiorătoare, prin care se prăvălesc la vale apele înspumate cu caracter torențial, cu obârșii aflate sub culmile muntelui Căpățâna.

Văzută de jos, din lunca cheii, această vale olteană se răsfirea ca un trident pe coasta sudică a muntelui. După un urcuș de cca. 3 km, sosim la cantonul silvic așezat la răscrucea de ape pe locul numit „Între râuri”, unde se unesc într-un singur șuvoi apele venite de pe cele trei văi: Costești, Bistrița și Gurgui, formând toate laolaltă râul Bistrița.

Din stânga coboară Valea Costeștilor, cu ape vijelioase, cu obârșia în Culmea Netedu (1757 m), având izvoarele Costești și al lui Ignat, care, unite în dreptul cantonului silvic „Izvorul Larg” în coborâre formează trei mari cascade naturale ocolite cu greu de drumul ce urcă în munte.

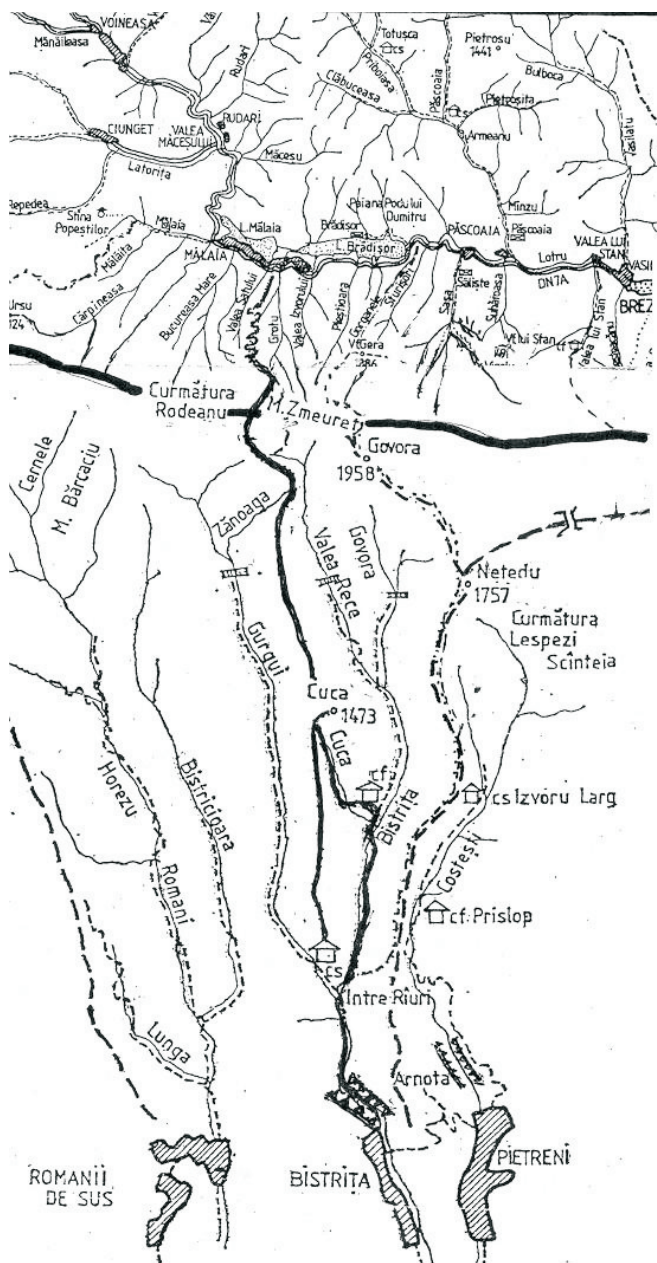
Valea din mijloc, cea a Bistriței, vine de sub vârful Zmeuretul, aducând apele pâraielor Valea Rece, Govora, iar mai jos, la Gura Plaiului, primește puținele ape rămase în albia Cucăi, formând toate trei la un loc obârșia râului Bistrița.

Bazinul Bistriței gorjene este străbătut de multe poteci turistice și drumuri forestiere care urcă până la captările de ape, ușurând mult accesul turiștilor.

Din satul Pietreni urcă drumul pe valea Costeștilor până la cantonul forestier Prislop și cel silvic de la Curmătura Lespezi, având în dreapta minunatul peisaj al culmii de calcar de la Buila-Vânturărița. De aici, poteca urcă până la vârful Netedu (1757 m), de unde o ramură se desface spre dreapta, îndreptându-se spre Cheile Olăneștilor, poteca din stânga urcă pe vârful Govora (1958 m), după care iese în muntele Zmeuretu.

De la cantonul Între Râuri drumul urcă pe valea din mijloc, cea a Bistriței, până la cantonul Cuca, de unde o ramură se desprinde spre dreapta, încă 7 km, urcând până sub vârful Cuca. Ramura din stânga urcă până la captările de ape de pe văile Valea Rece și cea a Govorei, unde se înfundă în pădurea deasă.

Pentru traversarea Carpaților Meridionali am ales traseul care

Bistrița Horezului

pornește de la cantonul silvic „Între Râuri” spre stânga, urmând sălbatica culme secundară Cuca, de pe versantul sudic al muntelui Căpățâna, cu pante rezezi și văi abrupte, către Oltenia, domoale spre nord, către Valea Lotrului. Traseul format între Râuri și curmătura Rodeanu a durat peste 4 ore și s-a desfășurat la umbra pădurilor seculare care ascund strânsorile stâncilor pleșuve cu versanți aproape verticali, printre care poteca de picior urcă pieptiș, prin serpentine scurte, și pe alocuri blocată de buștenii doborâți de vânturi, pe care suntem obligați să îi încălecăm pentru a putea trece. După o oră de urcuș greu, sosim sub vârful Cuca (1473 m), loc de obârșie a pârâului omonim, de unde vederea se deschide spre văile care ne mărginesc, în stânga Gurguiul, iar în dreapta Cuca și Bistrița.

Urcușul pe această culme abruptă, uneori prăpăstioasă, ne-a pus la grea încercare rezistența fizică. Osteniți de-a binelea, sub vârful Cuca, facem un popas mai îndelungat.

Pornim din nou la drum, înfruntând muntele. De la vârful Cuca, în trei ore de mers am ajuns sus, în Culmea Rodeanu, de unde, în jurul nostru s-a deschis o priveliște neobișnuită. Deși ne aflăm în vârf de munte, aveam impresia că întinsul platou montan forma o câmpie imensă suspendată pe colții stâncoși, deasupra văilor abrupte.

Ne îndreptăm spre muntele Zmeuret, întregul traseu fiind dominat de întinse covoare de *Pinus Pumilio*, un arbore fără trufie, ce se târâște pe fața pământului încolăcindu-se după țăncururile de piatră parcă răsărite din pământ, care ne-au făcut mersul anevoios, uneori chiar imposibil, obligându-ne la mari ocolișuri. Se spune că numai ursul poate merge ușor prin hățșururile de jneapăn și jir târâtor.

Ajunși pe înălțimile Zmeuretilui, cu pășuni mănoase, semănate cu tufișuri de ericacee, pâlcuri de potentile aurii, garofițe roșii (*Dianthus*) ca și mulțimea de sălașuri, unde vin oierii gorjeni cu turmele lor la vârat, înaintarea târăgănată a turmelor de oi, precum și activitatea de la sălașe întezită la orele înserării, ne-a oferit o priveliște caracteristică de neuitat. Jos în vale, spre miazănoapte, se deschide largă panoramă asupra unei țări de legendă: Țara Loviștei, în care cu veacuri în urmă s-au încheat primele voievodate ale Țării Românești, de unde se desfac în toate direcțiile mulțime de trasee turistice, drumuri ale oilor, precum și mulțime de drumuri forestiere care brăzdează și străbat aproape toate văile. Pe fundul văii șerpuiește modernul drum național, ce leagă Brezoiul prin Voineasa de Petroșani.

La Zmeuretel am zăbovit un timp la o stână. În timp ce ne trăgeam sufletele pentru a ne continua drumeția, am intrat în vorbă cu baciul care își aștepta turma de mioare de la păscut, cerându-i informații asupra drumurilor care coboară pe valea Lotrului. Am rămas uimiți de ospitalitatea acestui gorjan din Bistrița, care ne-a invitat la sălașul său, servindu-ne câte un căuc de lapte covăsit și un boț de

mămăligă vârtoasă, încă caldă, oferindu-ne și sălaş pentru noapte, pentru care i-am mulțumit.

Timpul era trecut de ora 17, soarele, din înălțimile cerului, își trimitea ultimele raze ale zilei, luminând înălțimile munților. Odihniți, cu forțele refăcute, am hotărât să ne continuăm traseul. După indicațiile baciului, pornim pe spinarea muntelui Căpățâna spre miazănoapte, urmând piciorul sălbatic format între Valea Satului și cea a Grotului, unde o potecă vizibilă nemarcată se strecoară printre stâncării și grohotișuri, urmând în coborâre abruptă serpentinele scurte către vechiul sat de oiери și meșteri lemnari de la Mălaia, așezat la confluența Lotrului cu pâraiele Mălaia și Izvorul, de unde se ridică spre înălțimea muntelui, la adăpostul pădurilor seculare, culmi prelungi și prăpăstioase.

După aproape 12 ore de când am plecat din Cheile Bistriței, iată-ne ajunși în satul Mălaia de pe Lotru, unde a luat sfârșit o nouă drumeție transcarpatică, în Carpații Meridionali dintre Jiu și Olt.

Cheile Bistriței

Drumeție pe Valea apelor repezi dintre Olt și Jiu DN 7A Brezoi - Voineasa - Petroșani

Într-o zi însorită de vară, împreună cu câțiva amici de drumeție ne hotărâm ca în calitate de turiști autorutieri să străbătem într-o singură zi întregul traseu al vechiului drum „al lotrilor” (111 km), format într-un culoar longitudinal de eroziune axat pe Jieț și pe Lotru, care spintecă în două Carpații Meridionali, făcând loc, pe fundul văilor, acestui minunat drum, astăzi modernizat pe întreaga sa întindere, marcat pe hărțile rutiere cu indicativul DN 7A. destinat să lege între ele două importante localități: la nord-vest Petroșaniul de pe Jiu, iar la sud-est Brezoi, de pe Valea Oltului.

Pornim la drum din centrul Petroșaniului. După un suiș lent pe vechiul drum al Parângului, dat în folosință în anul 1933, astăzi și acesta cu o înfățișare de nerecunoscut, la km 5 panoul rutier indică „PETROȘANI - VOINEASA” 82 km. Din acest punct drumul ales de noi se desprinde spre stânga și șerpuiește printre cele câteva gospodării specifice momârlanilor jieni, răsfirate pe coasta dealului Molidvișu. Bucuroși de razele blânde ale soarelui și răcoarea pădurilor de fag, în care s-au îngrămădit ici-colo insulițe de brad și mesteceni cu trunchiuri albe, parcă vâruite de mâna harnicilor gospodari care locuiesc temporar această luncă însorită, unde și-au clădit sălașele pe malul Jiețului cu ape cristaline. Aici vin ei la vârat cu vitele și să-și facă fânul pentru la iarnă. Din poienile înșirate de-a lungul Muntelui Plaiul Godeanu, care din înălțimile sale veghează dinspre nord asupra frumuseților acestor locuri, căpițele de fân proaspăt desfăcute pentru uscat răspândesc un miros pătrunzător care îndeamnă să ne oprim pentru un scurt popas.

Valea se închide, iar drumul, într-un urcuș mai pronunțat trece prin strânsoarea stâncilor roșiatice ce formează aici „CHEILE JIEȚULUI” apoi mărginit de apele involburate ale pârâului Jieț ai căror afluenți ce se prăvălesc de la înălțimea versanților.

Ne oprim în dreptul unei cascade formată din apele unui torent ce se prăvale de pe culmile Muncelului Jiețului, căzând cu vuiet puternic de la vre-o 30 de metri în apele involburate ale Jiețului.

În acest mirific peisaj urcăm până la km 11,9 de unde se deschide lunca Mijei, cu o cocheta cabană și drum forestier care urcă până sub Parângul Mic. De aici, o potecă marcată ne conduce în 4 ore până la înălțimea lacului Mija. După ce traversăm podul de beton, drumul asfaltat trece pe malul drept al apei și străbate „Cleștile Jiețului” străjuiți de pereții stâncoși ai Zăganilor, din care se năvălesc două mici cascade direct în apele Jiețului. Din stânga vine grăbit pârâul Mija Mică, iar după ce revenim pe albia stângă a apei, ceva mai sus se deschide Lunca Țiganului, cu vechea cabană al lucrătorilor forestieri. Peste drum, din locul unde se află centrul de colectare a fructelor de pădure, pornește spre nord drumul forestier ce urcă pieptiș până pe Plaiul Jiețului, de unde, pe o potecă marcată se duce spre Vârful Capra (1927 m.).

Urcușul devine mai anevoios, pentru ca după 1,5 km să intrăm într-o bifurcație de drumuri și ape, care formează COTUL JIEȚULUI, cu canton silvic. Spre sud un drum forestier se oprește după 5 km la locul de captare al apelor ce vin din căldările Parângului pentru a fi trimise prin canale subterane în lacul de acumulare de la Vidra.

De la cantonul „Cotul Jiețului” urcăm două serpentine largi și la km 18 intrăm în lunca superioară a Jiețului unde suntem întâmpinați de cocheta și ospitaliera cabană „GROAPA SEACĂ”, o adevărată oază de ospitalitate și liniște de la cabana Ocolului Silvic Petrila ascunsă într-un cotlon al pădurilor de molid.

Facem un mic popas pentru un ceai aromat din frunze de afin și zmeură cât și pentru a putea savura în voie frumusețile locului: muntele Capra, munții Parâng cu vârfurile semețe ale Cârjei, Slăveiului, Coata lui Rus, Mohorul și Păpușa din care își trag izvoarele Jieț și Lotru.

Ne luăm rămas bun de la gazda noastră un adevărat om al muntelui și al turismului cu promisiunea că vom reveni. În goana mașinii în stânga rămâne în urmă lunca Jiețului superior prin care șerpuiesc apele Fometescului, iar în dreapta suntem flancați de apele involburate ale pârâului Coricia ce coboară din înălțimea muntelui cu același nume pentru a se întâlni cu apele ce vin de pe Valea Roșiile pentru a forma aici obârșia pârâului Jieț.

Pe o distanță de 5 km până la șaua Groapa Seacă drumul urcă o diferență de nivel de 400 m. Aici, pe cumpăna de ape formată între Jiu, Lotru și Gilort își dau mâna hotarele județelor Hunedoara, Gorj și Vâlcea. Din șaua Groapa Seacă drumul coboară la umbra pădurilor de fag și de molid prin serpentine largi pe o distanță de 5 km până la Mirăuțu, acolo unde pârâul Groapa Seacă, numit și Cibanu aduce ape din păduri. Cei care au umblat pe aceste locuri până în jurul anilor 1970 își mai amintesc de Mirăuțu, unde un vechi hait (baraj de plutire), ale căror urme se mai văd și astăzi, stăvileau apele folosite pentru transportul

buștenilor. Acum vin aici, pe sub munte, apele Jiețului, captate mai sus cu 5 km de Cotul Jiețului.

Din acest loc se desprind mulțime de trasee turistice care pornesc spre sud în munții Huluzu Găuri și Vârful Ștefanu, cu ramificații spre Latorița, Benghi, Căpățâna și Parângu Mare.

De la vechiul hait Mirăuțu, tânărul râu Lotru pornește triumfător spre o nouă aventură, prăvălindu-și apele în albia largă care urmărește firul DN 7A. După 1,5 km în față, prin parbrizul mașinii se deschide luminoasa luncă a Obârșei Lotrului (1374 m), în care decenii de-a rândul a domnit vechea cabană păstorită de mărghineanul Moș Ghișe. Astăzi locul acestei cabane este luat de zeci de vile, campinguri, case de vânatoare și silvice, care formează toate la un loc un important nod turistic.

După o scurtă odihnă, copleșiți de peisajul verde, compact, care umple adâncă vale, pornim din nou la drum pentru a străbate vechea „TERRA LOYTHA” sau ȚARALOVISTEI, plină de legende și istorie.

După 3,5 km. sosim la coada lacului situat în Lunca cu Funii, unde vin apele vijelioase ale pâraului Balu, care înainte de a se vărsa împreună cu Lotrul în lacul Vidra, parcă dorește să încerce trăinicia podului pe care-l traversăm.

Ceva mai în aval de locul unde pâraul Goața Mare se varsă în Lotru, lângă opustul Vidra, în anul 1952 au început lucrările de construcție a marelui lac de acumulare Vidra de pe Lotru. La 1 martie 1972, ultima poartă a barajului înalt de 122 m a fost închisă și încetul cu încetul apele Lotrului și ale afluenților lui s-au întors, spre obârșie, inundând luncile Purului, Sărăcăciunilor, Mirului și Mielului. Apele au intrat pe Vidruța în sus, făcând ca pâraiele Pietrele, Mogoșu cândva afluenți ai Vidruței coborâți de sub vârful Mogoșu (1959 m) și Pietrele (1881 m) să nu-i mai răcorească undele, ci să se piardă în marele lac ce lua ființă.

Astfel s-a format aici la altitudinea de 1290 m un lac întins pe o suprafață de 1035 ha, cu o adâncime la baraj de 109 m. Constituind cel de al doilea lac de acumulare ca mărime din țara noastră, după lacul Bicaz.

Pe valea Lotrului, cursul apelor vijelioase ce coborau de pe versanții abrupti ai munților au fost preluate de lacurile artificiale de la Belindru, Jidoaia, Galbenu, Petrimanu, Mălaia, Brădișor și altele de mai mică importanță, care își aduc apele prin canale subterane săpate pe o lungime de 150 km, în marele lac de acumulare de la Vidra. În lac au fost aduse aproape 90 de râuri și pâraie, fie pe cale gravitațională, fie prin pompare, pentru ca împreună cu apele Lotrului să cadă de la 800 m. înălțime în uzina de la Ciunget, cu o putere instalată de 510 MW.

Din bazinul său de pe versantul stâng au fost aduse prin galerii săpate în inima muntelui apele Pășcoaiiei, Voineșitei, Dobrunului, Hoteagului, Balindrului, Haneșului și Stejei. Din versantul drept au fost trecute pe sub munte apele

Latoriței, captate în lacurile de la Galbenul și Petrimanu. De peste munte au sosit cele ale văilor Urii, Vadului, Lotrioarei și Sădurelului. Cele ale Jiețului captate mai sus la Cotul Jiețului și întoarse pe sub muntele Cibanu direct în Lotru, amonte de Obârșia Lotrului. Din munții Căpățânii au sosit în lacul Petrimanu de pe Latorița și au fost pompate împreună cu ale acestuia prin galeria intrată în lacul Vidra la Gura Vidruței și apele puține ale Galbenului, Repedei, Oltețului, Cernei, Luncavățului, Romanilor Bistricioarei și Bistrei.

Noi ne continuăm drumul pe malul din dreapta lacului Vidra, și după ce am trecut podul, în aval vin să ne dea binețe apele ce au mai rămas din pâraiele Mirăuțu, născut sus sub vârful cu aceeași nume (1999 m), ceva mai jos pârâul Benga, apoi apele unui pârâiaș leneș, dar cu nume frumos Mioarele, iar 2 km la vale drumul nostru este intersectat de apele pârâului Puru ce face hotar luncii și poienii ce se deschid aici.

După ce am trecut de Mogoșu, la întâlnirea cu Vidruța părăsim DN 7A, ne abatem spre nord (stânga) urmând drumul de ocol al marelui, lac de acumulare Vidra. În lunca Plaiul Hoților constructorii hidroenergeticieni au lăsat moștenire din organizarea de șantier câteva vile cochete, reamenajate ulterior pentru a forma stațiunea Vidra rămasă acum de izbeliște. Aici la umbra unui fag bătrân, ne-am lăsat mașina pentru a o feri de arșița soarelui și am pornit apoi cu pasul până la barajul lacului, unde ne-am depănat în liniște amintirile din anii tinereții asupra acestor locuri de neuitat, când străbăteam sălbatica vale pentru a admira minunatul spectacol oferit de natură în marile „CATARACTE ale LOTRULUI”. Din locul unde astăzi marele baraj zăgăzuieste apele Lotrului, de aici de la Vidra în jos începea marea luptă cu stâncile din albia strânsă în chinga versanților. Poteca de picior se anina pe pereți, suspendată ici colo pe podețe construite de mâna plutașilor ce trebuiau să descurce din când în când plaviile de bușteni între stâncile drepte dintre versanți.

În dreapta, sub vârful Tarcu (1686 m) al culmii Mănăileasa, o carieră de mică, unde cu ani în urmă o mână de oameni trudeau să smulgă stâncilor prețiosul minereu, și-a lăsat urmele lucioase în râul astăzi cu albia apropiată secată. De câțiva ani cariera de mică a fost abandonată.

Versanții coboară cu păduri cu tot până în albia stâncoasă, abia lăsând loc de formare al lacului de acumulare Balindru, în care se varsă puținele ape rămase pe pârâul venit de sub vârful cu același nume. Este un lac mic, cu suprafața de 6 ha cu ape întunecate din cauza pădurilor de molid ce se ridică pe versanții înalți.

Puțina lor apă ce se mai adună în albia Lotrului se scurge prin porțiunea lungă de 300 de metri care constituia cândva neegalatele sale cataracte. Cine le-a parcurs cu piciorul prin pădurea de pe versantul accesibil al muntelui Furnica, sau măcar parțial pe drumul ajuns sub ele în anul 1965, nu le mai poate uita.

De pe înălțimea barajului, admirăm vechiul curs al Lotrului. Nu poți uita molizii ce se cocoțau pe stâncile golașe ca să privească de sus, încă de la intrare, lupta Lotrului cu stâncile rămase în vale. Câțiva fagi își scuturau în valuri jirul în toamnele bogate, un mestecăn aplecat peste prăpastie își mișca fără încetare frunzele; iar un scoruș aciuit între stânci picta cu roșul intens al ciorchinelor pauza de curcubeu ce se ridica în arc, când soarele își opera câteva clipe razele sub Culmea Runcului.

În acest minunat decor al naturii, Lotrul se prăvălea izbindu-se la început în peretele din dreapta, sărea vijelios câteva trepte, albindu-și apele, pentru a se lovi în stânca ce voia să îi oprească drumul. Săpa zadarnic sub ea și, lăsându-se păgubaș într-un târziu, își abătea apele înspumate, în alt colț de stâncă din versantul stâng, pe care tronau îngemănați un molid și un fag ce îi trezea mânia. Mugea surd, se înălța strâns în chingă și se arunca în adânc, dar și aici stâncile albiei, netezite de vremuri, nu-i dădeau răgaz să lucreze, liniștit. Sărea din cascadă în cascadă. Se zbătea spumegând și își împrăștia apele în curcubeefără să poată învinge tăria rocii dure.

Într-un târziu apele se linișteau iar albul spumei se transformă treptat în cenușiu-verzui și pleca la drum oprindu-se la întâlnirea cu un copil drag lui, pârâul Hoteagu. Mai jos, la Dobrunu, apele se linișteau, bulboanele deveneau din ce în ce mai numeroase. Mai jos de vărsarea pârâului Dobrunu, Lotrul intră în Voineasa, veche așezare de oieri și lucrători silvici, oameni retrași aici din fața năvălitorilor străini.

De sus de la Vidra până la Voineasa, Lotrul a dat viață pădurilor în care pe vremuri străinii de aceste locuri nu îndrăzneau să pătrundă. Aici hălăduiau în pace sălbăticiunile, de la micuțul dar sângerosul jder, la ursul brun sau falnicul cerb.

Ne-am reîntors satisfăcuți la mașina noastră, cu care revenim pe DN 7A, trecem în continuare prin curmătura Vidruța, de unde în aval urmărim firul întortocheat al drumului. Din confluența Voinoșiței cu Mihăileasa aflată la cota 1600 m în aval valea se restrânge din nou, iar după ce traversăm apele Steviuței, la adăpostul pădurii coborâm pe serpentinele strânse în cleștele abrupt al stâncilor brăzdate de zeci de izvoare. După ce trecem de câteva case izolate într-o vale ascunsă ajungem la cantonul silvic Nopteasa. De aici la umbra deasă al pădurilor de fag, urmăm valea Mihăilesei, coborâm mai multe serpentine, iar după 24 de km de la lacul Vidra, iată-ne ajunși în Voineasa, localitate situată la cota 600 m între confluențele Voineșiței și Mihăilesei cu Lotrul, înconjurat de munți înalți, dar care datorită dealurilor care-l premerg, dau așezării o frumusețe aparte prin linia dulce al versanților, Voineasa se distinge prin valea largă în care este așezată.

Clima blândă, așezarea ferită de vânturi și plaiurile însorite din jur au transformat vechea așezare de oieri într-o mică stațiune, colț de odihnă și

recreere, în care vilele cochete oferă găzduire celor ce vor să-și petreacă aici în munții Lotrului vacanța sau weekendul.

Geograful francez Emm de Martonne, cercetător al acestor locuri, într-o comunicare asupra zonei arăta că: „*din punct de vedere uman, Valea Lotrului este cel mai interesant colț al întregului pământ românesc, ca vechime al locuitorilor, ca obiceiuri și mentalități. Este acolo o insulă relictă de arhaică viață românească*”.

Părăsim Voineasa coborând pe malul râului. La ieșirea din localitate admirăm spectacolul oferit de vărsarea apelor Voineșitei în albia largă a Lotrului. Undeva pe stânga, sus în munte la altitudinea de 1180 m stă cocoțat lacul Jidoaia, din care apele sunt trimise pe sub munte în lacul Vidra. Din aceeași direcție de pe un pinten de deal veghează asupra văii cocheta vilă, sediu al Ocolului silvic Voineasa, care gospodărește pădurile de pe valea Lotrului. Apele Lotrului își fac cu greu drum prin albia lată, plină de prundișuri, pentru a primi mai jos apele pârâului Vătafu. Albia apei se răsuște în loc la Rudari de unde pornește spre piscurile munților un vechi drum alpin, iar puținele ape ale Lotrului se grăbesc să ajungă la întâlnire cu cel mai mare afluent al său, Latorița, a cărei confluență se află lângă Valea Măceșului (km 26 DN-7A). Aici ies la lumină din coama muntelui o mulțime de ape care se alătură Lotrului. Sunt apele care se întorc în matcă după ce au trecut prin turbinele hidrocentralei de la Giungetu pentru ca, după puțin timp să se adune din nou formând lacul de acumulare de la Mălaia, situat la altitudinea de 480 m, aici mai vin apele pârâielor Mălaia, Bucureasa și valea Zmeuretu, de unde un drum forestier coboară prin Valea Oltețului, la mănăstirea Arnota și Polovraci, situate pe versantul sudic al muntelui Căpățâna.

Mai jos de satul Mălaia, la km 18, DN 7A urmărește pe partea stângă, pe o lungime de 6 km luciul de apă al lacului Brădișor situat la altitudinea de 452 m față de nivelul mării. Lacul se întinde pe o suprafață de 229 ha și are o adâncime de 57m la baraj. Apele adunate la Brădișor sunt dirijate prin tunele subterane în turbinele hidrocentralei, iar după ce au produs energie electrică, sunt eliberate pentru a se vărsa în dreptul km 204 de pe DN 67 Pitești-Rm. Vâlcea-Sibiu, în râul Olt.

În aval de lacul Brădișor, în satul Săliște, își varsă apele în albia Lotrului pârâul Sașa, care se aruncă de la înălțimea de 1647 m până jos la 440 m pe o distanță de doar 8 km. De la lacul Brădișor în aval, albia râului Lotru este inundată de o mulțime de pâraie, mai mici sau mai mari, ca: Jariștea Mică, Gura Pietroșița, Priboioasa, Padinile, Frasenului, Clăbuceasa, Ruginoasa, La Mocirle, ș.a., pe albiile cărora se îngheșuie pentru a urca sus, pe culmile munților o mulțime de poteci și drumuri forestiere.

Iată-ne ajunși la capătul drumețirii noastre pe Valea Lotrului. Ne aflăm în

micuțul oraș Brezoiu, de unde până în anul 1960 pe Lotru în sus circula până la Voineasa, Pășcoaia și Vasilatu un tren forestier tractat de tradiționala mocăniță, a cărei funcție a fost preluată de șoseaua DN 7A care leagă prin adâncă vale a Lotrului și al Jiețului, două localități, Brezoiul de pe Valea Oltului cu Petroșanii de pe Valea Jiului.

Pe parcursul drumeției noastre am rostit de zeci de ori cuvintele Valea Lotrului și Țara Loviștei fără însă a ne întreba de unde provin și ce semnificații au aceste cuvinte. În documente ale anilor 1233, 1265, 1311, se arată că Loviștea e o TERRA ce forma după unii istorici, cel dintâi nucleu etnic căruia i-au dat expresie politică primii voievozi români.

Răspunsul la întrebările noastre l-am descoperit într-o veche legendă atribuite acestor locuri pline de istorie:

„... lângă sâmburele de populație străveche vin mai la început ciobanii, chemați aici de generozitatea pășunilor alpine. Apoi mai vin pustnicii și la urmă tâlharii și fugarii, de tot felul... care în limba veche sunt însă haiducii, acei necăjiți și răzvrățiți înfometați ai poporului năpăstuit care, după ce loveau pe impilatori sau pe cei care făcuseră nedreptate. Neavând altă cale luau drumul codrului; de aici și zicala veche « codrul frate cu Românu », românu fiind omul de rând năpăstuit și apăsător. Orânduirea le zicea haiducilor « tâlhari » tocmai că se temeau de ei, iar denumire de haiduc vine din popor, care înseamnă laolaltă: voinicie, curaj, frumusețe fizică și morală...”.

Legenda spune că acești lotrii deveniseră atât de puternici pe această sălbatică vale, încât și-au ridicat din loc în loc câte o casă mai întărită, încât nimeni nu se încumeta să-i urmărească.

După multă vreme, cei rămași aici se lasă de haiducie și se așează ca oameni pașnici în locurile pe care le îndrăgiseră. Se despărțiră, în cete mai mici și formară sate de-a lungul văii. Ceata lui Breazu rămâne jos, aproape de Olt și formă Brezoiul. Mălai își luă oamenii și urcă puțin mai sus, făurind mândru sat, Voineasa de azi, iar ciungu se ascunse mult mai sus în inima muntelui și formă Ciungetul.

Ademeniți de comoditatea fotoliilor mașinii noastre, în calitate de turiști autorutieri, am riscat ca din spatele parbrizului să pierdem vederii multe colțuri inedite și frumuseți oferite de văile Jiețului și cel al Lotrului, pe care l-am străbătut. Dar totuși am rămas cu satisfacții de reușita drumeției noastre, refăcută după atâția ani, care se termină aici în micuța stațiune Brezoiu de pe Valea Oltului.

Marcaj turistic la Cabana „Groapa Seacă”

Cabana „Groapa Seacă” o perlă a munților Parâng

Drumul transcarpatic - Valea Oltului

„De pe culmile Hășmașului Mare și până în câmpiile îndepărtate unde viața i se sfârșește, drumul Oltului prin lume e un cântec neîntrerupt, un lung poem simfonic căruia mereu i se adaugă noi melodii și teme, reluate de tot mai multe și desăvârșite instrumente, încât întreg cântecul crește, se amplifică și se revarsă peste maluri, ca însăși mersul, mereu sporit al apelor sale.”

În lungul și sinuosul său drum ce măsoară peste șapte sute de kilometri, Oltul și-a tăiat cele mai frumoase văi, a dat viață, expansiune și culoare locurilor pe care le străbate, pentru a ajunge jos, în lunca Dunării. Oltul a fost nevoit să se războiască cu munții, în coastele cărora a săpat trei mari porți: Tușnad, Racoși și cel de la Căineni și Cozia, ultimul din aceste defilee - 47 km - este cel mai lung, mai greu, dar cu frumuseți deosebite. Între Căineni și Cozia apele Oltului saltă peste praguri de stâncă, strecurându-se printre zidurile dure ale munților Lotru, Parâng și Făgăraș săpând în roca lor un măreț defileu, asemuit cu splendoarea celui dăltuit de Dunăre între Cazane și Porțile de Fier.

Printre primele mențiuni despre râul Olt (ALUTUM) se face referire la o inscripție descoperită pe o piatră de altar înălțată de Iulius Mansuetius pe care se putea citi: „Ad Alutum feumen secus montis”, ce face referire la cea de a doua expediție a legiunilor romane sub conducerea lui Traian în Dacia.

Numele râului vine de la cuvântul Aluta = aur, dat de agatârși, de la care s-au păstrat fluturii de aur și argint din costumele naționale ale femeilor din Vâlcea, Muscel, Sibiu și Făgăraș. Romanii i-au zis „Lines Alutanus” - (Drumul Oltului), luat de la vechiul nume local Ulat = Olt.

Față de pasul Vâlcan, înalt de 1621 m și greu de trecut, poarta deschisă de râul Olt pe una din cele mai importante și pitorești văi din țara noastră, care traversează Carpații Meridionali, a constituit pentru romani o cale lesnicioasă de pătrundere spre ținuturile Transilvănene. Pe Valea Oltului care au fost descoperite vetrele unor așezări dacice cu organizare administrativă și militară superioară, menționate de istoricul V. Pârvan, peste care legiunile romane, venite

dinspre Dunăre purtându-și „Acvilele” au înaintat în sus pe - Lines Alutanus - pentru a învâluși și cucerii viteaza inimă a Daciei-Sarmizegetusa lui Decebal.

La intrarea dinspre câmpia Dunării în Defileul Olt, romanii au lăsat cioplit în stânca muntelui „VIA CAROLINA”, prin care se amintește că ei au încercat tăierea unei șosele, dar timpul și războaiele, nu au permis să înceapă lupta cu sălbăticia Oltului. Au înaintat prin ocolirea defileului periculos al Coziei pe varianta Câineni - Titești - Perișani, care îi ducea din nou la Olt, de unde pentru a-și putea continua înaintarea, romanii, specialiști în construcția de drumuri, au folosit tehnica podurilor suspendate în lungul apei, pe bârne înfipite în stâncile de pe mal. La Copăceni, nu departe de ruinele castrului Praetorium, se mai pot observa câteva găuri săpate în stâncă pentru fixarea traverselor de susținere a podului. Este sigur că și dacii foloseau înainte acest drum „bătrân”, cum reiese din numele „Pons vestus” dat de romani podului de la Câineni, unde se trecea, ca și astăzi Oltul spre Titeștii Loviștei.

În marșul lor către inima Daciei, romanii au lăsat în urma lor lagăre întărite în cetățile și castrele ridicate pe Valea Oltului, Romula, Acidava, Rusidava, Buridava, Arutela, Praetorium, Pons Vetus și altele. Cursul Oltului formează o mare epopee eroică și cântecul pe care-l citim în stâncile din defileul Turnu Roșu - Cozia este apogeul acestei epocii. Aici, pe această vale, istoria pământului, al apei și al oamenilor a închipuit cele mai frumoase întâmplări.

În anul 1721 un corp de ofițeri austrieci, sub comanda colonelului Friederch Schwantz, vin în Țara Românească cu misiunea să întocmească harta Olteniei și a marginilor ei și, să construiască o șosea care să treacă pe Valea Oltului, de la Mănăstirea Coziei înainte spre Transilvania: „Tabula Valachiae cisalutanae capitaneum per Fredericum Schwantziium Regiminis Hersteriani capitaneum (1722)” inscripție ce concretizează această acțiune. Harta Olteniei ridicată de Schwantz reprezintă un progres cartografic al vremii, pe care se găsesc marcate 130 de masive muntoase, culmi și vârfuri, sunt evidențiate elementele hidrografice, depresiunile văile cu cheile și terasele lor, câmpiile care îi întregesc cuprinsul și fac din această lucrare un izvor prețios de informare geografică, care din anul 1723 a fost integrată în : „Mapa Geographica nivissima Resni Hungarise ..... Magne Principatus Transilvanie, Banatus Temesiensis ..... Walachie ..... anno 1769”.

Carol al VI-lea, cu un curaj admirabil și stăruință a pătruns, și cu ajutorul lui Dumnezeu a început marea lucrare „Șoseaua care traversează Carpații Meridionali prin Valea. Oltului” care păruse romanilor imposibilă și a terminat-o printr-o muncă herculiană în timp de doi ani, după care șoseaua a fost prelungită până la Râmnic.

Lucrările au fost începute sub conducerea lui Ștefan conte de Steinville și

terminată sub conducerea lui D. Hugo conte de Virmondt, delegați al Cezarului, arhitect fiind colonelul Fredrich Schwantz. Lucrarea a înmagazinat un volum imens de muncă „eamque immenso labore” - dată de țărănimea română căruia i se făgăduise libertatea, în schimb erau obligați să muncească o zi cu boii și două zile cu brațele pe săptămână.

Prin providența lui August, pentru binele obștesc, printr-o slujbă credincioasă, a fost ridicat un monument pentru prosperitatea recunoscătoare „Acum rămâi sănătos și adu-ți aminte că prin virtutea lui Carol nu este nici un drum nefăcut căci, în timp ce străpunge Carpații și învinge râurile, termină războiul și anexează popoare, libertatea de munți și fericire prin supunere - Șoseaua Carolina - este aceasta”. (M. Popescu Spineni - România în izvoare geografice și cartografice - 1972).

Cursul Oltului este într-adevăr o mare epopee eroică și cântul pe care-l citim în defileul Turnu Roșu - Cozia este apogeul acestei epoci. Istoria pământului, a apei și al oamenilor a închipuit aici cele mai frumoase întâmplări.

În locul unde apele au înfrânt stânca, la primul prag al defileului, se înalță edificiul care a dat numele trecătorii - „Turnul Roșu” - ridicat în anul 1533 în locul unde după tradiția orală ar fi avut loc o mare bătălie în care au fost zdrobite hoardele otomane.

Urmele continuității strămoșești sunt evidente pretutindeni, și le întâlnim mereu coborând pe firul apei, străbătând în timp până în zilele noastre.

Mai spre sud, pentru paza drumului, s-a ridicat „Turnul Spart”, atestat în unele documente istorice din anul 1583. timpul și apa au ros această construcție, lăsând-o în paragină.

La gura Lotrului, munții se depărtează, formând în stânga Oltului depresiunea intracarpatică a Titeștilor, cu lanuri de porumb, grădini, pomi fructiferi și câteva sate răsfirate.

Pe dreapta Oltului de-a lungul văii Lotrului, se formează deosebit de frumoasa și bogata depresiune de la Breoi, cunoscut sub numele de „Țara Loviștei”, așezată în groapa tectonică formată între munții Lotrului, Căpățânii și al Făgărașului.

La sud de Brezoi, valea Oltului se strânge în cleștile stâncoase ale munților Căpățânii și Coziei, formând aici la „Cârligele Oltului” cea mai îngustă, cea mai sălbatică, dar și cea mai frumoasă poartă din tot cursul râului; „Defileul de la Cozia”, pretutindeni cu maluri abrupte, colțuri stâncoase lipsite de vegetație, cu culmile munților mult apropiate, nelăsând decât o mică deschidere prin care apele Oltului trec vijelioase, cu mult zgomot la vale.

Această lungă spintecătură este cea mai frumoasă operă sculpturală a Oltului. Nici azi în acest loc trudirea nu este încă desăvârșită. Sub privirile piscurilor despărțite pe vecie apele clocotesc în vale, se alungă zvârcolindu-se, izbesc cu jerbe de stropi de piatră, ciopland-o cu febra născătoare a marilor creații. Când soarele reușește să înfingă sulii în clocotul acestor jerbe, se aprind focuri de curcubeu împrăștiate de vânt o dată cu stropii reveniți în matcă. Și pas cu pas, desăvârșirea formelor se petrece pretutindeni, aici, sub ochi noștri.

Întreaga această despicătură de stâncă, este vechi făgaș umanizat, este o cetate naturală, ca un loc de refugiu. Pe malul stâng al Oltului în ascunzișul pădurilor se înalță turnulețele mănăstirii „Turnu” ctitorită la 1676, ars și refăcut mult mai târziu în anul 1932. Din curtea mănăstirii pornesc mai multe trasee turistice marcate pe trupul masivului Cozia, învelit cu arbori secundari (nuci, stejari și fagi), trandafirii sălbatici din specia Rozia Cziae Nyár, doar aici întâlnite. Bogăția floristică îndulcește peste tot pașii drumețului, care nu poate rata aici vizitarea „Peșterii Haiducului” cu taințele ei dantelate, sau frumoasa cascadă care plonjează în gol din ascunzișul pădurii.

Aproape în pragul sudic al defileului, Oltul se grăbește să scape din strânsoarea stâncilor. O stâncă stingheră și golașă străjuiește acest prag. Este „masa lui Traian” după cum a denumit-o poporul, ea marchează locul unde s-au oprit legiunile romane, renunțând la lupta cu altul, preferând să ocolească muntele Cozia pe la Rădăcineni și revenind la albia acestuia abia la Copăceni.

Ieșind din strânsoarea munților, Oltul respiră iarăși din adânc, lășindu-și și potolindu-și apele. Cu o buclă largă ocolește un mic promontoriu pe al cărui mal, înțeleptul Domnitor Mircea cel Bătrân (1386-1418), a ctitorit unul dintre cele mai vechi monumente (veacul al XIV-lea) din Țara Românească, „Mănăstirea Cozia” așezat pe trupul pietros al munților din jur. Actul domnesc emis în 1388 de Mircea cel Bătrân menționează că : „am binevoit domnia mea să ridic din temelie o mănăstire la locul numit Nucet, adică Cozia” !. o altă ipoteză dintre cele multe susținute că numele s-ar trage de la turcescul „Koz”, care înseamnă nucă, și într-adevăr locul este foarte bogat în păduri seculare de nuci.

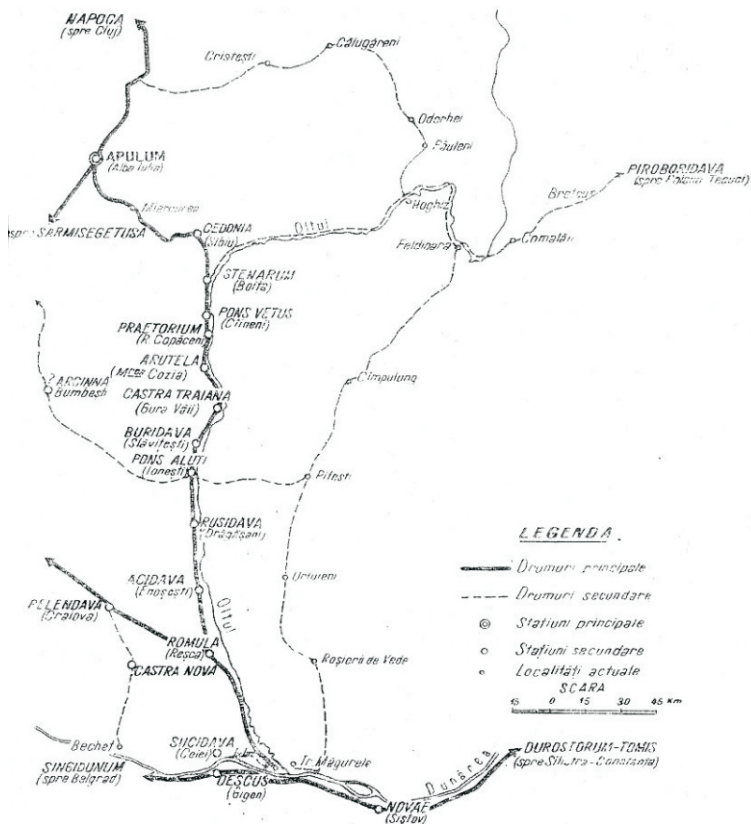
În timpul mișcării revoluționarilor din anul 1721, mănăstirea devine un punct fortificat al pandurilor lui Tudor Vladimirescu, care rezistă aici îndelung atacului turcesc.

Muzeul istoric de la Mănăstirea Cozia, unde se află și mormântul lui Mircea cel Bătrân, leagă trecutul poporului nostru de prezent. Aceste locuri încărcate de istorie, formele grele ale Nărauțului și Coziei dintre care scapă Oltul larg, mânându-și apele spre a lovi temelia albă ale zidurilor mănăstirii, într-un amurg al anului 1842, au constituit motiv de inspirație artistică și literară. Grigore Alexandrescu poet fruntaș al generației 1848 evocă în versuri avântate figura și

personalitatea lui Mircea cel Bătrân, legate de ctitoria sa de la Cozia, „Umbră lui Mircea la Cozia.”

„Ale turnuri umbre peste unde stau culcate,
 Către țărnul dimpotrivă se întind, se prelungesc
 Ș-ale valurilor mândre generații spumegate,
 Zidul vechi al mănăstirii în cadențe îl izbesc.”

Trecuți de Cozia, pădurea ce se prelungeste în dreapta de la poalele dealului Pisorea transformată în „Parcul național al Căciulatei”, ne aduce miros mineral. De aici Cântecele Oltului se apropie de sfârșit, odată cu popasul nostru la Călimănești. Povestea scrisă în piatră se încheie aici. Epopeea Oltului își deapănă însă mai departe firul, spre miazăzi, grăbind du-se la întâlnirea cu bătrânul Danubius.

Drumul roman pe Valea Oltului

Calea ferată - Simeria - Petroșani - Târgu Jiu

După anul 1848 guvernul habsburgic de la Viena, interesat să-și mențină supremația economică, politică și militară, hotărăște extinderea rețelei de căi ferate care să facă legătura între Arad și Alba Iulia.

Frații Rotschift din Viena, împreună cu baronul Haber, reprezentant al societății „KRONSTADTTER BERGBAUVEREIN” (Societatea de Mine și Furnale Brașov) obțin concesionarea construcției căii ferate Arad - Alba Iulia și a ramificației Simeria - Petroșani, constituindu-se pentru executarea acestor lucrări în societatea „ELSŐ ERDÉLY VASUT R.T. (Prima Cale ferată din Transilvania) avându-l ca președinte al Consiliului de Administrație pe contele Otto Chotek. Lucrările de construcție au fost încredințate firmei vieneze a baronului Klein, care, între 24 aprilie 1867 - 22 decembrie 1868 execută această lucrare, care împreună cu ramificația Simeria - Petroșani se încadrează în vasta activitate de construcții feroviare din deceniile 7 și 8 ale secolului al XIX-lea.

După 43 de ani de la prima cale ferată construită în lume în Anglia (1825), în septembrie 1868 trece prin gara Deva, venind de la Arad, cel dintâi tren tras de o locomotivă cu aburi condus de mecanicul Martin Gross, eveniment ce a constituit o senzație nemaipomenită. Țăranii și târgoveții vedeau în „carul cu foc” o adevărată minune drăcească.

Statul austro-ungar și Societatea Brașoveană de Mine și Furnale, interesate în deschiderea și începerea exploatării cărbunilor din centrul și estul Văii Jiului se implică în construcția ramificației de cale ferată Simeria - Petroșani. Baronul Haber, reprezentantul societății brașovene intră în legătură cu inginerul Freund - constructorul tronsonului Deva - Orăștie, făcându-i oferta pentru executarea acestei ramificații. În anul 1864 inginerul Freund prezintă primul său plan al căii ferate care pornea din Deva, trecea prin Hațeg, Merișor, Dealul Babii, Vulcan și de aici la Petroșani. Urmare acestui plan, vechea așezare de sub cetatea Devei urma să devină un nod de cale ferată cu depou pentru locomotive, ateliere de reparații ale materialului rulant, lucru care însă nu a fost pe placul nobilimii locale. Statul austro-ungar aprobă planul inginerului Freund cu amendamentul ca ramificația liniei ferate să se facă de la Simeria, care devine, astfel, nod de cale ferată construit în hotar cu câmpul de la Simeria Veche, Biscaria și Săulești. Aici apare „colonia Simeria”, care, în 1890, devine sat cu 485 de locuitori, iar în 1911 cu 4250 locuitori.

Este demn de menționat faptul că proiectantul Freund, a studiat de la început posibilitatea ca această variantă a căii ferate să traverseze Carpații prin defileul Jiului, pentru a lega Țara Românească cu Transilvania, în care scop, în anul 1870, proiectantul a studiat și a făcut măsurători la Surduc - intrarea în marele defileu, iar adunarea generală a societății „Prima Cale Ferată din Transilvania” a împuternicit Direcția, la 17 mai 1871, să investească pentru această lucrare suma de 2 milioane florini.

Lucrările la calea ferată Simeria - Petroșani au fost demarate în anul 1865, întrerupte apoi în anul 1866 din cauza unei puternice epidemii de holeră și a războiului cu Prusia. Lucrările sunt reluate în anul 1868, continuând până la Pui.

Proiectul inițial, întocmit de inginerul Karda, întrucât prevedea cheltuieli foarte mari pe porțiunea Merișor - Vulcan, l-a determinat pe inginerul Polansky să întocmească un nou proiect, care prevedea continuarea lucrărilor pe varianta Merișor - Bănița - Peștera Bolii - Petroșani. Noul proiect a redus costul lucrărilor cu 50%.

Proiectul odată aprobat, se dă imediat în execuție firmelor conduse de antreprenorii Klein și Seppel, iar lucrările în piatră și de artă sunt preluate de frații Martina Giovanni, veniți în Valea Jiului din provincia Udine – Italia, cu peste 3000 de muncitori specializați în lucrări de construcții, zidărie, lucrări de artă, cioplitori de piatră, cantonați în majoritate în coloniile construite la Bănița și Merișor. Dintre acești muncitori, mulți nu s-au mai întors în Italia, angajându-se la realizarea construcțiilor care erau în curs de execuție în Valea Jiului.

La 18 august 1870, linia ferată Simeria – Petroșani, cu o lungime de 78,8 km, a fost dată provizoriu în circulație și a costat statul ungar 12 milioane forinți, iar cu lucrările ulterioare, cu dotările tehnice și materiale, s-a ajuns ca un kilometru de cale ferată să coste 136,850 florini.

Pentru exploatare, calea ferată a fost dotată cu 21 de locomotive cu abur, 64 vagoane pentru călători, 513 vagoane pentru transportat marfă, din care 123 erau destinate pentru transportul cărbunilor. Darea în folosință a căii ferate nu a însemnat și terminarea lucrărilor. Cum secția dintre Merișor și Crivadia prezenta un teren nesigur, unde scurgerea apelor provoca deseori alunecări de teren, a impus executarea unor lucrări suplimentare. Pentru lărgirea spațiului din gara Petroșani, care inițial avea doar 3 perechi de linii ferate, s-a lucrat mult timp, pentru îndepărtarea dealului pe care se află actuala Piață a Victoriei – ce ținea până la locul în care se înălța clădirea gării. Pentru aceste lucrări au fost angajați mii de muncitori, aduși îndeosebi din pusta ungară, precum și muncitori localnici de pe traseul liniei ferate, aceștia numiți în limba germană „bahnarbeiten” adică muncitori la calea ferată, care trăiau departe de familiile lor, duceau o viață grea, chinută, ceea ce îi făcea să-și astâmpere necazurile prin cârciumi, dând naștere la

multe scandaluri și chiar omoruri. Locuitorii băștinași nu au putut reține cuvântul bahnarbeiten, pronunțându-l deformat, ca „baraber” sau „barabă” și la feminin „barabină”, expresie rămasă până astăzi în vocabularul momârlănesc, (după cum veneticii îi numeau pe localnici „momârlani”).

Construcția căii ferate Simeria - Petroșani, ca și mai târziu a căii ferate Petroșani - Lupeni, a creat infrastructura care asigură posibilitatea unui progres rapid al mineritului în Valea Jiului.

Deși societatea „Prima Cale Ferată din Transilvania” dorea încă din 1870 să înceapă lucrările pe defileul Jiului pentru construirea liniei ferate Petroșani – Târgu Jiu, acest lucru nu a fost posibil Guvernului ungar, fiind interesat pentru construirea căilor ferate de pe Valea Prahovei, Oltului și a Cernei.

După construirea drumului de acces pe defileul Jiului între Bumbești și Surduc, în anul 1924 a venit și rândul construirii căii ferate pe acest traseu, lucrare începută și întreruptă de mai multe ori. Până în anul 1940, din volumul total de lucrări a fost realizat doar 40%.

Ziarul local din valea Jiului „ADEVĂRUL” la 1 martie 1938 anunța cu majuscule: „VOR FI REALUATE LUCRĂRILE DE CONSTRUCȚIE A LINIEI FERATE BUMBEȘTI - LIVEZENI”, pentru care, guvernul Gheorghe Tătărescu a alocat din buget 300 milioane lei. Lucrările reluate au fost atacate din două puncte: Meri și Livezeni, desfășurate pe o distanță de 17 km.

În faza finală, lucrarea între Bumbești și Livezeni măsoară 32 km, număra 32 de tunele cu o lungime de 8 km, 123 de poduri, podețe și viaducte, cel mai înalt având peste 30 m.

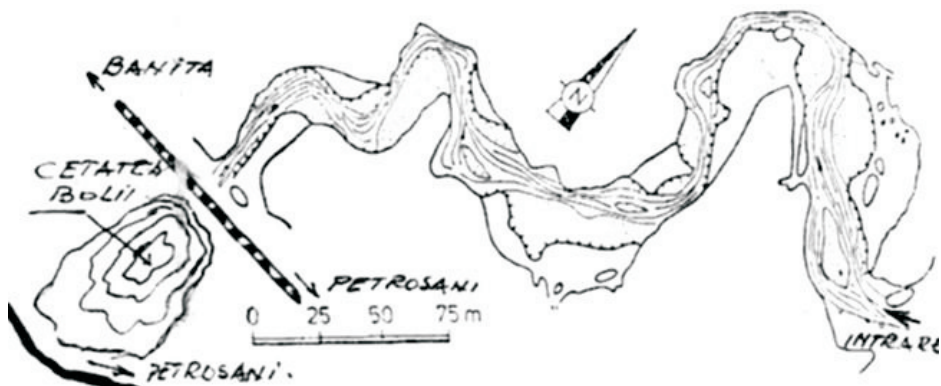
La aceste lucrări și-au adus contribuția peste 2500 muncitori, maiștri și ingineri angajați.

După 23 august 1944 această lucrare a fost declarată „lucrare de urgență”, fiind declarat de la 1 martie 1948 „Șantier Național al Tineretului”, care a mobilizat peste 28500 brigadieri din întreaga țară. Calea ferată a fost dată în exploatare cu mare fast la 30 octombrie 1948.

Între timp, calea ferată Simeria - Petroșani - Tg. Jiu a suferit multe lucrări de modernizare și perfecționări tehnice. Între Bumbești - Livezeni au fost realizate o mulțime de lucrări de stabilizare a stâncilor, au fost construite copertine protectoare împotriva căderilor de stânci, linia ferată a fost complet reabilitată prin schimbarea traverselor și a șinelor care să reziste actualelor condiții de trafic. Între Simeria – Petroșani linia ferată a fost dublată cu o nouă cale, care să facă față traficului intens de transport, au fost săpate noi tuneluri între Merișor și Peștera Boli. În zona deluroasă terenul a fost consolidat, pentru a împiedica și preveni alunecările de teren, au fost construite poduri noi, iar cele existente au fost consolidate etc

Astăzi, linia ferată Simeria - Petroșani - Târgu Jiu este o cale ferată modernă, electrificată pe întreaga ei lungime, care asigură un transport de persoane și marfă în deplină siguranță, în conformitate cu cerințele internaționale din domeniul transporturilor feroviare.

Peștera Bolii (după Margareta Dumitrescu)

Peștera Bolii

Dintr-o descriere contemporană reiese că Peștera Bolii - de lângă Petroșani - putea fi străbătută călare pe toată lungimea ei, de la intrare la ieșire. Peștera se află lângă stația de cale ferată Peștera Bolii, între Bănița și Petroșani, la confluența Jupânesei cu Balta Băniței. Deschisă în calcarele masive ale Dealului Bolii la o altitudine de 720 m, peștera reprezintă un tunel săpat de râul Jupâneasa, lung de 455 m. Lungimea totală depășește 1500 m cu o diferență de nivel de minus 3 m - plus 24 m. La Bănița și Peștera Bolii, pe la 1848, își aflau sălașul haiducii lui Rosza Sandor (care a murit, în 1878, în închisoarea de la Gherla).

(Foto: 1918)

Peștera Bolii

Gara și porțiune din traseul de cale ferată la Peștera Boli

Gara Petroșani

Cetăți și turnuri de apărare la porțile Jiului

Descoperirile arheologice făcute în depresiunea Jiului în a doua jumătate a secolului al XIX-lea dovedesc că și acest spațiu carpatic a fost locuit încă din antichitate. Primele descoperiri în zonă sunt legate de numele inginerului Ion Bordan, angajat la construcția căii ferate Simeria - Petroșani, pasionat colecționar de antichități, și profesorului Gábor Téglás, director la Școala Normală Deva, director al Muzeului din Deva, care, împreună, între anii 1868 și 1888, au cercetat la Bolii, Petroșani, Petrila, Vâlcan și au scos la iveală mai multe obiecte de interes arheologic și numismatic, care acoperă o perioadă de timp ce începe din paleolitic - materialele din Peștera Bolii - și se încheie în secolul IV d. Ch.

Obiecte din os, coarne de cerb, oase de mistreț pietrificate, securi și alte unelte din piatră, fibule de bronz și de argint, o brățară de argint, mărgelile colorate din lut ars, un mormânt rudimentar cu două schelete, o lespede de mormânt roman, unelte de spălat aurul, morișcă pentru măcinat grâul, resturi de vase grecești, o statuie din bronz aurit - atribuită de Téglás lui Ares sau Alexandru Macedon - precum și un număr impresionant de monede romane și grecești din aur, argint, bronz, acoperind perioada secolului III î. Ch. - IV d. Ch.

O altă dovadă de viață este moștenirea lăsată din perioada daco-romană, de la care s-au păstrat obiceiurile și tradițiile țărănești, casa de locuit, uneltele folosite de țăranul român, îmbrăcămintea, dar și concepția locuitorilor acestei zone despre fericirea veșnică și nemurire, manifestate la fumigația care se face de ziua celor 40 de mucenici (9 martie). O influență posibil romană întâlnim în desfășurarea nedeilor organizate între Paști și Rusalii în fiecare duminică, dar în alte sate, la care însă participă lumea și din satele vecine, așezate răsfirat pe firul văilor sau risipite pe dealuri.

Aceste descoperiri, tradițiile populare, intensitatea comerțului și circulației pe drumurile transcarpatice de la Jiu, justifică pe deplin existența la porțile acestuia a urmelor unor fortificații militare de apărare și a unor turnuri de pază a trecătorilor, drumurilor și vămuirea bunurilor, cum sunt cele de Bănița, de pe Dealul Bolii și de la Crivadia.

CETATEA BOLII – La 6 km nord de Petroșani, pe dreapta drumului național ce înaintează către depresiunea Hațegului, se înalță, înfiptă în deal, o stâncă alb-roșiatică de calcar, trei pereți abrupti; ascensiunea fiind posibilă numai din latura sud-vestică. Stânca poartă numele de CETATEA BOLII, aflată în imediata

apropiere a peșterii cu același nume. Cândva această stâncă forma un singur munte, a cărui rezistență, de-a lungul mileniilor, a fost măcinată de apele diluviale, care, tăindu-l în două, au croit drum apelor pârâului Galbena și căii ferate care traversează prin marea despicătură de stâncă.

În creștetul stâncii, retezată de mâna omului, s-a creat o platformă artificială lungă de 35 m și lată de 17 m, pe care geto-dacii au clădit în scopuri defensive, turnul de cetate, despre care nu se cunosc prea multe date, în afara faptului că, la 1854, din construcția inițială mai exista spre est un zid înalt de 20 de „picioare” și altul de 10 „picioare”, iar spre vest un colț de zid.

Deși întregul munte era format numai din piatră, fortificația nu a fost ridicată din piatră locală de calcar, care, potrivit meșterilor constructori nu ar fi fost rezistentă, s-ar fi sfărâmat prea repede și n-ar fi rezistat în timp. Ca urmare, piatra necesară construcției a fost adusă de la Sântămăria de Piatră, gata cioplită în blocuri de 60 x 40 cm, unele prevăzute la un capăt cu coadă de rândunică și la celălalt capăt cu o creștătură, care asigurau legătura dintre blocurile de piatră. Blocurile de piatră de la partea superioară erau prevăzute cu șanțuri adânci de 15 cm și late de 3 cm, în care erau fixate bârnele care susțineau acoperișul fortificației, realizat din țigle, asemănătoare cu cele de Cipru. Rămășițe din aceste țigle au fost descoperite sus, pe platoul cetății și jos, la baza stâncilor.

Cetatea de pe vârful Bolii, precum și peștera de la poalele ei ofereau un adăpost excelent pentru depozitarea mărfurilor lăsate aici pentru păstrare de negustorii aflați în trecere peste drumurile transcarpatice. Depozitul natural păzit doar de câțiva luptători bine înarmați, făcea imposibilă apropierea hoardelor prădătoare, care plăteau de cele mai multe ori cu viața încercarea de a ajunge în această fortăreață.

Ion Muslea, în „Albumul Szatmary”, pagina 1195, arată că pictorul a cercetat în anul 1841 această cetate, apreciind că numele acesteia - Cetatea Bolii - ar veni din latinescul „Castrum Decebalii” - lucru care, însă, nu corespunde realității, deoarece acest cuvânt este de origine curat românească, ce i s-a dat mult mai târziu și corespunde cu numele proprietarului acestor locuri.

Între anii 1854-1858, geograful francez Elissee Reclus, care a călătorit în Valea Jiului, a vizitat resturile cetății de la Bolii, făcând o descriere amănunțită atât a ținutului cât și a stâncii cu rămășițele cetății, în monumentală lucrare „Nouvelle geographic universale”, în 19 volume, apărută între anii 1875-1894.

În anul 1854, vicarul unit al Hațegului, Ștefan Moldovan, cu prilejul unei vizite la Petroșani, a urcat și în vârful stâncii, unde mai erau câteva urme pe care le-a măsurat cu pasul și cu palma.

În același an 1854, baronul Viktor Maderspach din Iscroni, susține că a văzut cu prilejul unei excursii la cetatea Bolii, într-o gaură de stâncă, două schelete umane fosilizate, duse apoi, probabil, la Budapesta.

În 1883 ruinele cetății au fost vizitate și de istoricul Teglas Gabor din Deva, dar acesta nu a mai găsit aici decât cărămizi și bucăți de pietre din blocurile de piatră din care a fost zidită cetatea.

Geograful Reclus și istoricul Teglas susțin că cetatea ar fi fost clădită de geto-romanii care populaseră acest ținut de pe Jiuri în măsură considerabilă. Teglas susține că cetatea avea un rol strategic militar, așezată aici pentru apărarea drumurilor transcarpatice care treceau munții din sud pentru a ajunge către Sarmizegetusa.

Documente ale secolului al XIV-lea vorbesc despre „Terra Harszoc cum pertinentibus suis” (Țara Hațegului cu pertinențele sale), care cuprindea, printre altele, anexe și depresiunea Jiului, iar importanța zonei este recunoscută de către regalitatea maghiară și exploatată în continuare, alături de „Terra Litva” (Țara lui Litovoi), fapt ce a creat cadru pentru Radu Popa, ca în lucrarea „Țara Hațegului”, să arate: „În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea fosta cetate dacică de la Bănița, posibil să fi fost reutilizată prin repararea zidurilor căzute și construirea unui zid de incintă din piatră locală prins în mortar, iar în interior, probabil, au fost ridicate construcții necesare habitatului, în scopul instalării aici a unei garnizoane, ca o încercare a regalității maghiare de a controla accesul dinspre sud spre bazinul Streiului și de desprindere a Țării Hațegului de sub conducerea voievodului Litovoi.

În 1868 încep lucrările la calea ferată Simeria – Petroșani. Descoperind resturile cetății din vârful stâncii, muncitorii au doborât zidurile rămase în picioare și au întrebuițat blocurile de piatră la zidirea podului de lângă gura peșterii Bolii și a tunelului din apropiere. Multe dintre aceste blocuri au fost duse la Petroșani și folosite la construcția unor clădiri. Astfel de blocuri se regăsesc și astăzi în fundația bisericii ortodoxe.

Se pune întrebarea: de unde „CETATEA BOLII”? Incontestabil, acest nume apare după anul 1414, când regele Sigismund al Ungariei a donat proprietăți nobililor din Țara Hațegului, printre care se afla și nobilul Bolea din țara Zarandului, care a primit proprietăți de pământ și de păduri în acest ținut. Este posibil ca pe vremea romanilor acest loc să fi purtat numele de „Castrum Decebalii”, după cum susține pictorul Szatmary - fapt, mai puțin verosimil, rămas nedovedit până astăzi.

Concluzia logică vine de la Sebastian Stanca, care, în monografia geografică și istorică a Petroșaniului, susține că numirea stâncii vine din secolul al XIII-lea, când familia nobilă Bolea din Zarand și-a întins posesiunile și asupra Văii Jiului,

punând stăpânire și pe stânca de la Bănița, atribuindu-i denumirea de Cetatea Bolii.

TURNUL DE PAZĂ „CRIVADIA” - Documentele vremii confirmă faptul că exploatarea aluvionară a aurului era o preocupare a locuitorilor de pe cele două Jiuri, dovedită în anul 1493, când regele Vladislav al Ungariei donează nobilului Kendeffi bunuri de pe cele două Jiuri, păduri, pământ, livezi, fânațuri și „locuri de spălat aur”. Culegătorii de aur aveau obligația de a preda 10% din materialul prețios obținut. Un alt document, emis la 20 noiembrie 1513, obliga spălătorii de aur ca produsul muncii lor să fie preschimbat numai pe domeniul Hunedoarei, prin margraful Gheorghe de Brandenburg, ce se bucura de acest privilegiu, lucru ce nu a fost însă respectat de către nobilii din zonă.

Voievodul Transilvaniei Petru de Pereny a dat ordin oamenilor săi să adune tot aurul spălat în valea Jiului și să-l ia în seama lui. În acest scop construiește între anii 1528-1529, la Crivadia, turnul de pază și control, unde își pune oamenii să adune vama de la cei care treceau din țara Românească în Țara Hațegului și invers, și să adune aurul datorat de culegătorii de aur din Valea Jiului.

TURNUL DE LA CRIVADIA, numit și Turnul Jidovilor, se înalță pe marginea stâncoasă a pârâului Merișor, limita la sud și est de valea adâncă și abruptă a acestui pârâu, de povârnișul stâncos și abrupt al terenului, iar spre nord și vest (singura poartă accesibilă) de șaua domoală a dealului; turnul străjuia, începând probabil din secolul al XIV-lea, vechiul drum de legătură dintre Transilvania și Țara Românească care trece peste Dealul Babei și Pasul Vâlcan.

Monumentul construit din pietre de calcar, legate între ele cu mortar, cu ziduri care se mai păstrează și astăzi, atinge înălțimea de 20 m și are formă perfect circulară, cu diametrul de 13 m.

Suprafața exterioară, tencuită, a turnului, nu are alt decor decât o sprânceană în partea de sus. Intrarea în fortificație se afla în partea de nord și se situează la înălțimea de 2 m față de suprafața solului, accesul făcându-se cu o scară mobilă, astăzi dispărută.

Apărarea fortăreței dinspre vest și nord era asigurată de 7 creneluri cu ambrazuri (deschizături pentru armele de foc) situate la o distanță de 1 - 1,5 m unul de celălalt. Partea de sud-est, protejată de terenul accidentat, nu reclamă amenajări speciale pentru apărare. În interior, partea superioară a zidului era prevăzută cu un parapet de strajă, construit din lemn, cu înălțimea de 1 m și lățimea de 0,8 m, astăzi dispărut.

Potrivit unor date făcute cunoscute de mai mulți autori, între anii 1512-1517 culegătorii de aur din valea Jiului adunau mai mult de jumătate din aurul preschimbat în comitatul hunedorean. Astfel, în anii 1512-1513 din cele 184,32 mărci și pisete de aur preschimbat, 115 mărci de aur, respectiv 62%, proveneau

din Valea Jiului, iar în anul 1517 din 95 de mărci sibiene (=19,57 kg aur) Valea Jiului dădea 45 de mărci de aur, de calitate bună, respectiv 20,5 -21 karate.

Turnul de pază și control de la Crivadia ridicat între anii 1828 - 1829

Crivadia astazi: - drum si viaduct peste apele Crivadiei si ruinele cetatii

Bibliografie

- BADEA, L. Județul Vâlcea, 1970
- RUSENESCU, L.
BARON MIRCEA Cărbune și societate în Valea Jiului, Ed.,
Universitas, Petroșani, 1998.
- BUTILEAN, D.D. Problema defileului Oltului, 1943.
- GEO BOGZA Trei călătorii în inima țării - Cartea Oltului
Ed. Tineretului, 1951.
- CONEA ION Țara Loviștei, Buletinul Societății de
geografie, 1934.
Plaiul și muntele în istoria Olteniei, Oltenia,
Volum jubiliar, 1934.
Munții Lotrului, Buletinul Societății de
geografie, 1928.
- CUCU, V.
MARIAN ST. România - Ghid atlas al monumentelor, istorice,
1979, pp. 238-270; 480-486.
- COLECTIV Vâlcea - Ghid turistic al județului, 1976.
- CARPEN, I.D. Urme și poteci, Ed. U.C.F.S.
- DAVIDESCU, M. Mănăstirea Cozia, 1966.
- IANCU DORIN Valea Oltului - Defileul Turnu Roșu - Cozia,
Ed. Meridiane, București, 1968.
- ION MUSLEA Albumul Szatmari pag.1195.
- MIHĂILESCU, V. Carpații sud- estici, 1983.
- MATEI, H. Valea Jiului, Ed. Enciclopedică, București, 1976.
- ORCHIDAN, N. Văile transversale din România și importanța lor,
Studiu geomorfologic, Ed. Științifică,
București, 1978.

- POPESCU, M.
SPINENI România în izvoare geografice și cartografice,
Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1978.
- PREDA, I. Valea Jiului, Ed. Sport -Turism, 1985.
- PASERE, D. Vâlcan, Colecția Munții noștri, București, 1974.
- POPESCU NAE Parâng, Colecția Munții noștri, 1979.
- RĂDOI ATHENA Valea Oltului, București, 1959.
- STOICA, D. Gorj - Ghid turistic, 1973.
- RUSINARU, E. A.
- ȘUIAGA VICTOR Deva - Contribuții monografice, 1968.
- STANCA SEBASTIAN Petroșani - Monografia geografică și istorică
- TUFESCU VICTOR Depresiunea Petroșani, Ed. Sport - Turism,
București, 1962.
- TEGLAS GABOR A Boli hegy Petrosény mellett mint őskori
erősség (Dealul Boli de lângă Petroșani) -
Hunyad vármegyei Történelmi és régészeti
Társulat - 1885-1856 p. 27-32.
A Piski – Petrosény hegyivasut; Hunyad megyei
Történelmi s. régészeti társulat 1882.
- VÂLSAN, G.
- VAIDA LUDOVIC Descreri geografice, Ed. Științifică, 1964.
Prima cale ferată din Transilvania.

Drumul Crucii

Stații ale Calvarului

Minunea de la Straja

*Biserica Sfinții Împărați
Constantin și Elena și
Înălțarea Crucii*

Svoboda Tiberiu

*Drumuri Transcarpatice
între
Olt și Cerna*

EDITURA CETATE DEVA
2009

*Mulțumim pe această cale Domnului Ilie Emil Părău
pentru sprijinul acordat pentru realizarea acestei cărți.*

Tehnoredactor: Janky Paul

Coperta: Nicu Jianu

Photo: Nicu Jianu

Descrierea CIP a Bibliotecii Nationale a României

SVOBODA, TIBERIU

**Drumuri Transcarpatice între Olt si Cerna / Tiberiu
Svoboda. – Deva : Cetate Deva, 2009**

ISBN 978-973-1855-39-4

821.135.1-992

Tipar executat la tipografia

Grafica Plus - Deva

sub comanda nr. 235/27.01.2009

Tel/Fax: 0254-219008

office@graficaplus.ro

*„... vârsta întotdeauna aduce
după sine nostalgia față
de locurile de obârșie!”*

Autorul

Cuprins:

1	Cuvânt înainte.....	5
2	Drumuri transcarpatice dintre Olt și Cerna - importanța lor	7
3	Drumul temerar dintre munții Parâng și Vâlcan - Defileul Jiului.....	13
4	Schela Gorj - Pasul Vâlcan	21
5	Pe Drumul Crucii la Straja și peste munte, la Bumbesti - Jiu	27
6	Drumul poștalioanelor: Vâlcan - Dealul Babii - Merișor	37
7	De la Runcu prin Cheile Sohodolului la Valea de Pești	41
8	De la cabana Câmpu lui Neag la Bâlta	49
9	Câmpu lui Neag - Câmpușel - Tismana	53
10	Sebeș - Obârșia Lotrului - Novaci (DN 67C) (Drumul regelui)	61
11	Polovragi - Curmătura Oltețu - Petrimanu - Ciungetu	73
12	Bistrița Horezu - Valea Lotrului	81
13	Drumeție pe Valea apelor repezi dintre Olt și Jiu (DN 7A) Brezoi - Voineasa - Petroșani	87
14	Drumul transcarpatic - Valea Oltului	97
15	Calea ferată Simeria - Petroșani - Târgu Jiu	103
16	Cetăți și turnuri de apărare la porțile Jiului	109
17	Bibliografie	115

Cuvânt înainte

Scriu aceste rânduri, ce vor sta alături de însemnările de călătorie ale domnului Tiberiu Svoboda, „Drumuri transcarpatice între Olt și Cerna” la întoarcerea dintr-o drumeție făcută împreună cu dl. Tiberiu Svoboda în Munții Tulișei, de la Merișor la Pasul Dealu Babii, pe vechiul „drum al poștalioanelor” ce lega odinioară țara Hațegului de ținutul Gorjului, trecând peste munți, prin Pasul Vâlcanului.

La fel ca în tinerețile noastre, am coborât din „trenul personal” ce oprește un minut în gara din Merișor, ne-am luat rucsacii în spinare și am pornit împreună spre munte.

Magazinul forestier de unde ne cumpăram pe vremuri câteva conserve de fasole cu costița și o pâine neagră, cu care cutreieram două - trei zile pe munte, nu mai există. Așa cum nici din vechea clădire a stației de poștalioane aflată alături de biserica satului, unde vizitii schimbau cai iar drumeții își potoleau setea cu o ulcică de vin, n-au mai rămas decât niște ruine. Doar drumul și poate fagii bătrâni, răsucii, strâmbi, ca niște plăsmuiri fantastice, au rămas aceiași. par neschimbați, deși a trecut o jumătate de secol de când ne cunoaștem ...

Ca de fiecare dată și această drumeție alături de domnul Svoboda este o adevărată lecție de geografie, istorie, botanică, etnologie, ecologie și... omenie. Desăvârșit cunoscător al munților ce înconjoară Depresiunea Petroșaniului, știe numele fiecărui vârf, a fiecărei văi, culmi, știe de unde vine și încotro se duce fiecare drum

de căruța sau potecă, cunoaște legendele și poveștile locurilor, știe denumirile mai tuturor florilor și calitățile tămăduitoare ale buruienilor ce le întâlnim în cale, îi știe mai pe toți „momârlanii” care își au gospodăriile sau stânila risipite din vale și până sus, pe culme.

După vre-o două ceasuri de urcuș, fără grabă, pe drumul poleit cu aurul topit din frunzele fagilor de brumele acestei minunate toamne, ajungem sus, pe culme, de unde privirea cuprinde mare parte din Depresiunea Petroșaniului, până spre crestele munților Parângului și Vâlcanului.

Urmaș al unei familii de cehi, veniți, în urmă cu două secole, de la Praga la Săcărâmb, la minele de aur, ajunși apoi în Valea Jiului odată cu începerea exploatării minelor de cărbuni de acolo, dl. Svoboda a moștenit de la strămoși odată cu numele și dragostea pentru munte. Împreună cu unchiul său Bela Svoboda, începe din copilărie să cutreiere potecile Parângului, Țureanului, Retezatului și Vâlcanului. A făcut cam tot ce se putea face în legătură cu muntele, i-a cutreierat potecile și i-a învățat legile scrise și nescrise, a construit cabane și refugii, a deschis noi trasee, a marcat și remarcat trasee turistice, a înființat cluburi de turism, a organizat manifestări turistice devenite tradiționale, a iubit muntele și drumeția ca nimeni altul.

Îi mai rămăsese un singur lucru de făcut: să scrie despre munte. și o face de câțiva ani, cu o energie și o putere de muncă de invidiat, publicând în paginile revistei „România Pitorească” dar și în alte periodice. Face și aceasta așa cum a făcut totul în viață, cu exactitate și profunzime, cu măsura lucrului temeinic și bine făcut, cu harul unui om dotat cu o simțire aparte.

Nicu Jianu

Drumuri transcarpatice dintre Olt și Cerna - importanța lor

Din vremuri îndepărtate, zidul muntos al Carpaților Meridionali dintre Cerna și Olt, fragmentat de numeroase văi dispuse radiar, a avut o importanță majoră pentru viața oamenilor așezați pe meleagurile închise ca într-o cetate cu pereții de granit ai munților Retezat, Vâlcan, Parâng și Șureanu, ce înconjoară marea Depresiune a Jiului.

Singura vale ce mijlocește scurgerea apelor din interiorul depresiunii spre câmpia olteană este marele defileu al râului Jiu, săpat de forța apelor cu sute de milenii în urmă. Aici, defileul sălbatic, strâns între coastele abrupte ale munților Parâng și Vâlcan, nu a permis multă vreme amenajarea unei căi de acces.

Cu toată experiența lor în construcția de drumuri, romanii au ocolit valea sălbatică a defileului, optând pentru traversarea Carpaților din această zonă peste munte, prin Pasul Vâlcan (1621 m). Spre acest pas se urcă din Pleșa și din Schela Gorjană, plaiul de la vama veche și cel paralel cu acesta fiind numit „Drumul Neamțului”. Din gura defileului, valea se mai poate ocoli și pe stânga ei, pe plaiul Dealul Mare care urcă de la Gura Sadului, trece peste muntele Petriceaua (1402 m) pe sub Parâng, spre a coborî la Livezeni. Acest drum însă nu a fost amenajat niciodată pentru circulație, fiind folosit doar ca drum de picior sau drum al oilor.

Drumul roman ce traversa Carpații Meridionali peste Pasul Vâlcan își continuă traseul peste versantul estic al Retezatului mic peste Dealul Babii pentru a coborî în preajma confluenței dintre Strei și Râul Alb, urmând vechiul drum al dacilor care însoțea râul Strei.

Geograful german Hugo Grothe (1907) remarca atașamentul strămoșilor daci față de cununa Carpaților Meridionali și faptul că aceștia trăiau nedespărțiți de munte („daci montibus inhaerent”), făcând din el o „coloană vertebrală” a viitorului popor român. Friederich Schwantz (?-1728), colonel în armata austriacă, a fost însărcinat, în anul 1721, să întocmească harta Țării Românești. Într-un chenar din colțul dreapta jos al hărții întocmite de el, se află inscripția de pe stânca muntelui „Vita Carolina” de pe Valea Oltului, prin care se amintește că romanii încercaseră tăierea unei șosele în lungul defileului: „unde viteazul Traian, împăratul Romanilor, n-a îndrăznit să se lupte cu Oltul, pe acolo a doua oară Carol al VI-lea, cu un admirabil curaj și stăruință, a pătruns. El a început cu

ajutorul lui Dumnezeu această șosea transcarpatică clădită pe fundul Văii Oltului. Lucrarea a fost terminată printr-o muncă herculeană în timp de doi ani, lăsând amintire o placă cu inscripția: Călătorule, folosește, bucură-te de o binecuvântare așa de mare a celui mai providențial principe; du-te fericit și gândește-te că nici o cale a virtuții nu este cu puțință".

Retragerea administrației romane din Dacia (271 d. Hr.), decisă sub pătrunderea tot mai frecventelor atacuri barbare, va pune capăt relativ scurtei perioade de strălucire a așezărilor din vatra depresiunii și va marca declinul drumurilor întreținute cu atât de multă grijă de către autoritățile imperiale. Unele dintre aceste drumuri vor continua să subziste, îndeplinind mai ales funcții comerciale.

Din combinarea comportamentelor spațiale ale populațiilor domeniului carpatic și circumcarpatic s-a născut o anumită practică a circulației zise transcarpatice care a menținut încă multă vreme continuitatea drumurilor depresionare, de vale și de plai, cu o tramă suficient de des circulată.

Peste drumurile comerciale se suprapuneau, total sau parțial, și marile drumuri de transhumantă pe care pendulau turmele din regiunile pastorale ale Țării Hațegului, ale jienilor, sau ale mărginenilor, spre zonele de iernat din Lunca Dunării, Dobrogea, Câmpia Banatului și a Olteniei. Ele se intersectau, de asemenea, și se suprapuneau parțial, cu alte drumuri de interes local. Acestea din urmă erau cele care structurau și ritmău cu adevărat viața rurală a satelor de munte.

Rolul jucat de axele de comunicație transcarpatică este ilustrat de apariția și cuprinderea teritorială a primelor formațiuni feudale românești, care au subzistat încă multă vreme, sub o formă neinstituționalizată, aceea a cnezatelor de vale, a căror viață se ducea în conformitate cu principiile de drept ale lui jus valahicus.

Voievodatul lui Litovoi, extins în nordul Olteniei, dar cuprinzând și Țara Hațegului ce includea și așezările de pe Valea Jiului, la fel ca și alte cnezate și voievodate transcarpatice (ale lui Ioan și Farcaș sau a lui Seneslau), aveau drept coloană vertebrală o axă transcarpatică, aceea a Jiului și Streiului, care asigura unitatea domeniului de pe ambele versante ale Carpaților Meridionali. Drumul prin Pasul Vâlcan - Dealul Babii - Baru Mare pare să fi fost intens circulat în acea vreme, dacă se are în vedere faptul că voievodatul lui Litovoi, cu centrul în nordul Olteniei, era vasal Coroanei maghiare cu care a întreținut relații politice și comerciale constante.

În acest context, se intensifică utilizarea economică și popularea depresiunii Jiului, care treptat se desprinde de unitatea hațegană, evoluând separat, mai ales după 1859 când la Petrița, în estul depresiunii, sunt achiziționate primele câmpuri miniere și se începe în anul 1869 extragerea cărbunilor. Exploatarea acestei

importante resurse a marcat o cotitură în componenta demografică locală, hotărâtoare în formarea noilor aşezări miniere fiind migraţia populaţiei din Ţara Haţegului ce a format aici satele cu denumiri duble specificate în hărţile specialiștilor (ex. Victor Tufescu, „Depresiunea Petroşani”, p. 32).

Marile drumuri medievale aveau funcţii bine definite, cele transcarpatice integrându-se în reţeaua comercială a vremii, indiferent de mijloacele de transport utilizate în cadrul spaţiului montan. Necesităţile de întreţinere, utilizare, administrare şi pază a marilor drumuri comerciale care traversau Carpaţii prin drumuri amenajate de-a lungul văilor sau peste plaiuri, urmăreau valorificarea avantajelor rezultate din vămuirea fluxurilor de mărfuri şi animale care traversau graniţele politice dintre Transilvania şi Ţara Românească. Au luat naştere adevărate instituţii de profil, ocupaţii specifice şi o întreagă serie de aşezări omeneşti a căror funcţionalitate era legată de circulaţia transcarpatică.

Folosirea drumurilor de înălţime şi a munţilor de graniţă a generat permanente conflicte între autorităţi şi între satele aşezate de o parte şi de alta a Carpaţilor.

Ca urmare, în anul 1514, la Merişor, se unesc trimişii haţegani ai lui Iancu de Hunedoara cu cei ai lui Basarab Voievod, domn al Ungrovlahiei, pentru a stabili hotarele munţilor celor două ţări - de la Olt la Jiu şi, mai departe, până la Orşova - şi pentru a se înţelege asupra unor măsuri de eliminare a „răzmeriţelor, a hoţilor, a prăzilor şi jafurilor” (I. Radu, „Istoria Bisericii greco-catolice din Ţara Haţegului”, Lugoj).

Veniturile încasate de autorităţi în punctele de vamă intrau, de regulă, în vistieriile celor două state vecine. Alteori, însă, ele puteau contribui la prosperitatea comunităţilor locale care se îngrijeau de buna gospodărire a vămii. Este cazul vămii româneşti din Pasul Vâlcan, ale căror venituri au fost dăruite la 1528, de către Radu de la Afumaţi, mănăstirii Tismana.

Necesităţile de apărare a graniţelor, a trecătorilor, a punctelor de trecere peste munte, a născut instituţia românească a plăieşilor, care avea la bază organizarea „Obştei Teritoriale”, cu misiunea de organizare a pazei, controlul, supravegherea locurilor de trecere „tănuite” ale muntelui.

Plăieşii aveau în grija lor paza plaiurilor şi controlul lor pentru prevenirea molimelor şi îndrumarea turmelor aflate în transhumantă, unde erau fixate locurile de numărare a acestora din punctele de vamă.

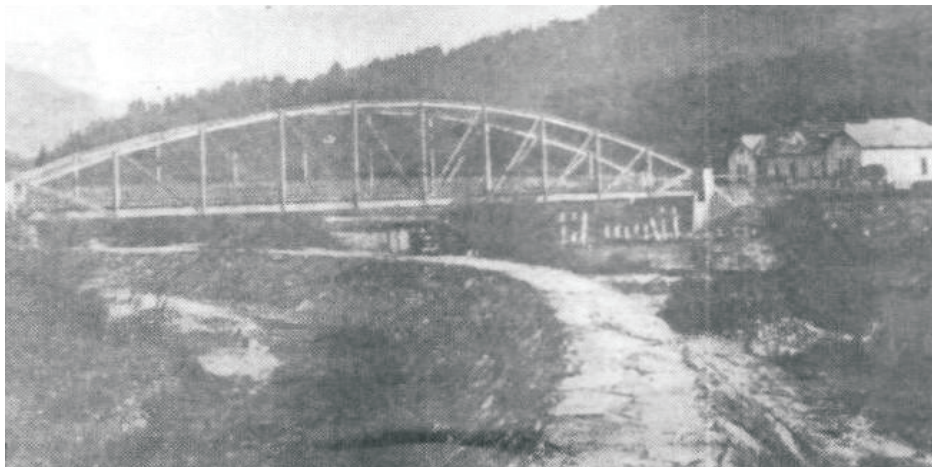
Începând din a doua jumătate al secolului al XVIII-lea, ca urmare a deselor răcoale ţărăneşti, pentru stăvilirea bejeniei ţărănimii spre ţinuturile din afara Coroanei, la care s-a adăugat supravegherea căilor de acces ale negustorilor între Balcani şi Europa centrală, autorităţile habsburgice organizează între 1762 şi 1763 „Regimentul 1 românesc de grăniceri” cu sediul la Orlat. Acest regiment avea misiunea de a apăra graniţa de-a lungul frontierei sudice şi răsăritene, de la

Țara Hațegului, până în Țara Bârsei. Regimentul a fost desființat după Marea Unire de la 1918.

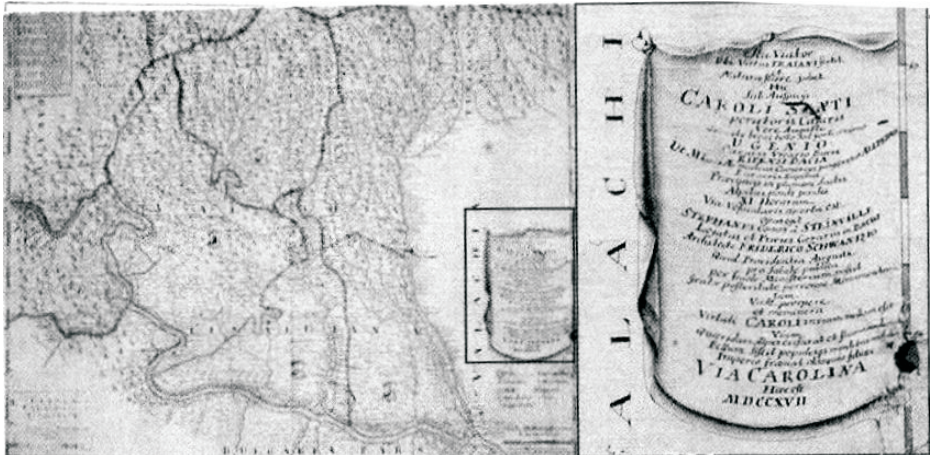
În prezent, axa de comunicații Simeria - Petroșani - Târgu-Jiu este desenată de un drum național dat în circulație încă din anul 1890 pe tronsonul Surduc - Bumbesti (32 km). Drumul național Baru Mare - Petroșani, prin pasul Bănița - Bolii, a fost inaugurat la 1870. între anii 1868 și 1870 se construiește calea ferată Simeria - Petroșani, continuată pe Defileul Jiului începând din anul 1924 și predată circulației la 31 octombrie 1948. Astăzi, linia ferată pe tronsonul Simeria - Petroșani - Târgu-Jiu, complet electricată și parțial dublată, ca și drumul național pe același tronson, au suferit modificări majore și sunt supuse continuu unor lucrări de modernizare, asigurând o legătură sigură și rapidă între Valea Mureșului, la nord și Dunăre, la sud.

Prin defileul Jiului și al Oltului, peste culmi de munte aflate la mare înălțime, cum este drumul roman peste Pasul Vâlcan (1621 m), ori cel de pe culmea Parângului și a Căpățânii la peste 2000 m, trecând prin pajiștile vecine cu cerul, sub zări scăldate de soare, ori umbrite de fantasmalele colțurilor de munte, priveliștea ia contur de basm, generând în imaginația populară legende și întâmplări despre epoci fantastice sau demult apuse. Așa s-a născut cultul Soarelui, ideea nemuririi care stătea la baza concepției despre lume a strămoșilor noștri dacii, dar și cultul muncii.

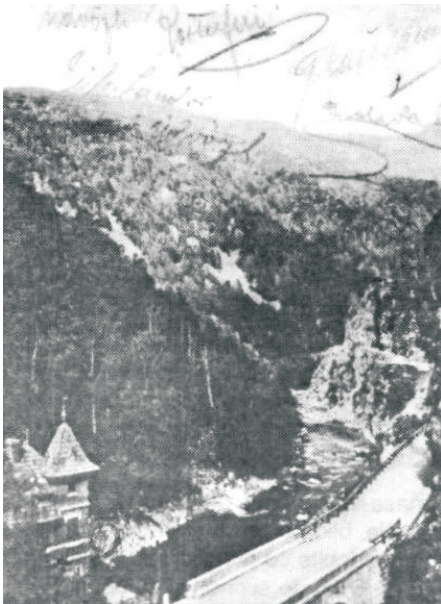
Datoria noastră, a contemporanilor, trăitori pe aceste meleaguri de o frumusețe sălbatică, este să protejăm această comoară în care ne-a fost dat să viețuim.

????????????????????

1721 – Harta întocmită de Friedrich Swantz,
colonel în armata austriacă

Peisaj
din Pasul Surduc - 1906

Drum între stâncile
Surducului - 1904
– foto Kadar

Drumul temerar dintre Munții Parâng și Vâlcan - Defileul Jiului

*„Apa e ca aerul - unde i se deschide o
trecere, fie și o fisură, pătrunde și
schimbă felul de trai.”*

Jules Vernes - Castelul din Carpați

Defileele pe care Dunărea, Jiul sau Oltul le-au săpat de-a latul Carpaților Meridionali pot fi clasate printre marile minuni ale naturii din țara noastră. Orice drumeț care străbate drumurile prinse în cleștile stâncilor încearcă aceleași emoții și se simte copleșit de măreția acestora. Toate trecătorile au în comun monumentalitatea, dar se și deosebesc între ele în multe privințe.

La Bumbesti, poarta prin care Jiul părăsește munții, ești întâmpinat cu volburi și vâjâit de ape care se prăvălesc de la înălțimea munților, cu numeroase salturi și treceri vijelioase peste praguri de stâncă. Acesta este Jiul - angajat temerar la străpungerea munților, ajutat de dinții nevăzuți ai apelor care au ferestruit cu tenacitate, mileniu după mileniu, stâncile dure, lăsând în urmă, între Bumbesti și Surduc, un drum de 32 de km. întortocheat, cu întoarceri chinuite și meandre încâtușate.

La întrebarea: cum s-a format acest defileu ce străbate în întregime lanțul Carpaților Meridionali format aproape în totalitate din șisturi cristaline, primim răspuns din partea geologilor și geografilor: Inkey Bela, P. Lehman, Hofmann Karoly, Gheorghe Munteanu-Murgoci, Ludovic Mrazek, Emm. de Martonne, N. Orghidan și mulți alții, care prin studiile lor au stabilit că, la începutul Terțiarului, Jiul curgea spre miazănoapte, fiind unul dintre afluenții Mureșului. O întâmplare neașteptată produsă la sfârșitul Miocenului a furat apele Jiului silindu-l să-și schimbe drumul spre miazăzi, apucând de-a dreptul spre Dunăre, în loc să mai ocolească prin vadul Mureșului. Râurile de pe clina de miazăzi a Carpaților curgeau mult mai repede și săpau văi mult mai adânci. De aceea, un râu oltean, bogat în ape, a ros atât de repede muntele încât într-o zi a ajuns cu izvorul până la Surduc (în limba veche, acest cuvânt înseamnă „strâmtoare” și așa este într-adevăr), apoi a ros mai departe, până ce a ajuns într-un ținut larg, înconjurat de

panorama minunată a munților Retezat, Vâlcan, Parâng și Șureanul. Aceștia formează zidurile de nepătruns al Depresiunii Jiului. Încă din acele vremuri, Jiul își formase deja o vale destul de adâncă săpată în șisturi cristaline, situată cu circa o sută de metri mai sus față de talvegul său actual.

Odată cu începutul fenomenului de scufundare de la sfârșitul Miocenului¹, apele celor două râuri ce se unesc la Surduc și-au schimbat direcția spre miazăzi. În Geografia matematicianului și geografului Ptolemeu (90-168 d. Hr.) ele erau numite Rhabon iar numele Jiu este consemnat pentru prima dată în anul 1700 pe harta Țării Românești tipărită la Padova de către Constantin Cantacuzino stolnicul (1640-1716).

Depresiunea formată în căldarea străjuită de jur împrejur de munți falnici avea legătură cu exteriorul doar prin valea adâncă și îngustă a sălbaticului defileu strâns în chinga stâncilor dintre Parâng și Vâlcan, vale ce în acele vremuri nu a permis construirea unor căi de comunicație.

Unele scrieri atestă faptul că geto-dacii au reușit să taie în coastele stâncilor un drum de picior pe care, în anul 102 d. Hr., s-ar fi strecurat călăreții lui Lucinus Quintus ca să lovească pe la spate oastea lui Decebal care lupta la Tapae. Cohorta a IV-a romană Cypria, după ce s-a așezat în castrul de la Bumbăști, în loc s-o apuce pe râu în sus, a croit o șosea tocmai peste culmea Vâlcanului. Cu tot meșteșugul lor de a construi șosele, romanii își dăduseră seama că săparea și întreținerea unui drum printr-o vale atât de sălbatică cum era cea a Jiului, ar fi cerut prea multă muncă.

Jiul curgea pe atunci la umbra pădurilor seculare sau printre abrupturile stâncoase care îl închideau în strâmtoarea de piatră a muntelui unde, cu milioane de ani în urmă, s-au format în depresiunea Jiului marile depozite de cărbuni, de „pietre care ard” - cum le spuneau pe atunci oamenii.

Peste ani, Societatea de Mine și Furnale Brașov precum și alți investitori interesați de valorificarea marilor zăcăminte de cărbune descoperite pe fundul văilor, au concesionat întinse suprafețe de teren pentru a le transforma în câmpuri miniere, fapt care marchează începuturile exploataării industriale a cărbunelui din Valea Jiului și declanșarea revoluției industriale.

O societate belgiană, interesată de valorificarea marilor bogății ale subsolului, solicită deschiderea sălbaticului defileu prin construirea unui drum și a căii ferate care să asigure legătura comercială dintre Transilvania și Țara Românească, propunere respinsă însă de guvernul ungar, din lipsă de bani.

---

¹ Miocen = Epoca inferioară a neogenului, caracterizată prin floră și faună apropiate celei actuale, în care s-au format contururile actuale ale continentelor și principalele lanțuri de munți (n. red. Cf. DEX, Ediția a II-a, București, Ed. Univers Enciclopedic, 1996, p.637)

În 1870, Societatea de Mine și Furnale Brașov începe lucrările de construire a unui drum pe defileul Jiului, sperând că și partea română va face același lucru. Însă complexitatea lucrărilor și costul ridicat al acestora au împiedicat partea română să înceapă și ea lucrările. În 1879, comuna Petroșani obține un credit de la statul austro-ungar pentru lărgirea și amenajarea drumului început de Societatea brașoveană. În 1880, o comisie ungară stabilește definitiv traseul viitorului drum la construcția căruia s-au angajat oficial ambele state. Lucrările au fost terminate în 1890, dar festivitățile de dare în circulație s-au desfășurat la 4 septembrie 1894, când la punctul de frontieră de la Polatiștea s-a aplicat o placă de marmură pentru marcarea evenimentului. Drumului i se aduc an de an îmbunătățiri, devenind cu timpul drumul național DN 66 pe care-l cunoaștem astăzi.

În primăvara anului 1868, încep lucrările de construcție a liniei ferate Simeria-Petroșani. Proiectanții au studiat de la început ideea legăturii Transilvaniei cu România prin defileul Jiului și printr-o cale ferată, în care scop societatea constructoare a efectuat în anul 1870 măsurători la Surduc, iar adunarea generală a societății „Prima cale ferată din Transilvania” a alocat acestui scop două milioane de florini (?). Statul ungar a respins însă acest proiect în favoarea construirii liniilor ferate de la Valea Prahovei și Valea Oltului considerate de mai mare importanță.

Construirea căii ferate Târgu-Jiu - Petroșani a început în 1924, dar lucrările au fost de mai multe ori întrerupte. Până în septembrie 1940, din volumul total al lucrărilor s-a executat doar 40%.

*Defileul Jiului
Surduc – Bumbăști Jiu*

Ziarul local al vremii, „Avântul” anunța la 1 martie 1940: „Vor fi reluate lucrările de construcție a liniei ferate Bumbesti - Livezeni”, pentru care guvernul Gheorghe Tătărescu a alocat din buget 300 milioane de lei. Lucrările reluate au fost atacate din două puncte - Meri și Livezeni, desfășurate pe o distanță de 17 km. În faza finală, lucrarea măsoară 32 km, număra 32 de tunele cu lungimea de 8 km, 123 de poduri, podețe și viaducte, cel mai mare având înălțimea de 32 m, la aceste lucrări aducându-și contribuția peste 2500 de oameni.

După 23 august 1944, construcția acestei căi ferate a fost declarată „lucrare de urgență”, fiind înființat Șantierul Național al Tineretului unde, între 1 martie și 1 noiembrie 1948, au muncit peste 28500 de tineri din întreaga țară. Calea ferată a fost predată circulației la 31 octombrie 1948.

Pentru a parcurge sălbaticul defileu prin care șerpuiesc împletite în trei șoseaua, calea ferată și apele înspumate ale Jiului pornim și noi la drum din câmpia Surducului la vale, unde se unesc Jiul de Est cu Jiul de Vest, pentru ca împreună să formeze Jiul cel Mare.

Încă de la intrarea în strâmtoarea stâncilor, Jiul primește noi afluenți. Din stânga vin apele ce răsar din Parângul Mic și Cârja. Din dreapta își fac loc printre stâncile abrupte apele pâraielor Dumitra și Bratcul cu izvoare în munții Vâlcanului.

Mai jos de gara Pietrele Albe, deasupra Jiului și a șoselei, două tunele legate între ele de un pod metalic sunt străbătute de calea ferată. După câteva sute de metri, în stânga, se desprinde marea despicătură a Polatiștei, ale cărei ape colectează afluenții din bazinul vestic al Parângului Mare. În acest loc, până la marea Unire din 1918 a fost granița și punctul de vamă, iar azi este punctul de hotar dintre județul Hunedoara și Gorj, marcat printr-un basorelief, operă a sculptorului Schmidt Ladislau. Ne continuăm drumul însoțind albia cu apele învolburate, trecem de Cârligul Mic și de Cârligul Mare, mărginite de sălbaticile creste ale muntelui Dâlma Pleșii, Dâlma Vișinii sau al Ponorâtei care ne însoțesc aproape până la Lainici. După ce am trecut de Cârligul Mare, la înălțimea de peste 30 m fășnește din munte unul dintre cele mai mari viaducte.

Pe întregul sector montan, apele Jiului oferă o spectaculoasă priveliște de ape repezi, un sector plin de praguri și repezișuri, cu albia strânsă între șosea și calea ferată, sugrumată de pereții verticali ai stâncilor. Muntele se dă la o parte iar noi intrăm într-un mic șes în care mai dăinuie câteva clădiri ale vechii așezări grănicerești. De aici, spre est, urcă prin pădurea deasă de foioase o potecă marcată cu triunghi roșu care, după ce trece de locul numit „la băi”, unde la „fântâna din plai” se mai pot observa urmele fostelor terme și ale drumului roman, începe să urce o diferență mare de nivel. Aici se pot admira munții Reci (1468 m), stâncile de

la Prislop (2028 m), Ciocârliul Prisloapelor (2028 m) poteca ajunge pe Parângul Mare (2513 m) pe un traseu ce durează 10-12 ore.

Drumul nostru traversează apele Jiului peste un pod metalic și în scurt timp ajunge în marea luncă de la Lainici (cuvânt de origine tracă sau geto-dacă, ce vine de la Lanos care înseamnă piatră). Aici, la Măldărești, se află o așezare monahală construită între 1812 și 1847, mănăstirea Lainici, zidită pe locul unui schit de lemn ctitorit de Sfântul Nicodim de la Tismana în secolul XIV. Printre ctitori este menționată și Stanca Măldărescu al cărei nume vine, desigur, de la așezarea Măldărești. În acest loc, Jiul are o frumusețe de neînchipuit, apa lui cântă iar oamenii spun: „nimeni nu poate doini mai frumos decât doinește apa în Jiu”.

În afară de frumusețea neîntrecută a peisajului ce înconjoară mănăstirea, aceste locuri evocă călătorului multe file de istorie. Aici s-a adăpostit Tudor Vladimirescu, în straie de călugăr, pentru a scăpa de urmărirea turcilor.

De la mănăstire pornește un drum spre vest ce urcă pe versantul muntelui Vâlcan. Urmând acest traseu, după 1 1/2 ore, se ajunge la vechea construcție monahală Schitul Lainici pe care localnicii îl numesc Schitul La Locuri Rele. De aici, o potecă nemarcată ajunge la vechiul drum roman sau Drumul Neamțului din munții Vâlcan.

Nu departe de Lainici, se află ruinele mănăstirii Vișina, menționată documentar printr-un hrisov semnat de domnitorul Neagoe Basarab (1512-1521).

Ne continuăm drumul. După ce am trecut de complexul turistic Lainici, traversăm podul metalic de o vârstă cu drumul, care de aici urmează albia stângă a Jiului. În apropierea gării Meri ne oprim spre a aduce un omagiu generalului Dragalina, eroul de la Jiu căzut la datorie în luptele din Primul Război Mondial.

Valea începe să se lărgească, stâncile ciuntite de la Cioaca Gorunului și de la Murga, de la Păiușa sau Fata Unchiașului străpunse de ultimele tuneluri se îndepărtează de la albia râului, făcând loc apelor să intre în voie în lunca de la Sadu. Muntele se apleacă peste apele liniștite ale Jiului formând o grotă cu stânci afumate, plină de mister. Este „Hotelul Gorjului”, unde pe vremuri înnoptau gorjenii care, în peregrinările lor prin țară, cu căruțele acoperite cu coviltir, duceau var pentru a primi în schimb mălai. Jiul scapă de strânsoarea munților și, după ce primește din stânga apele pârâului Sadu, își reia domol curgerea spre sud. Drumul se distanțează de albia râului, traversează un pod metalic peste apele ce vin din valea Sadului, urcă o porțiune paralel cu linia ferată, trece deasupra acesteia și pătrunde în localitatea Sadu. Aici, la poarta de miazăzi a defileului, Jiul a depus de-a lungul vremurilor un strat gros de prundiș care umple întreaga depresiune.

În drumul nostru, ne oprim la castrul roman de la Bumbești, apoi ne abatem spre un sat gorjan frumos și bogat - Bumbești-Jiu, ridicat pe temelia unui castru roman, așezare de moșneni harnici, cu dare de mână, ale căror case își dezvăluie prispele largi și luminoase, încărcate cu mușcate multicolore și frumoase hortensii ce par grădini suspendate. Și ne vin în minte cuvintele lui Alexandru Vlahuță: „Nicăieri nu am văzut desfășurate cu atâta măiestrie într-un singur cadru toate cele trei frumuseți ale naturii: munții, apele, pădurea, ca în această trecătoare spre Petroșani”.

Cu trăsura spre Petroșani (foto 1914 Editura Frații Wiesy)

Podul de la Polatiște. Azi hotar între județele Hunedoara și Gorj.

Împletire de drumuri

Viaduct

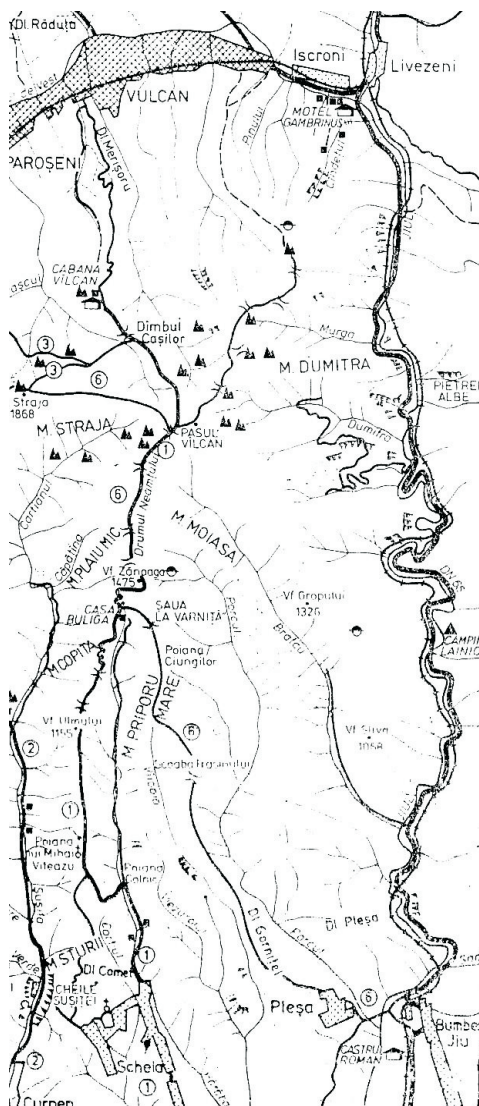

Mănăstirea Lainici

Schela Gorj - Pasul Vâlcan

Faima turistică a Parângului și al Retezatului a făcut ca munții Vâlcanului să rămână ceva mai în urmă, lucru care însă nu împiedică afluxul de turiști atrași de minunatele priveliști care se deschid din vârful masivului de un inegalabil pitoresc. Cel mai înalt vârf al Vâlcanului - Straja - se înalță la 1870 m altitudine. De aici privirea turistului cuprinde toată Valea Jiului apusean munciei de margine a munților Sureanu, munții Tulisei, Retezatul și Parângul. Dacă de sus, din Pasul Vâlcanului (1621 m) poți urmări întreaga câmpie a Olteniei, Jiul inferior, Motrul, Gilortul, iar dacă prinzi și o zi senină ai prilejul să vezi oglinda prelungă a Dunării, acolo unde cu milenii în urmă cuceritorii romani, în afară de întăriturile și fortificațiile ridicate, au realizat o altă operă de seamă prin construcția drumurilor de interes strategic și comercial, construite atât de durabil, încât au fost folosite mult timp și după părăsirea Daciei dacoromane, iar în unele locuri urmele lor se mai pot observa și în zilele noastre. Aceste drumuri legau castrule romane între ele, făcând legătura cu Roma.

De la Schela la cabana Vâlcan

Pentru a asigura trecerea armatelor sale către capitala Daciei, împăratul Traian încă din primii ani al domniei sale, sapă în malul drept al Dunării, în stâncile de la Cazane, un drum strategic după care începe imediat construcția sub conducerea lui Apollodor din Damasc marele pod de la Drobeta, de unde se ramifică prin inima Daciei mai multe drumuri de interes strategic.

Primul drum pornea din Moiesia Superioară, de pe dreapta Dunării, continuându-și traseul spre vestul munților Banatul prin Vărădia, Surduc, Berzovia, Cornățel și se oprea la Tibiscum (Jupa de lângă Caras Severin), pe râul Timiș.

Al doilea drum pornea tot din Moiesia Superioară, după ce traversa Dunărea peste Podul lui Traian de la Drobeta, înainta mai departe prin Orșova, Herculane, Domasna, Teregova, Voislova, Băuțari, și după ce traversa Porțile de Fier ale Transilvaniei ajungea la Sarmizegetusa Ulpia Traiana de unde apoi, mergea mai departe prin Călan, Geoagiu, Alba Iulia, Turda până la Cluj-Napoca.

A treia ramură pornea de la Drobeta și se îndrepta spre Valea Oltului. Din acest drum strategic la Motru, se desprindea o ramură care se îndreaptă către Valea Jiului, oprindu-se la Bumbăști-Jiu, unde romanii și-au ridicat un castru.

Faptul că trecătoarea de pe Jiu era îngustă și strâmtorată între stâncile abrupte ale munților Parâng și Vâlcan, i-a făcut pe romani să renunțe la construirea unei căi de comunicație pe această vale sălbatecă, fiind obligați să caute alte soluții pentru a trece munții, hotărând în acest scop să construiască un drum de înălțime, situat între Schela Gorjeană, Pasul Vâlcan și mai departe peste Dealul Babii și Merișor, pe Valea Streiului până la Hațeg, unde se unea cu varianta care venea de la Sarmizegetusa și urca pe Valea Mureșului până la Cluj-Napoca.

Drumul construit de romani spre depresiunea Jiului trecea prin localitatea gorjeană Schela de sub Arsurile, urca pe dealul Ciurlea, traversa Poiana lui Mihai Viteazul și mai departe prin serpentinele strânse urcă spre înălțime, trecând peste vârful Ulmul (1155 m), Zănoaga (1475 m) până pe coama domoală a Pasului Vâlcan (1621 m). Acest drum plin de frumuseți montane, peste tot cu văi adânci, abrupte, pâraie vijelioase, ce se strecoară printre stânci, pășuni nesfârșite cu iarbă deasă și covoare de flori multicolore ce acoperă munții din primăvară și până toamna târziu, turme de oi, ce trec din munte în munte însoțiți de dangătul tălângilor și cântecul fluierelor, umplu de bucurie sufletul acelor care încumetă să străbată aceste locuri mioritice.

Drumul transcarpatic, pe care l-au construit și, pe care mășăluiau romanii dinspre Depresiunea Gorjeană peste munți prin Pasul Vâlcanului și Dealul Babii pentru a pătrunde în spatele fortificațiilor lui Decebal reprezintă o poartă deschisă istoriei, dovedită prin urmele lăsate de castele și fortificațiile ridicate la porțile

defileului Jiului precum și descoperirile numismatice din vremea lui Tiberius Hadrian, Constantin cel Mare, Iulian și Augustus până la Domițian.

Drumurile romane aveau o lățime de 5-6 m, așezate pe o fundație formată dintr-un strat de bolovani și unul de pietriș, prinse între ele de cunoscutul mortar al vremii, peste care se așezau lespezi de piatră. Urmele acestor drumuri se mai pot vedea și astăzi, în apropierea modernului viaduct de la Ciopeia (Hațeg).

Retragerea administrației romane din Dacia (anul 276 d. Hr.), decisă sub presiunea tot mai frecventelor atacuri barbare, pune capăt relativ scurtei perioade de strălucire a așezămintelor răzlețe din vatra depresiunii și a marcat declinul drumurilor întreținute cu atât de multă grijă de către autoritățile imperiale. Unele drumuri au devenit impracticabile și au dispărut în timp, altele au subzistat încă o lungă perioadă de timp îndeplinind mai ales funcții comerciale, ca și drumul care traversa Carpații Meridionali prin pasul Vâlcan.

Deși, datorită accesibilității dificile era mai puțin frecventat în perioada feudală decât alte drumuri transcarpatice (prin pasul Bran, pe valea Oltului, ori al Buzăului), drumul prin pasul Vâlcanului a continuat să joace un rol important în relațiile dintre Țara Românească și sudul Transilvaniei. În anul 1211, această trecătoare spre Țara Românească a fost dată în stăpânirea lui Herman Salza, șeful cavalerilor teutoni germani însărcinați cu apărarea frontierelor Transilvaniei, populația băștinașă a botezat această trecătoare „Drumul Neamțului”. Drumul pleca din Hațeg - localitate devenită în sec. IV- XV, un târg important cu organizare, scaun de judecată și stăpânire românească mergea în amonte pe valea Streiului, de la Merișor trece peste Dealul Babii mergea la Pasul Vâlcan și mai departe peste munte, la Târgu Jiu, de unde se ramifică fie spre Drobeta T. Severin, fie spre gurile Jiului, sau ale Oltului, fie urma traseul cel mai important spre Calafat, unde se realiza tranzitarea produselor meșteșugărești dinspre centrele transilvane către Oltenia și mai departe spre Balcani. Schimburile transdunărene se sprijineau pe târgul Calafatului și îndeosebi pe cetatea Vidinului, importantă atât prin rolul politico-militar pe care îl juca în secolul XV-lea, cât și prin faptul că aici se aflau vechi așezări ale reguzanilor ceea ce facilita negoțul cu restul Peninsulei Balcanice (N. Iorga 1982, pag. 459).

Limita hotarului stabilit între Țara Românească și Transilvania la 9 iunie 1520 trecea pe versantul nordic al munților Vâlcan, pe malul Jiului apusean, unde administrația ardeleană a așezat un punct de vamă, cu o mică colonie formată din opt case folosite de către funcționarii erariali, așezați aici pentru asigurarea vămuirii mărfurilor și paza drumului transmontan, ce traversa Carpații Meridionali prin Pasul Vâlcan.

Instituirea dominației austriece în Oltenia (1717-1739), va fi benefică pentru înviiorarea traficului pe drumul Vâlcanului.

Pe acest traseu, cel mai scurt pe axa comercială dintre Mureșul mijlociu și cel al Dunării inferioare, administrația Austriacă a inițiat o serie de măsuri de lărgire, amenajare, întreținere și administrare a drumului, mai ales în zona montană, stimulând astfel schimburile comerciale cu Oltenia și peninsula Balcanică.

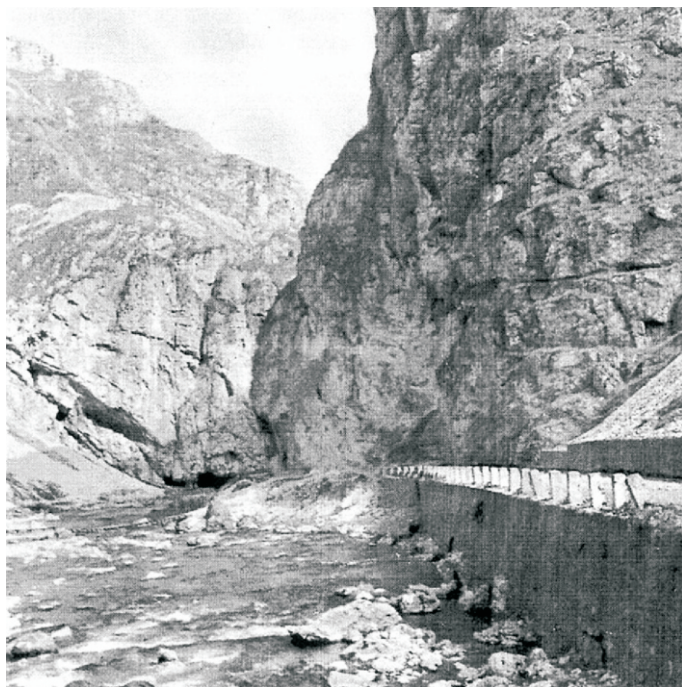
Marile drumuri transcarpatice integrate în rețeaua drumurilor comerciale ale vremii aveau funcții bine definite. Necesitatea apărării trecătorilor peste munte, a fortificațiilor și a punctelor de frontieră, a născut instituția românească a „plăieșiei”, cu misiunea de a se ocupa de organizarea „obștilor teritoriale”. Plăieșii aveau misiunea să vegheze și controleze locurile de trecere tănuite ale munților, mai aveau în grija lor plaiurile și controlul turmelor de oi aflate în transhumanță, preveneau răspândirea molimelor.

Pentru supravegherea căilor de acces al negustorilor care treceau din Europa prin Transilvania spre Peninsula Balcanică, și stăvilirea bejeniei țărănimii spre ținuturile din afara coroanei, autoritățile habsburgice organizează între 1762-1763, „Regimentul 1 Românesc de grăniceri”, ce sediul la Orlat, cu misiunea de a apăra granițele de-a lungul Frontierei dintre Jiu și Olt.

Începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu începerea exploatarea cărbunilor în Valea Jiului, circulația pe drumurile de plai și-au restrâns activitatea, cedând în favoarea noilor drumuri extinse jos de-a lungul văilor. Cu toate acestea rețeaua drumurilor de altitudine peste care sau suprapus total, sau parțial, drumuri de transhumanță pe care pendulau turmele de oi ale jienilor, al mărginenilor sau al hațeganilor, nu și-au pierdut rolul și importanța, ele nu au rămas izolate de noile drumuri moderne construite pe cursul văilor. Drumurile de înălțime extinse, astăzi sunt folosite în scopuri forestiere, pastorale, dar și pentru valorificarea potențialului turistic al munților, care își așteaptă iubitorii, mai ales al munților Vâlcan, mai puțin cunoscut și bătut cu pasul de către drumeți.

Munții Vâlcan

*Munții Vâlcan –
Cheile Șușița*

Pe Drumul Crucii, la Straja și peste munte, la Bumbesți Jiu

Din Defileul Jiului, care desparte masivul Vulcan de munții Parâng, se ridică brusc, până la altitudinea de 1000 m, Vârful Cândetul, din care se desprinde spre vest culmea înaltă, cu vârfurile stâncoase, Drăgoiul (1690 m), Dumitra, Tenia (1671 m), Pasul Vâlcan (1621 m). După ce culmea urcă prin zona stâncoasă până pe vârful și Vârful Straja (1866 m) și Vârful Mutu (1737 m), aceasta pierde din înălțime, coborând spre sud-vest până la Sigleul Mare (1688 m), păstrându-și direcția spre vest, unde culmea unduitoare a Vâlcanului se termină pe Culmea Oslei, coborând în șaua La Suliți (1703 m) și, prin vârfurile Șarba și Turcineasa se unește cu platforma joasă a munților Mehedinți.

Lațul munților Vâlcan închide latura sudică a județului Hunedoara, despărțindu-l de marea depresiune olteană.

Acești munți, frumos înveșmântați cu verdele intens al pădurilor de fag și de rășinoase din timpuri străvechi, prin frumusețe, bogăția fructelor de pădure, a ierburilor tămăduitoare, a pajștilor bogate și liniștea reconfortantă, au atras dintotdeauna oamenii locului, dar mai ales păstorii de oi și crescătorii de vite, care și-au adus aici, sub streășina brazilor, turmele și cirezile la vărat.

Traseul transcarpatic pe care dorim să-l parcurgem nu prezintă bariere stâncoase de netrecut, înălțimi impresionante cu povârnișuri abrupte. Este un munte cu trasee ușoare, potrivite pentru orice vârstă, nerecomandabile însă a fi parcurse pe timp de iarnă.

Pornim în drumeția noastră din dreptul bisericii Sfântul Niculae din Lupeni, înscriindu-ne pe drumul modernizat care urcă pe valea izvorului Roșia, trece peste șaua La Arvinte (1050 m), traversează poienile Sfântului Gheorghe, Poiana Stânelor, cu cele câteva conace de vară ale momârlanilor, apoi traseul turistic, marcat cu triunghi albastru, ajunge la Complexul turistic Straja Lupeni.

Pe întregul său traseu dintre biserica ortodoxă și muntele Straja, drumul ce măsoară 10 km șerpuieste prin păduri umbroase cu izvoare reci și ape cristaline, trece prin poieni cu iarbă grasă și bogată floră alpină specifică zonei, având pentru creștini o semnificație deosebită: din anul 2000, prin organizarea și inițiativa inimosului domn EMIL PĂRĂU, în fiecare an, de Vinerea Mare, din Postul Sfințelor Paști, pe muntele Straja Lupeni, pe așa-numitul Drum al Crucii, de la

Lupeni la Straja are loc o procesiune ce rememorează simbolic drumul Golgotei. Procesiunea, în frunte cu un sobor de preoți, pornește din fața bisericii Sfântul Nicolae din Lupeni, de unde credincioșii participanți în număr tot mai mare, cu miile, poartă pe rând pe umerii lor, masiva cruce, ca pe o biruință a vieții veșnice asupra morții.

Crucea măsoară 4,4 m lungime și 2,2 m lățime, purtând încrustate în ea moaștele a 14 sfinți care s-au jertfit pentru propovăduirea credinței lui Hristos, precum și o părticică din crucea originală a Mântuitorului, adusă din muntele Athos. Totodată, pe ea sunt încrustate cele 14 popasuri de pe „DRUMUL CRUCII”.

Traseul pe care îl urmăm către Sfântul Schit de pe muntele Straja, unde crucea este depusă la locul ei, sunt amenajate 14 stații (popasuri), marcate cu tot atâtea troițe care amintesc ce s-a întâmplat, la fiecare dintre ele, cu Fiul Domnului:

- Stația 1 – Mântuitorul este osândit la moarte și i se pune pe cap coroana de spini;
- Stația 2 – Iisus ia pe umăr crucea;
- Stația 3 – Iisus cade prima dată cu crucea;
- Stația 4 – Mântuitorul se întâlnește cu Sfânta Sa Maică;
- Stația 5 – Simion ajută pe Iisus să ducă crucea;
- Stația 6 – Mântuitorul își șterge și-și întipărește fața în marama dată de Veronica;
- Stația 7 – Iisus cade a doua oară;
- Stația 8 – Iisus mângâie femeile din Ierusalim care plâng;
- Stația 9 – Iisus cade a treia oară;
- Stația 10 – Golgota - Mântuitorul bătut, dezbrăcat și adăpat cu oțet și fiere;
- Stația 11 – Iisus este răstignit pe cruce;
- Stația 12 – Suferința pe cruce;
- Stația 13 – Moartea și luarea de pe cruce;
- Stația 14 – Are loc la Schitul Straja și rememorează punerea în mormânt a lui Iisus, în Sfântul locaș „Biserica Sfântului Schit Straja”, Sfinții Constantin și Elena și Înălțarea Crucii.

După ce am parcurs și noi „DRUMUL CRUCII”, ajunși sus, în muntele Constantinescu, ne-am oprit la cabana „Montana”, loc binecuvântat, ridicat pe locul unui vechi refugiu, unde la 21 mai 1996 s-a născut „MINUNEA de la STRAJA”. În interiorul unui bec electric, de ziua Sfinților Constantin și Elena, a

apărut semnul crucii. Becul fiind spart din greșeala unor turiști, SEMMNUL a apărut din nou după 40 de zile, într-un alt bec electric asemănător primului.

Bucurându-ne de ospitalitatea gazdelor, de condițiile deosebite oferite de moderna cabană „Montana”, cu forțe refăcute, fiind sâmbătă, am dorit să luăm parte la vecernia de seară După o scurtă plimbare ajungem pe platoul Constantinescu (după numele unui ofițer român căzut aici pe timpul Primului Război Mondial).

Ne oprim în fața unei impresionante porți, intrarea principală în curtea schitului numit generic „Tunelul Calendarului Creștin - Ortodox Straja”, unde, citind o pisanie, aflăm: „Toată această sfântă lucrare și cu pictura a fost făcută pe cheltuiala ctitorului Sfântului schit, domnul Părau Emil Ilie cu familia, soția Marcela și fiii Alin și Dorin”.

Facem cunoștință cu părintele Daniel care slujește acest sfânt locaș încă de când era diacon. În fața porții aflăm că, la 21 mai 1999, chiriarhul locului, Preasfințitul dr. Timotei Seviciu, episcop al Aradului și Hunedoarei, al cererea inimosului domn Emil Părau a dat binecuvântarea construirii pe înălțimea muntelui Constantinescu a schitului „Înălțarea Sfintei Cruci”. Lucrările au început imediat și au fost terminate în toamna aceluiași an, când, la 23 octombrie, un sobor de preoți în frunte cu dr. Timotei Seviciu, au sfințit biserica, dăruindu-i hramul „SFINȚII CONSTANTIN ȘI ELENA” și de ÎNĂLȚAREA CRUCII”.

Intrăm tăcuți, cu frunțile plecate, în tunelul Calendarului Creștin Ortodox Straja, în care însoțitorul nostru, cuviosul părinte Daniel, starețul Schitului Straja, ne explică semnificația sfințelor picturi aflate în această construcție, unică în felul ei.

Pictura de pe bolta tunelului reprezintă o trecere prin Sfânta Scriptură. Până la jumătate este reprezentat Vechiul Testament, iar cealaltă jumătate reprezintă Noul Testament. Pe peretele din dreapta sunt pictate cele 12 prăznicare, încadrate de sfinți și cele 10 porunci. Peretele din stânga este reprezentat de calendarul creștin ortodox în imagini, cu sfinții din zilele de peste an. Tunelul de sus al calendarului creștin ortodox - Straja până la biserică reprezintă un fel de moment pregător locului și momentului rugăciunii.

Ieșiți în curtea schitului, nu departe, pe locul numit Pârâul Crucii (dar unde, inițial, nu era nici o cruce), ne povestește părintele Daniel că au fost găsite mulțime de schelete și craniile umane, precum și armament ruginit. Nu era an ca pe acele locuri să nu se producă câte un accident, unele chiar mortale. Dar, de când domnul Pârâu, cu sprijinul minei Lupeni a ridicat crucea și a amenajat locul de pomenire, închinare și de desfășurare a slujbelor în memoria ostașilor-eroi căzuți

în Primul Război Mondial, nu îmi aduc aminte ca din anul 1999, când crucea a fost sfințită, în Straja Lupeni să se fi produs vreun accident, încheie povestirea părintele Daniel.

După vecernia de sâmbătă, cu binecuvântarea primită de la părintele Daniel, ne-am retras la cabana „Montana”, de unde, la apus de soare, în timp ce serveam bunătățile oferite de gazdele noastre, admiram vârful pleșuv al Strajei și crestele înroșite ale acestuia, pe care a doua zi urma să le străbatem.

A doua zi, în zori, părăsim cabana „Montana” pentru a porni la drum, urmând poteca înierbată umeziră de roua dimineții de vară. Ajunși în platoul Constantinescu am fost întâmpinați de un minunat răsărit de soare. Din spatele Parângului a apărut o linioară roșie, pe care se profila ca o umbră întregul lanț muntos cu crestele și zimții stâncoși. Apoi, în timp ce soarele s-a ridicat, liniuța roșie s-a adunat și cu încetul s-a transformat într-un glob incandescent de culoare oțelului topit, care s-a mărit continuu, pe măsură ce s-a ridicat pe înălțimea cerului. În același timp, jos, depresiunea Jiului părea o mare învolburată ce ascundea viața de toate zilele de natura pură a muntelui.

Poteca pe care o urmăim șerpuieste spre înălțimi pe versantul nordic al muntelui, străbate sprintar pădurile de fag și molid, din care răsar mulțime de izvoare cu ape limpezi, apoi trece prin pășunea montană cu iarbă grasă și smălțuită cu flori multicolore. Drumul devine tot mai greu din cauza lespezilor de piatră și a tufelor de jneapăn și ienupăr, care ne blochează calea, obligându-ne să ocolim, dar, cu toate greutatețile inerente muntelui, iată-ne ieșiți în golul alpin, de unde se înalță spre cer vârful golaș al muntelui Mutu. Bucuroși de vreme bună, continuăm drumul spre șaua muntelui, unde se arată o ridicătură de piatră numită în unele locuri momâie de piatră. Aici, localnicii îl numesc „altarul de piatră” sau „omul de piatră”, loc de închinăciune al strămoșilor noștri - dacii.

Urcăm spre vârful Mutu, ocolind cu grijă îngrămădirile de lespezi de piatră, grohotișuri, tufărișurile întinse de jneapăn și ienupăr. Învingători, ajunși sus în foisorul natural al vârfului Mutu, privirile se deschid în toate direcțiile, ca un evantai uriaș. Natura ne oferă secvență cu secvență frumusețile neîmblânzite ale versantului sudic al munților Vâlcan, cu ramificații desprinse din culmea muntelui Mutu: Piatra Radului, Sigleul Mare, Sigleul Mic, Arcanul și altele, toate cu culmi abrupte și zimțuite. Văi adânci brăzdează versanții. La nord, în adâncul văilor șerpuiesc apele strălucitoare ale Sarbei, Știrbului, Balomirului, tributare Jiului Românesc. Spre sud, se scurg apele repezi ale izvoarelor: Amaru, Cartianu, Sohodol, Motru și Bistrița, adunate toate de bătrânul Rhabon, mai în aval, după ce acesta scapă de strânsoarea stâncilor din marele defileu al Jiului.

De pe muntele Mutu ne abatem spre est, urmând o veche potecă a oilor, înierbată și aproape invizibilă. Furați de frumusețea peisajului, fără să ne dăm

seama, ajungem sus, pe vârful „Straja” (1868 m), despre care o legendă spune că acesta, cândva, era un tânăr chipeș, vânjos, puternic, cel mai înalt dintre frații săi, dar și cel mai iscusit în mânuirea armelor. A fost așezat aici să aibă în grija sa straja, apărarea cetății și a împărăției bunul său văr, Craiul Vâlcan.

Din înălțimea Strajei, în coborâre, țancurile ascuțite, îngrămădirile de stânci desprinse dina cestea, grohotișurile și desele covoare de jneapăn, pe care numai ursul le poate străbate cu ușurință, ne-au pus rezistența fizică la grea încercare.

Scăpați din încorsetarea stâncilor, de la piciorul vârfului Straja, traseul pe care îl urmăm se desfășoară prin marea pășune alpină a muntelui Vâlcan, împeștițat de culorile unei bogate flore carpatine specifice zonei. Am găsit printre ierburi gușa porumbelului (*Silene vulgaris*), iarba fiarelor (*Cynanchum vincetoxicum*), gladiole sălbatice (*Gladiolus imbricatus*), păiuș roșu (*Festuca rubra*), smârdar (*Rhododendron Kutschy*) precum și plante mărunte ca ochiul găinii (*Primula minima*), ventricele (*Chrisantema alpinum*), dar și tufe de afin, merișori și alte plante care împodobesc stâncile și protejează pajıştile.

Într-un cadru natural, plin de frumusețe, traseul se desfășoară pe creasta ce leagă între ele vârful Straja cu șaua domoală a Pasului Vâlcan, unde intră pe urmele vechiului drum roman sau Drumul Neamțului, astăzi devenit o potecă modestă.

Ajunși în Pasul Vâlcan ne hotărâm să facem un popas mai îndelungat, pentru a ne reface forțele. În timp ce ne trăgeam sufletele la umbra unui brad singuratic, am deschis cartea de istorie a acestor locuri, scrisă cu litere mari, care ne face multe destăinuiri, din care redau câteva:

Bustul aurit al zeului Ares, descoperit aici în anul 1879, după unii specialiști în domeniu este atribuit secolului al III-lea î. Hr. și a fost lucrat în vestita școală a turnătorilor în bronz din Corinthia, condusă de marele maestru Lysipuss. Valoroasa statueta a ajuns în posesia baronului Victor Maderspach din Iscroni, care, la insistențele prof. Teglas Gabor, îl donează Muzeului de la Deva. Descoperirea statuetei și a unui însemnat număr de monede aparținând diferitelor etape istorice, dovedesc că teritoriile de pe Jiu au fost locuite dintotdeauna.

Ne aducem aminte de anul 102 d. Hr., când cohortele romane trec muntele prin Pasul Vâlcan pentru a lovi din spate armatele lui

Decebal, aflate în apărare la Sarmizegetusa Regia din munții Grădiștei.

După retragerea administrației romane (272 d. Hr.), locul acestora a fost luat de către primele formațiuni feudale românești, Voivodatul lui Litovoi, extins în nordul Olteniei, dar care cuprindea și Țara Hațegului împreună cu depresiunea Jiului, care avea drept coloană vertebrală axa transcarpatică, aceea a Jiului și Streiului. Drumul Vâlcanului pare să fi fost intens circulat la acea vreme, dacă se

are în vedere faptul că voivodatul era vasal coroanei ungare cu care trebuie să fi fost în relații politice și economice intense.

În anul 1211 trecătoarea peste muntele Vâlcan spre Țara Românească a fost dată de către autoritățile germane în grija lui Herman Salza, comandantul cavalerilor teutoni germani, însărcinat cu paza hotarelor. Populația băștinașă a numit atunci acest drum: „Drumul Neamțului”, asupra căruia veghează și ostașul așezat în foișorul natural, Straja.

Măi aflăm din marea carte a istoriei, că aici la înălțimea munților Vâlcan au fost date mari bătălii cu hoardele cotropitoare otomane. Într-una dintre aceste bătălii, la 1455 cade eroic pe câmpul de luptă comandantul de oști Nicule Cănde din Râu de Mori, devenit prin maghiarizare Kendeffy, care pentru faptele sale de arme și jertfa adusă coroanei ungare printr-o diplomă regală a fost înnobilit și împământănit cu mari moșii și păduri din Valea Jiului. Odată cu instaurarea administrației austriece în Oltenia (1717-1739), drumul peste Pasul Vâlcan ca axă principală a Mureșului mijlociu și al Dunării de jos, se bucură de o măi bună administrare. Au fost inițiate lucrări de întreținere, lărgire și amenajare, mai ales în zona montană, stimulând astfel schimburile comerciale dintre Transilvania, Țara Românească și Balcani.

Drumul de munte peste Pasul Vâlcan, a creat dintotdeauna conflicte între autoritățile și satele de pe cele două părți ale muntelui, fapt pentru care la 5 i uni e 1520 se întâlnesc la Merișor trimișii ardeleni și cei ai lui Basarab Voievod și sfat ținând stabilesc cu învoiala părților hotar între cele două țări de la Rușova (Orșova) și până la Olt.

Marile drumuri transcarpatice integrate în rețeaua drumurilor comerciale aveau, funcții bine defini te. Necesitatea apărării acestora a născut instituția românească a „plășiei”, cu misiunea, de a se ocupa de organizarea obștilor teritoriale. Plășilor le revenea misiunea să păzească punctele și locurile tănuite de trecerea muntelui, să aibă în grija lor plaiurile și controlul turmelor aflate în transhumanță.

Între anii 1753-1766 autoritățile habsburgice înființează milițiile de graniță la sudul și la estul Transilvaniei, chemate să servească interesele Curții de la Viena. În anul 1762-1763, a luat ființă Regimentul I de grăniceri români cu sediul la Orlat (Sibiu) cu misiunea de a veghea asupra graniței din părțile Făgărașului. Sibielui și sudul comitatului Hunedoara.

Pentru, controlul vamal și paza trecătorii de la Pasul Vâlcan, autoritățile ungare organizează un punct vamal, construind jos în Vâlcan o mică colonie erarială format de opt case, iar sus în poiana Straja Vâlcan un post de grăniceri, transformat după desființarea grănicerilor, în cabană turistică cu o capacitate de 5 locuri de cazare. Pe locul acesteia în anii '30 s-a ridicat vechea cabană Pasul

Vâlcan. La rândul lor autoritățile române fac același lucru sus în muntele Zănoaga, unde ridică Casa Buliga ca loc de vamă și de numărare a oilor aflate aici, în mare drum de transhumantă.

Plaiul din munții Vâlcanului a fost în tot timpul evului mediu o importantă cale de circulație, iar vama pură aici. o sursă de venituri pentru stăpânire, dar și pentru cetele de lotrii (haiduci) ce hălăduiau pe aceste meleaguri atrași de carele încărcate cu mărfuri scumpe și al poștalioanelor care treceau muntele. Unele surse amintesc de cetele conduse de Soldea Avram din Lupeni, Ioniță Ion care a stat cioban în Parâng și, pe care unii folcloriști l-au confundat cu Ioniță Tunsu. Adam Vâlsu hălăjuia în preajma anului 1848 în munții Vâlcan și în cele din urmă Dan Dăian, om școlit, amintit de O. Densușianu, în Graiul din Tara Hațegului astfel:

Foaie verde magheran
Ce voinic îmi sta Dăian
Însără, sara-n Vâlcan
Dimineața-n Orăștie
Cu domnii în cântălărie
Dă porunci împărătești
La birăii nemești.

În scurta retrospectivă istorică al acestor meleaguri nu se pot trece cu vederea evenimentele petrecute în primul război mondial. Peste Pasul Vâlcan au intrat în Transilvania primele unități ale armatei române eliberatoare, din cadrul căruia un pluton comandat de sublocotenentul Gheorghe Tătărescu, devenit primul ministru. al României, eliberează comuna Vulcan și instalează aici, primul primar român în persoana țaranului localnic numit Petrilean.

După aceste mici istorisiri dezbătute în doi cu prietenul meu de drumeție, iată-ne coborând versantul sudic al muntelui Vâlcan, unde în liniștea muntelui parcă se mai auzea scârțâitul de roți al carelor încărcate cu mărfuri și al poștalioanelor, precum și pocnetul bicelor mânuite cu îndemănare de către surugii.

Ne continuăm drumul către Plaiul Mic, trecând printre țancuri ascuțite de piatră, în stânga și în dreapta noastră se deschid văi adânci și prăpăstioase. Dangătul rar al tălângilor și sunetul dulce al unui fluier, prevestesc că în apropiere paște o turmă de mioare. Într-adevăr ceva mai jos, întâlnim un ciobănaș cu turma sa de la care adunăm câteva date cu privire la traseul pe care dorim să-l străbatem.

Părăsim Plaiul Mic, urmând în continuare aceeași potecă pe drumul de creastă până în vârful Zănoaga (1421 m) De aici drumul în coborâre, devine anevoios, poteca este inundată de bolovănișuri și din loc în loc este blocată de tufe

de jneapăn. Coborârea în serpentine scurte până la Casa Buliga, unde un indicator turistic cu semnele și înscrisurile șterse de vreme și spălate de ploaie, departe traseul pe care am venit în două direcții: spre sud, coboară poteca ce trece peste vârful Ulmul (1155 m), Poiana lui Mihai Viteazul, apoi prin Cheile Susița ajungem în comuna gorjeană Schela, al doilea traseu se desprinde spre est și coboară pe creasta blândă a muntelui Priporu Mare, trece prin șaua La Varnița și Poana Ciungilor, apoi, de la Scoaba Frasenului, coboară pe Dealul Garnițel, de unde printr-o zonă mlăștinoasă intră în satul gorjean Pleșa și mai departe, ajunge la castrul roman de la Bumbești-Jiu, punctul final al drumeției noastre.

Au trecut 8 ore de când am părăsit Complexul Turistic Straja - Lupeni. Pe parcursul traseului străbătut am adunat în carnetele noastre o mulțime de observații asupra zonei pe care am cutreierat-o în această drumeție. Suntem hotărâți că la anul, în Vinerea Mare a Sfințelor Paști să ne întâlnim din nou la Lupeni pentru a participa la manifestarea creștină, devenit de acum tradițională, **DRUMUL CRUCII**.

Drumul poștalioanelor Vâlcan - Dealul Babii - Merișor

Drumul construit de către legiunile romane-în urmă cu mai bine de 1900 de ani. care asigura legătura între depresiunea Olteană și sudul Transilvaniei, traversa munții Vâlcanului. După ce cobora în bazinul Jiului de vest, drumul roman urma culmea despărțitoare a bazinului Jiului de al Streiului, situat la limita estică a munților Retezat, trece peste Dealul Babii (696 m), după care ieșea aproape de confluența râurilor Strei și Râul Alb, la Merișor, pentru a-și continua cursul până la Hațeg, devenit în secolele XIV-XV un „târg căutat” (localitate), cu rol important în relațiile dintre Țara Românească și sudul Transilvaniei.

Procesul de feudalizare din Transilvania, dezvoltarea relațiilor comerciale, rolul jucat de axele de comunicație transcarpatice au ridicat importanța axei comerciale a Mureșului mijlociu și al Dunării inferioare, care trecea prin Țara Hațegului și mai departe prin pasul Vâlcan (1641 m), fiind singura și cea mai scurtă cale de comunicație care asigura legătura cu Țara Românească, fapt pentru care autoritățile vremii au inițiat măsuri de administrare, amenajare și întreținere a acestui drum, devenit cu timpul „drumul poștalioanelor”, stimulând astfel schimburile comerciale.

Atrăși de frumusețea locurilor străbătute de acest străvechi drum, care continuă „drumul neamțului” pentru a ajunge peste „Dealul Babii”, în satul Merișor (toponim de origine botanică de la *Vaccinium Vitis Idaea*, plantă cu fructe roșii din familia afinului), pornim din orașul Vulcan, din dreptul bisericii romano-catolice, loc numit pe vremuri „Lunca Boierească”, pe care în a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-a ridicat vechea colonie muncitorească cu micuțele căsuțe albe aliniate pe străzi paralele. Părăsim casele rămase din vechea colonie și după cca. 2 km intrăm în zona industrială, unde, după turnurile de extracție și alte construcții specifice, nu este greu să deducem că trecem pe lângă mina Vulcan, a cărei exploatare a început încă din anul 1892 pe lângă care cândva treceau poștalioanele și carele încărcate ale negustorilor.

După ce am lăsat în urmă instalațiile miniere „coloniile miniere” și casele modeste din cartierul „Crividia” drumul pietruit urcă abia simțit alături de apele pârâului Crividia și după 1 - 1 1/2 ore ajungem în cătunul „Dealul Babii, așezare de momârlani cu gospodăriile răsfirate pe culmile și versanții dealurilor Babii, Dâlma Corbului și Paltinul.

În continuare, din Pasul Babii drumul șerpuiește în coborâre pe versantul nordic, trece printr-un fânaș smălțuit cu flori multicolore și un izvor cu apă rece, străbate o pădure cu fagi seculari, apoi în panta lină continuă printre casele și gospodăriile merișorenilor înconjurată de livezi de pomi fructiferi, apoi, cum se amintește într-un document din anul 1713, de I. Radu, „taie în două fânașul lui Boldijar din Râul Alb ...”, trece pe lângă biserica satului alături de care se mai pot observa urmele unor ziduri groase de piatră ruine ale vechiului han și al stației de poștalioane. Drumul străvechi care coboară pe valea Merișorului, trece printre gospodăriile răsfirate ale momârlanilor, care și-au ridicat aici din vremuri îndepărtate casele lor tradiționale construite din lemn sau piatră, unele dintre ele semănând cu adevărate fortărețe, formate din casa de locuit, adăposturile pentru animale, pentru fân, șura și alte acareturi cuprinse toate sub același acoperiș, sunt tradiționalele locuințe numite „casă cu ocol întărit”.

Drumul poștalioanelor continuă pe vale, pe sub locul unde astăzi se găsește gara Merișor ce domină de pe înălțimea sa întreaga vatră a satului Merișor, amintit pentru prima dată într-un document (diplomă) din anul 1453 prin care este întărită proprietatea unor familii cneziale din Sălașul de Sus,

Drumul cel Mare după ce traversează vatra satului, trece printre câteva gospodării cu case moderne, după care face joncțiunea cu D.N. 66 Hațeg - Petroșani.

De aici până la Petroșani avem de parcurs 16 Km, iar până la Hațeg 32 km.

***Merișor – Drumul poștalioanelor –
rămășițe ale fostului han și stație de poștalioane***

Merișor – Săua „Dealul Babii”

Merișor – Gospodărie cu ocol întărit

De la Runcu, prin Cheile Sohodolului la Valea de Pești

*„Pe rama calcaroasă și pleșuvă a Munților
Vâlcan, la contactul cu ulucul depresionar,
apele au creat văi și chei de un pitoresc
deosebit, Valea Sohodolului ocupând un
loc de frunte în comorile naturale dăltuite
în stâncă.”*

Vasile Zmeu

Pornim de la Târgu Jiu spre vest, pe DN 67 Tg-Jiu - Baia de Aramă. La ieșirea din oraș traversăm barajul centralei hidroelectrice Jiu, trecem printr-un cartier rezidențial în construcție, și după ce am depășit Combinatul de Lianți și Azbociment de la Bârsești, traversăm o pădure deasă de stejari.

La ieșirea din pădure, pe dreapta, în zări, se profilează pereții verticali cu muchii ascuțite, turnuri și obeliscuri în forme ciudate ale masivului muntos Vâlcan.

La kilometrul 13 al DN 67D, un indicator rutier ne direcționează spre așezările gorjene Răchiți și Runcu, sate cu bogate vestigii de arhitectură populară; case mari cu prispe largi încărcate cu mușcate roșii par a fi adevărate grădini suspendate; pivnițele din sat și cele din deal formează o adevărată tehnică a arhitecturii populare, legată de ocupația tradițională principală a locuitorilor, cultivarea viței de vie. E frumoasă toamna la Runcu pentru că la pivnițe, acasă sau la deal, în ulcioare, gâlgâie mustul proaspăt, dulce și aromat.

„Localitatea Runcu este vestită prin hârnicia locuitorilor, prin rodnicia ogoarelor și a viilor, a pădurii de castani comestibili, prin

activitatea culturală, specifică zonei gorjene; doinele runcane sunt tot așa de melodioase ca și apele Sohodolului, iar horele ca și izvoarele Câlciomiței”, arată regretatul Nae Popescu în ghidul turistic „Munții Vâlcan”.

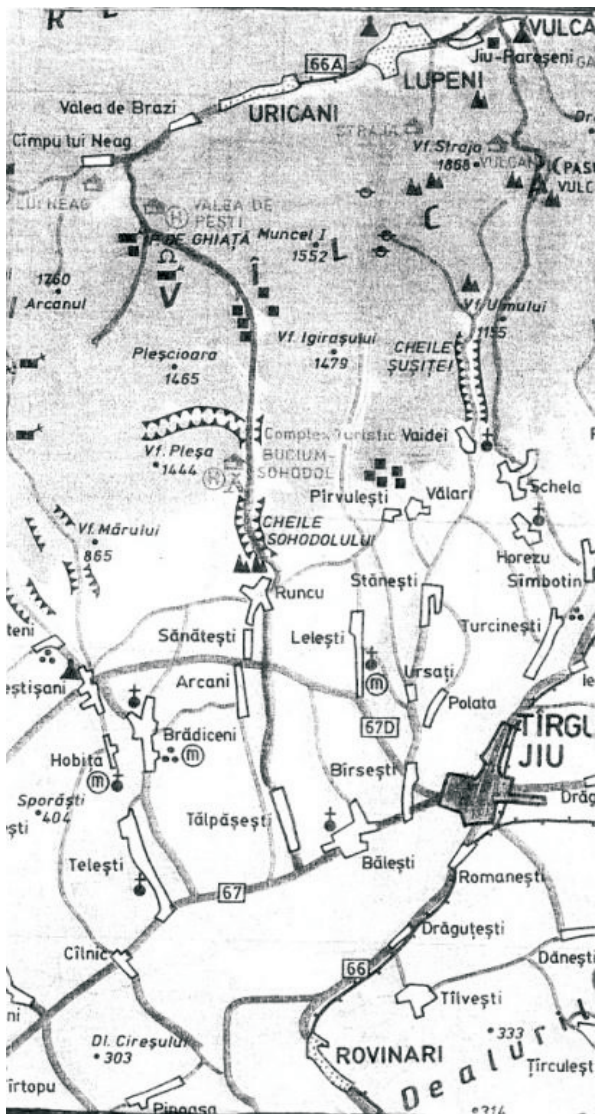
O îndeletnicire cu străvechi rădăcini care s-a transmis peste veacuri, este păstoritul, care a mediat legături trainice între păstorii din Runcu și vecinii lor „momârlanii” jieni, care își pășteau turmele pe aceleași plaiuri de munte,

străbătând drumuri străbune, pe care le-a urmat și drumeția noastră între Runcu din Gorj și Valea de Pești de pe Jiu.

Strada principală a satului Runcu, la capătul dinspre nord, este dominată de o impunătoare clădire construită în stil popular, frumos ornamentată, cu balcoane

de lemn și pridvor, operă a meșterilor lemnari locali. Aceasta este Primăria comunei dincolo de case pe o distanță de 2 km spre nord se desfășoară minunatele chei ale O îndeletnicire cu străvechi rădăcini care s-a transmis peste veacuri, este păstoritul, care a mediat legături trainice între păstorii din Runcu și vecinii lor „momârlanii” jieni, care își pășteau turmele pe aceleași plaiuri de munte, străbătând drumuri străbune, pe care le-a urmat și drumeția noastră între Runcu din Gorj și Valea de Pești de pe Jiu.

Strada principală a satului Runcu, la capătul dinspre nord, este dominată de o impunătoare clădire construită în stil popular, frumos ornamentată, cu balcoane de lemn și pridvor, operă a meșterilor lemnari locali. Aceasta este Primăria comunei dincolo de case pe o distanță de 2 km spre nord se desfășoară minunatele chei ale Sohodolului (etimologic = valea seacă) sau Valea Runcu.

Runcu – Cheile Sohodolului – Valea de Pești

Ne aflăm la Gura Văii, kilometrul zero al drumeției noastre. Înainte de a traversa podul de beton, ne oprim câteva minute pentru a admira și immortaliza panorama intrării în chei, formele semețe ale munților ce se pierd în depărtare. Pornim pe drumul forestier ce înaintează în amonte pe albia dreaptă a râului secat. Încă de la intrarea în strânsimea stâncilor, Valea Sohodolului își arată grandoarea, sălbăticia și pitorescul său.

Pereții cheilor care se ridică vertical depășesc uneori 200 m, strângând în chinga lor drumul și albia seacă a râului care cu greu își face loc în canionul al cărui lățime este în multe locuri de 8-10 m, sau chiar mai puțin, lăsând ca petele de cer senin să se lase cu greu observate deasupra pereților de calcar, ce par, pe alocuri, că se apropie. Stâncăriile ce se înalță către cer ca niște castele, lasă între hornurile și fisurile de eroziune să se scurgă la vale șuvoaie de grohotișuri albroșiatice.

Nu departe de la intrarea în chei, pe malul drept al râului, apare sus în versantul stâncos „Peștera Popii”, loc de adăpost al omului primitiv.

Pe măsură ce urcăm, pereții de calcar par că ne barează la fiecare cotitură drumul sinuos, care după o oră de mers intră într-o mică luncă ce se desface dintre stânci, unde între câțiva pruni s-a ridicat o troiță de lemn în memoria unui tânăr căzut de pe o stâncă; locul este numit „Lunca cu pruni”. Aici, pe stâncile din apropiere au fost descoperite desene rupestre și rămășițe de ceramică, studiate și descrise de C.S. Plopșor în Arhivele Oltenie nr. 35, din 1938, pag. 37-46.

În timp ce înaintăm spre nord, pereții canionului se strâng tot mai mult, lăsând loc doar câtorva raze ale soarelui să ne lumineze calea. Un vuiet puternic, amplificat ca și vocile noastre de ecoul format în strânsimea stâncilor ne vestește că am ajuns la „Gârla Vacii”, unde din conducta de oțel care șerpuiește în aval odată cu drumul forestier, pe marginea dreaptă a acestuia, se desprinde o ramificație care deversează o parte din apele aduse la vale în gura unei peșteri cu intrarea zăbreliță. Acestea sunt apele care alături de alte izvoare nevăzute, pe căi subterane ajung la Runcu, unde, la poalele „Feții Dealului” formează izvorul Călcioaia.

Drumul întortocheat dintre stânci continuă în amonte, vadul secat la râului, încărcat cu bolovani mai mari ori mai mici, cu colțurile rotunjite și lustruite de apele vijelioase care umplu albia pe vremuri ploioase. După alți 200 m de mers, ne întâmpină o formă ciudată a naturii, ctitorie de milenii a apelor: un stâlp de eroziune fisurat până în vârf, cu baza roasă de ape, în care se deschide o arcadă sub formă de triunghi, prin care se profilează podul de beton care trece drumul pe partea stângă a albiei, aici plină de ape, dar, care după ce trec sub pod și intră în deschizătura triunghiulară a „Porții” sau a „Cuptorului”, cum îl mai numesc localnicii, se pierd, luând calea nevăzută a muntelui.

Deasupra „Cuptorului” se află „Peștera Pârleazul”. Ambii versanți ai Cheii par a fi împodobiți cu minunate covoare multicolore lucrate de mâinile harnicelor runcene. Pe calcarul de culoare roșie-cenușie, armonia de culori formată de plantele care rezistă ultimelor zile de toamnă târzie este de nedescris.

Furați de peisajul în care surprizele se succed una după alta, ne trezim la un moment dat în față cu un mastodont stâncos care barează calea drumului, obligându-l să-și schimbe direcția spre apus. La baza stâncii pe care îl ocolim, dintr-un tunel carstic de formă circulară țâșnesc șuvoaie de ape, care dau impresia că aici ar fi izvorul Sohodolului. Dar nu este așa, pentru că după ce am ocolit mastodontul de stâncă, din partea opusă ne dăm seama că acest tunel este o lucrătură de milenii a șuvoaielor de ape ce coboară vijelioase de la înălțimea Munților Vâlcan unde își au obârșia, formând aici o adevărată operă arhitecturală, în fața căreia se deschide o mică oază de verdeață, folosită de turiști ca loc de odihnă și popas. Aici, în masivul de stâncă se deschide o adevărată poartă de cetate prin care privești ca într-un vizor uriaș în cealaltă parte. Alături de această poartă, în stânga, alte două deschideri mai mici, asemănătoare cu nările unui animal sălbatic, de unde și denumirea locului „La Nări”, prin care te poți strecura cu ușurință pentru a admira bolta tunelului principal, în care apele Sohodolului se liniștesc, probabil pentru a-și mai trage sufletul după atâta luptă cu stâncile și coastele abrupte, pentru a putea porni cu forțele refăcute la o nouă aventură pe căile de nepătruns, tăiate de ape în adâncul subteran al muntelui.

După ce ne-am încărcat aparatele de fotografiat cu mulțime de imagini, facem un scurt popas, și iată-ne din nou la drum, dar nu înainte de a immortaliza imaginile de pe creasta zimțată a stâncilor dinspre soare răsare, unde, la înălțimea maximă a versantului se deschide o fereastră către cer, numită „La Inel”.

Ținta următoare a drumeției noastre, „Complexul Turistic Poiana Bucium”, cândva o perlă a zonei, până la care au mai rămas de parcurs doar 4 km, și unde doream să înnoptăm.

Odată cu trecerea podului părăsim marele canion, locul stâncilor este luat de o mică depresiune dominată de o vegetație bogată formată din stejari, fagi, ulmi, paltini, mesteceni, dar și nelipsitele nuceturi și pâlcurile de castani comestibili, pe sub a căror arcadă drumul forestier ca-n palmă înaintează cu fiecare pas spre înălțimile Munților Vâlcan. Suntem „La Căldări”, denumire ce corespunde pe deplin acestei forme de relief.

Traversăm mica depresiune, la capătul ei cotim brusc la stânga și intrăm într-un mic canion săpat în stâncile de calcar și granit de la Tismana. Suntem în „Cheile Vidrei”, pe care după aproape 150 m le părăsim, continuându-ne drumul spre nord. O mică ramificație ne duce în poiana unde doream să înnoptăm. Dar, spre dezamăgirea noastră, în locul fostului complex turistic am găsit un peisaj

jalnic, cu clădiri lăsate în paragină, altele distruse sau devastate de răufăcători, iar terenul de sport transformat în depozit pentru gunoaie, ceea ce a făcut să schimbăm planul drumeției pe care am pornit. Din informațiile culese de la câțiva muncitori care tocmai coborau de la munte cu un camion încărcat cu bușteni, am aflat că drumul forestier peste munte, la Valea de Pești, este în stare bună și se poate parcurge „per pedes” în cel mult 8 ore, dar la nevoie pe drum se pot găsi locuri de cazare la cantoanele silvice. Am hotărât, pornim la drum spre noua noastră țintă, motelul turistic „Valea de Pești”, situat pe versantul opus, cel nordic al Muntelui Vâlcan.

Urmând marcajul turistic „Triunghi roșu” trecem prin păduri dese de foioase, stejar și fag cu frunzele intens colorate, flancate aproape pe întregul traseu de abrupturi stâncoase întretăiate de albiile pline de ape înspumate și reci ale pâraielor Gârbova, Pârâul Sec, Valea Rea și altele cu albiile seci, ale căror ape au fost furate de stânci.

După cca. 2 km, o altă tăietură adâncă în masivul de calcar formează un alt canion cu lungimea de câteva sute de metri, numit „Cheile Pătrunsa”, de unde Sohodolul își mărește debitul prin izvorul care țâșnește de sub versantul de opus al Pătrunsei. Ceva mai sus cu cca. 100 m, ascunsă în desișul pădurii și printre grohotișurile prăvălite pe hornurile formate printre stânci, se află „Peștera Pătrunsă”, loc în care după unii cercetători și-ar fi găsit adăpost omul culturii Coțofeni.

Acest canion, după numele pe care îl poartă, te pătrunde prin personalitatea sa și nu poți trece mai departe fără să faci un mic popas la „toaia de la Bogdana” ce încheie ieșirea din chei, de unde drumul forestier întovărășește în amonte pe dreapta albiei apele Prilejelor ce par că s-au mai liniștit în albie. Consultând harta turistică a Munților Vâlcan, aflăm că suntem „La Bulzuri”, unde, izvorâte dintre stânci, apele se prăvălesc vijelioase peste pragurile și barajele de piatră, formând cascade ale căror ape strălucitoare la lumina soarelui formează curcubeu cu o bogată paletă coloristică.

Din dreptul bulzurilor drumul forestier șerpuiește cu greu în strânsoarea stâncilor, până ajunge la cantonul silvic de la Dragomirna, de unde valea se lărgeste, formând mai multe lunci deschise, cu o vegetație bogată, între care începe să-și facă loc din ce în ce mai mult bradul. De la Dragomirna în amonte după 1,3 km, în pereții abrupti ai Plesnicioarei se arată peșterile Măruia și Contului. Drumul urcă sinuos până în „șa” de unde, urmând curba de nivel iese în „Gropul Sec”, unde se află peștera cu aven „La Urloi”, loc de adăpost pentru turmele de oi și capre ale runcenilor.

Pe măsură ce înaintăm, își fac tot mai mult loc pădurile de brazi care domină zona. În zare spre est se profilează plaiurile alpine din apropierea vârfului Siglău

(1682 m). La Valea Podului drumul forestier traversează apele Jaleşului, unde o piatră kilometrică indică că de la Poiana Bucium și până în acest loc am parcurs o distanță de 13 km și ne aflăm la locul numit „Pescaru”, unde pe vremuri funcționa o colonie de muncitori forestieri. În acest loc se întâlnesc apele pâraielor Sohodol, Sigleu și Ciceruia, formând toate la un loc un singur șuvoi, iar spre dreapta se desprinde o ramură a drumului forestier ce urcă spre exploatarea forestiere de pe valea Pescaru.

Drumul nostru continuă în urcuș susținut, trece pe lângă ultimele rămășițe ale fostei colonii, traversează podul peste apele Ciceruia, pentru ca apoi, pe serpentine largi să ajungă sus în șaua „Dâlma Căzută” (1125 m), punctul cel mai înalt al drumeției noastre. De aici drumul forestier, care urmărește curba de nivel și în serpentine lungi coboară la „Bordul Maurului”, situat la coada lacului de acumulare, de unde până la motelul turistic Valea de Pești, situat la cota 910 m altitudine și deasupra lacului cu 35 m, au mai rămas de parcurs încă 1,3 km. De la motel și până la DN-66A din vestul Văii Jiului, care leagă între ele Câmpu lui Neag și Petroșani, distanța măsoară 2,7 km.

Drumeția noastră între satul gorjean Runcu - Poiana Bucium - motelul turistic Valea de Pești de pe Jiu, a măsurat 25 km și a durat în timp aproape 10 ore de mers lejer. Întregul traseu a fost fermecător, plin de frumuseți oferite de natură și presărat de numeroase frumuseți, iar aerul curat, apele cristaline și reci care răsar din stâncă la tot pasul, au transformat drumeția noastră într-o plăcere, făcând să uităm de oboseala drumului. Întregul traseu, cu mici excepții, a fost relativ ușor, motiv pentru care îl recomandăm tuturor vârstelor. Suntem siguri că cei care se vor încumeta să parcurgă acest traseu transcarpatic peste Carpații Meridionali, nu vor regreta și vor reveni pentru a străbate și alte trasee care traversează munții care despart între ele două depresiuni, cea a Jiului la nord, și a Gorjului la sud.

Cheile
Sohodolului –
Vedere
de la
Galcionita

Cheile Sohodolului – „La Cuptor”

*Cheile Sohodolului –
drumul și albia seacă a râului
în strânsimea stâncilor*

*Cheile Sohodolului –
„La Nări”*

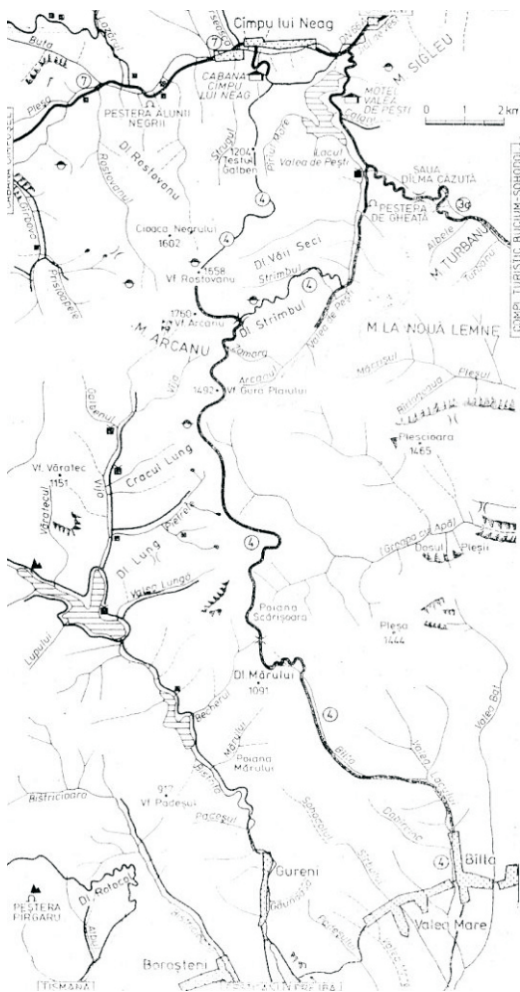

De la cabana Câmpu lui Neag la Bâlta

Ne propunem să parcurgem un alt drum transcarpatic din Carpații Meridionali, între cabana Câmpu lui Neag și Bâlta Gorjeană, două așezări vechi de români - și azi locuitori ai acestor sate – păstori păstrători de datini, tradiții folclorice și etnografice.

Pornim la drum de la Cabana Câmpu lui Neag (850 m altitudine), urcând poiana scurtă de pe Dealul Ciocanului brăzdat de mai multe șanțuri roșiaticce. La capătul de sus al poienii, o potecă trece spre sud prin pădurea deasă de fagi și după 30 de minute de mers iese în fosta carieră de piatră de la Pribeagu. Coborâm prin bolovăniș până la baza acesteia, trecem podul peste pârâul Pribeagu, după care intrăm într-un drum de căruțe, pe care localnicii îl numesc „Drumul Neamțului”, care urcă pe dreapta apei, urmând curba de nivel. După o oră de urcuș lent sosim pe o culme îngustă cu loc de popas, numit „La Bânci”.

Traseul înaintează în pantă lentă, urcă două serpentine largi,

Cabana Câmpu lui Neag - Bâlta

traversează o zonă mocirloasă, de unde culmea muntelui se deschide și intră într-o pădure de fagi înalți. Au trecut două ore de când ne-am început drumeția și ne aflăm la înălțimea de 1400 m, trecem pe lângă izvoarele cristaline ale Pârâului Mare, care se varsă în lacul de la Valea de Pești. De la izvor drumul înaintează pe direcția sud-vest, înconjoară versantul, după care intră pe fruntea culmii Cioaca Neagră, de unde se îndreaptă prin desişul pădurii spre sud, urmând într-un urcuş lent şaua muntelui până la liziera superioară a molidului, înaintând în linie cu pădurea pe lângă vârful Rostoveanu (1685 m) care rămâne pe dreapta.

Părăsim pădurea și ieșim pe culme unde își fac apariția stâncile de la Arcanu, iar spre sud deasupra acestora se profilează silueta prelungă a vârfului Arcanu (1766 m).

Ocolim vârful și înaintăm spre stânga, unde izvorul cu apă rece de pe Dealul Strâmbu ne invită la un mic popas, oferindu-ne o priveliște minunată asupra munților din jur. La răsărit se profilează culmile muntelui Vâlcan, cu vârfurile Straja, Coarnele, Sigleul Mic și Sigleul Mare. Spre miazăzi își arată spinările stâncoase Plesnicioara, Pleșa, Riva, Voroșteni și Gura Plaiului, pe care șerpuiește la vale „Drumul Neamțului”, pentru a face legătura cu Bâlta gorjeană.

Spre apus domină imaginile pline de contrast ale crenelurilor săpate de vreme ale muntelui Oslea, cu principalele sale culmi.

Dacă ne întoarcem cu fața spre miazănoapte, privirile ne sunt atrase de înșiruirea de la est spre vest a munților cu piscuri semețe: Iorgovanul, Stănuleții, Albele, Piule, Drăgșanu, Custura, Gruniu, Lazăru, în spatele cărora se ridică maiestuos vârfurile Păpușa, Peleaga și Retezat.

După ce ne-am odihnit și am savurat frumusețile naturii din jur, urmăm în continuare traseul oferit de „Drumul neamțului”, care coboară în serpentine largi pe curba de nivel a Dealului Strâmbu. La ultima serpentină lăsăm în urmă obârșia pâraielor Zamora și Arcanu, afluenți ai pârâului Valea de Pești. Trecem pe lângă colții stâncoși ce premerg Vârful Plaiului (1492 m) ce se ridică în stânga noastră. După câteva sute de metri, la prima stână se desprinde spre stânga poteca ce urmează culmea care trece peste șaua La Nouă Lemne (1345 m) pentru a se întâlni la Poiana Ștevioara, cu drumul forestier ce urcă dinspre Runcu.

De la stânele din Gura Plaiului facem un ușor ocol spre dreapta, urmând plaiul până la cota 1181 m, unde se desprinde ramificația de drum către Valea Pietrele, unindu-se în dreptul cantonului forestier care urcă de la Boroșteni. Drumul neamțului continuă urcușul lent până la Poiana Scărișoara (1345 m). Spre apus apar abrupturile stâncoase ale văii Vija, amplificate de strânsoarea stâncilor care formează Cheile Bulzului (Prisloapelor).

Spre stânga se desprinde un drum forestier care coboară în Valea Scărișoara. De la stânele aflate la bifurcacia de drumuri spre Bâlta, pe abruptul muntelui prin

serpentine scurte până pe Dealul Mărului, coboară Drumul neamțului (1091 m), urmând malul stâng al pârâului care trece prin Gura Plaiului, unde se adună apele pârâielor Topliceanu, Valea Lacului, Pârâul Mare, Vranița, Zăpodina și Dăbârcina, care toate la un loc formează pârâul Bâlta, care, după ce trece prin cheile cu același nume intră în câmpia olteană pentru a se uni cu Motrul. Ajunși în micul sat gorjean așezat la răscruce de drumuri „BĂLTA” excursia, care a durat 8 ore, a luat sfârșit. Ne întoarcem la casele noastre cu satisfacția că am mai străbătut un pitoresc drum transcarpatic situat între Jiu și Olt.

Ciobănaș pe Muntele Șarba

Munții Vulcan – la „Bulzuri”

Turma de oi pe Muntele Șarba – pe fundal Muntele Iorgovanul

Câmpu lui Neag - Câmpușel - Tismana

„În munții aceștia s-a încheșat Tăria și unitatea neamului românesc ... Aici, în întăriturile acestea au stat Adăpostiți aproape o mie de ani Strămoșii noștri, când pe șesurile Dunării Curgeau puhoaiete de barbari jefuind și Pustiind locurile pe unde treceau.”

Alexandru Vlahuță – România Pitorească

Câmpu lui Neag, așezare străveche de momârlani, în care abia mai poți întâlni câte un crâmpel din viața patriarhală de altă dată, poartă acest nume în amintirea unei haiduc, Neagu, fugit din Țara Românească, care împreună cu Stanciu, Tabără, Vințe, Dumitresc și Mănăilesc s-au statornicit pe aceste meleaguri împreună cu turmele lor.

Primul document scris despre această așezare dăinuie de la 18 ianuarie 1493, când regele Ungariei Vladislav al II-lea, întărește drepturile unui nemeș hațegan asupra terenurilor din Valea Jiului. În acest act găsim pentru prima dată denumirea a două localități jiene: la vest „NYAKMEZŐ” (Câmpu lui Neag) și la est „PTERELA” (Petrila).

Traversând străvechea așezare de păstori și crescători de vite, cu greu, printre noile construcții am mai putut descoperi câteva case și suri de lemn, înnegrite de vreme, cu arhitectura lor străveche, așa-numitele „case cu ocol întărit”, asemănătoare unei cetăți. Dar și mai rar am putut întâlni țărani îmbrăcați în portul popular tradițional, de altă dată.

După ce am traversat satul, primul popas l-am făcut la „Cheile Butii”, unde, grupului nostru i s-au alăturat doi ciobani, care, cu caii lor împovărați, urcau cu merinde la stânele din „Câmpu Mielului”.

La plecare, unul dintre noii tovarăși de drum, după ce și-a aruncat privirea spre vârful unui munte singuratic ce strălucea în lumina soarelui de vară, potrivit semnelor cunoscute de localnici, ne-a asigurat că a doua zi vom avea parte de o zi bună pentru drumeție.

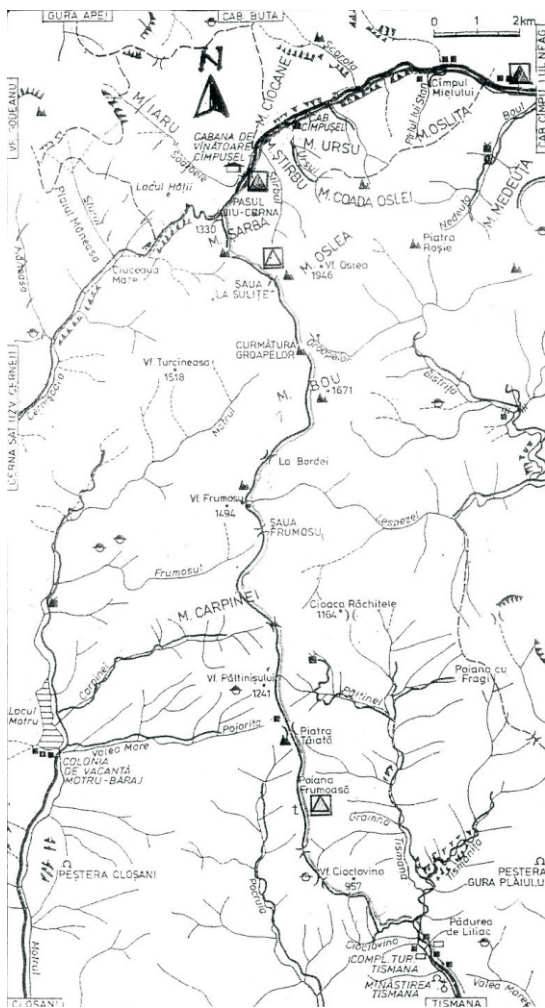
După ce am trecut de strânsoarea stâncilor aflate la baza muntelui Piule, valea s-a deschis și am intrat într-o zonă fermecătoare, presărată cu căsuțe de vacanță așezate în plaiurile însorite, cu fânațe bogate, smălțuite cu flori multicolore, în care ne-am simțit ca într-o lume de basm.

După ce am trecut de Dâlma Mare, drumul lărgit, modernizat în ultimii ani intră din nou în strânsoarea munților, continuându-și traseul la umbra deasă a pădurilor de fag și vuietul plin de răcoare al apelor învolburate ale Jiului.

La ieșirea din pădure, în dreapta, se deschide poiana de la „Câmpu Mielu” (1.130 m), presărată cu câteva case răzlețe folosite ca „sălașe de vară” ale localnicilor. Am fost invitați de unul din tovarășii noștri de drum să facem un popas la „sălașul” său. În timp ce ne odihneam la umbra unui molid bătrân și încercam dintr-o uiagă (sticlă) scoasă dintr-un rucsac, tăria unui „suc de prună”, soția baciului al cărui invitați am fost,

a întins pe o masă improvizată dintr-un trunchi gros de copac o față de masă albă, țesută în casă și ne-a ospătat cu câte un blid cu „sloi” – un fel de piftie pregătită din carne de oaie fiartă în seu și păstrată la răcoare, servită în blide de pământ smălțuite, alături de o mămăligă vârtoasă, tăiată cu ața în felii, și câte o ceapă roșie, sărată, înfășurată într-un șervet și zdrobită cu pumnul.

Stând cu toții în jurul mesei, în timp ce serveam bunătățile oferite de gazda noastră, au început glumele și voia bună. Așa am aflat despre legenda locului Câmpu Mielului:

Câmpul lui Neag – Câmpușel - Tismana

Pe frumoasa Vale a Jiului trăia odată un cioban harnic și priceput pe nume Neag, care își îngrijea turma ca lumina ochilor și era mândru de ea, nevoie mare. Locurile de pășunat ale lui Neag erau cunoscute sub numele de Câmpu lui Neag. Dar, cum nu-i este dat omului să trăiască pe pământ numai într-un vis frumos, într-o zi se întâmplă un mare necaz. Ca din senin, se ivi ceva nelămurit și întunecat, ca un nor negru de ploaie, și până să se dezmeticească el, auzi oile behăind. Apoi văzu cum o parte din turma sa a început a se ridica, fiind înghițită de norul cel negru. După un timp, Neag află de la alți ciobani că smocuri din lâna de aur a oilor și mieilor lui au fost găsite tocmai pe Valea Scocul Mare. De atunci, locului i-a rămas numele de Câmpul Mielului. Probabil aici s-a oprit balaurul să se ospăteze pe malul apei.

Dar cum călătorului îi sade bine cu drumul ne-am luat rămas bun de la primitoarele noastre gazde, continuându-ne drumul către obârșia Jiului de Vest. După un scurt timp, am intrat în Cheile Scocului, de la Gura Scorotei, străjuit pe ambii versanți de pereți stâncoși și abrupti de calcar. Deasupra noastră zăream doar o dungă de cer albastru, luminat de razele soarelui.

Albia râului pe această porțiune este seacă, este de fapt un „sohodol”, loc unde apele dispar dedesubt, sorbite de un curs subteran, necunoscut de nimeni. Această parte din traseul drumeției noastre se numește „Scocul Mare”, sau „Scocul Sec al Jiului”.

Am răsuflat ușurați când am scăpat din strânsoarea stâncilor și valea s-a deschis larg, întâmpinându-ne cu o poiană luminată de soare. După ce am trecut printr-o pădure deasă, după o costișă a apărut în fața noastră Câmpușelul cu cele două cabane, cea silvică (1130 m) aflată într-o stare avansată de degradare și, mai sus cu cca 1,5 km, cabana de vânatoare (1180 m), unde am hotărât să ne petrecem noaptea.

Itinerarul primei zile ne-a purtat pașii printr-o lume feerică, presărată cu chei, peșteri, scocuri, sohodoluri și minunatul curs al Jiului de Vest. Traseul dintre Câmpu Lui Neag și Câmpușelul, pe o distanță de 16 km, s-a desfășurat în mare parte pe viitorul drum modernizat ce va lega Valea Jiului cu Valea Cernei, pe care într-un ritm lejer l-am parcurs în aproape cinci ore de mers.

Pentru a doua zi avem programat un traseu mult mai greu, urmând să străbatem „drumul de creastă” dintre Câmpușelul și Complexul Turistic Tismana, marcat pe toată lungimea sa cu „triunghi albastru”.

Dimineața, înainte de a porni la drum, am aruncat o privire spre Muntele Iorgovanu, din Retezatul Mic, care, luminat de razele roșiatice ale răsăritului de soare semăna cu trupul voinicului Iovan Iorgovan, brodat în legende, pe care Nicolae Densușianu îl asemea cu Hercule al protodacilor:

„Sus, pe Cerna-n sus
Mulți voinici s-or dus
Și toți s-au răpus.
Dar a mai rămas
Un român viteaz:
Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Cu un călușel
Ca și-un vulturel...”

În zare, în fața noastră, la sud-vest se profila muntele Oslea, golaș, pe care legenda spune că balaurul ce stătea aici atunci când dormea se încolăcea în jurul muntelui, ajungând cu capul la coadă. Acest balaur a fost ucis de Iovan Iorgovan.

După ce am părăsit cabana de vânătoare Câmpușelul, pașii ne-au fost purtați în susul văii, care a început să se închidă. Dincolo de Pârâul Ursului, la o stână situată în apropierea unei pepiniere a ocolului silvic am făcut cunoștință cu primii „Prinți ai munților”, cum le spunea Octavian Goga ciobanilor, apreciindu-i ca oameni tăcuți, harnici, curajoși, dar întotdeauna bucuroși de oaspeți.

Urmând cărarea marcată cu triunghi albastru, am intrat într-o frumoasă pădure, după care, din căldarea glaciară cu pereții abrupti s-a deschis gura unei grote mari pe care o poți observa de la mare distanță, numită de localnici peștera Găuroane, sau Iorgovanul. Legende spun că valea ce se deschide de la Câmpușel și duce la peștera Iorgovan a fost adâncită de stârvul balaurului, în timp ce viteazul Iorgovan îl țâra peste munte după ce l-a răpus în lupta aprigă ce a durat cât o zi de vară, din zori până-n seară.

Continuându-ne drumul, după un scurt timp am trecut prin Poiana Șarba de unde poteca ne-a scos în Pasul Cerna-Jiu, situat la înălțimea de 1330 m. Scăpați de strânsoarea stâncilor, am ieșit în șaua La Sulițe (1703 m), pe culmea Muntelui Oslea (1946 m), de unde se formează nodul turistic care delimitează Munții Vâlcan de Munții Mehedinților.

În stânga noastră, spre est, se profila în lumina soarelui vârful singuratic al Oslei, despre care unele legende spun că acesta ar fi fost Kogaionul, muntele sacru al dacilor, care, ca și orice loc în care sălășluia sau cobora divinitatea, era un loc sfânt, interzis oamenilor de rând. Doar Marele Preot avea voie să pătrundă acolo unde sălășluiau zeii.

Între Muntele Oslea și Muntele Șarba, se află locul numit Aria Mare. Partea apuseană a acestui platou se numește până astăzi La Sulițe, loc unde se oficia, în fața autorităților militare și religioase, ritualul religios al dacilor. Din cinci în

cinci ani, după unii, iar după alții din patru în patru ani, Dacii trimiteau aici un mesager care să înfățișeze în fața zeului Zamolxis dorințele supușilor. Solul ales, după ce primea toate mesajele, era aruncat în vârful a trei suliițe înfipite în pământ. Dacă acesta murea înainte de a ajunge la pământ, solia era primită, dar dacă nu murea, solul era batjocorit și considerat nevrednic, în locul lui fiind ales un alt sol.

În cele două peșteri amintite, Iorgovanul și cea situată în fața platoului La suliițe, într-un perete calcaros al Muntelui Ciucava, au fost descoperite urme de foc, ceea ce dovedește, potrivit legendelor, că geto-dacii aveau obiceiul ca în diferite perioade ale anului să urce la munte, mai aproape de divinitate, unde în jurul focului se rugau pentru purificarea sufletelor.

La un mic popas în platoul La Suliițe, după ce ne-am mai tras sufletul după urcușul făcut de la Câmpușel, drumul de creastă ne-a purtat prin curmătura Groapele până la Piatra Tăiată, de unde se zăresc întinsele câmpii ale depresiunii, fosta Țară a lui Litovoi, care în vremuri se întindea spre nord până la Tara Hațegului.

Privite de aici, de sus, minunatele plaiuri ne-au adus aminte de ceea ce spunea Alexandru Vlahuță în a sa Românie Pitorească, atunci când, acum peste 100 de ani a urcat din ținuturile gorjene spre Depresiunea Jiului: „...în munții aceștia s-a închegat tăria și unitatea neamului românesc... Aici, în întăriturile acestea au stat adăpostiți aproape o mie de ani strămoșii noștri, când pe șesurile Dunării curgeau puhoaiile de barbari jefuind și pustiind locurile pe unde treceau...”

Un coborâș destul de abrupt pe versantul sudic al Muntelui Vâlcan ne-a scos la Vârful Bou (1671 m), apoi, pe rând trecem peste șeile Bordei și Frumosu. îndreptându-ne către Tismana, am traversat fața vestică a vârfului Păltinișu (1341 m), după care în coborâre am trecut prin Poiana Frumoasă, Fagul cu Gâlmă și La Teiul, de pe plaiul Tismana.

De pe cumpăna de ape dintre Văile Tismana și Pocuia am ajuns pe versantul sudic al vârfului Cioclovina, de unde, în fața noastră și-au făcut apariția întinsele păduri din zona Pocuia – Tismana și Eroni, unde se găsesc două mari rezervații de castani comestibili (*Castanea Sativa*), fructe rare în țara noastră, de origine mediteraneană, adaptate la clima din zonele mai calde și umede dintre platoul Tismana și Bistricioara.

De pe platoul Gornovița, și-a făcut apariția marea pădure seculară de goruni, declarată „rezervație științifică”, ce se întinde pe o suprafață de peste 50 ha.

După 10-12 ore de mers în care am putut savura în voie mirificul peisaj montan al Muntelui Vâlcan, frumusețea câmpiei Jiului, coborâșul abrupt de pe Vârful Cioclovina ne-a condus la Complexul Turistic Tismana.

Oboșiți, dar satisfăcut de drumeția noastră și impresionați de frumusețea traseului, din păcate prea puțin circulat și cunoscut de către turiști, ne-am hotărât să înnoptăm la Motelul Tismana, de unde a doua zi ne-am reîntors la casele noastre, urmând să ne scriem amintirile de drumeție și să le lăsăm moștenire urmașilor noștri.

La pas, prin pădurea Gornovița

Cheile Buții

*Cantonul
silvic
„Câmpușel”*

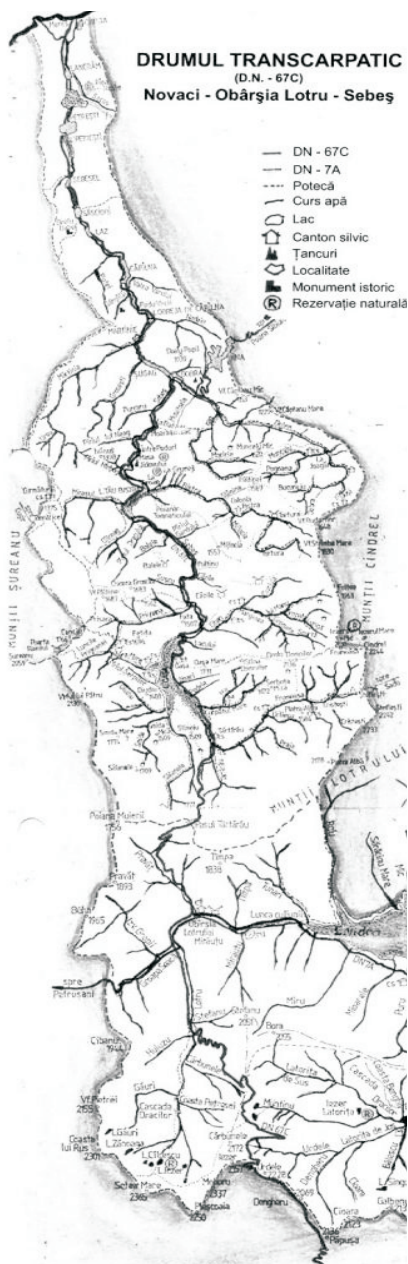
Sebeș - Obârșia Lotrului - Novaci (DN 67C) (Drumul regelui)

Pe fâșia de teritoriu aflată între Boita pe Olt și Căpâlna-Săscior pe Sebeș, se înșiră unul după altul satele în care trăiesc faimoșii oieri, cunoscuți pretutindeni în țară sub numele de "mărgineni", așezări care formează renumita zonă a „MĂRGINIMII SIBIULUI”, care după Iorgu Iordan, nu ar fi altceva decât, vechiul ducat al Almașului.

Vestitele sate înșiruite în amonte pe valea Sebeșului: Săscior, Sebeșel, Laz, Căpâlna, Jina, Sugag, Dobra, ș.a. sunt așezările de mărgineni care din cele mai vechi timpuri și-au întemeiat pe această gură de rai gospodăria permanentă, cu un întreg domeniu de stâne și sălașe cocoțate sus pe culmile munților Cindrel. În golurile alpine luminate de soare și cu pășuni întinse, își păstoresc vara marile turme de mioare, iar iarna pentru a putea supraviețui coboară la șes, practicând pe scară largă, "OIERITUL

TRANSHUMANT", care de milenii urmează același traseu al văii Sebeșului, prin Lotru, la Novacii Gorjului, numit de oierii locali „DRUMUL CEL MARE”, care face legătura între Transilvania și Țara Românească.

„Drumul Mare” sau "Drumul Transcarpatic" (DN 67C), numit de

localnici și DRUMUL REGELUI desfășurat între Poiana Sibiului și Novaci Gorjului, la început era un drum greu, pe care nu se putea circula decât cu "câroaia", un fel de car roman tras de boi.

Drumul a fost amenajat în scopuri strategice în timpul primului război mondial de către armata română, devenind „Drumul transcarpatici” (DN 67C). În anul 1926 tronsonul Novaci - Obârșia Lotrului a fost modernizat prin întărirea infrastructurii, îndulcirea unor pante, construirea de podețe, ziduri de sprijin, devenind astfel principala cale de acces turistic din munții Parâng, Lotru și Sebeș.

Astăzi starea drumului se prezintă astfel: de la Novaci (km 13) la Complexul turistic Rânca, drum auto modernizat, de la Rânca la Curmătura Ștefanu (km 43), drum de piatră, în stare de degradare (nu se recomandă circulației auto), de la Curmătura Ștefanu - Obârșia Lotru - Tărtărau (km 68), drum forestier în stare acceptabilă, de la Tărtărau la Sebeș (km 148) prin Oașa Mare, drum auto modernizat.

Așadar, cunoscând și starea drumului, vă invit la o drumeție pe traseul: "DRUMUL TRANSCARPATIC" (DN 67C), care străbate transversal Carpații Meridionali Centrali, între localitățile Sebeș (km 148) și Novaci (km 13), urmând pe o distanță de 70 de km minunata vale a râului Sebeș, mărginită pe întregul său parcurs de plaiuri domoale și pășuni întinse, unde mărginenii și-au rostuit stâne și conace pe toate culmile munților din jur, care din primăvară până în toamnă, freamătă de viață, de turmele de mioare mănate de fluierile fermecate ale ciobanilor. Cei doi masivi muntoși care străjuiesc pe întregul lor parcurs râul Sebeș, munții Cindrel și munții Șureanu, dispun de o rețea densă de trasee turistice ce se desprind din DN 67C și care oferă iubitorilor de drumeție numeroase puncte de plecare pe traseele marcate, în general drumuri ușoare și fără pericol de rătăcire.

Ne aflăm în orașul Sebeș situat pe DN 7 (E68) - București - Arad, punct de plecare pentru itinerariul propus să-l parcurgem.

Orașul este situat în partea de vest a podișului Secaș, la o altitudine de 250 m pe parcursul inferior al râului Sebeș. Important centru istoric al Transilvaniei, menționat prima oară la 1245 sub numele Mulenbach, iar apoi la 1300 cu toponimul „Sebus” (Plebanus Sebus), din 1341 devine oraș (Civitas Sebus).

Înainte de a porni la drum, aici putem vizita rămășițele zidurilor de apărare ale cetății, terminate la începutul sec. al XV-lea, ridicate ca urmare a pericolului turcesc, fiind prima fortificație cu mai multe turnuri de apărare (turnuri ale breslașilor, turnul semicircular, turnul octogonal ș.a.) din Transilvania.

În acest oraș în anul 1581 editorul și tipograful Coressi a scos de sub teascurile tiparniței sale prima carte în limba slavonă, ce se cheamă „Evanghelie și învățătură”, iar la 1580 Popa Ioan (Zoba) din Vinț a tipărit aici „Sicriul de aur” o

carte de spovedanie la morți, iar în 1685 „Cărarea pe scurt”, un tratat de moralitate pentru uz școlar.

Se mai pot vizita bisericile evanghelică (1241), romano-catolică (sec. 14-15), bisericile ortodoxe (1778 și 1819), precum și casele Zapolya (sec. 15), Roth (sec. 16), Hetz Konrad (sec. 16), Mauksch (sec. 16-19), Schneider (sec. 17-19), declarate monumente istorice.

Orașul Sebeș are în componență alte două localități, Lancrăm și Petrești.

Ieșim din orașul Sebeș, prin str. Poștei, urmând în amonte lunca largă de la gura văii Sebeșului și facem un scurt popas în localitatea Lancrăm, loc de naștere și odihnă veșnică a marelui filozof și poet Lucian Blaga, în memoria căruia în marginea localității a fost dezvelit în anul 1975 un bust din bronz, operă a sculptorului Romulus Ladea.

Din Lancrăm, la 3 km. în direcția nord-est, la altitudinea de 350 - 507m se află „RÂPA ROȘIE”, rezervație geologică și geomorfologică extinsă pe o suprafață de 10 ha. În anul 1969 a fost declarată monument al naturii.

La 4 km depărtare de Sebes se află localitatea Petrești, menționată pentru prima oară la 1308 sub denumirea „Villa Petrii”, devenit cunoscut pentru fabrica de hârtie. Între anii 1943-1962 au fost descoperite vestigii de cultură din neoliticul târziu formate din urme de silex din piatră șlefuită și din os, râșnițe, ustensile de teracotă și multe vase ceramice, pictate cu motive spirulate - meandrice care au dat numele „Culturii Petrești”, răspândită în centrul Transilvaniei. Aici putem vizita ruinele unei biserici fortificate ce datează de la începutul sec. al XII-lea. În continuarea drumului pe versantul drept al râului am admirat râpele de sub piatră, formate de-a lungul vremii prin eroziunea puternică a râului, declarate monument al naturii.

De la km. 140 valea se strâmtează, iar noi am intrat în Sebeșul satul natal al pictorului Sava Henția (1848-1904), care s-a remarcat alături de N. Grigorescu prin lucrările și compozițiile surprinse în spatele frontului sau în clipele de răgaz dintre două lupte din războiul pentru independență. A realizat multe portrete, peisaje, natură moartă, dar și scene din viața țaranului român, așa cum îl cunoscuse el din copilărie și cum l-a fixat pe pânză: Casă de iobag, Fată torcând și altele.

Sus, pe dealul Gorgan, în locul numit „în vii” au fost descoperite urmele unei așezări din comuna primitivă și urme romane.

Trei km mai sus ne întâmpină la intrarea în localitate indicatorul rutier „Comuna Săsciori”, centru administrativ al satelor Căpâlna, Dumbrava, Laz, Loman, Pleși, Răchita și Tonea, important centru de ceramică roșie, de confecționat unelte din lemn și icoane pe sticlă. Din Săsciori pe versantul drept se poate ajunge la vechea așezare de oieri de la Călnic. În vatra satului au fost

descoperite urmele unei așezări neolitice, în care s-a găsit ceramică pictată (bi și tricomă), cu motive geometrice, specifică culturii Petrești și Coțofeni.

Aici am vizitat una din cele mai vechi cetăți din Transilvania, construită în jurul anului 1200 și menționată documentar în 1267, ca proprietate a conților Kelling. Cetatea cuprinde o incintă în plan oval, dominată de un puternic turn paralelipipedic, compus din parter și trei etaje, folosite ca locuințe, numit „Turnul Siegfried”, o capelă și două turnuri de apărare, în anul 1430 a intrat în proprietate obștei sătești, ulterior fiind amenajată ca cetate țărănească, în urma lucrărilor de restaurare din anii 1961-1964 a fost declarată monument de arhitectură.

La ieșirea spre sud din satul Săscior, un alt drum urcă pe versantul stâng spre "Dealul Babei", cu ruinele unei cetăți din sec. al XII-lea; de aici drumul trece prin Loman și mai departe un traseu turistic marcat ne conduce spre curmătura Șureanu (2059 m).

După ce drumul trece pe partea stângă, în dreptul bornei kilometrice 137,4, șoseaua face un cot brusc și intră în satul Laz. Pe partea dreaptă a drumului am lăsat în urmă câteva case răsfirate de-a lungul văii, pentru ca la ieșirea din strânsoarea stâncilor să admirăm frumoasa vilă cocoțată pe un vârful de stâncă. În amonte de Laz, drumul continuă pe malul puternic săpat în șisturile cristaline ale văii Sebeșului, pentru ca la km 131 să pătrundem în vechea și tradiționala așezare a oierilor de la Căpâlna, reședința renumitei formații folclorice „Fetele de la Căpâlna”, ce a dus faima mărginenilor, departe peste hotarele țării.

Valea se îngustează, de parcă ar fi prinsă într-un clește, încât casele se înșiră de-a lungul drumului sau sunt cocoțate sus în poienile înșorite de pe versanți, în fânețe. La ieșirea din sat, după ce am trecut de confluența cu pârâul Valea Varului, după 3 km. traversăm râul Sebeș de pe dreapta, pe stânga, peste Podul Cetății. Din dreptul bornei kilometrice 129,5 pornește o potecă de picior, care după ce trece printr-o carieră părăsită, urcă printr-o pădure umbroasă de fag pe Dealul Cetății, care mai păstrează urmele unei vechi cetăți dacice, apărată din trei părți de pante abrupte.

Prin zidurile înconjurătoare, turnul locuință și valul de pământ de apărare, cetatea este asemănătoare cu cea de la Costești și făcea parte din sistemul de apărare al dacilor din munții Orăștiei. A fost distrus de ostile împăratului Traian în cel de al doilea război cu dacii. De la râu, urmând cursul văii Gărgălău, până la ruinele cetății se face o oră. Din acest loc se poate ieși pe un drum marcat în șaua și Cabana Șureanu.

Din versantul stâng în amonte cu 2 km vin apele înspumate ale Mărtiniei și Grosești, care își varsă apele în îngustimea râului, împreună cu Neduiu, care și-a săpat vale adâncă în pereții prăpăstioși din versantul drept, pentru ca apa lor să formeze aici lacul de acumulare "Obreja de la Căpâlna".

De la Căpâlna la Sugag, pe o distanță de 10 km, drumul urmărește la umbra versanților împăduriți, cursul șerpuit al râului Sebeș, asupra căruia veghează cele câteva gospodării construite pe versanții munților.

La km. 124 intrăm în comuna Sugag, atestată documentar în anul 1750. De comună aparțin satele Dobra, Arți, Jidoștina, Mărtinia, Tău Bistra. Comuna se întinde în amonte pe râul Sebeș, pe o distanță de peste doi km. Casele construite într-un stil local, cu o arhitectură specific țărănească, dominat de încrustările specifice tradiției locului, dau o notă aparte acestei așezări.

În comună se află frumoasa mănăstire cu biserica de lemn purtând Hramul „Adormirea Maicii Domnului”, ctitorie a marelui nostru romancier și povestitor Mihail Sadoveanu. Sugagul este o așezare de oieri, cu vechi tradiții folclorice, manifestările culturale ale oierilor: „Zi-i bade cu fluirea”, se desfășoară cu regularitate de mai mulți ani. Interes prezintă și casa memorială muzeu a renumitului meșter popular în sculptura lemnului, Nicolae Cernat, cu exponate deosebite: lingură cu lanț, furci de tors și multe alte exponate specifice activităților de la stâne și din gospodăriile oierilor.

La capătul sudic al localității, Sebeșul primește pe dreapta pârâul Dobra, pe valea căruia pornește o ramificație a drumului ce urcă în serpentine scurte spre rezervația geologică „Pintenii din Coasta Jinei”, ca după 10 km să se oprească în cea mai veche așezare a oierilor din „Mărginime”, Jina, sat situat la cea mai mare altitudine din Carpații Meridionali (950 m). Din Jina, la 17 km. spre est se află Poiana Sibiului, principala zonă etnografică a „Mărginimii Sibiului”.

Am revenit la Dobra, de unde ne continuăm drumul în amonte pe Sebeș, urmând o vale îngustă, cu versanții prăpăstioși cu aspect de chei impresionante, plin de ciudățeni ale naturii. La km. 115 lângă un șurlău cu bolovani înfipti adânc în râu se află locul numit „La Baba Moartă”, unde cândva se afla casa Ioanei, loc de inspirație pentru Ionel Pop, în scrierea nuvelei: „Îmi aduc aminte”.

Sub stâncile golașe, mai ales pe versantul drept, am trecut de locul numit „La moara lui Isac”, pentru ca în dreptul km 113,8 să traversăm podul și să ne continuăm traseul pe partea dreaptă a râului. Stâncile de aici, poartă denumiri sugestive, Masa Jidovului, Grumaji, La Turloaie. Iar după înfățișarea lor unele torente au fost numite: Pârâul Dracului, Torentul Morții.

Din locul numit „între poduri”, la confluența pârâului lui Neag, admirăm stâncăriile din care se desprinde „Masa Jidovului” (Jidov = Mare, Uriaș) sau masa Uriașului (rezervație naturală), care constituie un fenomen natural interesant. Este o stâncă în formă de ciupercă, cu pălăria dantelată aflată în echilibru instabil, pe un picior înalt de 6 m. Legenda acestui loc redată atât de frumos de Ionel Pop spune că aici se odihnea după lungile hoinăreli prin împărăția sa, Uriașul, stăpân al locurilor, astâmpărându-și setea și foamea pe lespede de piatră. De la vărsarea

pârâului Dobra, în dreptul Șugagului, în Sebeș și până sus, la vărsarea Bistrei în același râu al Sebeșului, locul cel mai interesant este cel numit La Țurloaie, o impresionantă cataractă situată la baza barajului de acumulare Bistra Tău. Apa cade, se rostogolește, clocotind cu sălbăticie, cu mare repeziciune și zgomot peste stâncile și bolovanii din albie, tulburând liniștea codrilor seculari.

Ceva mai sus de Țurloaie, apar admirabilele stânci ce formează rezervația naturală Masa Dracului sau Grumaji, care străjuiesc malul drept. Despre stânca Grumaji, înălțată spre cer printre pinii răzlețiți, localnicii spun că acesta ar fi trupul petrificat al unui om nelegiuit, care a fost prefăcut în piatră.

De la coada lacului de acumulare pe versantul stâng, paralel cu pârâul Găleag urcă un drum marcat în vârful Păltinei (1687 m), Canciu (1766 m), Cantonul Silvic Poarta Raiului, Șureanu (2059 m).

Ne continuăm traseul în amonte pe DN 67C, până la confluența cu pârâul Dracului, unde, după ce am trecut pe albia opusă a râului, se desprinde o potecă, de picior nemarcată, care ne îndeamnă pașii sub covorul verde al pădurilor spre patria cerbilor, de unde un pârâiaș își face loc furișându-se în repezișuri până în râu, este pârâul Balele.

În această zonă apele râului Sebeș, coboară zgomotos peste stânci, primind vești din pădurile povărnite, prin apele repezi ale pâraielor Șuşcu, ce cade din versantul stâng sau al Gardului, ce vine din versantul opus, a cărei albie a fost regularizată prin ziduri și diguri de protecție.

De la confluența Cibinului cu râul, drumeții doritori de frumos pot urma poteca ciobanilor, fără risc de rătăcire, urcând pe plaiurile La Căzi, Tortura, vârful Rudarilor (1648 m), vârful Foltea (1963 m), Iezerul Mic, Frumoasa (2160 m), Dealul Domnilor (2136 m), de unde poteca coboară la cabana Oașa Mare (1731 m). Sus pe vârful Frumoasa se întinde rezervația naturală complexă "Iezerele Cindrelului" (2244 m), situată între cele două Iezere, cel Mic și cel Mare, unde cresc sub ocrotirea legii pâlcurile de jnepeni (Pinus Cembra), tufele de liliac (Alnus Vihidis). Aici trăiesc și câteva ciopoare de capre negre (Rupicapra Rupicapra). Această zonă a Cindrelului este un colț de rai, de liniște și de reculegere.

Ne continuăm drumul în amonte, pe malul drept al Sebeșului, aflat aici într-o luptă grea cu strânsoarea stâncilor, străduindu-se să primească în matca mamă apele repezi și învolburate ale Prigoanei, care a adunat în albia sa o mulțime de pârâiașe aducându-le apele prigonite spre râul mamă, unde își dau mâna cu apele Cibanului, venite și ele după un drum lung, pentru a da din nou viață râului ale căror ape au fost reținute în lacul de acumulare de la Oașa Mare.

La km 88, punct de confluență cu apele Hurdubeului DN 67C, trece pe partea dreaptă a râului, pentru ca ceva mai sus, la km 87, să urce pe barajul lacului de

acumulare de la Oașa. De la baraj drumul se bifurcă: ramura secundară (drumul pietruit), urmează malul stâng al lacului, pentru ca după ce a trecut de locul numit Colonia Fetița să-și continue cursul în amonte, după 6 km trece pe lângă locul în care s-au aflat cabanele „La Bradul Strâmb” și „Izvorul de argint”, unde își petreceau vacanțele marele nostru romancier Mihail Sadoveanu și prietenul său de vânatoare, scriitorul Ionel Pop. În continuare drumul după ce a trecut apele pâraielor Diudiu, Smida și Șerpilor, de la coada lacului urmează cursul pâraului Sălanelle, după care iese la stânele de la Poiana Muierii (1756 m).

De la barajul Oașa, DN 67C, după ce a trecut peste buza barajului, drumul își continuă cursul pe malul drept al lacului, până la Gura Curpătului, de la coada lacului de acumulare. Pârâul Curpătu, prin apele sale zbruciumate, aduce la vale o mulțime de pârâiașe, pornite de sub golul Serbotei, de la răscrucea potecilor ciobănești, care clipocesc vesele, în zumzetul hârniceii ce învăluie stânele de la Serbota Mare așezată la marginea pădurii. De sub Serbota Mică, după ce apele traversează drumul forestier, ele coboară zgomotoase până în luncile pline de mărghile, unde lenevite, șerpuiesc în lunca largă a depresiunii de înălțime, vărsându-și apele în lacul de acumulare, aproape de coada acestuia.

Am ajuns la Tărtărău, km 75,6, loc de confluență a pâraielor Frumoasa și Tărtărău. De aici drumul forestier se bifurcă. Ramura din stânga urmează în continuare 4,5 km în minunata vale a Frumoasei până la fostul baraj de la Proja, de unde după 26 de km să ajungă la Steflești și de aici să coboare la lacul Sadu V, ca în lungul văii să ajungă la Tâlmaci.

Ne-am desprins cu greu de farmecul acestor locuri, înainte de a porni din nou la drum spre curmătura Tărtărăului am mai aruncat o privire spre depresiunea Frumoasei, spre a admira încă o dată această minunată vale Carpatină, cu plaiuri pline de lumină, care formează aici un adevărat rai binecuvântat de apele Frumoasei și strălucirea oglinzii de apă a lacului ce se întinde pe o suprafață de peste 400 ha.

De la Tărtărău, DN 67C urmărește valea cu același nume până la cantonul silvic, de unde în urcuș părăsește valea, care rămâne în urma noastră. Drumul urcă în serpentine largi printr-o minunată pădure de brazi, până sus în Curmătura de sub vârful Tărtărău (1777 m), în dreptul bornei km 61. De aici drumul continuă încă 3 km în coborâre urmărind cursul pâraului Pravăț, până la complexul turistic de la „OBÂRȘIA LOTRULUI”, situat pe DN 7A, Breaza - Obârșia Lotrului - Petroșani (84 km).

Aici a luat sfârșit prima zi a drumeției noastre, în care am străbătut peste 80 de km, de-a lungul celor mai frumoase trasee turistice din țara noastră, urmând ca a doua zi în zori să ne continuăm traseul de la Obârșia Lotrului, traversând

porțiunea mai grea, ce trece prin munții Parâng, prin șaua Păpușa, Râncă și de aici la punctul final al drumeției noastre, Novacii Gorjului.

A doua zi am pornit de la cabana Obârșia Lotrului (1340 m) în direcția vest urmând cursul DN 7A care străbate pitoreasca luncă a Lotrului. După 1,3 km pe locul unde se afla cândva haitul de la Mirăuțu, al căror urme se mai văd și astăzi, am traversat spre sud canalul care adună apele venite de pe Groapa Seacă, împreună cu apele Jiețului aduse aici prin galeria de aducțiune săpată sub muntele Cibanu.

Din acest loc am intrat pe traseul DN 67C ce își menține direcția spre sud trecând prin luncile lui Rusalin. La 4 km, de la Obârșia Lotrului, după un loc mlăștinos și plin de izvoare, o porțiune de pădure de molizi, am ajuns la bifurcația cu drumul ce urcă spre vest înspre șaua Huluzului, iar poteca marcată cu triunghi roșu, indică traseul turistic înspre căldarea glaciară Gâlcescu din munții Parâng. Noi din acest loc am trecut spre stânga, am traversat podul Stefanu și ne-am continuat drumul încă trei km., dar din cauza stării drumului am fost nevoiți să renunțăm la mașină, care s-a reîntors, să treacă prin Petroșani - Tg. Jiu - Novaci, pentru a ne aștepta la complexul turistic Râncă.

De la Curmătura Ștefanu, cu rucsacul în spate, în urcuș continuu am urmat traseul DN 67C. Am lăsat în urma noastră o pădure deasă de molizi și în stânga stânele de la Cășăria Stefanu (1630 m), pentru ca apoi după prima curbă să intrăm într-o poiană luminoasă, de unde a început un urcuș accentuat prin serpentinele când largi, când strânse, flancate de abrupturi stâncoase ce străjuiesc drumul până la șaua Stefanu. După ce am trecut peste un podeț, am lăsat în urmă, spre est, Râpa Tancului, care se formează sub Tancul Ștefanului.

În dreapta se formează o mică căldare, loc de obârșie a pâ râului Cărbunele Mare. Din acest loc drumul face o curbă mare spre stânga, după cca. 200 de m, în direcția est își face apariția în toată splendoarea ei Căldarea Muntinului.

Din șaua Ștefanului din DN 67C se desprinde o potecă ce pătrunde și străbate căldările Latoriței, iar spre vest și-a făcut apariția căldarea glaciară Gâlcescu, cu piscurile ce o înconjoară. Din acest punct șoseaua face un arc de cerc spre dreapta, trece pe lângă abrupturile prăbușite în căldarea Urdele, pentru ca ceva mai sus, spre est, deasupra rezervației din Iezerul Latoriței, în apropierea drumului să observăm strălucirea oglinzii celor două lacuri ale Muntinului, Muntinul Mare și Muntinul Mic (1980 m).

După ce am depășit lacurile Muntinului, drumul se abate spre vest, pentru a ocoli obârșia izvoarelor Urdele, trece pe curba de nivel a vârfului Cărbunele (2162 m), pe care îl ocolește, apoi se oprește în platoul înierbat al Iezerului, de unde se desprinde spre vest poteca principală a Parângului, ce trece prin Mohoru

(2332 m), Pleșcoia (2250 m), Setea Mare (2365 m) și mai departe la Parângul Mare.

Am părăsit platoul Iezerului, după ce am trecut printr-o șa situată la alt. de 2080 de m, drumul a început un urcuș abrupt în serpentine până sub vârful Urdele (2228 m), considerat punctul cel mai înalt al unui drum național din țara noastră ce traversează Carpații Meridionali. Am urcat cu toții pe acest vârf, pentru a putea savura minunata panoramă a munților Căpățâna și a zonei estice a munților Parâng.

Spre est culmi prelungi și greoaie coboară din crestele plecate din vârful Păpușa (2136 m), spre curmătura Oltețului, formând căldări, unele pline de grohotișuri, altele tapisate cu pășuni bogate.

La Piatra Târnovului (1879 m) situată pe culmea ce desparte văile Latoritei și Repedei, unde în zilele de toamnă fâșiile galbene contrastând cu verdele închis al pădurii coboară la vale, dezvelind stâncării ascunse până acum, sunt pâlcurile de Larice (*Larix Decidua*) aflate aici într-una din puținele rezervații naturale din țară.

Cât timp ne-am odihnit pe cel mai înalt vârf al munților din masivul Căpățâna (2220 m), am rămas copleșiți de admirație, amintindu-ne de vorbele pe care Ion Simionescu le-a rostit aici: „*Munților! Oare de ce atâta frumusețe în voi?*”.

Din Urdele, după ce am coborât până pe șaua Dengherului (2035 m), drumul urcă din nou spre est către vârful Dengherul după care în coborâre se adâncește în șaua „La Coasta Crucii” (2015 m), din acest punct traseul Drumului Național 67C părăsește culmea principală și trece pe flancul sudic al munților Parâng. Șoseaua tăiată în coastele stâncoase ale muntelui, la obârșia văii Păpușa, traversează două mari ravene, trece pe lângă baliza topografică, de unde coboară în serpentine până la capătul ravenei de la obârșia pâraului „Coadă Rândunicii” (1655 m), intră într-o pădure deasă de molizi de pe fața muntelui Corneșu Mare. După cca. 1 km de la șaua Rândunicii urmează o curbă pronunțată spre vest, unde trecem de prima cabană, pentru ca după 400 m drumul aflat la 1610 m altitudine să ajungă în complexul turistic Rânca, unde colegul nostru de drumeție ne aștepta cu mașina.

În locul în care se află astăzi complexul turistic Rânca, în anul 1847 a luat ființă Plaiul Novaci, (cum erau numite în sec. XVII-XVIII în Țara Românească locurile de trecere peste munți, păzite de plăieși, acei grăniceri medievali ai Carpaților Românești), ca punct de vamă și numărătoare a oilor trecute de ungureni, în Țara Românească pentru pășunat și pentru care vistieria încasa taxe. Ciobanii „ungureni”, cei ce veneau din Transilvania, erau de fapt români neaoși.

După ce ne-am refăcut forțele, am părăsit cocheta stațiune turistică Rânca, urmând cu autoturismul cale de 18 km drumul montan modernizat dintre Rânca și Novacii Gorjului, puternic centru etnografic și folcloric, cu vechi tradiții

pastorale. La Novaci în dreptul km 13 a luat sfârșit unul dintre cele mai frumoase trasee turistice pe care le-am străbătut „DRUMUL TRANSCARPATIC - 67C”, desfășurat pe o distanță de 135 km între orașele Sebeș, jud. Alba (km 148) și Novaci, jud. Gorj (km 13), o veche așezare de oier, atestată prima oară în 1502, într-un hrisov purtând pecetea lui Radu cel Mare (1494-1508). Localitatea este formată din două așezări: Novacii Români și Novacii Ungureni, populată de refugiații din Mărginimea Sibiului ce au emigrat aici în anul 1795.

Ca zonă etnografică, Novacii s-a remarcat și prin tradiționala nedeie a oierilor ce se ține aici cu regularitate în a treia duminică a lunii mai. Vin la marea lor nedeie oieri din toate satele gorjane, dar și din „mărginimea Sibiului”, din Sugag, Jina, Poiana ș.a.. Nedeia de la Novaci este o dovadă grăitoare a faptului că dintotdeauna munții nu au despărțit românii din Oltenia de frații lor din Ardeal.

De la Obârșia Lotrului, după ce am înfruntat stâncăriile muntelui, am trecut prin desișul pădurilor răcoroase și ponoare însorite, după 7 ore de mers am ajuns la punctul final al drumeției noastre, unde ne luăm rămas bun de la frumoasele plaiuri novăcene.

„Drumul Regelui” – urcă în serpentine Vârful Urdele (2228 m)

Polovragi - Curmătura Oltețu - Petrimanu Ciungetu

Trenul cu care am călătorit, ne-a lăsat în gara Bumbești, aflat la poarta de intrare în Defileul Jiului, de unde un mijloc de transport în comun ne-a transportat cale de aproape 40 km spre punctul de „start” al drumeției noastre pentru traversarea unui nou drum transcarpatic.

De la Bumbești - Jiu drumul județean asfaltat și bine întreținut trece sub poala sudică a munților Parâng și traversează de la vest spre est un vechi ținut românesc format în ulucul depresionar - lăsat parcă anume de natură ca să ascundă și să apere.

În primele ore ale dimineții, când ceața încă nu se ridicase, trecem prin așezările: Curtișoara, Lăzărești, Mușetești, Crasna, Cărpiniș, Novaci și Baia de Fier, legate parcă între ele, dându-ne impresia că am trecut într-o singură mare localitate, cu casele retrase prin vâlcele și codrii, la poala munților. Casele de lemn cu tradiționalele verande susținute de stâlpi frumos înfloriți, porțile și prispele sculptate cu multă măiestrie de către meșterii lemnari locali, bisericuțele ridicate din lemn de stejar, troițele, culele cu specific oltenesc, dar și noile construcții, păstrează nealterate de-a lungul veacurilor caracteristica arhitecturii populare gorjane din nordul Olteniei.

La Baia de Fier, se desfac spre cele patru zări mai multe drumuri care pătrund în inima Parângului la nord și Piemontul getic spre sud. De aici cu rucsacurile în spinare ne continuăm drumul spre est, șoseaua mărginită pe ambele margini de o largă zonă cu iarbă deasă, de un verde intens, pe care se aliniază aproape la fiecare sută de metri câte o frumoasă fântână, construită în stilul popular specific zonei, care te îmbie la sete, ori la odihnă cu apă rece, cristalină, cum rar mai poți întâlnii.

Atrași de frumusețea locurilor, fără să ne dăm seama, am parcurs o distanță de 3 km, când un râu gălăgios, cu ape repezi, care și-a tăiat albie adâncă cu pereți abrupti, legat între ele printr-un pod trainic, ne-a tăiat poziția de mers spre nord, urmând ulița, principală a satului Polovragi, pe marginea căruia se înșiră într-un cadru mirific gospodăriile polovrăgenilor.

După tradiția orală, se pare că denumirea satului s-ar trage de la o plantă rară, numită „POLVRAGI”, care crește pe stâncile goale ale Parângului din această regiune, și pe care unii vraci locali o foloseau la lecuirea bolilor de stomac și de

oase.

Un hrisov al domnitorului Matei Basarab din secolul al XVII-lea, confirmă că, prima mențiune documentară asupra satului Polovragi datează din secolul XV, din vremea lui Radu cel Frumos când satul se afla în stăpânirea boierilor Pârâieni-Milești, moștenitori al lui Danciu Zamona, primul stăpân al așezărilor.

La circa doi km nord de satul Polovragi, se deschide o luncă largă, unde la ieșirea Oltetului din strânsoarea stâncilor, retrasă într-o margine de crâng este așezat complexul Mănăstirii Polovragi, ridicat în anul 1643 de către logofătul Danciu Pârâianu, pe locul altei biserici mai mici. Biserica a fost împodobită mult mai târziu în anii 1702-1703 pe timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, de către zugravii Andrei Simion, Istrate și Hranit, care, din porunca domnitorului au creat aici fresce de mare valoare artistică.

Ne aflăm în tinda bisericii, unde o măicuță care trebăluia în apropiere, a ținut să ne explice semnificația frescei deasupra ușii principale a mănăstirii, care reprezintă după povestirile acesteia - iadul, spaima păcătoșilor - iar pe ușița din dreapta stă scris cu slove vechi de mâna lui Tudor Vladimirescu: „Am venit și eu, robul lui Dumnezeu, la această Dumnezeiască mănăstire pe vremea lui 821 maiu 28 în zilele lui Alexandru Ipsilant V. V. Slujer Vladimirescu.” Biserica este o construcție solidă, cu un turn octogonal, pridvor deschis în genul bisericilor bizantine. De jur împrejurul bisericii se înșiruie chiliile, toate reparate și proaspăt văruiți. Din pridvorul chiliilor se deschid ușile camerelor stăreției, odăile măicuțelor și al oaspeților.

Deasupra mănăstirii pe înălțimea Piatra Polovragilor a fost ridicat în anul 1800 în memoria vrednicului vătaf al Novacilor monumentul „Crucea lui Ursache”, care domină întreaga zonă. După câteva minute plăcute petrecute la mănăstire, pe care din păcate nu am putut-o vizita din cauza lucrărilor de reparații, părăsim curtea mănăstirii, urmând drumul forestier care după ce face o buclă către est, trece prin fața unei frumoase pensiuni turistice și se înfundă apoi spre nord sub bolta multicoloră a frumoasei rezervații de castani comestibili (castanea sativa), unde mai mulți copii culegeau dintre frunzele căzute, rodul de toamnă al copacilor.

În mai puțin de o jumătate de oră, ieșim din pădurea de castani, lăsând în stânga împrejmuirea de piatră proaspăt reparată și văruiță a mănăstirii și intrăm într-o lume de basm. În față se arată marele masiv de calcar jurasic, parcă despicat de un paloș uriaș, formând „CHEILE OLTEȚULUI” ce se desfășoară pe o lungime de trei km, pe direcția sud-nord.

Muncitorii forestieri au săpat drum în brăul abrupt al stâncilor, care de multe ori se apleacă deasupra capetelor noastre. În stânga drumului, săpat în stâncă

mare colonie de lilieci.

Drumul la întoarcere ni s-a părut mult mai lung. Pentru a ne atrage atenția, ghidul care ne-a însoțit, povestea că-n vremuri îndepărtate aici în peșteră ar fi fost capiștea păgânilor și, ca și cum le-ar fi văzut aieveau în continuarea povestirii legendei parcă dorea să ne convingă cum a trăit în tainița asta Zamolxe, zeul dacilor, cum odată un bătrân s-a făcut tânăr și-a mers de-a îmbărbătat poporul la luptă, cum, în sfârșit, după ce s-au răzbătut pe-aici romanii și s-au măsurat viteaz cu viteaz, și-a văzut el prăpădul și risipa nărodului său, de jalea înfrângerii a închis ochii și s-a făcut duh și-n clipa aceea s-a dezlegat, așa din senin, o vijelie cumplită, și s-au răscolit stihiiile toate, cât, din învălmășagul lor, pământul s-a lămurit cu altă față, cu alte neamuri și cu alte legi, și de-atunci ne tragem noi, românii, suflet noul și-nvăpăiat, trezit în zile de vifor din zăngănit de pavăze și zbârnăit de săgeți... iar stropii ce se preling și picură și azi din steiurile astea sunt „Lacrimile lui Zamolxe”(legenda este o variantă a povestirii lui Al. Vlahuță în România pitorească).

În Peștera de la Polovragi, își găsea loc de odihnă și își avea cuibul de haiduc Iancu Jianu, iar Tudor Vladimirescu pe aici și-a ascuns armele aduse de la Sibiu.

Am zăbovit mai bine de o oră în peștera umedă, pătrunși de frig, afară la razele calde ale soarelui ne-am oprit pentru un timp pe platforma amenajată în fața peșterii pentru a admira încă odată marele canion al Oltețului și a immortaliza sălbăticia și adâncimea acesteia.

Vremea se apropia de ora prânzului, iar noi aveam în față un drum de cea. 20 km așa că pornim sub pereții înalți de stâncă roșiatică ce însoțesc drumul forestier ce urcă în curbe strânse deasupra apelor involburate. După ce am traversat apa, pentru scurtă durată, aproape de capătul nordic al cheilor revenim pe malul stâng. Stâncile se dau la o parte și se pierd în frunzișurile făgetelor făcându-ne loc să intrăm în valea largă de la „Luncile Oltețului” de unde urmăm în amonte drumul forestier. După 3 km ne oprim la fostul canton forestier, astăzi devastat, dar în lunca căruia a rămas o frumoasă pepinieră cu zeci de mii de puieti de molid, gata să înlocuiască pădurile decimate.

Pentru a traversa culmea carpatică dintre Polovragii gorjului și Valea Latoriței am ales unul dintre cele mai spectaculoase căi, cel care, pe un traseu nemarcat, prin drumul forestier întovărășește valea râului Olteț până în curmătura acestuia (1615 m), făcându-și loc printre stâncile abrupte, făgetele cu coroane multicolore și brazii seculari, rămași încă în picioare.

După ce am părăsit Luncile Oltețului, drumul forestier urcă pieptiș muntele. În dreapta noastră rămâne în urmă Poiana Padeșului cocoțat undeva la 1150 metri altitudine. O piatră kilometrică arată că am parcurs 6 km și am ajuns la cantonul forestier „La Izmana”, iar după alți 6 km la cantonul forestier Teperig, unde se mai

pot observa urmele minei de grafit de la Râbai, vegheate din dreapta de piscul Fântânii (1267m).

Privind de la înălțimea muntelui vadul de jos al văii, gândul ne duce spre curgerea mileniilor în care apa și-a făcut loc săpând într-una, creând în roca muntelui noi și noi făgașuri, dar furându-l mereu. Râul găsiind teren prielnic și-a săpat vaduri nevăzute, părăsite adesea și lăsând în urmă-i galerii ca cele văzute la Polovragi.

Dincolo de Leurda drumul intra în „Strâmtori”, o îngrămădire de stânci ce formează o îngustare mai puțin spectaculoasă săpată în rocile cristaline. La ieșirea din strânsorile stâncilor pătrundem într-o luncă, unde pe vremuri se afla o colonie a muncitorilor forestieri. Din acest loc se desprinde în stânga un drum forestier care înaintează până la lacul de la Ungurelu, iar drumul pe care-l urmărim continuă printr-un urcuș continuu spre înălțimile muntelui Negovanu (1196 m) situată în dreapta noastră, spre est. Trecem prin păduri seculare de brazi obosiți din când în când, ne oprim pentru a ne potoli setea din izvoarele cu ape cristaline amenajate pe marginea drumului.

După 14 km de marș, din dreapta ne întâmpină apele involburate ale pâraielor Lespezi și Cujba, iar ceva mai sus pâraul Dracului care vin pentru a se alătura Oltețului tocmai de sub coastele abrupte ale muntelui Beleoaia (2039 m). După ce am traversat apele care ne-au tăiat calea, lăsăm pe stânga abrupturile stâncoase de la Plaiul Piscului (1819 m), cu stâncile Micaia, iar pe dreapta în depărtare se arată vârful semeț al Negovanului (2064 m) și al Nedeii (2015 m) unde în urmă cu aproape 300 de ani se ținea, de 20 iulie, în apropierea izvoarelor Oltețu într-un cadru viu, creat de frumusețea costumelor populare, marea nedeie medievală a oltenilor, care a fost coborât în vatra satului unde se ține și astăzi între 14-20 iulie sub denumirea de „Bâlciul de la Polovragi”.

Au trecut cinci ore de când am părăsit Luncile Oltețului și iată-ne ajunși la cantonul forestier Urlieșu situat la altitudinea de 1190 m, unde constructorii hidroenergeticieni au ridicat barajele de captare „Oltețu”, de unde apele pe care le-am urmat sunt trimise prin galerii subterane în lacul Petrimanu și de acolo pompate în marele lac de acumulare Vidra din munții Lotrului.

Traseul trece pe coronamentul barajului de captare Urliesu, de unde se pot imortaliza frumusețile acestor meleaguri, urcă serpentinele repezi ale muntelui Turcinu - Negovanului (1963 m), apoi muntele Boul (1908m) de unde ieșind în golul alpin ajunge în „Curmătura Oltețului” (1615 m), unde se intersectează cu poteca ce traversează munții Căpățâna și Parâng (marcaj bandă roșie).

De aici până la coada lacului Petrimanu au rămas doar 4 km. Drumul forestier coboară în serpentine largi printr-o pădure deasă presărată cu zeci de izvoare, oprindu-se la complexul de cabane Petrimanu unde se poate înnopta.

Ziua a doua a drumeției continuă pe unul din cele mai frumoase trasee turistice din masivul Căpățâna, cu locuri de mare atracție: Valea Latoriței, Lacul Petrimanu, Cheile Latoriței, în aval de barajul lacului de acumulare, din dreapta veghează asupra văii Latoriței, Pietra Târnovului. Defileul se strânge din ce în ce mai mult, iar de pe malul stâng al Latoriței plonjează de la înălțimea stâncilor apele Turcinului Mare formând minunata cascadă „Apa Spânzurată”

Jos în adâncimea văii, în chingile lespezilor netede, unde Latorița își dezleagă undele în praguri succesive, s-au format „scările de smarald” ale Latoriței, cea mai frumoasă podoabă pe care ne oferă „Sora” cea bună a Lotrului.

În timp ce drumul coboară, din dreptul muntelui Huluzu, defileul se strânge din ce în ce mai tare, iar pe pereții stâncoși aflați pe malul stâng, al Latoriței se zărește un grup de troițe frumos sculptate.

La confluența Latoriței cu apele înmănunchiate ale pâraielor Borogeaua Mare, Borogeaua Mică și Răgătorei, de la gura Văii lui Duminică (859 m) Valea Latoriței se lărgeste iar la punctul numit Prejbeni (780 m) șoseaua după ce trece peste podul de beton își continuă drumul în aval pe malul stâng al râului, pătrunzând în minunatele „chei ale Latoriței” format între versanții prăpăstioși ale munților Repedea la nord și Târnovul la sud. Lungimea îngustă a cheilor măsoară doar 1,4 km după care treptat cedează și după 14 km de la Petrimanu se deschide, formând Lunca Ciungețului unde funcționează uzina hidroelectrică Lotru, iar sus la înălțime se arată biserica și frumoasele gospodării ale Ciungenilor. După alți 4 km la „Gura Latoriței” șoseaua alpină pe care am mărșăluit timp de 4 ore întâlnește DN 7A Breaza - Voineasa Petroșani.

Drumul dintre Polovragii, Curmătura Oltețului și Valea Latoriței este un traseu turistic de vis, care nu trebuie să scape din palmaresul nici unui împătimit al munților.

*Cheile Oltețu :
în strânsoarea
stâncilor*

*Pestera
Polovragi -
Orga Mica si
Orga Mare*

Bistrița Horezu – Valea Lotrului

„Toți munții din părțile acestea sunt spații scoboroșiți de ape. cărări înguste și primejdioase te poartă pe margini de prăpăstii în adâncu cărora ți-e frică să te uiți.”

Al. Vlahuță – România pitorească

Așezările gorjene Bistrița – Horezu și Pietreni sunt sate rânduite pe dealurile care premerg culmile abrupte din limita sudică a muntelui Căpățâna, cu văi adânci, în care își au obârșia mulțime de ape ce se prăvălesc vijelioase la vale. Acesta este locul ales pentru a porni într-o nouă aventură transcarpatică.

Pornim la drum odată cu răsăritul soarelui, urmând la adăpostul umbros al pădurii drumul întortocheat ce urcă pe valea Bistriței. După 30 de minute de mers în urcuș lent, cortina pădurii se dă în lături, oferindu-ne o priveliște neașteptată.

Sus, în dreapta, pe un brâu al muntelui, din verdele închis al pădurii seculare de fag apar turnulețele strălucitoare ale mănăstirii Bistrița, așezată într-o poiană de toată frumusețea. Mănăstirea, o clădire mare, arătoasă, cu zidurile cenușii, a fost ridicată în secolul al XV-lea de către Barbu Craioveanu, ban al Craiovei.

În spatele mănăstirii se profilează un uriaș bastion de stâncă golașă, roșiatică, de calcar, ce pare să închidă valea. Aici sunt Cheile Bistriței, de unde se desprinde spre dreapta un drum bine întreținut, care, după ce trece de marea carieră de calcar, bază pentru materia primă necesară Uzinei Sodice Govora, după 40 de minute de mers continuu se oprește pe mägura Arnotei, unde, într-un loc de basm, în anul 1633 Matei Basarab a ridicat importantul monument de artă și arhitectură „Mănăstirea Arnota”, în care marele voievod își doarme somnul de veci, după cum se poate citi pe placa albă de marmură care îi acoperă mormântul. Alături se află locul de veci al lui Danciu, tatăl domnitorului, fost comandant în oastea lui Mihai Viteazul, căzut în anul 1599 în luptele de la Alba Iulia.

Este trecut de ora nouă când ne întoarcem de la mănăstirea Arnota, ne luăm rucsacii pe care le-am lăsat în grija unor localnici și, cu ei în spate, că așa îi șade bine unui turist, pătrundem în strânsoarea stâncilor de calcar care formează aici, la piciorul muntelui Căpățâna, marele Chei al Bistriței, poartă de ieșire din munți

a râului cu același nume, care, după ce trece prin satul Bistrița, își liniștește apele și, mai departe, pornește spre șesul oltean, scaldând luncile și udând grădinile, îndreptându-se către DN 76 Horezu – Tg. Jiu, de unde, de la km 159.1 se desprinde spre nord drumul județean care, după 6,5 km, ajunge la mănăstire. Imediat după pod, în aval, se unește cu apele ce vin de pe valea Costeștilor, formând laolaltă mândrul râu oltean Bistrița.

Traversăm marea spintecătură din stâncă, de-a lungul căreia vechea cale ferată forestieră pe care circula „mocănița” a fost înlocuită cu un drum forestier, care cu greu își face loc prin strânsoarea stâncilor abrupte ale muntelui, urcând până la captările de ape ridicate de constructorii hidroenergeticieni de pe Lotru. Prin canale subterane pâraielor au fost trimise în lacul de acumulare Petrimanu de pe valea Latoriței și de aici, prin pompare, sunt ridicate în marele lac de la Vidra, pe Lotru. Înaintăm prin cheile înguste și, deodată, în peretele stâncos din dreapta, o potecă și câteva cărări săpate în stâncă, invită drumețul interesat să viziteze peștera Decaploptul, în care, cu ani în urmă, câțiva călugări pustnici retrași din lume și-au săpat și amenajat la înălțimea stâncilor și întunecimea peșterii micuțul schit „Sfântul Grigore”, astăzi părăsit. Peștera este lipsită de concrețiuni stalactitice, dar este populată cu o masivă colonie de lilieci, care, cu timpul, au creat aici un impresionant depozit de guano.

După ce am traversat marea despicătură în stâncă a cheii plină de farmec, micuța luncă luminată de soarele dimineții ne invită la un mic popas, pentru a putea savura în liniște frumusețea zonei alpine spintecate de văi stâncoase și abrupturi înfiorătoare, prin care se prăvălesc la vale apele înspumate cu caracter torențial, cu obârșii aflate sub culmile muntelui Căpățâna.

Văzută de jos, din lunca cheii, această vale olteană se răsfirea ca un trident pe coasta sudică a muntelui. După un urcuș de cca. 3 km, sosim la cantonul silvic așezat la răscrucea de ape pe locul numit „Între râuri”, unde se unesc într-un singur șuvoi apele venite de pe cele trei văi: Costești, Bistrița și Gurgui, formând toate laolaltă râul Bistrița.

Din stânga coboară Valea Costeștilor, cu ape vijelioase, cu obârșia în Culmea Netedu (1757 m), având izvoarele Costești și al lui Ignat, care, unite în dreptul cantonului silvic „Izvorul Larg” în coborâre formează trei mari cascade naturale ocolite cu greu de drumul ce urcă în munte.

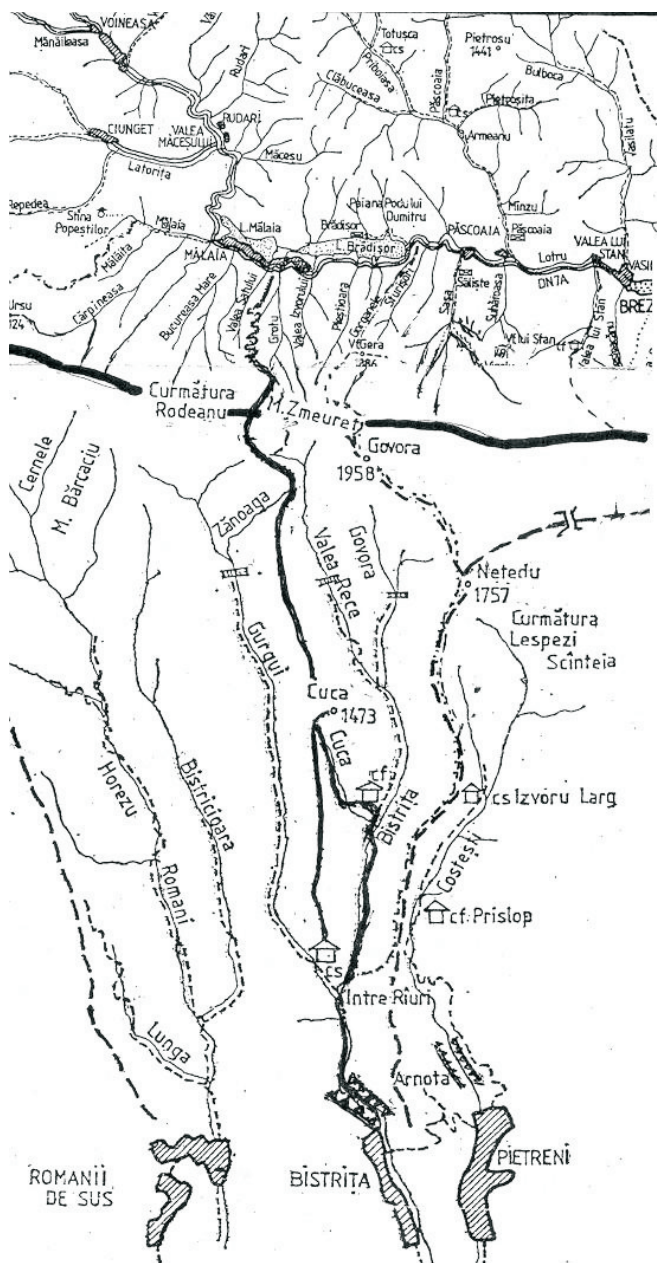
Valea din mijloc, cea a Bistriței, vine de sub vârful Zmeuretul, aducând apele pâraielor Valea Rece, Govora, iar mai jos, la Gura Plaiului, primește puținele ape rămase în albia Cucăi, formând toate trei la un loc obârșia râului Bistrița.

Bazinul Bistriței gorjene este străbătut de multe poteci turistice și drumuri forestiere care urcă până la captările de ape, ușurând mult accesul turiștilor.

Din satul Pietreni urcă drumul pe valea Costeștilor până la cantonul forestier Prislop și cel silvic de la Curmătura Lespezi, având în dreapta minunatul peisaj al culmii de calcar de la Buila-Vânturărița. De aici, poteca urcă până la vârful Netedu (1757 m), de unde o ramură se desface spre dreapta, îndreptându-se spre Cheile Olăneștilor, poteca din stânga urcă pe vârful Govora (1958 m), după care iese în muntele Zmeuretu.

De la cantonul Între Râuri drumul urcă pe valea din mijloc, cea a Bistriței, până la cantonul Cuca, de unde o ramură se desprinde spre dreapta, încă 7 km, urcând până sub vârful Cuca. Ramura din stânga urcă până la captările de ape de pe văile Valea Rece și cea a Govorei, unde se înfundă în pădurea deasă.

Pentru traversarea Carpaților Meridionali am ales traseul care

Bistrița Horezului

pornește de la cantonul silvic „Între Râuri” spre stânga, urmând sălbatica culme secundară Cuca, de pe versantul sudic al muntelui Căpățâna, cu pante rezezi și văi abrupte, către Oltenia, domoale spre nord, către Valea Lotrului. Traseul format între Râuri și curmătura Rodeanu a durat peste 4 ore și s-a desfășurat la umbra pădurilor seculare care ascund strânsorile stâncilor pleșuve cu versanți aproape verticali, printre care poteca de picior urcă pieptiș, prin serpentine scurte, și pe alocuri blocată de buștenii doborâți de vânturi, pe care suntem obligați să îi încălecăm pentru a putea trece. După o oră de urcuș greu, sosim sub vârful Cuca (1473 m), loc de obârșie a pârâului omonim, de unde vederea se deschide spre văile care ne mărginesc, în stânga Gurguiul, iar în dreapta Cuca și Bistrița.

Urcușul pe această culme abruptă, uneori prăpăstioasă, ne-a pus la grea încercare rezistența fizică. Osteniți de-a binelea, sub vârful Cuca, facem un popas mai îndelungat.

Pornim din nou la drum, înfruntând muntele. De la vârful Cuca, în trei ore de mers am ajuns sus, în Culmea Rodeanu, de unde, în jurul nostru s-a deschis o priveliște neobișnuită. Deși ne aflăm în vârf de munte, aveam impresia că întinsul platou montan forma o câmpie imensă suspendată pe colții stâncoși, deasupra văilor abrupte.

Ne îndreptăm spre muntele Zmeuret, întregul traseu fiind dominat de întinse covoare de *Pinus Pumilio*, un arbore fără trufie, ce se târâște pe fața pământului încolăcindu-se după țăncururile de piatră parcă răsărite din pământ, care ne-au făcut mersul anevoios, uneori chiar imposibil, obligându-ne la mari ocolișuri. Se spune că numai ursul poate merge ușor prin hățșururile de jneapăn și jir târâtor.

Ajunși pe înălțimile Zmeuretilui, cu pășuni mănoase, semănate cu tufișuri de ericacee, pâlcuri de potentile aurii, garofițe roșii (*Dianthus*) ca și mulțimea de sălașuri, unde vin oierii gorjeni cu turmele lor la vârat, înaintarea târăgănată a turmelor de oi, precum și activitatea de la sălașe întezită la orele înserării, ne-a oferit o priveliște caracteristică de neuitat. Jos în vale, spre miazănoapte, se deschide largă panoramă asupra unei țări de legendă: Țara Loviștei, în care cu veacuri în urmă s-au încheat primele voievodate ale Țării Românești, de unde se desfac în toate direcțiile mulțime de trasee turistice, drumuri ale oilor, precum și mulțime de drumuri forestiere care brăzdează și străbat aproape toate văile. Pe fundul văii șerpuiește modernul drum național, ce leagă Brezoiul prin Voineasa de Petroșani.

La Zmeuretul am zăbovit un timp la o stână. În timp ce ne trăgeam sufletele pentru a ne continua drumeția, am intrat în vorbă cu baciul care își aștepta turma de mioare de la păscut, cerându-i informații asupra drumurilor care coboară pe valea Lotrului. Am rămas uimiți de ospitalitatea acestui gorjan din Bistrița, care ne-a invitat la sălașul său, servindu-ne câte un căuc de lapte covăsit și un boț de

mămăligă vârtoasă, încă caldă, oferindu-ne și sălaş pentru noapte, pentru care i-am mulțumit.

Timpul era trecut de ora 17, soarele, din înălțimile cerului, își trimitea ultimele raze ale zilei, luminând înălțimile munților. Odihniți, cu forțele refăcute, am hotărât să ne continuăm traseul. După indicațiile baciului, pornim pe spinarea muntelui Căpățâna spre miazănoapte, urmând piciorul sălbatic format între Valea Satului și cea a Grotului, unde o potecă vizibilă nemarcată se strecoară printre stâncării și grohotișuri, urmând în coborâre abruptă serpentinele scurte către vechiul sat de oiери și meșteri lemnari de la Mălaia, așezat la confluența Lotrului cu pâraiele Mălaia și Izvorul, de unde se ridică spre înălțimea muntelui, la adăpostul pădurilor seculare, culmi prelungi și prăpăstioase.

După aproape 12 ore de când am plecat din Cheile Bistriței, iată-ne ajunși în satul Mălaia de pe Lotru, unde a luat sfârșit o nouă drumeție transcarpatică, în Carpații Meridionali dintre Jiu și Olt.

Cheile Bistriței

Drumeție pe Valea apelor repezi dintre Olt și Jiu DN 7A Brezoi - Voineasa - Petroșani

Într-o zi însorită de vară, împreună cu câțiva amici de drumeție ne hotărâm ca în calitate de turiști autorutieri să străbaterem într-o singură zi întregul traseu al vechiului drum „al lotrilor” (111 km), format într-un culoar longitudinal de eroziune axat pe Jieț și pe Lotru, care spintecă în două Carpații Meridionali, făcând loc, pe fundul văilor, acestui minunat drum, astăzi modernizat pe întreaga sa întindere, marcat pe hărțile rutiere cu indicativul DN 7A, destinat să lege între ele două importante localități: la nord-vest Petroșaniul de pe Jiu, iar la sud-est Brezoi, de pe Valea Oltului.

Pornim la drum din centrul Petroșaniului. După un suiș lent pe vechiul drum al Parângului, dat în folosință în anul 1933, astăzi și acesta cu o înfățișare de nerecunoscut, la km 5 panoul rutier indică „PETROȘANI - VOINEASA” 82 km. Din acest punct drumul ales de noi se desprinde spre stânga și șerpuiește printre cele câteva gospodării specifice momârlanilor jieni, răsfirate pe coasta dealului Molidvișu. Bucuroși de razele blânde ale soarelui și răcoarea pădurilor de fag, în care s-au îngrămădit ici-colo insulițe de brad și mesteceni cu trunchiuri albe, parcă vărute de mâna harnicilor gospodari care locuiesc temporar această luncă însorită, unde și-au clădit sălașele pe malul Jiețului cu ape cristaline. Aici vin ei la vârat cu vitele și să-și facă fânul pentru la iarnă. Din poienile înșirate de-a lungul Muntelui Plaiul Godeanu, care din înălțimile sale veghează dinspre nord asupra frumuseților acestor locuri, căpițele de fân proaspăt desfăcute pentru uscat răspândesc un miros pătrunzător care îndeamnă să ne oprim pentru un scurt popas.

Valea se închide, iar drumul, într-un urcuș mai pronunțat trece prin strânsoarea stâncilor roșiatice ce formează aici „CHEILE JIEȚULUI” apoi mărginit de apele involburate ale pârâului Jieț ai căror afluenți ce se prăvălesc de la înălțimea versanților.

Ne oprim în dreptul unei cascade formată din apele unui torent ce se prăvale de pe culmile Muncelului Jiețului, căzând cu vuiet puternic de la vre-o 30 de metri în apele involburate ale Jiețului.

În acest mirific peisaj urcăm până la km 11,9 de unde se deschide lunca Mijei, cu o cocheta cabană și drum forestier care urcă până sub Parângul Mic. De aici, o potecă marcată ne conduce în 4 ore până la înălțimea lacului Mija. După ce traversăm podul de beton, drumul asfaltat trece pe malul drept al apei și străbate „Cleștile Jiețului” străjuiți de pereții stâncoși ai Zăganilor, din care se năvălesc două mici cascade direct în apele Jiețului. Din stânga vine grăbit pârâul Mija Mică, iar după ce revenim pe albia stângă a apei, ceva mai sus se deschide Lunca Țiganului, cu vechea cabană al lucrătorilor forestieri. Peste drum, din locul unde se află centrul de colectare a fructelor de pădure, pornește spre nord drumul forestier ce urcă pieptiș până pe Plaiul Jiețului, de unde, pe o potecă marcată se duce spre Vârful Capra (1927 m.).

Urcușul devine mai anevoios, pentru ca după 1,5 km să intrăm într-o bifurcație de drumuri și ape, care formează COTUL JIEȚULUI, cu canton silvic. Spre sud un drum forestier se oprește după 5 km la locul de captare al apelor ce vin din căldările Parângului pentru a fi trimise prin canale subterane în lacul de acumulare de la Vidra.

De la cantonul „Cotul Jiețului” urcăm două serpentine largi și la km 18 intrăm în lunca superioară a Jiețului unde suntem întâmpinați de cocheta și ospitaliera cabană „GROAPA SEACĂ”, o adevărată oază de ospitalitate și liniște de la cabana Ocolului Silvic Petrila ascunsă într-un cotlon al pădurilor de molid.

Facem un mic popas pentru un ceai aromat din frunze de afin și zmeură cât și pentru a putea savura în voie frumusețile locului: muntele Capra, munții Parâng cu vârfurile semețe ale Cârjei, Slăveiuului, Coata lui Rus, Mohorul și Păpușa din care își trag izvoarele Jieț și Lotru.

Ne luăm rămas bun de la gazda noastră un adevărat om al muntelui și al turismului cu promisiunea că vom reveni. În goana mașinii în stânga rămâne în urmă lunca Jiețului superior prin care șerpuiesc apele Fometescului, iar în dreapta suntem flancați de apele involburate ale pârâului Coricia ce coboară din înălțimea muntelui cu același nume pentru a se întâlni cu apele ce vin de pe Valea Roșiile pentru a forma aici obârșia pârâului Jieț.

Pe o distanță de 5 km până la șaua Groapa Seacă drumul urcă o diferență de nivel de 400 m. Aici, pe cumpăna de ape formată între Jiu, Lotru și Gilort își dau mâna hotarele județelor Hunedoara, Gorj și Vâlcea. Din șaua Groapa Seacă drumul coboară la umbra pădurilor de fag și de molid prin serpentine largi pe o distanță de 5 km până la Mirăuțu, acolo unde pârâul Groapa Seacă, numit și Cibanu aduce ape din păduri. Cei care au umblat pe aceste locuri până în jurul anilor 1970 își mai amintesc de Mirăuțu, unde un vechi hait (baraj de plutire), ale căror urme se mai văd și astăzi, stăvileau apele folosite pentru transportul

buștenilor. Acum vin aici, pe sub munte, apele Jiețului, captate mai sus cu 5 km de Cotul Jiețului.

Din acest loc se desprind mulțime de trasee turistice care pornesc spre sud în munții Huluzu Găuri și Vârful Ștefanu, cu ramificații spre Latorița, Benghi, Căpățâna și Parângu Mare.

De la vechiul hait Mirăuțu, tânărul râu Lotru pornește triumfător spre o nouă aventură, prăvălindu-și apele în albia largă care urmărește firul DN 7A. După 1,5 km în față, prin parbrizul mașinii se deschide luminoasa luncă a Obârșei Lotrului (1374 m), în care decenii de-a rândul a domnit vechea cabană păstorită de mărgineanul Moș Ghișe. Astăzi locul acestei cabane este luat de zeci de vile, campinguri, case de vânatoare și silvice, care formează toate la un loc un important nod turistic.

După o scurtă odihnă, copleșiți de peisajul verde, compact, care umple adâncă vale, pornim din nou la drum pentru a străbate vechea „TERRA LOYTHA” sau ȚARALOVİȘTEI, plină de legende și istorie.

După 3,5 km. sosim la coada lacului situat în Lunca cu Funii, unde vin apele vijelioase ale pârului Balu, care înainte de a se vărsa împreună cu Lotrul în lacul Vidra, parcă dorește să încerce trăinicia podului pe care-l traversăm.

Ceva mai în aval de locul unde pâraul Goața Mare se varsă în Lotru, lângă opustul Vidra, în anul 1952 au început lucrările de construcție a marelui lac de acumulare Vidra de pe Lotru. La 1 martie 1972, ultima poartă a barajului înalt de 122 m a fost închisă și încetul cu încetul apele Lotrului și ale afluenților lui s-au întors, spre obârșie, inundând luncile Purului, Sărăcăciunilor, Mirului și Mielului. Apele au intrat pe Vidruța în sus, făcând ca pâraiele Pietrele, Mogoșu cândva afluenți ai Vidruței coborâți de sub vârful Mogoșu (1959 m) și Pietrele (1881 m) să nu-i mai răcorească undele, ci să se piardă în marele lac ce lua ființă.

Astfel s-a format aici la altitudinea de 1290 m un lac întins pe o suprafață de 1035 ha, cu o adâncime la baraj de 109 m. Constituind cel de al doilea lac de acumulare ca mărime din țara noastră, după lacul Bicaz.

Pe valea Lotrului, cursul apelor vijelioase ce coborau de pe versanții abrupti ai munților au fost preluate de lacurile artificiale de la Belindru, Jidoaia, Galbenu, Petrimanu, Mălaia, Brădișor și altele de mai mică importanță, care își aduc apele prin canale subterane săpate pe o lungime de 150 km, în marele lac de acumulare de la Vidra. În lac au fost aduse aproape 90 de râuri și pâraie, fie pe cale gravitațională, fie prin pompare, pentru ca împreună cu apele Lotrului să cadă de la 800 m. înălțime în uzina de la Ciunget, cu o putere instalată de 510 MW.

Din bazinul său de pe versantul stâng au fost aduse prin galerii săpate în inima muntelui apele Pășcoaiiei, Voineșitei, Dobrunului, Hoteagului, Balindrului, Haneșului și Stejei. Din versantul drept au fost trecute pe sub munte apele

Latoriței, captate în lacurile de la Galbenul și Petrimanu. De peste munte au sosit cele ale văilor Urii, Vadului, Lotrioarei și Sădurelului. Cele ale Jiețului captate mai sus la Cotul Jiețului și întoarse pe sub muntele Cibanu direct în Lotru, amonte de Obârșia Lotrului. Din munții Căpățânii au sosit în lacul Petrimanu de pe Latorița și au fost pompate împreună cu ale acestuia prin galeria intrată în lacul Vidra la Gura Vidruței și apele puține ale Galbenului, Repedei, Oltețului, Cernei, Luncavățului, Romanilor Bistricioarei și Bistrei.

Noi ne continuăm drumul pe malul din dreapta lacului Vidra, și după ce am trecut podul, în aval vin să ne dea binețe apele ce au mai rămas din pâraiele Mirăuțu, născut sus sub vârful cu aceeași nume (1999 m), ceva mai jos pârâul Benga, apoi apele unui pârâiaș leneș, dar cu nume frumos Mioarele, iar 2 km la vale drumul nostru este intersectat de apele pârâului Puru ce face hotar luncii și poienii ce se deschid aici.

După ce am trecut de Mogoșu, la întâlnirea cu Vidruța părăsim DN 7A, ne abatem spre nord (stânga) urmând drumul de ocol al marelui, lac de acumulare Vidra. În lunca Plaiul Hoților constructorii hidroenergeticieni au lăsat moștenire din organizarea de șantier câteva vile cochete, reamenajate ulterior pentru a forma stațiunea Vidra rămasă acum de izbeliște. Aici la umbra unui fag bătrân, ne-am lăsat mașina pentru a o feri de arșița soarelui și am pornit apoi cu pasul până la barajul lacului, unde ne-am depănat în liniște amintirile din anii tinereții asupra acestor locuri de neuitat, când străbăteam sălbatica vale pentru a admira minunatul spectacol oferit de natură în marile „CATARACTE ale LOTRULUI”. Din locul unde astăzi marele baraj zăgăzuieste apele Lotrului, de aici de la Vidra în jos începea marea luptă cu stâncile din albia strânsă în chinga versanților. Poteca de picior se anina pe pereți, suspendată ici colo pe podețe construite de mâna plutașilor ce trebuiau să descurce din când în când plaviile de bușteni între stâncile drepte dintre versanți.

În dreapta, sub vârful Tarcu (1686 m) al culmii Mănăileasa, o carieră de mică, unde cu ani în urmă o mână de oameni trudeau să smulgă stâncilor prețiosul minereu, și-a lăsat urmele lucioase în râul astăzi cu albia apropiată secată. De câțiva ani cariera de mică a fost abandonată.

Versanții coboară cu păduri cu tot până în albia stâncoasă, abia lăsând loc de formare al lacului de acumulare Balindru, în care se varsă puținele ape rămase pe pârâul venit de sub vârful cu același nume. Este un lac mic, cu suprafața de 6 ha cu ape întunecate din cauza pădurilor de molid ce se ridică pe versanții înalți.

Puțina lor apă ce se mai adună în albia Lotrului se scurge prin porțiunea lungă de 300 de metri care constituia cândva neegalatele sale cataracte. Cine le-a parcurs cu piciorul prin pădurea de pe versantul accesibil al muntelui Furnica, sau măcar parțial pe drumul ajuns sub ele în anul 1965, nu le mai poate uita.

De pe înălțimea barajului, admirăm vechiul curs al Lotrului. Nu poți uita molizii ce se cocoțau pe stâncile golașe ca să privească de sus, încă de la intrare, lupta Lotrului cu stâncile rămase în vale. Câțiva fagi își scuturau în valuri jirul în toamnele bogate, un mesteacăn aplecat peste prăpastie își mișca fără încetare frunzele; iar un scoruș aciuit între stânci picta cu roșul intens al ciorchinelor pauza de curcubeu ce se ridica în arc, când soarele își opera câteva clipe razele sub Culmea Runcului.

În acest minunat decor al naturii, Lotrul se prăvălea izbindu-se la început în peretele din dreapta, sărea vijelios câteva trepte, albindu-și apele, pentru a se lovi în stânca ce voia să îi oprească drumul. Săpa zadarnic sub ea și, lăsându-se păgubaș într-un târziu, își abătea apele înspumate, în alt colț de stâncă din versantul stâng, pe care tronau îngemănați un molid și un fag ce îi trezea mânia. Mugea surd, se înălța strâns în chingă și se arunca în adânc, dar și aici stâncile albiei, netezite de vremuri, nu-i dădeau răgaz să lucreze, liniștit. Sărea din cascadă în cascadă. Se zbătea spumegând și își împrăștia apele în curcubeefără să poată învinge tăria rocii dure.

Într-un târziu apele se linișteau iar albul spumei se transformă treptat în cenușiu-verzui și pleca la drum oprindu-se la întâlnirea cu un copil drag lui, pârâul Hoteagu. Mai jos, la Dobrunu, apele se linișteau, bulboanele deveneau din ce în ce mai numeroase. Mai jos de vărsarea pârâului Dobrunu, Lotrul intră în Voineasa, veche așezare de oieri și lucrători silvici, oameni retrași aici din fața năvălitorilor străini.

De sus de la Vidra până la Voineasa, Lotrul a dat viață pădurilor în care pe vremuri străinii de aceste locuri nu îndrăzneau să pătrundă. Aici hălăduiau în pace sălbăticiunile, de la micuțul dar sângeerosul jder, la ursul brun sau falnicul cerb.

Ne-am reîntors satisfăcuți la mașina noastră, cu care revenim pe DN 7A, trecem în continuare prin curmătura Vidruța, de unde în aval urmărim firul întortocheat al drumului. Din confluența Voinoșiței cu Mihăileasa aflată la cota 1600 m în aval valea se restrânge din nou, iar după ce traversăm apele Steviuței, la adăpostul pădurii coborâm pe serpentinele strânse în cleștele abrupt al stâncilor brăzdate de zeci de izvoare. După ce trecem de câteva case izolate într-o vale ascunsă ajungem la cantonul silvic Nopteasa. De aici la umbra deasă al pădurilor de fag, urmăm valea Mihăilesei, coborâm mai multe serpentine, iar după 24 de km de la lacul Vidra, iată-ne ajunși în Voineasa, localitate situată la cota 600 m între confluențele Voinoșiței și Mihăilesei cu Lotrul, înconjurat de munți înalți, dar care datorită dealurilor care-l premerg, dau așezării o frumusețe aparte prin linia dulce al versanților, Voineasa se distinge prin valea largă în care este așezată.

Clima blândă, așezarea ferită de vânturi și plaiurile însorite din jur au transformat vechea așezare de oieri într-o mică stațiune, colț de odihnă și

recreere, în care vilele cochete oferă găzduire celor ce vor să-și petreacă aici în munții Lotrului vacanța sau weekendul.

Geograful francez Emm de Martonne, cercetător al acestor locuri, într-o comunicare asupra zonei arăta că: „*din punct de vedere uman, Valea Lotrului este cel mai interesant colț al întregului pământ românesc, ca vechime al locuitorilor, ca obiceiuri și mentalități. Este acolo o insulă relictă de arhaică viață românească*”.

Părăsim Voineasa coborând pe malul râului. La ieșirea din localitate admirăm spectacolul oferit de vărsarea apelor Voineșitei în albia largă a Lotrului. Undeva pe stânga, sus în munte la altitudinea de 1180 m stă cocoțat lacul Jidoaia, din care apele sunt trimise pe sub munte în lacul Vidra. Din aceeași direcție de pe un pinten de deal veghează asupra văii cocheta vilă, sediu al Ocolului silvic Voineasa, care gospodărește pădurile de pe valea Lotrului. Apele Lotrului își fac cu greu drum prin albia lată, plină de prundișuri, pentru a primi mai jos apele pârâului Vătafu. Albia apei se răsuște în loc la Rudari de unde pornește spre piscurile munților un vechi drum alpin, iar puținele ape ale Lotrului se grăbesc să ajungă la întâlnire cu cel mai mare afluent al său, Latorița, a cărei confluență se află lângă Valea Măceșului (km 26 DN-7A). Aici ies la lumină din coama muntelui o mulțime de ape care se alătură Lotrului. Sunt apele care se întorc în matcă după ce au trecut prin turbinele hidrocentralei de la Giungetu pentru ca, după puțin timp să se adune din nou formând lacul de acumulare de la Mălaia, situat la altitudinea de 480 m, aici mai vin apele pârâielor Mălaia, Bucureasa și valea Zmeuretu, de unde un drum forestier coboară prin Valea Oltețului, la mănăstirea Arnota și Polovraci, situate pe versantul sudic al muntelui Căpățâna.

Mai jos de satul Mălaia, la km 18, DN 7A urmărește pe partea stângă, pe o lungime de 6 km luciul de apă al lacului Brădișor situat la altitudinea de 452 m față de nivelul mării. Lacul se întinde pe o suprafață de 229 ha și are o adâncime de 57m la baraj. Apele adunate la Brădișor sunt dirijate prin tunele subterane în turbinele hidrocentralei, iar după ce au produs energie electrică, sunt eliberate pentru a se vărsa în dreptul km 204 de pe DN 67 Pitești-Rm. Vâlcea-Sibiu, în râul Olt.

În aval de lacul Brădișor, în satul Săliște, își varsă apele în albia Lotrului pârâul Sașa, care se aruncă de la înălțimea de 1647 m până jos la 440 m pe o distanță de doar 8 km. De la lacul Brădișor în aval, albia râului Lotru este inundată de o mulțime de pâraie, mai mici sau mai mari, ca: Jariștea Mică, Gura Pietroșița, Priboioasa, Padinile, Frasenului, Clăbuceasa, Ruginoasa, La Mocirle, ș.a., pe albiile cărora se îngheșuie pentru a urca sus, pe culmile munților o mulțime de poteci și drumuri forestiere.

Iată-ne ajunși la capătul drumețirii noastre pe Valea Lotrului. Ne aflăm în

micuțul oraș Brezoiu, de unde până în anul 1960 pe Lotru în sus circula până la Voineasa, Pășcoaia și Vasilatu un tren forestier tractat de tradiționala mocăniță, a cărei funcție a fost preluată de șoseaua DN 7A care leagă prin adâncă vale a Lotrului și al Jiețului, două localități, Brezoiul de pe Valea Oltului cu Petroșanii de pe Valea Jiului.

Pe parcursul drumeției noastre am rostit de zeci de ori cuvintele Valea Lotrului și Țara Loviștei fără însă a ne întreba de unde provin și ce semnificații au aceste cuvinte. În documente ale anilor 1233, 1265, 1311, se arată că Loviștea e o TERRA ce forma după unii istorici, cel dintâi nucleu etnic căruia i-au dat expresie politică primii voievozi români.

Răspunsul la întrebările noastre l-am descoperit într-o veche legendă atribuite acestor locuri pline de istorie:

„... lângă sâmburele de populație străveche vin mai la început ciobanii, chemați aici de generozitatea pășunilor alpine. Apoi mai vin pustnicii și la urmă tâlharii și fugarii, de tot felul... care în limba veche sunt însă haiducii, acei necăjiți și răzvrățiți înfometați ai poporului năpăstuit care, după ce loveau pe impilatori sau pe cei care făcuseră nedreptate. Neavând altă cale luau drumul codrului; de aici și zicala veche « codrul frate cu Românu », românu fiind omul de rând năpăstuit și apăsător. Orânduirea le zicea haiducilor « tâlhari » tocmai că se temeau de ei, iar denumire de haiduc vine din popor, care înseamnă laolaltă: voinicie, curaj, frumusețe fizică și morală...”.

Legenda spune că acești lotrii deveniseră atât de puternici pe această sălbatică vale, încât și-au ridicat din loc în loc câte o casă mai întărită, încât nimeni nu se încumeta să-i urmărească.

După multă vreme, cei rămași aici se lasă de haiducie și se așează ca oameni pașnici în locurile pe care le îndrăgiseră. Se despărțiră, în cete mai mici și formară sate de-a lungul văii. Ceata lui Breazu rămâne jos, aproape de Olt și formă Brezoiul. Mălai își luă oamenii și urcă puțin mai sus, făurind mândru sat, Voineasa de azi, iar ciungu se ascunse mult mai sus în inima muntelui și formă Ciungetul.

Ademeniți de comoditatea fotoliilor mașinii noastre, în calitate de turiști autorutieri, am riscat ca din spatele parbrizului să pierdem vederii multe colțuri inedite și frumuseți oferite de văile Jiețului și cel al Lotrului, pe care l-am străbătut. Dar totuși am rămas cu satisfacții de reușita drumeției noastre, refăcută după atâția ani, care se termină aici în micuța stațiune Brezoiu de pe Valea Oltului.

Marcaj turistic la Cabana „Groapa Seacă”

Cabana „Groapa Seacă” o perlă a munților Parâng

Drumul transcarpatic - Valea Oltului

„De pe culmile Hășmașului Mare și până în câmpiile îndepărtate unde viața i se sfârșește, drumul Oltului prin lume e un cântec neîntrerupt, un lung poem simfonic căruia mereu i se adaugă noi melodii și teme, reluate de tot mai multe și desăvârșite instrumente, încât întreg cântecul crește, se amplifică și se revarsă peste maluri, ca însăși mersul, mereu sporit al apelor sale.”

În lungul și sinuosul său drum ce măsoară peste șapte sute de kilometri, Oltul și-a tăiat cele mai frumoase văi, a dat viață, expansiune și culoare locurilor pe care le străbate, pentru a ajunge jos, în lunca Dunării. Oltul a fost nevoit să se războiască cu munții, în coastele cărora a săpat trei mari porți: Tușnad, Racoși și cel de la Căineni și Cozia, ultimul din aceste defilee - 47 km - este cel mai lung, mai greu, dar cu frumuseți deosebite. Între Căineni și Cozia apele Oltului saltă peste praguri de stâncă, strecurându-se printre zidurile dure ale munților Lotru, Parâng și Făgăraș săpând în roca lor un măreț defileu, asemuit cu splendoarea celui dăltuit de Dunăre între Cazane și Porțile de Fier.

Printre primele mențiuni despre râul Olt (ALUTUM) se face referire la o inscripție descoperită pe o piatră de altar înălțată de Iulius Mansuetius pe care se putea citi: „Ad Alutum feumen secus montis”, ce face referire la cea de a doua expediție a legiunilor romane sub conducerea lui Traian în Dacia.

Numele râului vine de la cuvântul Aluta = aur, dat de agatârși, de la care s-au păstrat fluturii de aur și argint din costumele naționale ale femeilor din Vâlcea, Muscel, Sibiu și Făgăraș. Romanii i-au zis „Lines Alutanus” - (Drumul Oltului), luat de la vechiul nume local Ulat = Olt.

Față de pasul Vâlcan, înalt de 1621 m și greu de trecut, poarta deschisă de râul Olt pe una din cele mai importante și pitorești văi din țara noastră, care traversează Carpații Meridionali, a constituit pentru romani o cale lesnicioasă de pătrundere spre ținuturile Transilvănene. Pe Valea Oltului care au fost descoperite vetrele unor așezări dacice cu organizare administrativă și militară superioară, menționate de istoricul V. Pârvan, peste care legiunile romane, venite

dinspre Dunăre purtându-și „Acvilele” au înaintat în sus pe - Lines Alutanus - pentru a învâluși și cucerii viteaza inimă a Daciei-Sarmizegetusa lui Decebal.

La intrarea dinspre câmpia Dunării în Defileul Olt, romanii au lăsat cioplit în stânca muntelui „VIA CAROLINA”, prin care se amintește că ei au încercat tăierea unei șosele, dar timpul și războaiele, nu au permis să înceapă lupta cu sălbăticia Oltului. Au înaintat prin ocolirea defileului periculos al Coziei pe varianta Câineni - Titești - Perișani, care îi ducea din nou la Olt, de unde pentru a-și putea continua înaintarea, romanii, specialiști în construcția de drumuri, au folosit tehnica podurilor suspendate în lungul apei, pe bârne înfipite în stâncile de pe mal. La Copăceni, nu departe de ruinele castrului Praetorium, se mai pot observa câteva găuri săpate în stâncă pentru fixarea traverselor de susținere a podului. Este sigur că și dacii foloseau înainte acest drum „bătrân”, cum reiese din numele „Pons vestus” dat de romani podului de la Câineni, unde se trecea, ca și astăzi Oltul spre Titeștii Loviștei.

În marșul lor către inima Daciei, romanii au lăsat în urma lor lagăre întărite în cetățile și castrele ridicate pe Valea Oltului, Romula, Acidava, Rusidava, Buridava, Arutela, Praetorium, Pons Vetus și altele. Cursul Oltului formează o mare epopee eroică și cântecul pe care-l citim în stâncile din defileul Turnu Roșu - Cozia este apogeul acestei epocii. Aici, pe această vale, istoria pământului, al apei și al oamenilor a închipuit cele mai frumoase întâmplări.

În anul 1721 un corp de ofițeri austrieci, sub comanda colonelului Friederch Schwantz, vin în Țara Românească cu misiunea să întocmească harta Olteniei și a marginilor ei și, să construiască o șosea care să treacă pe Valea Oltului, de la Mănăstirea Coziei înainte spre Transilvania: „Tabula Valachiae cisalutanae capitaneum per Fredericum Schwantziium Regiminis Hersteriani capitaneum (1722)” inscripție ce concretizează această acțiune. Harta Olteniei ridicată de Schwantz reprezintă un progres cartografic al vremii, pe care se găsesc marcate 130 de masive muntoase, culmi și vârfuri, sunt evidențiate elementele hidrografice, depresiunile văile cu cheile și terasele lor, câmpiile care îi întregesc cuprinsul și fac din această lucrare un izvor prețios de informare geografică, care din anul 1723 a fost integrată în : „Mapa Geographica nivissima Resni Hungarise ..... Magne Principatus Transilvanie, Banatus Temesiensis ..... Walachie ..... anno 1769”.

Carol al VI-lea, cu un curaj admirabil și stăruință a pătruns, și cu ajutorul lui Dumnezeu a început marea lucrare „Șoseaua care traversează Carpații Meridionali prin Valea. Oltului” care păruse romanilor imposibilă și a terminat-o printr-o muncă herculiană în timp de doi ani, după care șoseaua a fost prelungită până la Râmnic.

Lucrările au fost începute sub conducerea lui Ștefan conte de Steinville și

terminată sub conducerea lui D. Hugo conte de Virmondt, delegați al Cezarului, arhitect fiind colonelul Fredrich Schwantz. Lucrarea a înmagazinat un volum imens de muncă „eamque immenso labore” - dată de țărănimea română căruia i se făgăduise libertatea, în schimb erau obligați să muncească o zi cu boii și două zile cu brațele pe săptămână.

Prin providența lui August, pentru binele obștesc, printr-o slujbă credincioasă, a fost ridicat un monument pentru prosperitatea recunoscătoare „Acum rămâi sănătos și adu-ți aminte că prin virtutea lui Carol nu este nici un drum nefăcut căci, în timp ce străpunge Carpații și învinge râurile, termină războiul și anexează popoare, libertatea de munți și fericire prin supunere - Șoseaua Carolina - este aceasta”. (M. Popescu Spineni - România în izvoare geografice și cartografice - 1972).

Cursul Oltului este într-adevăr o mare epopée eroică și cântul pe care-l citim în defileul Turnu Roșu - Cozia este apogeul acestei epoci. Istoria pământului, a apei și al oamenilor a închipuit aici cele mai frumoase întâmplări.

În locul unde apele au înfrânt stânca, la primul prag al defileului, se înalță edificiul care a dat numele trecătorii - „Turnul Roșu” - ridicat în anul 1533 în locul unde după tradiția orală ar fi avut loc o mare bătălie în care au fost zdrobite hoardele otomane.

Urmele continuității strămoșești sunt evidente pretutindeni, și le întâlnim mereu coborând pe firul apei, străbătând în timp până în zilele noastre.

Mai spre sud, pentru paza drumului, s-a ridicat „Turnul Spart”, atestat în unele documente istorice din anul 1583. timpul și apa au ros această construcție, lăsând-o în paragină.

La gura Lotrului, munții se depărtează, formând în stânga Oltului depresiunea intracarpatică a Titeștilor, cu lanuri de porumb, grădini, pomi fructiferi și câteva sate răsfirate.

Pe dreapta Oltului de-a lungul văii Lotrului, se formează deosebit de frumoasa și bogata depresiune de la Breoi, cunoscut sub numele de „Țara Loviștei”, așezată în groapa tectonică formată între munții Lotrului, Căpățânii și al Făgărașului.

La sud de Brezoi, valea Oltului se strânge în cleștile stâncoase ale munților Căpățânii și Coziei, formând aici la „Cârligele Oltului” cea mai îngustă, cea mai sălbatică, dar și cea mai frumoasă poartă din tot cursul râului; „Defileul de la Cozia”, pretutindeni cu maluri abrupte, colțuri stâncoase lipsite de vegetație, cu culmile munților mult apropiate, nelăsând decât o mică deschidere prin care apele Oltului trec vijelioase, cu mult zgomot la vale.

Această lungă spintecătură este cea mai frumoasă operă sculpturală a Oltului. Nici azi în acest loc trudirea nu este încă desăvârșită. Sub privirile piscurilor despărțite pe vecie apele clocotesc în vale, se alungă zvârcolindu-se, izbesc cu jerbe de stropi de piatră, ciopland-o cu febra născătoare a marilor creații. Când soarele reușește să înfingă sulii în clocotul acestor jerbe, se aprind focuri de curcubeu împrăștiate de vânt o dată cu stropii reveniți în matcă. Și pas cu pas, desăvârșirea formelor se petrece pretutindeni, aici, sub ochi noștri.

Întreaga această despicătură de stâncă, este vechi făgaș umanizat, este o cetate naturală, ca un loc de refugiu. Pe malul stâng al Oltului în ascunzișul pădurilor se înalță turnulețele mănăstirii „Turnu” ctitorită la 1676, ars și refăcut mult mai târziu în anul 1932. Din curtea mănăstirii pornesc mai multe trasee turistice marcate pe trupul masivului Cozia, învelit cu arbori secundari (nuci, stejari și fagi), trandafirii sălbatici din specia Rozia Cziae Nyár, doar aici întâlnite. Bogăția floristică îndulcește peste tot pașii drumețului, care nu poate rata aici vizitarea „Peșterii Haiducului” cu taințele ei dantelate, sau frumoasa cascadă care plonjează în gol din ascunzișul pădurii.

Aproape în pragul sudic al defileului, Oltul se grăbește să scape din strânsoarea stâncilor. O stâncă stingheră și golașă străjuiește acest prag. Este „masa lui Traian” după cum a denumit-o poporul, ea marchează locul unde s-au oprit legiunile romane, renunțând la lupta cu altul, preferând să ocolească muntele Cozia pe la Rădăcineni și revenind la albia acestuia abia la Copăceni.

Ieșind din strânsoarea munților, Oltul respiră iarăși din adânc, lășindu-și și potolindu-și apele. Cu o buclă largă ocolește un mic promontoriu pe al cărui mal, înțeleptul Domnitor Mircea cel Bătrân (1386-1418), a ctitorit unul dintre cele mai vechi monumente (veacul al XIV-lea) din Țara Românească, „Mănăstirea Cozia” așezat pe trupul pietros al munților din jur. Actul domnesc emis în 1388 de Mircea cel Bătrân menționează că : „am binevoit domnia mea să ridic din temelie o mănăstire la locul numit Nucet, adică Cozia” !. o altă ipoteză dintre cele multe susținute că numele s-ar trage de la turcescul „Koz”, care înseamnă nucă, și într-adevăr locul este foarte bogat în păduri seculare de nuci.

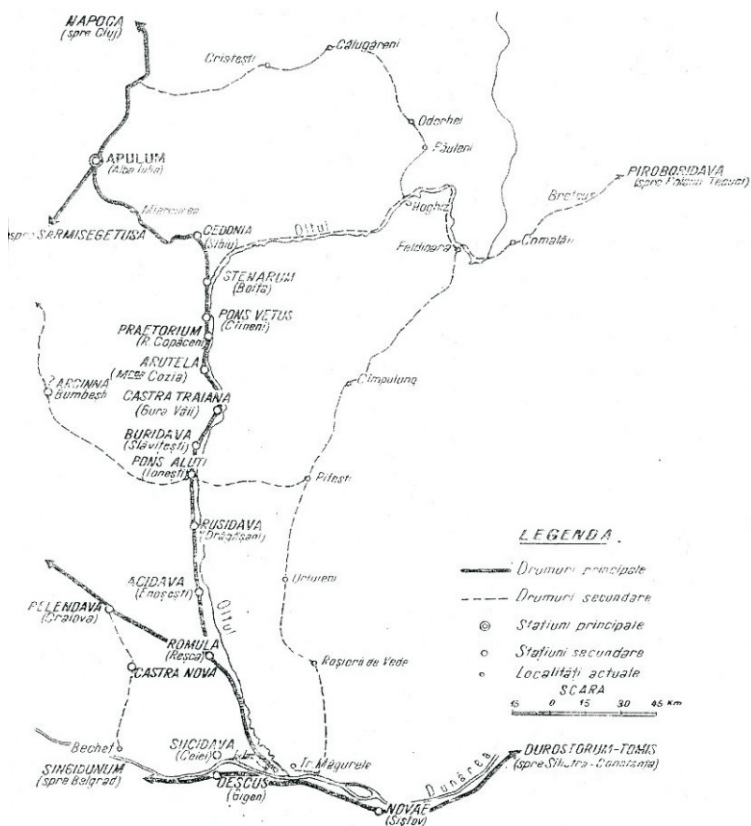
În timpul mișcării revoluționarilor din anul 1721, mănăstirea devine un punct fortificat al pandurilor lui Tudor Vladimirescu, care rezistă aici îndelung atacului turcesc.

Muzeul istoric de la Mănăstirea Cozia, unde se află și mormântul lui Mircea cel Bătrân, leagă trecutul poporului nostru de prezent. Aceste locuri încărcate de istorie, formele grele ale Nărauțului și Coziei dintre care scapă Oltul larg, mânându-și apele spre a lovi temelia albă ale zidurilor mănăstirii, într-un amurg al anului 1842, au constituit motiv de inspirație artistică și literară. Grigore Alexandrescu poet fruntaș al generației 1848 evocă în versuri avântate figura și

personalitatea lui Mircea cel Bătrân, legate de ctitoria sa de la Cozia, „Umbră lui Mircea la Cozia.”

„Ale turnuri umbre peste unde stau culcate,
 Către țărnul dimpotrivă se întind, se prelungesc
 Ș-ale valurilor mândre generații spumegate,
 Zidul vechi al mănăstirii în cadențe îl izbesc.”

Trecuți de Cozia, pădurea ce se prelungeste în dreapta de la poalele dealului Pisorea transformată în „Parcul național al Căciulatei”, ne aduce miros mineral. De aici Cântecul Oltului se apropie de sfârșit, odată cu popasul nostru la Călimănești. Povestea scrisă în piatră se încheie aici. Epopeea Oltului își deapănă însă mai departe firul, spre miazăzi, grăbin du-se la întâlnirea cu bătrânul Danubius.

Drumul roman pe Valea Oltului

Calea ferată - Simeria - Petroșani - Târgu Jiu

După anul 1848 guvernul habsburgic de la Viena, interesat să-și mențină supremația economică, politică și militară, hotărăște extinderea rețelei de căi ferate care să facă legătura între Arad și Alba Iulia.

Frații Rotschift din Viena, împreună cu baronul Haber, reprezentant al societății „KRONSTADTTER BERGBAUVEREIN” (Societatea de Mine și Furnale Brașov) obțin concesiunea construcției căii ferate Arad - Alba Iulia și a ramificației Simeria - Petroșani, constituindu-se pentru executarea acestor lucrări în societatea „ELSŐ ERDÉLY VASUT R.T. (Prima Cale ferată din Transilvania) avându-l ca președinte al Consiliului de Administrație pe contele Otto Chotek. Lucrările de construcție au fost încredințate firmei vieneze a baronului Klein, care, între 24 aprilie 1867 - 22 decembrie 1868 execută această lucrare, care împreună cu ramificația Simeria - Petroșani se încadrează în vasta activitate de construcții feroviare din deceniile 7 și 8 ale secolului al XIX-lea.

După 43 de ani de la prima cale ferată construită în lume în Anglia (1825), în septembrie 1868 trece prin gara Deva, venind de la Arad, cel dintâi tren tras de o locomotivă cu aburi condus de mecanicul Martin Gross, eveniment ce a constituit o senzație nemaipomenită. Țăranii și târgoveții vedeau în „carul cu foc” o adevărată minune drăcească.

Statul austro-ungar și Societatea Brașoveană de Mine și Furnale, interesate în deschiderea și începerea exploatarei cărbunilor din centrul și estul Văii Jiului se implică în construcția ramificației de cale ferată Simeria - Petroșani. Baronul Haber, reprezentantul societății brașovene intră în legătură cu inginerul Freund - constructorul tronsonului Deva - Orăștie, făcându-i oferta pentru executarea acestei ramificații. În anul 1864 inginerul Freund prezintă primul său plan al căii ferate care pornea din Deva, trecea prin Hațeg, Merișor, Dealul Babii, Vulcan și de aici la Petroșani. Urmare acestui plan, vechea așezare de sub cetatea Devei urma să devină un nod de cale ferată cu depou pentru locomotive, ateliere de reparații ale materialului rulant, lucru care însă nu a fost pe placul nobilimii locale. Statul austro-ungar aprobă planul inginerului Freund cu amendamentul ca ramificația liniei ferate să se facă de la Simeria, care devine, astfel, nod de cale ferată construit în hotar cu câmpul de la Simeria Veche, Biscaria și Săulești. Aici apare „colonia Simeria”, care, în 1890, devine sat cu 485 de locuitori, iar în 1911 cu 4250 locuitori.

Este demn de menționat faptul că proiectantul Freund, a studiat de la început posibilitatea ca această variantă a căii ferate să traverseze Carpații prin defileul Jiului, pentru a lega Țara Românească cu Transilvania, în care scop, în anul 1870, proiectantul a studiat și a făcut măsurători la Surduc - intrarea în marele defileu, iar adunarea generală a societății „Prima Cale Ferată din Transilvania” a împuternicit Direcția, la 17 mai 1871, să investească pentru această lucrare suma de 2 milioane florini.

Lucrările la calea ferată Simeria - Petroșani au fost demarate în anul 1865, întrerupte apoi în anul 1866 din cauza unei puternice epidemii de holeră și a războiului cu Prusia. Lucrările sunt reluate în anul 1868, continuând până la Pui.

Proiectul inițial, întocmit de inginerul Karda, întrucât prevedea cheltuieli foarte mari pe porțiunea Merișor - Vulcan, l-a determinat pe inginerul Polansky să întocmească un nou proiect, care prevedea continuarea lucrărilor pe varianta Merișor - Bănița - Peștera Bolii - Petroșani. Noul proiect a redus costul lucrărilor cu 50%.

Proiectul odată aprobat, se dă imediat în execuție firmelor conduse de antreprenorii Klein și Seppel, iar lucrările în piatră și de artă sunt preluate de frații Martina Giovanni, veniți în Valea Jiului din provincia Udine – Italia, cu peste 3000 de muncitori specializați în lucrări de construcții, zidărie, lucrări de artă, cioplitori de piatră, cantonați în majoritate în coloniile construite la Bănița și Merișor. Dintre acești muncitori, mulți nu s-au mai întors în Italia, angajându-se la realizarea construcțiilor care erau în curs de execuție în Valea Jiului.

La 18 august 1870, linia ferată Simeria – Petroșani, cu o lungime de 78,8 km, a fost dată provizoriu în circulație și a costat statul ungar 12 milioane forinți, iar cu lucrările ulterioare, cu dotările tehnice și materiale, s-a ajuns ca un kilometru de cale ferată să coste 136,850 florini.

Pentru exploatare, calea ferată a fost dotată cu 21 de locomotive cu abur, 64 vagoane pentru călători, 513 vagoane pentru transportat marfă, din care 123 erau destinate pentru transportul cărbunilor. Darea în folosință a căii ferate nu a însemnat și terminarea lucrărilor. Cum secția dintre Merișor și Crivadia prezenta un teren nesigur, unde scurgerea apelor provoca deseori alunecări de teren, a impus executarea unor lucrări suplimentare. Pentru lărgirea spațiului din gara Petroșani, care inițial avea doar 3 perechi de linii ferate, s-a lucrat mult timp, pentru îndepărtarea dealului pe care se află actuala Piață a Victoriei – ce ținea până la locul în care se înălța clădirea gării. Pentru aceste lucrări au fost angajați mii de muncitori, aduși îndeosebi din pusta ungară, precum și muncitori localnici de pe traseul liniei ferate, aceștia numiți în limba germană „bahnarbeiten” adică muncitori la calea ferată, care trăiau departe de familiile lor, duceau o viață grea, chinuită, ceea ce îi făcea să-și astâmpere necazurile prin cârciumi, dând naștere la

multe scandaluri și chiar omoruri. Locuitorii băștinași nu au putut reține cuvântul bahnarbeiten, pronunțându-l deformat, ca „baraber” sau „barabă” și la feminin „barabină”, expresie rămasă până astăzi în vocabularul momârlănesc, (după cum veneticii îi numeau pe localnici „momârlani”).

Construcția căii ferate Simeria - Petroșani, ca și mai târziu a căii ferate Petroșani - Lupeni, a creat infrastructura care asigură posibilitatea unui progres rapid al mineritului în Valea Jiului.

Deși societatea „Prima Cale Ferată din Transilvania” dorea încă din 1870 să înceapă lucrările pe defileul Jiului pentru construirea liniei ferate Petroșani – Târgu Jiu, acest lucru nu a fost posibil Guvernului ungar, fiind interesat pentru construirea căilor ferate de pe Valea Prahovei, Oltului și a Cernei.

După construirea drumului de acces pe defileul Jiului între Bumbești și Surduc, în anul 1924 a venit și rândul construirii căii ferate pe acest traseu, lucrare începută și întreruptă de mai multe ori. Până în anul 1940, din volumul total de lucrări a fost realizat doar 40%.

Ziarul local din valea Jiului „ADEVĂRUL” la 1 martie 1938 anunța cu majuscule: „VOR FI REALUATE LUCRĂRILE DE CONSTRUCȚIE A LINIEI FERATE BUMBEȘTI - LIVEZENI”, pentru care, guvernul Gheorghe Tătărescu a alocat din buget 300 milioane lei. Lucrările reluate au fost atacate din două puncte: Meri și Livezeni, desfășurate pe o distanță de 17 km.

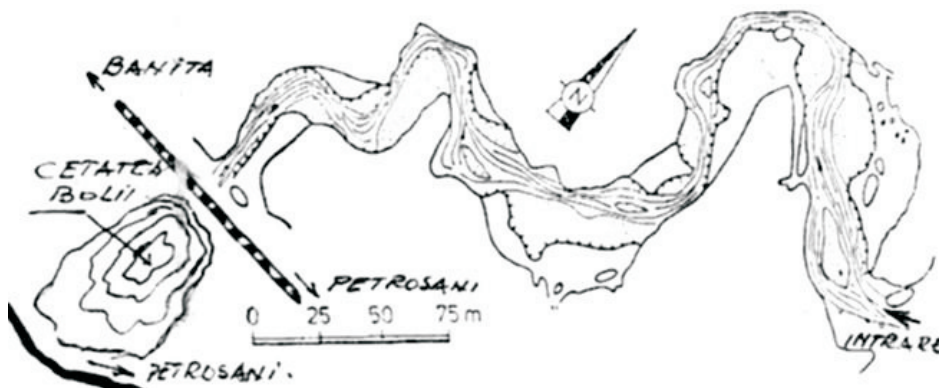
În faza finală, lucrarea între Bumbești și Livezeni măsoară 32 km, număra 32 de tunele cu o lungime de 8 km, 123 de poduri, podețe și viaducte, cel mai înalt având peste 30 m.

La aceste lucrări și-au adus contribuția peste 2500 muncitori, maiștri și ingineri angajați.

După 23 august 1944 această lucrare a fost declarată „lucrare de urgență”, fiind declarat de la 1 martie 1948 „Șantier Național al Tineretului”, care a mobilizat peste 28500 brigadieri din întreaga țară. Calea ferată a fost dată în exploatare cu mare fast la 30 octombrie 1948.

Între timp, calea ferată Simeria - Petroșani - Tg. Jiu a suferit multe lucrări de modernizare și perfecționări tehnice. Între Bumbești - Livezeni au fost realizate o mulțime de lucrări de stabilizare a stâncilor, au fost construite copertine protectoare împotriva căderilor de stânci, linia ferată a fost complet reabilitată prin schimbarea traverselor și a șinelor care să reziste actualelor condiții de trafic. Între Simeria – Petroșani linia ferată a fost dublată cu o nouă cale, care să facă față traficului intens de transport, au fost săpate noi tuneluri între Merișor și Peștera Boli. În zona deluroasă terenul a fost consolidat, pentru a împiedica și preveni alunecările de teren, au fost construite poduri noi, iar cele existente au fost consolidate etc

Astăzi, linia ferată Simeria - Petroșani - Târgu Jiu este o cale ferată modernă, electrificată pe întreaga ei lungime, care asigură un transport de persoane și marfă în deplină siguranță, în conformitate cu cerințele internaționale din domeniul transporturilor feroviare.

Peștera Bolii (după Margareta Dumitrescu)

Peștera Bolii

Dintr-o descriere contemporană reiese că Peștera Bolii - de lângă Petroșani - putea fi străbătută călare pe toată lungimea ei, de la intrare la ieșire. Peștera se află lângă stația de cale ferată Peștera Bolii, între Bănița și Petroșani, la confluența Jupânesei cu Balta Băniței. Deschisă în calcarele masive ale Dealului Bolii la o altitudine de 720 m, peștera reprezintă un tunel săpat de râul Jupâneasa, lung de 455 m. Lungimea totală depășește 1500 m cu o diferență de nivel de minus 3 m - plus 24 m. La Bănița și Peștera Bolii, pe la 1848, își aflau sălașul haiducii lui Rosza Sandor (care a murit, în 1878, în închisoarea de la Gherla).

(Foto: 1918)

Peștera Bolii

Gara și porțiune din traseul de cale ferată la Peștera Bolii

Gara Petroșani

Cetăți și turnuri de apărare la porțile Jiului

Descoperirile arheologice făcute în depresiunea Jiului în a doua jumătate a secolului al XIX-lea dovedesc că și acest spațiu carpatic a fost locuit încă din antichitate. Primele descoperiri în zonă sunt legate de numele inginerului Ion Bordan, angajat la construcția căii ferate Simeria - Petroșani, pasionat colecționar de antichități, și profesorului Gábor Téglás, director la Școala Normală Deva, director al Muzeului din Deva, care, împreună, între anii 1868 și 1888, au cercetat la Boliu, Petroșani, Petrila, Vâlcan și au scos la iveală mai multe obiecte de interes arheologic și numismatic, care acoperă o perioadă de timp ce începe din paleolitic - materialele din Peștera Boliu - și se încheie în secolul IV d. Ch.

Obiecte din os, coarne de cerb, oase de mistreț pietrificate, securi și alte unelte din piatră, fibule de bronz și de argint, o brățară de argint, mărgelile colorate din lut ars, un mormânt rudimentar cu două schelete, o lespede de mormânt roman, unelte de spălat aurul, morișcă pentru măcinat grâul, resturi de vase grecești, o statuie din bronz aurit - atribuită de Téglás lui Ares sau Alexandru Macedon - precum și un număr impresionant de monede romane și grecești din aur, argint, bronz, acoperind perioada secolului III î. Ch. - IV d. Ch.

O altă dovadă de viață este moștenirea lăsată din perioada daco-romană, de la care s-au păstrat obiceiurile și tradițiile țărănești, casa de locuit, uneltele folosite de țăranul român, îmbrăcămintea, dar și concepția locuitorilor acestei zone despre fericirea veșnică și nemurire, manifestate la fumigația care se face de ziua celor 40 de mucenici (9 martie). O influență posibil romană întâlnim în desfășurarea nedeilor organizate între Paști și Rusalii în fiecare duminică, dar în alte sate, la care însă participă lumea și din satele vecine, așezate răsfirat pe firul văilor sau risipite pe dealuri.

Aceste descoperiri, tradițiile populare, intensitatea comerțului și circulației pe drumurile transcarpatice de la Jiu, justifică pe deplin existența la porțile acestuia a urmelor unor fortificații militare de apărare și a unor turnuri de pază a trecătorilor, drumurilor și vămuirea bunurilor, cum sunt cele de Bănița, de pe Dealul Boliu și de la Crivadia.

CETATEA BOLII – La 6 km nord de Petroșani, pe dreapta drumului național ce înaintează către depresiunea Hațegului, se înalță, înfiptă în deal, o stâncă alb-roșiatică de calcar, trei pereți abrupti; ascensiunea fiind posibilă numai din latura sud-vestică. Stânca poartă numele de CETATEA BOLII, aflată în imediata

apropiere a peșterii cu același nume. Cândva această stâncă forma un singur munte, a cărui rezistență, de-a lungul mileniilor, a fost măcinată de apele diluviale, care, tăindu-l în două, au croit drum apelor pârâului Galbena și căii ferate care traversează prin marea despicătură de stâncă.

În creștetul stâncii, retezată de mâna omului, s-a creat o platformă artificială lungă de 35 m și lată de 17 m, pe care geto-dacii au clădit în scopuri defensive, turnul de cetate, despre care nu se cunosc prea multe date, în afara faptului că, la 1854, din construcția inițială mai exista spre est un zid înalt de 20 de „picioare” și altul de 10 „picioare”, iar spre vest un colț de zid.

Deși întregul munte era format numai din piatră, fortificația nu a fost ridicată din piatră locală de calcar, care, potrivit meșterilor constructori nu ar fi fost rezistentă, s-ar fi sfărâmat prea repede și n-ar fi rezistat în timp. Ca urmare, piatra necesară construcției a fost adusă de la Sântămăria de Piatră, gata cioplită în blocuri de 60 x 40 cm, unele prevăzute la un capăt cu coadă de rândunică și la celălalt capăt cu o creștătură, care asigurau legătura dintre blocurile de piatră. Blocurile de piatră de la partea superioară erau prevăzute cu șanțuri adânci de 15 cm și late de 3 cm, în care erau fixate bârnele care susțineau acoperișul fortificației, realizat din țigle, asemănătoare cu cele de Cipru. Rămășițe din aceste țigle au fost descoperite sus, pe platoul cetății și jos, la baza stâncilor.

Cetatea de pe vârful Bolii, precum și peștera de la poalele ei ofereau un adăpost excelent pentru depozitarea mărfurilor lăsate aici pentru păstrare de negustorii aflați în trecere peste drumurile transcarpatice. Depozitul natural păzit doar de câțiva luptători bine înarmați, făcea imposibilă apropierea hoardelor prădătoare, care plăteau de cele mai multe ori cu viața încercarea de a ajunge în această fortăreață.

Ion Muslea, în „Albumul Szatmary”, pagina 1195, arată că pictorul a cercetat în anul 1841 această cetate, apreciind că numele acesteia - Cetatea Bolii - ar veni din latinescul „Castrum Decebalii” - lucru care, însă, nu corespunde realității, deoarece acest cuvânt este de origine curat românească, ce i s-a dat mult mai târziu și corespunde cu numele proprietarului acestor locuri.

Între anii 1854-1858, geograful francez Elissee Reclus, care a călătorit în Valea Jiului, a vizitat resturile cetății de la Bolii, făcând o descriere amănunțită atât a ținutului cât și a stâncii cu rămășițele cetății, în monumentală lucrare „Nouvelle geographic universale”, în 19 volume, apărută între anii 1875-1894.

În anul 1854, vicarul unit al Hațegului, Ștefan Moldovan, cu prilejul unei vizite la Petroșani, a urcat și în vârful stâncii, unde mai erau câteva urme pe care le-a măsurat cu pasul și cu palma.

În același an 1854, baronul Viktor Maderspach din Iscroni, susține că a văzut cu prilejul unei excursii la cetatea Bolii, într-o gaură de stâncă, două schelete umane fosilizate, duse apoi, probabil, la Budapesta.

În 1883 ruinele cetății au fost vizitate și de istoricul Teglas Gabor din Deva, dar acesta nu a mai găsit aici decât cărămizi și bucăți de pietre din blocurile de piatră din care a fost zidită cetatea.

Geograful Reclus și istoricul Teglas susțin că cetatea ar fi fost clădită de geto-romanii care populaseră acest ținut de pe Jiuri în măsură considerabilă. Teglas susține că cetatea avea un rol strategic militar, așezată aici pentru apărarea drumurilor transcarpatice care treceau munții din sud pentru a ajunge către Sarmizegetusa.

Documente ale secolului al XIV-lea vorbesc despre „Terra Harszoc cum pertinentibus suis” (Țara Hațegului cu pertinențele sale), care cuprindea, printre altele, anexe și depresiunea Jiului, iar importanța zonei este recunoscută de către regalitatea maghiară și exploatată în continuare, alături de „Terra Litva” (Țara lui Litovoi), fapt ce a creat cadru pentru Radu Popa, ca în lucrarea „Țara Hațegului”, să arate: „În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea fosta cetate dacică de la Bănița, posibil să fi fost reutilizată prin repararea zidurilor căzute și construirea unui zid de incintă din piatră locală prins în mortar, iar în interior, probabil, au fost ridicate construcții necesare habitatului, în scopul instalării aici a unei garnizoane, ca o încercare a regalității maghiare de a controla accesul dinspre sud spre bazinul Streiului și de desprindere a Țării Hațegului de sub conducerea voievodului Litovoi.

În 1868 încep lucrările la calea ferată Simeria – Petroșani. Descoperind resturile cetății din vârful stâncii, muncitorii au doborât zidurile rămase în picioare și au întrebuițat blocurile de piatră la zidirea podului de lângă gura peșterii Bolii și a tunelului din apropiere. Multe dintre aceste blocuri au fost duse la Petroșani și folosite la construcția unor clădiri. Astfel de blocuri se regăsesc și astăzi în fundația bisericii ortodoxe.

Se pune întrebarea: de unde „CETATEA BOLII”? Incontestabil, acest nume apare după anul 1414, când regele Sigismund al Ungariei a donat proprietăți nobililor din Țara Hațegului, printre care se afla și nobilul Bolea din țara Zarandului, care a primit proprietăți de pământ și de păduri în acest ținut. Este posibil ca pe vremea romanilor acest loc să fi purtat numele de „Castrum Decebalii”, după cum susține pictorul Szatmary - fapt, mai puțin verosimil, rămas nedovedit până astăzi.

Concluzia logică vine de la Sebastian Stanca, care, în monografia geografică și istorică a Petroșaniului, susține că numirea stâncii vine din secolul al XIII-lea, când familia nobilă Bolea din Zarand și-a întins posesiunile și asupra Văii Jiului,

punând stăpânire și pe stânca de la Bănița, atribuindu-i denumirea de Cetatea Bolii.

TURNUL DE PAZĂ „CRIVADIA” - Documentele vremii confirmă faptul că exploatarea aluvionară a aurului era o preocupare a locuitorilor de pe cele două Jiuri, dovedită în anul 1493, când regele Vladislav al Ungariei donează nobilului Kendeffi bunuri de pe cele două Jiuri, păduri, pământ, livezi, fânațuri și „locuri de spălat aur”. Culegătorii de aur aveau obligația de a preda 10% din materialul prețios obținut. Un alt document, emis la 20 noiembrie 1513, obliga spălătorii de aur ca produsul muncii lor să fie preschimbat numai pe domeniul Hunedoarei, prin margraful Gheorghe de Brandenburg, ce se bucura de acest privilegiu, lucru ce nu a fost însă respectat de către nobilii din zonă.

Voievodul Transilvaniei Petru de Pereny a dat ordin oamenilor săi să adune tot aurul spălat în valea Jiului și să-l ia în seama lui. În acest scop construiește între anii 1528-1529, la Crivadia, turnul de pază și control, unde își pune oamenii să adune vama de la cei care treceau din țara Românească în Țara Hațegului și invers, și să adune aurul datorat de culegătorii de aur din Valea Jiului.

TURNUL DE LA CRIVADIA, numit și Turnul Jidovilor, se înalță pe marginea stâncoasă a pârâului Merișor, limita la sud și est de valea adâncă și abruptă a acestui pârâu, de povârnișul stâncos și abrupt al terenului, iar spre nord și vest (singura poartă accesibilă) de șaua domoală a dealului; turnul străjuia, începând probabil din secolul al XIV-lea, vechiul drum de legătură dintre Transilvania și Țara Românească care trece peste Dealul Babei și Pasul Vâlcan.

Monumentul construit din pietre de calcar, legate între ele cu mortar, cu ziduri care se mai păstrează și astăzi, atinge înălțimea de 20 m și are formă perfect circulară, cu diametrul de 13 m.

Suprafața exterioară, tencuită, a turnului, nu are alt decor decât o sprânceană în partea de sus. Intrarea în fortificație se afla în partea de nord și se situează la înălțimea de 2 m față de suprafața solului, accesul făcându-se cu o scară mobilă, astăzi dispărută.

Apărarea fortăreței dinspre vest și nord era asigurată de 7 creneluri cu ambrazuri (deschizături pentru armele de foc) situate la o distanță de 1 - 1,5 m unul de celălalt. Partea de sud-est, protejată de terenul accidentat, nu reclamă amenajări speciale pentru apărare. În interior, partea superioară a zidului era prevăzută cu un parapet de strajă, construit din lemn, cu înălțimea de 1 m și lățimea de 0,8 m, astăzi dispărut.

Potrivit unor date făcute cunoscute de mai mulți autori, între anii 1512-1517 culegătorii de aur din valea Jiului adunau mai mult de jumătate din aurul preschimbat în comitatul hunedorean. Astfel, în anii 1512-1513 din cele 184,32 mărci și pisete de aur preschimbat, 115 mărci de aur, respectiv 62%, proveneau

din Valea Jiului, iar în anul 1517 din 95 de mărci sibiene (=19,57 kg aur) Valea Jiului dădea 45 de mărci de aur, de calitate bună, respectiv 20,5 -21 karate.

Turnul de pază și control de la Crivadia ridicat între anii 1828 - 1829

Crivadia astazi: - drum si viaduct peste apele Crivadiei si ruinele cetatii

Bibliografie

- BADEA, L. Județul Vâlcea, 1970
- RUSENESCU, L.
BARON MIRCEA Cărbune și societate în Valea Jiului, Ed.,
Universitas, Petroșani, 1998.
- BUTILEAN, D.D. Problema defileului Oltului, 1943.
- GEO BOGZA Trei călătorii în inima țării - Cartea Oltului
Ed. Tineretului, 1951.
- CONEA ION Țara Loviștei, Buletinul Societății de
geografie, 1934.
Plaiul și muntele în istoria Olteniei, Oltenia,
Volum jubiliar, 1934.
Munții Lotrului, Buletinul Societății de
geografie, 1928.
- CUCU, V.
MARIAN ST. România - Ghid atlas al monumentelor, istorice,
1979, pp. 238-270; 480-486.
- COLECTIV Vâlcea - Ghid turistic al județului, 1976.
- CARPEN, I.D. Urme și poteci, Ed. U.C.F.S.
- DAVIDESCU, M. Mănăstirea Cozia, 1966.
- IANCU DORIN Valea Oltului - Defileul Turnu Roșu - Cozia,
Ed. Meridiane, București, 1968.
- ION MUSLEA Albumul Szatmari pag.1195.
- MIHĂILESCU, V. Carpații sud- estici, 1983.
- MATEI, H. Valea Jiului, Ed. Enciclopedică, București, 1976.
- ORCHIDAN, N. Văile transversale din România și importanța lor,
Studiu geomorfologic, Ed. Științifică,
București, 1978.

- POPESCU, M.
SPINENI România în izvoare geografice și cartografice,
Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1978.
- PREDA, I. Valea Jiului, Ed. Sport -Turism, 1985.
- PASERE, D. Vâlcan, Colecția Munții noștri, București, 1974.
- POPESCU NAE Parâng, Colecția Munții noștri, 1979.
- RĂDOI ATHENA Valea Oltului, București, 1959.
- STOICA, D. Gorj - Ghid turistic, 1973.
- RUSINARU, E. A.
- ȘUIAGA VICTOR Deva - Contribuții monografice, 1968.
- STANCA SEBASTIAN Petroșani - Monografia geografică și istorică
- TUFESCU VICTOR Depresiunea Petroșani, Ed. Sport - Turism,
București, 1962.
- TEGLAS GABOR A Boli hegy Petrosény mellett mint őskori
erősség (Dealul Boli de lângă Petroșani) -
Hunyad vármegyei Történelmi és régészeti
Társulat - 1885-1856 p. 27-32.
A Piski – Petrosény hegyivasut; Hunyad megyei
Történelmi s. régészeti társulat 1882.
- VÂLSAN, G.
- VAIDA LUDOVIC Descreri geografice, Ed. Științifică, 1964.
Prima cale ferată din Transilvania.

Drumul Crucii

Stații ale Calvarului

Minunea de la Straja

*Biserica Sfinții Împărați
Constantin și Elena și
Înălțarea Crucii*

Svoboda Tiberiu

Drumuri Transcarpatice
între
Olt și Cerna

EDITURA CETATE DEVA
2009

*Mulțumim pe această cale D-lui Ilie Emil Părău pentru
sprijinul acordat pentru realizarea acestei cărți.*

Tehnoredactor: Janky Paul

Coperta: Nicu Jianu

Photo: Nicu Jianu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SVOBODA, TIBERIU

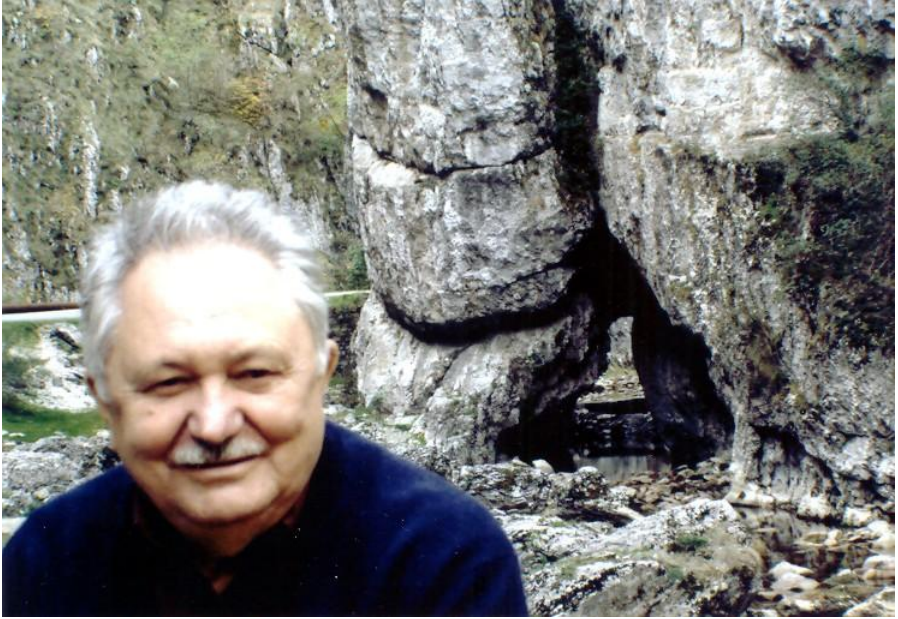
Drumuri Transcarpatice între Olt și Cerna / Tiberiu

Svoboda. – Deva : Cetate Deva, 2009

ISBN 978-973-1855-39-4

821.135.1-992

Tipar executat la tipografia
Grafica Plus - Deva
sub comanda nr. 235/27.01.2009
Tel/Fax: 0254-219008
office@graficaplus.ro

„ ... vârsta întotdeauna aduce după sine nostalgia față de locurile de obârșie!”

Autorul

Cuprins :

1	<i>Cuvânt înainte</i>	5
2	<i>Drumuri transcarpatice dintre Olt și Cerna – importanța lor</i>	7
3	<i>Drumul temerar dintre munții Parâng și Vâlcan – Defileul Jiului</i>	13
4	<i>Schela Gorj – Pasul Vâlcan</i>	21
	<i>Pe Drumul Crucii la Straja și peste munte, la Bumbăști – Jiu</i>	27
5	<i>Drumul poștalioanelor – Vâlcan – Dealul Babii – Merișor</i>	37
6	<i>De la Runcu prin Cheile Sohodolului la Valea de Pești</i>	41
7	<i>De la cabana Câmpu lui Neag la Bâlta</i>	49
8	<i>Câmpu lui Neag – Câmpușel – Tismana</i>	53
9	<i>Sebeș – Obârșia Lotrului – Novaci (DN67c) (Drumul regelui)</i>	61
10	<i>Polovragi – Curmătura Oltețu – Petrimanu – Ciungetu</i> ...	73
11	<i>Bistrița Horezu – Valea Lotrului</i>	81
12	<i>Drumeție pe Valea apelor repezi dintre Olt și Jiu (DN7A) Brezoi – Voineasa – Petroșani</i>	87
13	<i>Drumul transcarpatic – Valea Oltului</i>	97
14	<i>Calea ferată Simeria – Petroșani – Târgu Jiu</i>	103
15	<i>Cetăți și turnuri de apărare la porțile Jiului</i>	109
16	<i>Bibliografie</i>	115

Cuvânt înainte

Scriu aceste rânduri, ce vor sta alături de însemnările de călătorie ale domnului Tiberiu Svoboda, „Drumuri transcarpatice între Olt și Cerna” la întoarcerea dintr-o drumeție făcută împreună cu dl. Tiberiu Svoboda în Munții Tulișei, de la Merișor la Pasul Dealu Babii, pe vechiul „drum al poștalioanelor” ce lega odinioară Țara Hațegului de ținutul Gorjului, trecând peste munți, prin Pasul Vâlcanului.

La fel ca în tinerețile noastre, am coborât din „trenul personal” ce oprește un minut în gara din Merișor, ne-am luat rucsacii în spinare și am pornit împreună spre munte.

Magazinul forestier de unde ne cumpăram pe vremuri câteva conserve de fasole cu costiță și o pâine neagră, cu care cutreieram două – trei zile pe munte, nu mai există. Așa cum nici din vechea clădire a stației de poștalioane aflată alături de biserica satului, unde vizitii schimbau cai iar drumeții își potoleau setea cu o ulcică de vin, n-au mai rămas decât niște ruine. Doar drumul și poate fagii bătrâni, răsuciți, strâmbi, ca niște plăsmuiri fantastice, au rămas aceiași. par neschimbați, deși a trecut o jumătate de secol de când ne cunoaștem ...

Ca de fiecare dată și această drumeție alături de domnul Svoboda este o adevărată lecție de geografie, istorie, botanică, etnologie, ecologie și ... omenie. Desăvârșit cunoscător al munților ce înconjoară Depresiunea Petroșaniului, știe numele fiecărui vârf, a fiecărei văi, culmi, știe de unde vine și încotro se duce fiecare drum de căruță sau potecă, cunoaște legendele și poveștile locurilor, știe denumirile mai tuturor florilor și calitățile tămăduitoare ale buruienilor ce le întâlnim în cale, îi știe mai pe toți „momârlanii”

care își au gospodăriile sau stânile risipite din vale și până sus, pe culme.

După vre-o două ceasuri de urcuș, fără grabă, pe drumul poleit cu aurul topit din frunzele fagilor de brumele acestei minunate toamne, ajungem sus, pe culme, de unde privirea cuprinde mare parte din Depresiunea Petroșaniului, până spre crestele munților Parângului și Vâlcanului.

Urmaș al unei familii de cehi, veniți, în urmă cu două secole, de la Praga la Săcărâmb, la minele de aur, ajunși apoi în Valea Jiului odată cu începerea exploatării minelor de cărbuni de acolo, dl. Svoboda a moștenit de la strămoși odată cu numele și dragostea pentru munte. Împreună cu unchiul său Bela Svoboda, începe din copilărie să cutreiere potecile Parângului, Șureanului, Retezatului și Vâlcanului. A făcut cam tot ce se putea face în legătură cu muntele, i-a cutreierat potecile și i-a învățat legile scrise și nescrise, a construit cabane și refugii, a deschis noi trasee, a marcat și remarcat trasee turistice, a înființat cluburi de turism, a organizat manifestări turistice devenite tradiționale, a iubit muntele și drumeția ca nimeni altul.

Îi mai rămăsese un singur lucru de făcut: să scrie despre munte. Și o face de câțiva ani, cu o energie și o putere de muncă de invidiat, publicând în paginile revistei „România Pitorească” dar și în alte periodice. Face și aceasta așa cum a făcut totul în viață, cu exactitate și profunzime, cu măsura lucrului temeinic și bine făcut, cu harul unui om dotat cu o simțire aparte.

Nicu Jianu

Drumuri transcarpatice dintre Olt și Cerna - importanța lor

Din vremuri îndepărtate, zidul muntos al Carpaților Meridionali dintre Cerna și Olt, fragmentat de numeroase văi dispuse radial, a avut o importanță majoră pentru viața oamenilor așezați pe meleagurile închise ca într-o cetate cu pereții de granit ai munților Retezat, Vâlcan, Parâng și Șureanu, ce înconjoară marea Depresiune a Jiului.

Singura vale ce mijlocește scurgerea apelor din interiorul depresiunii spre câmpia olteană este marele defileu al râului Jiu, săpat de forța apelor cu sute de milenii în urmă. Aici, defileul sălbatic, strâns între coastele abrupte ale munților Parâng și Vâlcan, nu a permis multă vreme amenajarea unei căi de acces.

Cu toată experiența lor în construcția de drumuri, romanii au ocolit valea sălbatică a defileului, optând pentru traversarea Carpaților din această zonă peste munte, prin Pasul Vâlcan (1621 m). Spre acest pas se urcă din Pleșa și din Schela Gorjană, plaiul de la vama veche și cel paralel cu acesta fiind numit „Drumul Neamțului”. Din gura defileului, valea se mai poate ocoli și pe stânga ei, pe plaiul Dealul Mare care urcă de la Gura Sadului, trece peste muntele Petriceaua (1402 m) pe sub Parâng, spre a coborî la Livezeni. Acest drum însă nu a fost amenajat niciodată pentru circulație, fiind folosit doar ca drum de picior sau drum al oilor.

Drumul roman ce traversa Carpații Meridionali peste Pasul Vâlcan își continuă traseul peste versantul estic al Retezatului mic peste Dealul Babii pentru a coborî în preajma confluenței dintre Strei și Râul Alb, urmând vechiul drum al dacilor care însoțea râul Strei.

Geograful german Hugo Grothe (1907) remarca atașamentul strămoșilor daci față de cununa Carpaților Meridionali și faptul că aceștia trăiau nedespărțiți de munte („daci montibus inhaerent”), făcând din el o „coloană vertebrală” a viitorului popor român. Friederich Schwantz (? -1728), colonel în armata austriacă, a fost

însărcinat, în anul 1721, să întocmească harta Țării Românești. Într-un chenar din colțul dreapta jos al hărții întocmite de el, se află inscripția de pe stâncă muntelui „Vita Carolina” de pe Valea Oltului, prin care se amintește că romanii încercaseră tăierea unei șosele în lungul defileului: „unde viteazul Traian, împăratul Romanilor, n-a îndrăznit să se lupte cu Oltul, pe acolo a doua oară Carol al VI-lea, cu un admirabil curaj și stăruință, a pătruns. El a început cu ajutorul lui Dumnezeu această șosea transcarpatică clădită pe fundul Văii Oltului. Lucrarea a fost terminată printr-o muncă herculeană în timp de doi ani, lăsând amintire o placă cu inscripția: Călătorule, folosește, bucură-te de o binecuvântare așa de mare a celui mai providențial principe; du-te fericit și gândește-te că nici o cale a virtuții nu este cu puțință”.

Retragerea administrației romane din Dacia (271 d. Hr.), decisă sub pătrunderea tot mai frecventelor atacuri barbare, va pune capăt relativ scurtei perioade de strălucire a așezărilor din vatra depresiunii și va marca declinul drumurilor întreținute cu atât de multă grijă de către autoritățile imperiale. Unele dintre aceste drumuri vor continua să subziste, îndeplinind mai ales funcții comerciale.

Din combinarea comportamentelor spațiale ale populațiilor domeniului carpatic și circumcarpatic s-a născut o anumită practică a circulației zise transcarpatice care a menținut încă multă vreme continuitatea drumurilor depresionare, de vale și de plai, cu o tramă suficient de des circulată.

Peste drumurile comerciale se suprapuneau, total sau parțial, și marile drumuri de transhumantă pe care pendulau turmele din regiunile pastorale ale Țării Hațegului, ale jienilor, sau ale mărginenilor, spre zonele de iernat din Lunca Dunării, Dobrogea, Câmpia Banatului și a Olteniei. Ele se intersectau, de asemenea, și se suprapuneau parțial, cu alte drumuri de interes local. Acestea din urmă erau cele care structurau și ritmău cu adevărat viața rurală a satelor de munte.

Rolul jucat de axele de comunicație transcarpatică este ilustrat de apariția și cuprinderea teritorială a primelor formațiuni feudale românești, care au subzistat încă multă vreme, sub o formă

neinstituționalizată, aceea a cnezatelor de vale, a căror viață se ducea în conformitate cu principiile de drept ale lui *jus valahicus*.

Voievodatul lui Litovoi, extins în nordul Olteniei, dar cuprinzând și Țara Hațegului ce includea și așezările de pe Valea Jiului, la fel ca și alte cnezate și voievodate transcarpatice (ale lui Ioan și Farcaș sau a lui Seneslau), aveau drept coloană vertebrală o axă transcarpatică, aceea a Jiului și Streiului, care asigură unitatea domeniului de pe ambele versante ale Carpaților Meridionali. Drumul prin Pasul Vâlcan - Dealul Babii - Baru Mare pare să fi fost intens circulat în acea vreme, dacă se are în vedere faptul că voievodatul lui Litovoi, cu centrul în nordul Olteniei, era vasal Coroanei maghiare cu care a întreținut relații politice și comerciale constante.

În acest context, se intensifică utilizarea economică și popularea depresiunii Jiului, care treptat se desprinde de unitatea hațegană, evoluând separat, mai ales după 1859 când la Petrila, în estul depresiunii, sunt achiziționate primele câmpuri miniere și se începe în anul 1869 extragerea cărbunilor. Exploatarea acestei importante resurse a marcat o cotitură în componenta demografică locală, hotărâtoare în formarea noilor așezări miniere fiind migrația populației din Țara Hațegului ce a format aici satele cu denumiri duble specificate în hărțile specialiștilor (ex. Victor Tufescu, „Depresiunea Petroșani” pag. 32).

Marile drumuri medievale aveau funcții bine definite, cele transcarpatice integrându-se în rețeaua comercială a vremii, indiferent de mijloacele de transport utilizate în cadrul spațiului montan. Necesitățile de întreținere, utilizare, administrare și pază a marilor drumuri comerciale care traversau Carpații prin drumuri amenajate de-a lungul văilor sau peste plaiuri, urmăreau valorificarea avantajelor rezultate din vămuirea fluxurilor de mărfuri și animale care traversau granițele politice dintre Transilvania și Țara Românească. Au luat naștere adevărate instituții de profil, ocupații specifice și o întreagă serie de așezări omenești a căror funcționalitate era legată de circulația transcarpatică.

Folosirea drumurilor de înălțime și a munților de graniță a generat permanent conflicte între autorități și între satele așezate de o parte și de alta a Carpaților.

Ca urmare, în anul 1514, la Merișor, se unesc trimișii hațegani ai lui Iancu de Hunedoara cu cei ai lui Basarab Voievod, domn al Ungrovlahiei, pentru a stabili hotarele munților celor două țări - de la Olt la Jiu și, mai departe, până la Orșova - și pentru a se înțelege asupra unor măsuri de eliminare a „răzmerițelor, a hoțiilor, a prăzilor și jafurilor„ (I. Radu, *Istoria Bisericii greco-catolice din Țara Hațegului*, Lugoj).

Veniturile încasate de autorități în punctele de vamă intrau, de regulă, în vistieriile celor două state vecine. Alteori, însă, ele puteau contribui la prosperitatea comunităților locale care se îngrijeau de buna gospodărire a vămii. Este cazul vămii românești din Pasul Vâlcan, ale căror venituri au fost dăruite la 1528, de către Radu de la Afumați, mănăstirii Tismana.

Necesitățile de apărare a granițelor, a trecătorilor, a punctelor de trecere peste munte, a născut instituția românească a plăieșilor, care avea la bază organizarea „Obștei Teritoriale”, cu misiunea de organizare a pazei, controlul, supravegherea locurilor de trecere „tănuite” ale muntelui.

Plăieșii aveau în grija lor paza plaiurilor și controlul lor pentru prevenirea molimelor și îndrumarea turmelor aflate în transhumantă, unde erau fixate locurile de numărare a acestora din punctele de vamă.

Începând din a doua jumătate al secolului al XVIII-lea, ca urmare a deselor războaie țărănești, pentru stăvilirea bejeniei țărănimii spre ținuturile din afara Coroanei, la care s-a adăugat supravegherea căilor de acces ale negustorilor între Balcani și Europa centrală, autoritățile habsburgice organizează între 1762 și 1763 „Regimentul 1 românesc de grăniceri” cu sediul la Orlat. Acest regiment avea misiunea de a apăra granița de-a lungul frontierelor sudice și răsăritene, de la Țara Hațegului, până în Țara Bârsei. Regimentul a fost desființat după Marea Unire de la 1918.

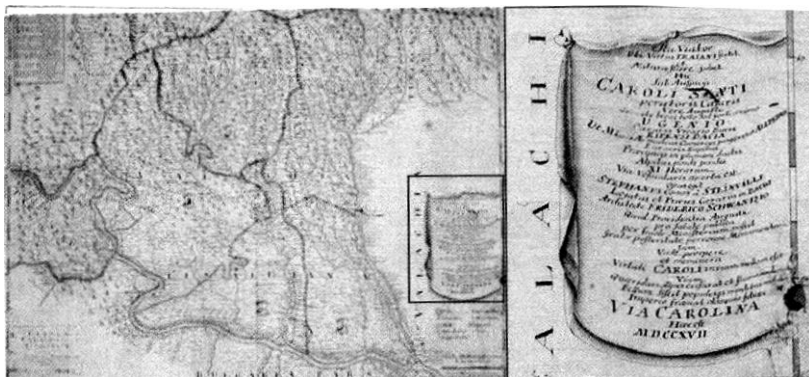
În prezent, axa de comunicații Simeria - Petroșani - Târgu-Jiu este desenată de un drum național dat în circulație încă din anul 1890 pe tronsonul Surduc Bumbesți (32 km). Drumul național Bara Mare - Petroșani, prin pasul Bănița - Bolii, a fost inaugurat la 1870. între anii 1868 și 1870 se construiește calea ferată Simeria - Petroșani,

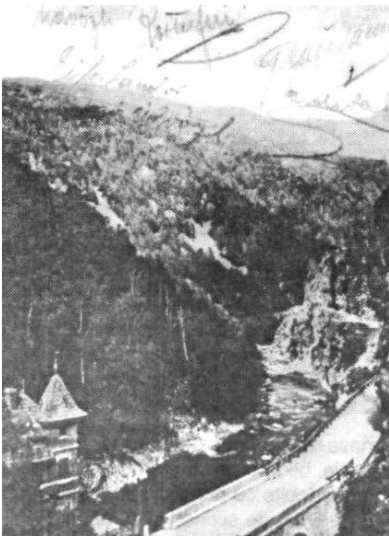
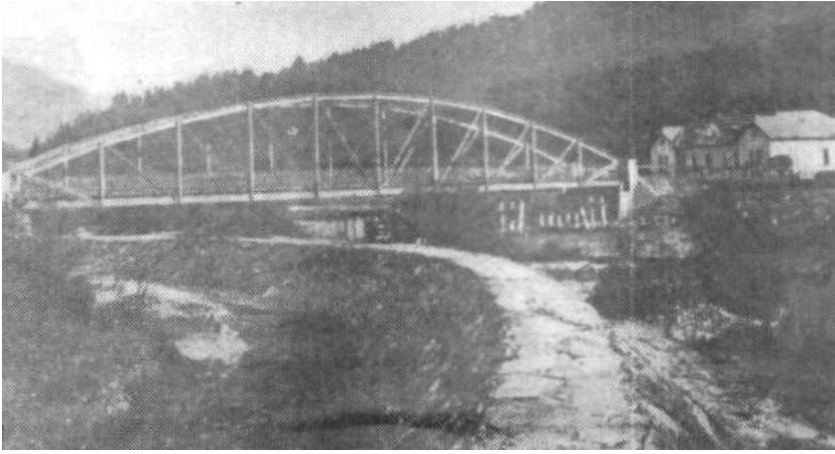
continuată pe Defileul Jiului începând din anul 1924 și predată circulației la 31 octombrie 1948. Astăzi, linia ferată pe tronsonul Simeria-Petroșani-Târgu-Jiu, complet electricată și parțial dublată, ca și drumul național pe același tronson, au suferit modificări majore și sunt supuse continuu unor lucrări de modernizare, asigurând o legătură sigură și rapidă între Valea Mureșului, la nord și Dunăre, la sud.

Prin defileul Jiului și al Oltului, peste culmi de munte aflate la mare înălțime, cum este drumul roman peste Pasul Vâlcan (1621 m), ori cel de pe culmea Parângului și a Căpățâniilor la peste 2000 m, trecând prin pajiștile vecine cu cerul, sub zări scăldate de soare, ori umbrite de fantasmalele colțurilor de munte, priveliștea ia contur de basm, generând în imaginația populară legende și întâmplări despre epoci fantastice sau demult apuse. Așa s-a născut cultul Soarelui, ideea nemuririi care stătea la baza concepției despre lume a strămoșilor noștri dacii, dar și cultul muncii.

Datoria noastră, a contemporanilor, trăitori pe aceste meleaguri de o frumusețe sălbatică, este să protejăm această comoară în care ne-a fost dat să viețuim.

1721 – Harta întocmită de Friedrich Swantz, colonel în armata austriacă

Peisaj din Pasul Surduc - 1906

*Drum între stâncile Surducului
1904 – foto Kadar*

Drumul temerar dintre Munții Parâng și Vâlcan - Defileul Jiului

*Apa e ca aerul - unde i se deschide o
trecere, fie și o fisură, pătrunde și
schimbă felul de trai.*

Jules Vernes - Castelul din Carpați

Defileele pe care Dunărea, Jiul sau Oltul le-au săpat de-a latul Carpaților Meridionali pot fi clasate printre marile minuni ale naturii din țara noastră. Orice drumeț care străbate drumurile prinse în cleștile stâncilor încearcă aceleași emoții și se simte copleșit de măreția acestora. Toate trecătorile au în comun monumentalitatea, dar se și deosebesc între ele în multe privințe.

La Bumbști, poarta prin care Jiul părăsește munții, ești întâmpinat cu volburi și vâjâit de ape care se prăvălesc de la înălțimea munților, cu numeroase salturi și treceri vijelioase peste praguri de stâncă. Acesta este Jiul - angajat temerar la străpungerea munților, ajutat de dinții nevăzuți ai apelor care au ferestruit cu tenacitate, mileniu după mileniu, stâncile dure, lăsând în urmă, între Bumbști și Surduc, un drum de 32 de km. întortocheat, cu întoarceri chinuite și meandre încâtușate.

La întrebarea: cum s-a format acest defileu ce străbate în întregime lanțul Carpaților Meridionali format aproape în totalitate din șisturi cristaline, primim răspuns din partea geologilor și geografilor: Inkey Bela, P. Lehman, Hofmann Karoly, Gheorghe Munteanu - Murgoci, Ludovic Mrazek, Emm. de Martonne, N. Orghidan și mulți alții, care prin studiile lor au stabilit că, la începutul Terțiarului, Jiul curgea spre miazănoapte, fiind unul dintre afluenții Mureșului. O întâmplare neașteptată produsă la sfârșitul Miocenului a furat apele Jiului silindu-l să-și schimbe drumul spre miazăzi, apucând de-a dreptul spre Dunăre, în loc să mai ocolească prin vadul Mureșului. Râurile de pe clina de miazăzi a Carpaților curgeau mult

mai repede și săpau văi mult mai adânci. De aceea, un râu oltean, bogat în ape, a ros atât de repede muntele încât într-o zi a ajuns cu izvorul până la Surduc (în limba veche, acest cuvânt înseamnă „strâmtoare” și așa este într-adevăr), apoi a ros mai departe, până ce a ajuns într-un ținut larg, înconjurat de panorama minunată a munților Retezat, Vâlcan, Parâng și Șureanul. Aceștia formează zidurile de nepătruns al Depresiunii Jiului. Încă din acele vremuri, Jiul își formase deja o vale destul de adâncă săpată în șisturi cristaline, situată cu circa o sută de metri mai sus față de talvegul său actual.

Odată cu începutul fenomenului de scufundare de la sfârșitul Miocenului¹, apele celor două râuri ce se unesc la Surduc și-au schimbat direcția spre miazăzi. În Geografia matematicianului și geografului Ptolemeu (90-168 d. Hr.) ele erau numite Rhabon iar numele Jiu este consemnat pentru prima dată în anul 1700 pe harta Țării Românești tipărită la Padova de către Constantin Cantacuzino stolnicul (1640-1716).

Depresiunea formată în căldarea străjuită de jur împrejur de munți falnici avea legătură cu exteriorul doar prin valea adâncă și îngustă a sălbaticului defileu strâns în chinga stâncilor dintre Parâng și Vâlcan, vale ce în acele vremuri nu a permis construirea unor căi de comunicație.

Unele scrieri atestă faptul că geto-dacii au reușit să taie în coastele stâncilor un drum de picior pe care, în anul 102 d. Hr., s-ar fi strecurat călăreții lui Lucinus Quintus ca să lovească pe la spate oastea lui Decebal care lupta la Tapae. Cohorta a IV a romană Cypria, după ce s-a așezat în castrul de la Bumbești, în loc s-o apuce pe râu în sus, a croit o șosea tocmai peste culmea Vâlcanului. Cu tot meșteșugul lor de a construi șosele, romanii își dăduseră seama că săparea și întreținerea unui drum printr-o vale atât de sălbatică cum era cea a Jiului, ar fi cerut prea multă muncă.

---

¹ *Miocen = Epoca inferioară a neogenului, caracterizată prin floră și faună apropiate celei actuale, în care s-au format contururile actuale ale continentelor și principalele lanțuri de munți (n. red. Cf. DEX, Ediția a II-a, București, Ed. Univers Enciclopedic, 1996, p.637)*

Jiul curgea pe atunci la umbra pădurilor seculare sau printre abrupturile stâncoase care îl închideau în strâmtoarea de piatră a muntelui unde, cu milioane de ani în urmă, s-au format în depresiunea Jiului marile depozite de cărbuni, de „pietre care ard”- cum le spuneau pe atunci oamenii.

Peste ani, Societatea de Mine și Furnale Brașov precum și alți investitori interesați de valorificarea marilor zăcăminte de cărbune descoperite pe fundul văilor, au concesionat întinse suprafețe de teren pentru a le transforma în câmpuri miniere, fapt care marchează începuturile exploatării industriale a cărbunelui din Valea Jiului și declanșarea revoluției industriale.

O societate belgiană, interesată de valorificarea marilor bogății ale subsolului, solicită deschiderea sălbaticului defileu prin construirea unui drum și a căii ferate care să asigure legătura comercială dintre Transilvania și Țara Românească, propunere respinsă însă de guvernul ungar, din lipsă de bani.

În 1870, Societatea de Mine și Furnale Brașov începe lucrările de construire a unui drum pe defileul Jiului, sperând că și partea română va face același lucru. Însă complexitatea lucrărilor și costul ridicat al acestora au împiedicat partea română să înceapă și ea lucrările. În 1879, comuna Petroșani obține un credit de la statul austro-ungar pentru lărgirea și amenajarea drumului început de Societatea brașoveană. În 1880, o comisie mixtă româno-austro-

*Defileul Jiului
Surduc – Bumbesti Jiu*

ungară stabilește definitiv traseul viitorului drum la construcția căruia s-au angajat oficial ambele state. Lucrările au fost terminate în 1890, dar festivitățile de dare în circulație s-au desfășurat la 4 septembrie 1894, când la punctul de frontieră de la Polatiștea s-a aplicat o placă de marmură pentru marcarea evenimentului. Drumului i se aduc an de an îmbunătățiri, devenind cu timpul drumul național DN- 66 pe care-l cunoaștem astăzi.

În primăvara anului 1868, încep lucrările de construcție a liniei ferate Simeria-Petroșani. Proiectanții au studiat de la început ideea legăturii Transilvaniei cu România prin defileul Jiului și printr-o cale ferată, în care scop societatea constructoare a efectuat în anul 1870 măsurători la Surduc, iar adunarea generală a societății „Prima cale ferată din Transilvania” a alocat acestui scop două milioane de florini (?). Statul ungar a respins însă acest proiect în favoarea construirii liniilor ferate de la Valea Prahovei și Valea Oltului considerate de mai mare importanță.

Construirea căii ferate Târgu-Jiu - Petroșani a început în 1924, dar lucrările au fost de mai multe ori întrerupte. Până în septembrie 1940, din volumul total al lucrărilor s-a executat doar 40%.

Ziarul local al vremii, „Avântul” anunța la 1 martie 1940: „Vor fi reluate lucrările de construcție a liniei ferate Bumbesti - Livezeni”, pentru care guvernul Gh. Tătărescu a alocat din buget 300 milioane de lei. Lucrările reluate au fost atacate din două puncte - Meri și Livezeni, desfășurate pe o distanță de 17 km. În faza finală, lucrarea măsoară 32 km, număra 32 de tunele cu lungimea de 8 km, 123 de poduri, podețe și viaducte, cel mai mare având înălțimea de 32 m, la aceste lucrări aducându-și contribuția peste 2500 de oameni.

După 23 august 1944, construcția acestei căi ferate a fost declarată „lucrare de urgență”, fiind înființat Șantierul Național al Tineretului unde, între 1 martie și 1 noiembrie 1948, au muncit peste 28500 de tineri din întreaga țară. Calea ferată a fost predată circulației la 31 octombrie 1948.

Pentru a parcurge sălbaticul defileu prin care șerpuiesc împletite în trei șoseaua, calea ferată și apele înspumate ale Jiului pornim și noi la drum din câmpia Surducului la vale, unde se unesc Jiul de Est cu Jiul de Vest, pentru ca împreună să formeze Jiul cel Mare.

Încă de la intrarea în strâmtoarea stâncilor, Jiul primește noi afluenți. Din stânga vin apele ce răsar din Parângul Mic și Cârja. Din dreapta își fac loc printre stâncile abrupte apele pâraielor Dumitra și Bratcul cu izvoare în munții Vâlcanului.

Mai jos de gara Pietrele Albe, deasupra Jiului și a șoselei, două tunele legate între ele de un pod metalic sunt străbătute de calea ferată. După câteva sute de metri, în stânga, se desprinde marea despicătură a Polatiștei, ale cărei ape colectează afluenții din bazinul vestic al Parângului Mare. În acest loc, până la marea Unire din 1918 a fost granița și punctul de vamă, iar azi este punctul de hotar dintre județul Hunedoara și Gorj, marcat printr-un basorelief, operă a sculptorului Schmidt Ladislau. Ne continuăm drumul însoțind albia cu apele învolburate, trecem de Cârligul Mic și de Cârligul Mare, mărginite de sălbaticile creste ale muntelui Dâlma Pleșii, Dâlma Vișinii sau al Ponorâtei care ne însoțesc aproape până la Lainici. După ce am trecut de Cârligul Mare, la înălțimea de peste 30m țâșnește din munte unul dintre cele mai mari viaducte.

Pe întregul sector montan, apele Jiului oferă o spectaculoasă priveliște de ape repezi, un sector plin de praguri și repezișuri, cu albia strânsă între șosea și calea ferată, sugrumată de pereții verticali ai stâncilor. Muntele se dă la o parte iar noi intrăm într-un mic șes în care mai dăinuie câteva clădiri ale vechii așezări grănicerești. De aici, spre est, urcă prin pădurea deasă de foioase o potecă marcată cu triunghi roșu care, după ce trece de locul numit „la băi”, unde la „fântâna din plai” se mai pot observa urmele fostelor terme și ale drumului roman, începe să urce o diferență mare de nivel. Aici se pot admira munții Reci (1468 m.), stânele de la Prislop (2028 m.), Ciocârliul Prisloapelor (2028 m.) poteca ajunge pe Parângul Mare (2513 m.) pe un traseu ce durează 10-12 ore.

Drumul nostru traversează apele Jiului peste un pod metalic și în scurt timp ajunge în marea luncă de la Lainici (cuvânt de origine tracă sau geto-dacă, ce vine de la lanos care înseamnă piatră). Aici, la Măldărești, se află o așezare monahală construită între 1812 și 1847, mănăstirea Lainici, zidită pe locul unui schit de lemn ctitorit de Sfântul Nicodim de la Tismana în secolul XIV. Printre ctitori este menționată și Stanca Măldărescu al cărei nume vine, desigur, de la

așezarea Măldărești. În acest loc, Jiul are o frumusețe de neînchipuit, apa lui cântă iar oamenii spun: „nimeni nu poate doini mai frumos decât doinește apa în Jiu”.

În afară de frumusețea neîntrecută a peisajului ce înconjoară mănăstirea, aceste locuri evocă călătorului multe file de istorie. Aici s-a adăpostit Tudor Vladimirescu, în straie de călugăr, pentru a scăpa de urmărirea turcilor.

De la mănăstire pornește un drum spre vest ce urcă pe versantul muntelui Vâlcan. Urmând acest traseu, după 1 1/2 ore, se ajunge la vechea construcție monahală Schitul Lainici pe care localnicii îl numesc Schitul la locuri rele. De aici, o potecă nemarcată ajunge la vechiul drum roman sau Drumul Neamțului din munții Vâlcan.

Nu departe de Lainici, se află ruinele mănăstirii Vișina, menționat-ă documentar printr-un hrisov semnat de domnitorul Neagoe Basarab (1512-1521).

Ne continuăm drumul. După ce am trecut de complexul turistic Lainici, traversăm podul metalic de o vârstă cu drumul, care de aici urmează albia stângă a Jiului. În apropierea gării Meri ne oprim spre a aduce un omagiu generalului Dragalina, eroul de la Jiu căzut la datorie în luptele din Primul Război Mondial.

Valea începe să se lărgească, stâncile ciuntite de la Cioaca Gorunului și de la Murga, de la Păiușa sau Fata Unchiașului străpunse de ultimele tuneluri se îndepărtează de la albia râului, făcând loc apelor să intre în voie în lunca de la Sadu. Muntele se apleacă peste apele liniștite ale Jiului formând o grotă cu stânci afumate, plină de mister. E „Hotelul Gorjului”, unde pe vremuri înnoptau gorjenii care, în peregrinările lor prin țară, cu căruțele acoperite cu coviltir, duceau var pentru a primi în schimb mălai. Jiul scapă de strânsoarea munților și, după ce primește din stânga apele pârâului Sadu, își reia domol curgerea spre sud. Drumul se distanțează de albia râului, traversează un pod metalic peste apele ce vin din valea Sadului, urcă o porțiune paralel cu linia ferată, trece deasupra acesteia și pătrunde în localitatea Sadu. Aici, la poarta de miazăzi a defileului, Jiul a depus de-a lungul vremurilor un strat gros de prundiș care umple întreaga depresiune.

În drumul nostru, ne oprim la castrul roman de la Bumbești, apoi ne abatem spre un sat gorjan frumos și bogat - Bumbești-Jiu, ridicat pe temelia unui castru roman, așezare de moșneni harnici, cu dare de mână, ale căror case își dezvăluie prispele largi și luminoase, încărcate cu mușcate multicolore și frumoase hortensii ce par grădini suspendate. Și ne vin în minte cuvintele lui Alexandru Vlahuță: „Nicăieri nu am văzut desfășurate cu atâta măiestrie într-un singur cadru toate cele trei frumuseți ale naturii: munții, apele, pădurea, ca în această trecătoare spre Petroșani.

Spre Petroșani (foto 1914 Editura Frații Weisz)

Împletire de drumuri

Viaduct

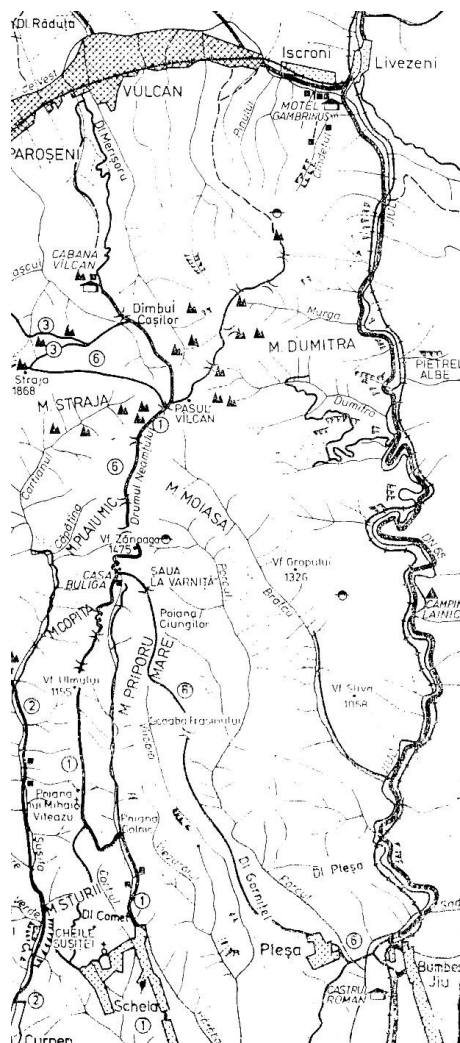

Mănăstirea Lainici

Schela Gorj - Pasul Vâlcan

Faima turistică a Parângului și al Retezatului a făcut ca munții Vâlcanului să rămână ceva mai în urmă, lucru care însă nu împiedică afluxul de turiști atrași de minunatele priveliști care se deschid din vârful masivului de un inegalabil pitoresc. Cel mai înalt vârf al Vâlcanului - Straja — se înalță la 1870 m altitudine. De aici privirea turistului cuprinde toată Valea Jiului apusean munciei de margine a munților Sureanu, m-ții Tulisei, Retezatul și Parângul. Dacă de sus, din Pasul Vâlcanului (1621m) poți urmări întreaga câmpie a Olteniei, Jiul inferior, Motrul, Gilortul, iar dacă prinzi și o zi senină ai prilejul să vezi oglinda prelungă a Dunării, acolo unde cu milenii în urmă cuceritorii romani, în afară de întăriturile și fortificațiile ridicate, au realizat o altă operă de seamă prin construcția drumurilor de interes strategic și comercial, construite atât de durabil, încât au fost folosite mult timp și după părăsirea Daciei daco-romane, iar în unele locuri urmele lor se mai pot observa și în zilele noastre. Aceste drumuri legau castrerele romane între ele, făcând legătura cu Roma.

De la Schela la cabana Vâlcan

Pentru a asigura trecerea armatelor sale către capitala Daciei, împăratul Traian încă din primii ani al domniei sale, sapă în malul drept al Dunării, în stâncile de la Cazane, un drum strategic după care începe imediat construcția sub conducerea lui Apollodor din Damasc marele pod de la Drobeta, de unde se ramifică prin inima Daciei mai multe drumuri de interes strategic.

Primul drum pornea din Moiesia Superioară, de pe dreapta Dunării, continuându-și traseul spre vestul munților Banatul prin Vărădia, Surduc, Berzovia, Cornățel și se oprea la Tibiscum (Jupa de lângă Caras Severin), pe râul Timiș.

Al doilea drum pornea tot din Moiesia Superioară, după ce traversa Dunărea peste Podul lui Traian de la Drobeta, înainta mai departe prin Orșova, Herculane, Domasna, Teregova, Voislova, Băuțari, și după ce traversa Porțile de Fier ale Transilvaniei ajungea la Sarmizegetusa Ulpia Traiana de unde apoi, mergea mai departe prin Călan, Geoagiu, Alba Iulia, Turda până la Cluj-Napoca.

A treia ramură pornea de la Drobeta și se îndrepta spre Valea Oltului. Din acest drum strategic la Motru, se desprindea o ramură care se îndreaptă către Valea Jiului, oprindu-se la Bumbști Jiu, unde romanii și-au ridicat un castru.

Faptul că trecătoarea de pe Jiu era îngustă și strâmtorată între stâncile abrupte ale munților Parâng și Vâlcan, i-a făcut pe romani să renunțe la construirea unei căi de comunicație pe această vale sălbatecă, fiind obligați să caute alte soluții pentru a trece munții, hotărând în acest scop să construiască un drum de înălțime, situat între Schela Gorjeană, Pasul Vâlcan și mai departe peste Dealul Babii și Merișor, pe Valea Streiului până la Hațeg, unde se unea cu varianta care venea de la Sarmizegetusa și urca pe Valea Mureșului până la Cluj-Napoca.

Drumul construit de romani spre depresiunea Jiului trecea prin localitatea gorjeană Schela de sub Arsurile, urca pe dealul Ciurlea, traversa Poiana lui Mihai Viteazul și mai departe prin serpentinele strânse urcă spre înălțime, trecând peste vârful Ulmul (1155 m), Zănoaga (1475m) până pe coama domoală a Pasului Vâlcan (1621m). Acest drum plin de frumuseți montane, peste tot cu văi adânci, abrupte, pâraie vijelioase, ce se strecoară printre stânci, pășuni

nesfârșite cu iarbă deasă și covoare de flori multicolore ce acoperă munții din primăvară și până toamna târziu, turme de oi, ce trec din munte în munte însoțiți de dangătul tălângilor și cântecul fluierelor, umplu de bucurie sufletul acelor care încumetă să străbată aceste locuri mioritice.

Drumul transcarpatic, pe care l-au construit și, pe care mășăluiau romanii dinspre Depresiunea Gorjeană peste munți prin Pasul Vâlcanului și Dealul Babii pentru a pătrunde în spatele fortificațiilor lui Decebal reprezintă o poartă deschisă istoriei, dovedită prin urmele lăsate de castele și fortificațiile ridicate la porțile defileului Jiului precum și descoperirile numismatice din vremea lui Tiberius Hadrian, Constantin cel Mare, Iulian și Augustus până la Domițian.

Drumurile romane aveau o lățime de 5-6 m, așezate pe o fundație formată dintr-un strat de bolovani și unul de pietriș, prinse între ele de cunoscutul mortar al vremii, peste care se așezau lespezi de piatră. Urmele acestor drumuri se mai pot vedea și astăzi, în apropierea modernului viaduct de la Ciopeia (Hațeg).

Retragerea administrației romane din Dacia (anul 276 d.Hr.), decisă sub presiunea tot mai frecventelor atacuri barbare, pune capăt relativ scurtei perioade de strălucire a așezămintelor răzlețe din vatra depresiunii și a marcat declinul drumurilor întreținute cu atât de multă grijă de către autoritățile imperiale. Unele drumuri au devenit impracticabile și au dispărut în timp, altele au subzistat încă o lungă perioadă de timp îndeplinind mai ales funcții comerciale, ca și drumul care traversa Carpații Meridionali prin pasul Vâlcan.

Deși, datorită accesibilității dificile era mai puțin frecventat în perioada feudală decât alte drumuri transcarpatice (prin pasul Bran, pe valea Oltului, ori al Buzăului), drumul prin pasul Vâlcanului a continuat să joace un rol important în relațiile dintre Țara Românească și sudul Transilvaniei. În anul 1211, această trecătoare spre Țara Românească a fost dată în stăpânirea lui Herman Salza, șeful cavalerilor teutoni germani însărcinați cu apărarea frontierelor Transilvaniei, populația băstinașă a botezat această trecătoare „Drumul Neamțului”. Drumul pleca din Hațeg - localitate devenită în sec. IV- XV, un târg important cu organizare, scaun de judecată și

stăpânire românească mergea în amonte pe valea Streiului, de la Merișor trece peste Dealul Babii mergea la Pasul Vâlcan și mai departe peste munte, la Târgu Jiu, de unde se ramifică fie spre Drobeta T. Severin , fie spre gurile Jiului, sau ale Oltului, fie urma traseul cel mai important spre Calafat, unde se realiza tranzitarea produselor meșteșugărești dinspre centrele transilvane către Oltenia și mai departe spre Balcani. Schimburile transdunărene se sprijineau pe târgul Calafatului și îndeosebi pe cetatea Vidinului, importantă atât prin rolul politico-militar pe care îl juca în secolul XV-lea, cât și prin faptul că aici se aflau vechi așezări ale reguzanilor ceea ce facilita negoțul cu restul Peninsulei Balcanice (N. Iorga 1982 p. 459).

Limita hotarului stabilit între Țara Românească și Transilvania la 9 iunie 1520 trecea pe versantul nordic al munților Vâlcan, pe malul Jiului apusean, unde administrația ardeleană a așezat un punct de vamă, cu o mică colonie formată din opt case folosite de către funcționarii erariali, așezați aici pentru asigurarea vămuirii mărfurilor și paza drumului transmontan, ce traversa Carpații Meridionali prin Pasul Vâlcan.

Instituirea dominației austriece în Oltenia (1717 - 1739), va fi benefică pentru înviorarea traficului pe drumul Vâlcanului.

Pe acest traseu, cel mai scurt pe axa comercială dintre Mureșul mijlociu și cel al Dunării inferioare, administrația Austriacă a inițiat o serie de măsuri de lărgire, amenajare, întreținere și administrare a drumului, mai ales în zona montană, stimulând astfel schimburile comerciale cu Oltenia și peninsula Balcanică.

Marile drumuri transcarpatice integrate în rețeaua drumurilor comerciale ale vremii aveau funcții bine definite. Necesitatea apărării trecătorilor peste munte, a fortificațiilor și a punctelor de frontieră, a născut instituția românească a „plăieșiei”, cu misiunea de a se ocupa de organizarea „obștilor teritoriale”. Plăieșii aveau misiunea să vegheze și controleze locurile de trecere tănuite ale munților, mai aveau în grija lor plaiurile și controlul turmelor de oi aflate în transumanță, preveneau răspândirea molimelor.

Pentru supravegherea căilor de acces al negustorilor care treceau din Europa prin Transilvania spre Peninsula Balcanică, și stăvilirea bejeniei țărănimii spre ținuturile din afara coroanei,

autoritățile habsburgice organizează între 1762-1763, „Regimentul 1 Românesc de grăniceri”, ce sediul la Orlat, cu misiunea de a apăra granițele de-a lungul Frontierei dintre Jiu și Olt.

Începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu începerea exploatarea cărbunilor în Valea Jiului, circulația pe drumurile de plai și-au restrâns activitatea, cedând în favoarea noilor drumuri extinse jos de-a lungul văilor. Cu toate acestea rețeaua drumurilor de altitudine peste care sau suprapus total, sau parțial, drumuri de transumanță pe care pendulau turmele de oi ale jienilor, al mărginenilor sau al hațeganilor, nu și-au pierdut rolul și importanța, ele nu au rămas izolate de noile drumuri moderne construite pe cursul văilor. Drumurile de înălțime extinse, astăzi sunt folosite în scopuri forestiere, pastorale, dar și pentru valorificarea potențialului turistic al munților, care își așteaptă iubitorii, mai ales al munților Vâlcan, mai puțin cunoscut și bătut cu pasul de către drumeți.

Munții Vâlcan

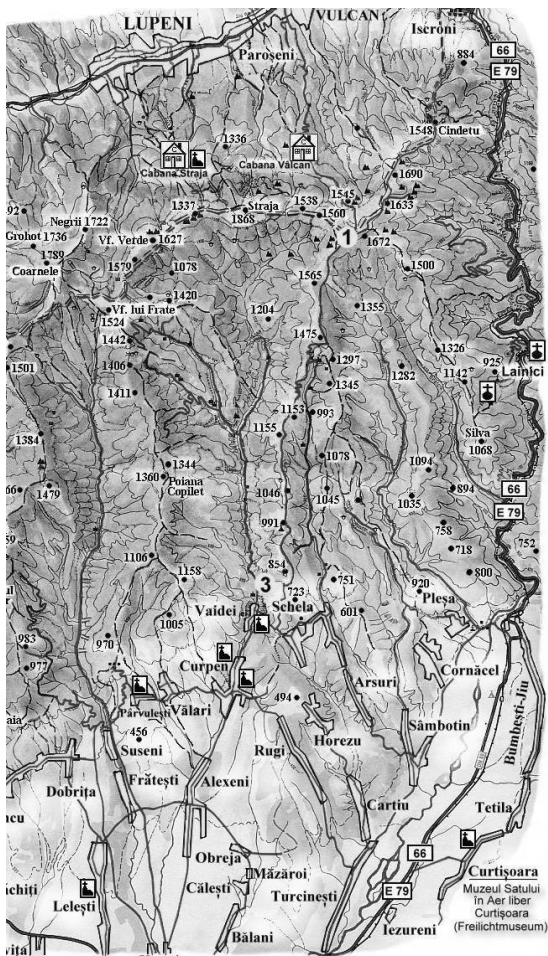

Munții Vâlcan – Cheile Șușița

Pe Drumul Crucii, la Straja și peste munte, la Bumbești Jiu

Din Defileul Jiului, care desparte masivul Vulcan de munții Parâng, se ridică brusc, până la altitudinea de 1000 m, Vârful Căndetului, din care se desprinde spre vest culmea înaltă, cu vârfurile stâncoase, Drăgoiul (1690 m), Dumitra, Tenia (1671 m), Pasul Vâlcan (1621 m). După ce culmea urcă prin zona stâncoasă până pe vârf și Vârful Straja (1866 m) și Vârful Mutu (1737 m), aceasta pierde din înălțime, coborând spre sud-vest până la Sigleul Mare (1688 m), păstrându-și direcția spre vest, unde culmea unduitoare a Vâlcanului se termină pe Culmea Oslei, coborând în șaua La Suliți (1703 m) și, prin vârfurile Sarba și Turcineasa se unește cu platforma joasă a munților Mehedinți.

Lanțul munților Vâlcan închide latura sudică a județului Hunedoara, despărțindu-l de marea depresiune olteană.

Acești munți, frumos înveșmântați cu verdeața intensă a pădurilor de fag și de rășinoase din timpuri străvechi, prin frumusețe, bogăția fructelor de pădure, a ierburilor tămăduitoare, a pajiștilor bogate și liniștea reconfortantă, au atras dintotdeauna oamenii locului, dar mai ales păstorii de oi și crescătorii de vite, care și-au adus aici, sub streașina brazilor, turmele și cirezile la vârat.

Traseul transcarpatic pe care dorim să-l parcurgem nu prezintă bariere stâncoase de netrecut, înălțimi impresionante cu povârnișuri abrupte. Este un munte cu trasee ușoare, potrivite pentru orice vârstă, nerecomandabile însă a fi parcurse pe timp de iarnă.

Pornim în drumetia noastră din dreptul bisericii Sfântul Nicolae din Lupeni, înscriindu-ne pe drumul modernizat care urcă pe valea izvorului Roșia, trece peste șaua La Arvinte (1050 m), traversează poienile Sfântului Gheorghe, Poiana Stânelor, cu cele câteva conace de vară ale momârlanilor, apoi traseul turistic, marcat cu triunghi albastru, ajunge la „COMPLEX TURISTIC STRAJA LUPENI”.

Pe întregul său traseu dintre biserica ortodoxă și muntele Straja, drumul ce măsoară 10 km șerpuiește prin păduri umbroase cu izvoare reci și ape cristaline, trece prin poieni cu iarbă grasă și bogată floră alpină specifică zonei, având pentru creștini o semnificație deosebită: din anul 2000, prin organizarea și inițiativa inimosului domn EMIL PĂRĂU, în fiecare an, de Vinerea Mare, din Postul Sfinetelor Paști, pe muntele Straja Lupeni, pe așa-numitul Drum al Crucii, de la Lupeni la Straja are loc o procesiune ce rememorează simbolic drumul Golgotei.

Procesiunea, în frunte cu un sobor de preoți, pornește din fața bisericii Sfântul Nicolae din Lupeni, de unde credincioșii participanți în număr tot mai mare, cu miile, poartă pe rând pe umerii lor, masiva cruce, ca pe o biruință a vieții veșnice asupra morții.

Crucea măsoară 4,4 m lungime și 2,2 m lățime, purtând încrustate în ea moaștele a 14 sfinți care s-au jertfit pentru propovăduirea credinței lui Hristos, precum și o părticică din crucea

originală a Mântuitorului, adusă din muntele Athos. Totodată, pe ea sunt încrustate cele 14 popasuri de pe „DRUMUL CRUCII”.

Traseul pe care îl urmăm către Sfântul Schit de pe muntele Straja, unde crucea este depusă la locul ei, sunt amenajate 14 stații (popasuri), marcate cu tot atâtea troițe care amintesc ce s-a întâmplat, la fiecare dintre ele, cu Fiul Domnului:

Stația 1 – Mântuitorul este osândit la moarte și i se pune pe cap coroana de spini;

Stația 2 – Iisus ia pe umăr crucea;

Stația 3 – Iisus cade prima dată cu crucea;

Stația 4 – Mântuitorul se întâlnește cu Sfânta Sa Maică;

Stația 5 – Simion ajută pe Iisus să ducă crucea;

Stația 6 – Mântuitorul își șterge și-și întipărește fața în marama dată de Veronica;

Stația 7 – Iisus cade a doua oară;

Stația 8 – Iisus mângâie femeile din Ierusalim care plâng;

Stația 9 – Iisus cade a treia oară;

Stația 10 – Golgota – Mântuitorul bătut, dezbrăcat și adăpat cu oțet și fiere;

Stația 11 – Iisus este răstignit pe cruce;

Stația 12 – Suferința pe cruce;

Stația 13 – Moartea și luarea de pe cruce;

Stația 14 – Are loc la Schitul Straja și rememorează punerea în mormânt a lui Iisus, în Sfântul locaș „Biserica Sfântului Schit Straja”, Sfinții Constantin și Elena și Înălțarea Crucii.

După ce am parcurs și noi „DRUMUL CRUCII”, ajunși sus, în muntele Constantinescu, ne-am oprit la „CABANA MONTANA”, loc binecuvântat, ridicat pe locul unui vechi refugiu, unde la 21 mai 1996 s-a născut „MINUNEA de la STRAJA”. În interiorul unui bec electric, de ziua Sfinților Constantin și Elena, a apărut semnul crucii. Becul fiind spart din greșeala unor turiști, SEMNUL a apărut din nou după 40 de zile, într-un alt bec electric asemănător primului.

Bucurându-ne de ospitalitatea gazdelor, de condițiile deosebite oferite de moderna cabană „MONTANA”, cu forțe refăcute, fiind sâmbătă, am dorit să luăm parte la vecernia de seară După o scurtă

plimbare ajungem pe platoul Constantinescu (după numele unui ofițer român căzut aici pe timpul Primului Război Mondial).

Ne oprim în fața unei impresionante porți, intrarea principală în curtea schitului numit generic „TUNELUL CALENDARULUI CREȘTIN – ORTODOX STRAJA”, unde, citind o pisanie, aflăm: „TOATĂ ACEASTĂ SFÂNTĂ LUCRARE ȘI CU PICTURA A FOST FĂCUTĂ PE CHELTUIALA CTITORULUI SFÂNTULUI SCHIT, DOMNUL PĂRĂU EMIL ILIE CU FAMILIA, SOȚIA MARCELA ȘI FIII ALIN ȘI DORIN”.

Facem cunoștință cu părintele Daniel care slujește acest sfânt locaș încă de când era diacon. În fața porții aflăm că, la 21 mai 1999, chiriarhul locului, PreaSfințitul dr. Timotei Seviciu, episcop al Aradului și Hunedoarei, al cererea inimosului domn Emil Părău a dat binecuvântarea construirii pe înălțimea muntelui Constantinescu a schitului „Înălțarea Sfintei Cruci”. Lucrările au început imediat și au fost terminate în toamna aceluiași an, când, la 23 octombrie, un sobor de preoți în frunte cu dr. Timotei Seviciu, au sfințit biserica, dăruindu-i hramul „SFINȚII CONSTANTIN ȘI ELENA” și de ÎNĂLȚAREA CRUCII”.

Intrăm tăcuți, cu frunțile plecate, în tunelul Calendarului Creștin Ortodox Straja, în care însoțitorul nostru, cuviosul părinte Daniel, starețul Schitului Straja, ne explică semnificația sfințelor picturi aflate în această construcție, unică în felul ei.

Pictura de pe bolta tunelului reprezintă o trecere prin Sfânta Scriptură. Până la jumătate este reprezentat Vechiul Testament, iar cealaltă jumătate reprezintă Noul Testament. Pe peretele din dreapta sunt pictate cele 12 prăznicare, încadrate de sfinți și cele 10 porunci. Peretele din stânga este reprezentat de calendarul creștin ortodox în imagini, cu sfinții din zilele de peste an. Tunelul de sus al calendarului creștin ortodox –Straja până la biserică reprezintă un fel de moment pregătitor locului și momentului rugăciunii.

Ieșiți în curtea schitului, nu departe, pe locul numit Pârâul Crucii (dar unde, inițial, nu era nici o cruce), ne povestește părintele Daniel că au fost găsite mulțime de schelete și cranii umane, precum și armament ruginit. Nu era an ca pe acele locuri să nu se producă câte un accident, unele chiar mortale. Dar, de când domnul Pârâu, cu

sprijinul minei Lupeni a ridicat crucea și a amenajat locul de pomenire, închinare și de desfășurare a slujbelor în memoria ostașilor-eroi căzuți în Primul Război Mondial, nu îmi aduc aminte ca din anul 1999, când crucea a fost sfințită, în Straja Lupeni să se

fî produs vreun accident, încheie povestirea părintele Daniel.

După vecernia de sâmbătă, cu binecuvântarea primită de la părintele Daniel, ne-am retras la cabana MONTANA, de unde, la apus de soare, în timp ce serveam bunătățile oferite de gazdele noastre, admiram vârful pleșuv al Strajei și crestele înroșite ale acestuia, pe care a doua zi urma să le străbatem.

A doua zi, în zori, părăsim cabana MONTANA pentru a porni la drum, urmând poteca înierbată umeziră de roua dimineții de vară. Ajunși în platoul Constantinescu am fost întâmpinați de un minunat răsărit de soare. Din spatele Parângului a apărut o linioară roșie, pe care se profila ca o umbră întregul lanț muntos cu crestele și zimții stâncoși. Apoi, în timp ce soarele s-a ridicat, liniuța roșie s-a adunat și cu încetul s-a transformat într-un glob incandescent de culoare oțelului topit, care s-a mărit continuu, pe măsură ce s-a ridicat pe înălțimea cerului. În același timp, jos, depresiunea Jiului părea o mare învolburată ce ascundea viața de toate zilele de natura pură a muntelui.

Poteca pe care o urmăm șerpuiește spre înălțimi pe versantul nordic al muntelui, străbate sprintar pădurile de fag și molid, din care răsar mulțime de izvoare cu ape limpezi, apoi trece prin pășunea montană cu iarbă grasă și smălțuită cu flori multicolore. Drumul devine tot mai greu din cauza lespezilor de piatră și a tufelor de

jneapăn și ienupăr, care ne blochează calea, obligându-ne să ocolim, dar, cu toate greutatețile inerente muntelui, iată-ne ieșiți în golul alpin, de unde se înalță spre cer vârful golaș al muntelui Mutu. Bucuroși de vreme bună, continuăm drumul spre șaua muntelui, unde se arată o ridicătură de piatră numită în unele locuri momâie de piatră. Aici, localnicii îl numesc „altarul de piatră” sau „omul de piatră”, loc de închinăciune al strămoșilor noștri – dacii.

Urcăm spre vârful Mutu, ocolind cu grijă îngrămădirile de lespezi de piatră, grohotișuri, tufărișurile întinse de jneapăn și ienupăr. Învingători, ajunși sus în foișorul natural al vârfului Mutu, privirile se deschid în toate direcțiile, ca un evantai uriaș. Natura ne oferă secvență cu secvență frumusețile neîmblânzite ale versantului sudic al munților Vâlcan, cu ramificații desprinse din culmea muntelui Mutu: Piatra Radului, Sigleul Mare, Sigleul Mic, Arcanul și altele, toate cu culmi abrupte și zimțuite. Văi adânci brăzdează versanții. La nord, în adâncul văilor șerpuiesc apele strălucitoare ale Sarbei, Știrbului, Balomirului, tributare Jiului Românesc. Spre sud, se scurg apele repezi ale izvoarelor: Amaru, Cartianu, Sohodol, Motru și Bistrița, adunate toate de bătrânul Rhabon, mai în aval, după ce acesta scapă de strânsoarea stâncilor din marele defileu al Jiului.

De pe muntele Mutu ne abatem spre est, urmând o veche potecă a oilor, înierbată și aproape invizibilă. Furați de frumusețea peisajului, fără să ne dăm seama, ajungem sus, pe vârful „STRAJA” (1868 m), despre care o legendă spune că acesta, cândva, era un tânăr chipeș, vânjos, puternic, cel mai înalt dintre frații săi, dar și cel mai iscusit în mânăuirea armelor. A fost așezat aici să aibă în grija sa straja, apărarea cetății și a împărăției bunul său văr, Craiul Vâlcan.

Din înălțimea Strajei, în coborâre, țancurile ascuțite, îngrămădirile de stânci desprinse dina ceștea, grohotișurile și desele covoare de jneapăn, pe care numai ursul le poate străbate cu ușurință, ne-au pus rezistența fizică la grea încercare.

Scăpați din încorsetarea stâncilor, de la piuciorul vârfului Straja, traseul pe care îl urmăm se desfășoară prin marea pășune alpină a muntelui Vâlcan, împetrițat de culorile unei bogate flore carpatine specifice zonei. Am găsit printre ierburi gușa porumbelului (*Silene vulgaris*), iarba fiarelor (*Cznanchum vincetoxicum*), gladiole

sălbatică (*Gladiolus imbricatus*), păiuș roșu (*Festuca rubra*), smârdar (*Rhododendron Kutschy*) precum și plante mărunte ca ochiul găinii (*primula minima*), ventricele (*Chrisantema alpinum*), dar și tufe de afin, merișori și alte plante care împodobesc stâncile și protejează pajiștile.

Într-un cadru natural, plin de frumusețe, traseul se desfășoară pe creasta ce leagă între ele vârful Straja cu șaua domoală a Pasului Vâlcan, unde intră pe urmele vechiului drum roman sau Drumul Neamțului, astăzi devenit o potecă modestă.

Ajunși în Pasul Vâlcan ne hotărâm să facem un popas mai îndelungat, pentru a ne reface forțele. În timp ce ne trăgeam sufletele la umbra unui brad singuratic, am deschis cartea de istorie a acestor locuri, scrisă cu litere mari, care ne face multe destăinuiri, din care redau câteva:

Bustul aurit al zeului Ares, descoperit aici în anul 1879, după unii specialiști în domeniu este atribuit secolului al III-lea î.d.C. și a fost lucrat în vestita școală a turnătorilor în bronz din Corinthia, condusă de marele maestru Lysipuss. Valoroasa statueta a ajuns în posesia baronului Victor Maderspach din Iscroni, care, la insistențele prof. Teglas Gabor, îl donează Muzeului de la Deva. Descoperirea statuetei și a unui însemnat număr de monede aparținând diferitelor etape istorice, dovedesc că teritoriile de pe Jiu au fost locuite dintotdeauna.

Ne aducem aminte de anul 102 d.C., când cohorte romane trec muntele prin Pasul Vâlcan pentru a lovi din spate armatele lui Decebal, aflate în apărare la Sarmizegetusa Regia din munții Grădiștei.

După retragerea administrației romane (272 d.C.), locul acestora a fost luat de către primele formațiuni feudale românești, Voivodatul lui Litovoi, extins în nordul Olteniei, dar care cuprindea și Țara Hațegului împreună cu depresiunea Jiului, care avea drept coloană vertebrală axa transcarpatică, aceea a Jiului și Streiului. Drumul Vâlcanului pare să fi fost intens circulat la acea vreme, dacă se are în vedere faptul că voivodatul era vasal coroanei ungare cu care trebuie să fi fost în relații politice și economice intense.

În anul 1211 trecătoarea peste muntele Vâlcan spre Țara Românească a fost dată de către autoritățile germane în grija lui Herman Salza, comandantul cavalerilor teutoni germani, însărcinat cu paza hotarelor. Populația băștinașă a numit atunci acest drum: „Drumul Neamțului”, asupra căruia veghează și ostașul așezat în foișorul natural, Straja.

Măi aflăm din marea carte a istoriei, că aici la înălțimea munților Vâlcan au fost date mari bătălii cu hoardele cotropitoare otomane. Într-una dintre aceste bătălii, la 1455 cade eroic pe câmpul de luptă comandantul de oști Nicule Cânde din Râu de Mori, devenit prin maghiarizare Kendeffy, care pentru faptele sale de arme și jertfa adusă coroanei ungare printr-o diplomă regală a fost înnobilit și împământănit cu mari moșii și păduri din Valea Jiului. Odată cu instaurarea administrației austriece în Oltenia (1717 - 1739), drumul peste Pasul Vâlcan ca axă principală a Mureșului mijlociu și al Dunării de jos, se bucură de o măi bună administrare. Au fost inițiate lucrări de întreținere, lărgire și amenajare, mai ales în zona montană, stimulând astfel schimburile comerciale dintre Transilvania, Țara Românească și Balcani.

Drumul de munte peste Pasul Vâlcan, a creat dintotdeauna conflicte între autoritățile și satele de pe cele două părți ale muntelui, fapt pentru care la 5 i uni e 1520 se întâlnesc la Merișor trimișii ardeleni și cei ai lui Basarab Voievod și sfat ținând stabilesc cu învoiala părților hotar între cele două țări de la Rușova (Orșova) și până la Olt.

Marile drumuri transcarpatice integrate în rețeaua drumurilor comerciale aveau, funcții bine definite. Necesitatea apărării acestora a născut instituția românească a „plășiei”, cu misiunea de a se ocupa de organizarea obștilor teritoriale. Plășilor le revenea misiunea să păzească punctele și locurile tănuite de trecerea muntelui, să aibă în grija lor plaiurile și controlul turmelor aflate în transhumanță.

Între anii 1753 - 1766 autoritățile habsburgice înființează milițiile de graniță la sudul și la estul Transilvaniei, chemate să servească interesele Curții de la Viena. În anul 1762 - 1763, a luat ființă Regimentul I de grăniceri români cu sediul la Orlat (Sibiu) cu

misiunea de a veghea asupra graniței din părțile Făgărașului. Sibiului și sudul comitatului Hunedoara.

Pentru, controlul vamal și paza trecătorii de la Pasul Vâlcan, autoritățile ungare organizează un punct vamal, construind jos în Vâlcan o mică colonie erarială format de opt case, iar sus în poiana Straja Vâlcan un post de grăniceri, transformat după desființarea grănicerilor, în cabană turistică cu o capacitate de 5 locuri de cazare. Pe locul acesteia în anii '30 s-a ridicat vechea cabană Pasul Vâlcan. La rândul lor autoritățile române fac același lucru sus în muntele Zănoaga, unde ridică Casa Buliga ca loc de vamă și de numărare a oilor aflate aici, în mare drum de transhumantă.

Plaiul din munții Vâlcanului a fost în tot timpul evului mediu o importantă cale de circulație, iar vama pură aici. o sursă de venituri pentru stăpânire, dar și pentru cetele de lotrii (haiduci) ce hălăduiau pe aceste meleaguri atrași de carele încărcate cu mărfuri scumpe și al poștalioanelor care treceau muntele. Unele surse amintesc de cetele conduse de Soldea Avram din Lupeni, Ioniță Ion care a stat cioban în Parâng și, pe care unii folcloriști l-au confundat cu Ioniță Tunsu. Adam Vâlsu hălăjuia în preajma anulului 1848 în munții Vâlcan și în cele din urmă Dan Dăian, om școlit, amintit de O. Densușianu, în Graiul din Tara Hațegului astfel:

Foi e verde magheran
Ce voinic îmi sta Dăian
Însără, sara-n Vâlcan
Dimineața-n Orăștie
Cu domnii în cântălărie
Dă porunci împărătești
La birăii nemești.

În scurta retrospectivă istorică al acestor meleaguri nu se pot trece cu vederea evenimentele petrecute în primul război mondial. Peste Pasul Vâlcan au intrat în Transilvania primele unități ale armatei române eliberatoare, din cadrul căruia un pluton comandat de sublocotenentul Gheorghe Tătărescu, devenit primul ministru. al României, eliberează comuna Vulcan și instalează aici, primul primar român în persoana țaranului localnic numit Petrilean.

După aceste mici istorisiri dezbătute în doi cu prietenul meu de drumeție, iată-ne coborând versantul sudic al muntelui Vâlcan, unde în liniștea muntelui parcă se mai auzea scârțâitul de roți al carelor încărcate cu mărfuri și al poștalioanelor, precum și pocnetul bicelor mânuite cu îndemânare de către surugii.

Ne continuăm drumul către Plaiul Mic, trecând printre țancuri ascuțite de piatră, în stânga și în dreapta noastră se deschid văi adânci și prăpăstioase. Dangățul rar al tălângilor și sunetul dulce al unui fluier, prevestesc că în apropiere paște o turmă de mioare. Într-adevăr ceva mai jos, întâlnim un ciobănaș cu turma sa de la care adunăm câteva date cu privire la traseul pe care dorim să-l străbatem.

Părăsim Plaiul Mic, urmând în continuare aceeași potecă pe drumul de creastă până în vârful Zănoaga (1421 m) De aici drumul în coborâre, devine anevoios, poteca este inundată de bolovănișuri și din loc în loc este blocată de tufe de jneapăn. Coborârea în serpentine scurte până la Casa Buliga, unde un indicator turistic cu semnele și înscrisurile șterse de vreme și spălate de ploi, departe traseul pe care am venit în două direcții: spre sud, coboară poteca ce trece peste vârful Ulmul (1155 m.), Poiana lui Mihai Viteazul, apoi prin Cheile Susița ajungem în comuna gorjeană Schela, al doilea traseu se desprinde spre est și coboară pe creasta blândă a muntelui Priporu Mare, trece prin șaua La Varnița și Poana Ciungilor, apoi, de la Scoaba Frasenului, coboară pe Dealul Garnițel, de unde printr-o zonă mlăștinoasă intră în satul gorjean Pleșa și mai departe, ajunge la castrul roman de la Bumbești Jiu, punctul final al drumeției noastre.

Au trecut 8 ore de când am părăsit Complexul Turistic Straja – Lupeni. Pe parcursul traseului străbătut am adunat în carnetele noastre o mulțime de observații asupra zonei pe care am cutreierat-o în această drumeție. Suntem hotărâți că la anul, în Vinerea Mare a Sfințelor Paști să ne întâlnim din nou la Lupeni pentru a participa la manifestarea creștină, devenit de acum tradițională, DRUMUL CRUCII.

inferioare, care trecea prin Țara Hațegului și mai departe prin pasul Vâlcan (1641 m), fiind singura și cea mai scurtă cale de comunicație care asigura legătura cu Țara Românească, fapt pentru care autoritățile vremii au inițiat măsuri de administrare, amenajare și întreținere a acestui drum, devenit cu timpul „drumul poștalioanelor”, stimulând astfel schimburile comerciale.

Atrăși de frumusețea locurilor străbătute de acest străvechi drum, care continuă „drumul neamțului” pentru a ajunge peste „Dealul Babii”, în satul Merișor (toponim de origine botanică de la *Vaccinium Vitis Idaea*, plantă cu fructe roșii din familia afinului), pornim din orașul Vulcan, din dreptul bisericii romano-catolice, loc numit pe vremuri „Lunca Boierească”, pe care în a doua jumătate a secolului al XIX-lea s-a ridicat vechea colonie muncitorească cu micuțele căsuțe albe aliniate pe străzi paralele. Părăsim casele rămase din vechea colonie și după cca. 2 km. intrăm în zona industrială, unde, după turnurile de extracție și alte construcții specifice, nu este greu să deducem că trecem pe lângă mina Vulcan, a cărei exploatare a început încă din anul 1892 pe lângă care cândva treceau poștalioanele și carele încărcate ale negustorilor.

După ce am lăsat în urmă instalațiile miniere „coloniile miniere” și casele modeste din cartierul „Crividia” drumul pietruit urcă abia simțit alături de apele pârâului Crividia și după 1 – 11/2 ore ajungem în cătunul „Dealul Babii, așezare de momârlani cu gospodăriile răsfirate pe culmile și versanții dealurilor Babii, Dâlma Corbului și Paltinul.

De aici, din cătunul Dealul Babii, drumul de care urcă în serpentine strânse culmea din care se desprind în cele patru zări câteva poteci ciobănești, spre culmea Babii și a Muncelului, spre vârful Obrocea situat pe culmea principală a muntelui Tulișa, spre vârful Hagii, dealul Paltinul, Savastrului și al Boțonilor, apoi poteca coboară până la Bănița sau Petroșani.

În pasul Babii (944 m.) cu punct de orientare un stâlp de înaltă tensiune, facem un mic popas pentru a admira minunatele priveliști ce se deschid spre muntele Parâng și Vâlcanului creasta principală a muntelui Tulișa din extremitatea estică a Retezatului, iar spre nord, spre Țara Hațegului și munții Sureanu.

În continuare, din Pasul Babii drumul șerpuiește în coborâre pe versantul nordic, trece printr-un fânaș smălțuit cu flori multicolore și un izvor cu apă rece, străbate o pădure cu fagi seculari, apoi în panta lină continuă printre casele și gospodăriile merișorenilor înconjurată cu livezi de pomi fructiferi, apoi, cum se amintește într-un document din anul 1713, de I. Radu, taie în două fânașul lui Boldijar din Râul Alb ... , trece pe lângă biserica satului alături de care se mai pot observa urmele unor ziduri groase de piatră ruine ale vechiului han și al stației de poștalioane. Drumul străvechi care coboară pe valea Merișorului, trece printre gospodăriile răsfirate ale momârlanilor, care și-au ridicat aici din vremuri îndepărtate casele lor tradiționale construite din lemn sau piatră, unele dintre ele semănând cu adevărate fortărețe, formate din casa de locuit, adăposturile pentru animale, pentru fân, șura și alte acareturi cuprinse toate sub același acoperiș, sunt tradiționalele locuințe numite „casă cu ocol întărit”.

Drumul poștalioanelor continuă pe vale, pe sub locul unde astăzi se găsește gara Merișor ce domină de pe înălțimea sa întreaga vatră a satului Merișor, amintit pentru prima dată într-un document (diplomă) din anul 1453 prin care este întărită proprietatea unor familii cneziale din Sălașul de Sus,

Drumul cel Mare după ce traversează vatra satului, trece printre câteva gospodării cu case moderne, după care face joncțiunea cu D.N. 66 Hațeg – Petroșani.

De aici până la Petroșani avem de parcurs 16 Km., iar până la Hațeg 32 km.

Merișor – Drumul poștalioanelor – rămășițe ale fostului han și stație de poștalioane

Merișor – Săua „Dealul Babii”

Merișor – Gospodărie cu ocol întărit

De la Runcu, prin Cheile Sohodolului la Valea de Pești

*«Pe rama calcaroasă și pleșuvă a
Munților Vâlcan, la contactul cu ulucul
depresionar, apele au creat văi și chei
de un pitoresc deosebit, Valea
Sohodolului ocupând un loc de frunte în
comorile naturale dăltuite în stâncă».*

Vasile Zmeu

Pornim de la Târgu Jiu spre vest, pe DN-67 Tg- Jiu – Baia de Aramă. La ieșirea din oraș traversăm barajul centralei hidroelectrice Jiu, trecem printr-un cartier rezidențial în construcție, și după ce am depășit Combinatul de Lianți și Azbociment de la Bârsești, traversăm o pădure deasă de stejari.

La ieșirea din pădure, pe dreapta, în zări, se profilează pereții verticali cu muchii ascuțite, turnuri și obeliscuri în forme ciudate ale masivului muntos Vâlcan.

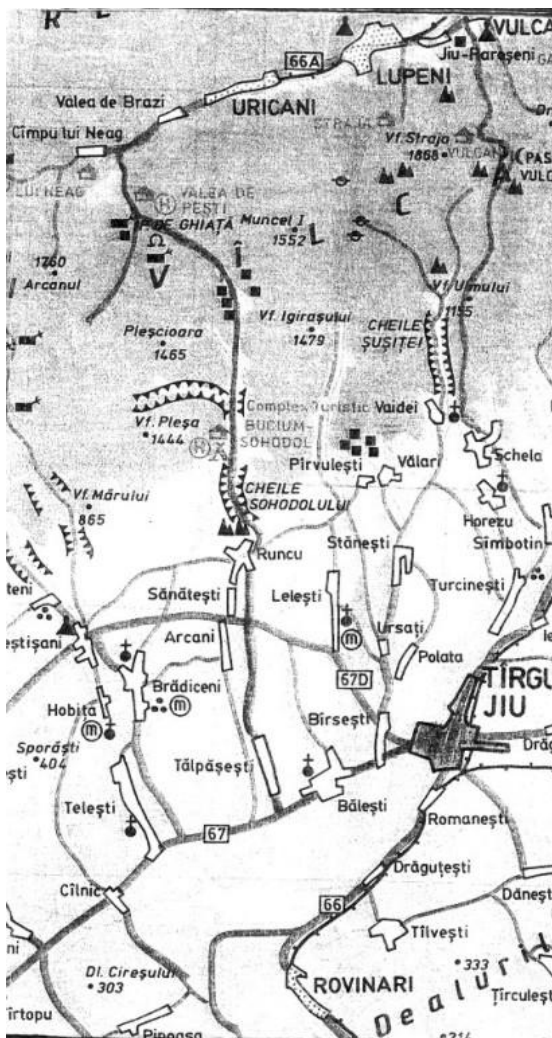
La kilometrul 13 al DN-67D, un indicator rutier ne direcționează spre așezările gorjene Răchiți și Runcu, sate cu bogate vestigii de arhitectură populară; case mari cu prispe largi încărcate cu mușcate roșii par a fi adevărate grădini suspendate; pivnițele din sat și cele din deal formează o adevărată tehnică a arhitecturii populare, legată de ocupația tradițională principală a locuitorilor, cultivarea viței de vie. E frumoasă toamna la Runcu pentru că la pivnițe, acasă sau la deal, în ulcioare, gâlgâie mustul proaspăt, dulce și aromat.

„Localitatea Runcu este vestită prin hărnicia locuitorilor, prin rodnicia ogoarelor și a viilor, a pădurii de castani comestibili, prin activitatea culturală, specifică zonei gorjene; doinele runcane sunt tot așa de melodioase ca și apele Sohodolului, iar horele ca și izvoarele

Câlciomiței”, arată regretatul Nae Popescu în ghidul turistic „Munții Vâlcan”.

O îndeletnicire cu străvechi rădăcini care s-a transmis peste veacuri, este păstoritul, care a mediat legături trainice între păstorii din Runcu și vecinii lor „momârlanii” jieni, care își pășteau turmele pe aceleași plaiuri de munte, străbătând drumuri străbune, pe care le-a urmat și drumeția noastră între Runcu din Gorj și Valea de Pești de pe Jiu.

Strada principală a satului Runcu, la capătul dinspre nord, este dominată de o impunătoare clădire construită în stil popular, frumos ornamentată, cu balcoane de lemn și pridvor, operă a meșterilor lemnari locali. Aceasta este Primăria comunei dincolo de case pe o distanță de 2 km spre nord se desfășoară minunatele chei ale Sohodolului (etimologic = valea seacă) sau Valea Runcu.

Aceasta este Primăria comunei dincolo de case pe o distanță de 2 km spre nord se desfășoară minunatele chei

Runcu – Cheile Sohodolului – Valea de Pești

Ne aflăm la Gura Văii, kilometrul zero al drumeției noastre. Înainte de a traversa podul de beton, ne oprim câteva minute pentru a admira și immortaliza panorama intrării în chei, formele semețe ale munților ce se pierd în depărtare. Pornim pe drumul forestier ce înaintează în amonte pe albia dreaptă a râului secat. Încă de la intrarea în strânsoarea stâncilor, Valea Sohodolului își arată grandoarea, sălbăticia și pitorescul său.

Pereții cheilor care se ridică vertical depășesc uneori 200 m, strângând în chinga lor drumul și albia seacă a râului care cu greu își face loc în canionul al cărui lățime este în multe locuri de 8 – 10 m, sau chiar mai puțin, lăsând ca petele de cer senin să se lase cu greu observate deasupra pereților de calcar, ce par, pe alocuri, că se apropie. Stâncăriile ce se înalță către cer ca niște castele, lasă între hornurile și fisurile de eroziune să se scurgă la vale șuvoaie de grohotișuri alb-roșiatice.

Nu departe de la intrarea în chei, pe malul drept al râului, apare sus în versantul stâncos „Peștera Popii”, loc de adăpost al omului primitiv.

Pe măsură ce urcăm, pereții de calcar par că ne barează la fiecare cotitură drumul sinuos, care după o oră de mers intră într-o mică luncă ce se desface dintre stânci, unde între câțiva pruni s-a ridicat o troiță de lemn în memoria unui tânăr căzut de pe o stâncă; locul este numit „Lunca cu pruni”. Aici, pe stâncile din apropiere au fost descoperite desene rupestre și rămășițe de ceramică, studiate și descrise de C.S. Plopșor în Arhivele Oltenie nr. 35 din 1938, pag. 37 – 46.

În timp ce înaintăm spre nord, pereții canionului se strâng tot mai mult, lăsând loc doar câtorva raze ale soarelui să ne lumineze calea. Un vuiet puternic, amplificat ca și vocile noastre de ecoul format în strânsoarea stâncilor ne vestește că am ajuns la „Gârla Vacii”, unde din conducta de oțel care șerpuiește în aval odată cu drumul forestier, pe marginea dreaptă a acestuia, se desprinde o ramificație care deversează o parte din apele aduse la vale în gura unei peșteri cu intrarea zăbreliță. Acestea sunt apele care alături de alte izvoare nevăzute, pe căi subterane ajung la Runcu, unde, la poalele „Feții Dealului” formează izvorul Câlciomița.

Drumul întortocheat dintre stânci continuă în amonte, vadul secat la râului, încărcat cu bolovani mai mari ori mai mici, cu colțurile rotunjite și lustruite de apele vijelioase care umplu albia pe vremuri ploioase. După alți 200 m de mers, ne întâmpină o formă ciudată a naturii, ctitorie de milenii a apelor: un stâlp de eroziune fisurat până în vârf, cu baza roasă de ape, în care se deschide o arcadă sub formă de triunghi, prin care se profilează podul de beton care trece drumul pe partea stângă a albiei, aici plină de ape, dar, care după ce trec sub pod și intră în deschizătura triunghiulară a „Porții” sau a „Cuptorului”, cum îl mai numesc localnicii, se pierd, luând calea nevăzută a muntelui.

Deasupra „Cuptorului” se află „Peștera Pârleazul”. Ambii versanți ai Cheii par a fi împodobiți cu minunate covoare multicolore lucrute de mâinile harnicelor runcene. Pe calcarul de culoare roșie-cenușie, armonia de culori formată de plantele care rezistă ultimelor zile de toamnă târzie este de nedescris.

Furați de peisajul în care surprizele se succed una după alta, ne trezim la un moment dat în față cu un mastodont stâncos care barează calea drumului, obligându-l să-și schimbe direcția spre apus. La baza stâncii pe care îl ocolim, dintr-un tunel carstic de formă circulară țâșnesc șuvoaie de ape, care dau impresia că aici ar fi izvorul Sohodolului. Dar nu este așa, pentru că după ce am ocolit mastodontul de stâncă, din partea opusă ne dăm seama că acest tunel este o lucrătură de milenii a șuvoaielor de ape ce coboară vijelioase de la înălțimea Munților Vâlcan unde își au obârșia, formând aici o adevărată operă arhitecturală, în fața căreia se deschide o mică oază de verdeață, folosită de turiști ca loc de odihnă și popas. Aici, în masivul de stâncă se deschide o adevărată poartă de cetate prin care privești ca într-un vizor uriaș în cealaltă parte. Alături de această poartă, în stânga, alte două deschideri mai mici, asemănătoare cu nările unui animal sălbatic, de unde și denumirea locului „La Nări”, prin care te poți strecura cu ușurință pentru a admira bolta tunelului principal, în care apele Sohodolului se liniștesc, probabil pentru a-și mai trage sufletul după atâta luptă cu stâncile și coastele abrupte, pentru a putea porni cu forțele refăcute la o nouă aventură pe căile de nepătruns, tăiate de ape în adâncul subteran al muntelui.

După ce ne-am încărcat aparatele de fotografiat cu mulțime de imagini, facem un scurt popas, și iată-ne din nou la drum, dar nu înainte de a immortaliza imaginile de pe creasta zimțată a stâncilor dinspre soare răsare, unde, la înălțimea maximă a versantului se deschide o fereastră către cer, numită „La Inel”.

Ținta următoare a drumeției noastre, „Complexul Turistic Poiana Bucium”, cândva o perlă a zonei, până la care au mai rămas de parcurs doar 4 km, și unde doream să înnoptăm.

Odată cu trecerea podului părăsim marele canion, locul stâncilor este luat de o mică depresiune dominată de o vegetație bogată formată din stejari, fagi, ulmi, paltini, mesteceni, dar și nelipsitele nuceturi și pâlcurile de castani comestibili, pe sub a căror arcadă drumul forestier ca-n palmă înaintază cu fiecare pas spre înălțimile Munților Vâlcan. Suntem „La Căldări”, denumire ce corespunde pe deplin acestei forme de relief.

Traversăm mica depresiune, la capătul ei cotim brusc la stânga și intrăm într-un mic canion săpat în stâncile de calcar și granit de la Tismana. Suntem în „Cheile Vidrei”, pe care după aproape 150 m le părăsim, continuându-ne drumul spre nord. O mică ramificație ne duce în poiana unde doream să înnoptăm. Dar, spre dezamăgirea noastră, în locul fostului complex turistic am găsit un peisaj jalnic, cu clădiri lăsate în paragină, altele distruse sau devastate de răufăcători, iar terenul de sport transformat în depozit pentru gunoaie, ceea ce a făcut să schimbăm planul drumeției pe care am pornit. Din informațiile culese de la câțiva muncitori care tocmai coborau de la munte cu un camion încărcat cu bușteni, am aflat că drumul forestier peste munte, la Valea de Pești, este în stare bună și se poate parcurge „per pedes” în cel mult 8 ore, dar la nevoie pe drum se pot găsi locuri de cazare la cantoanele silvice. Am hotărât, pornim la drum spre noua noastră țintă, motelul turistic „Valea de Pești”, situat pe versantul opus, cel nordic al Muntelui Vâlcan.

Urmând marcajul turistic „Triunghi roșu” trecem prin păduri dese de foioase, stejar și fag cu frunzele intens colorate, flancate aproape pe întregul traseu de abrupturi stâncoase întretăiate de albiile pline de ape înspumate și reci ale pâraielor Gârbova, Pârâul Sec, Valea Rea și altele cu albiile seci, ale căror ape au fost furate de stânci.

După cca. 2 km, o altă tăietură adâncă în masivul de calcar formează un alt canion cu lungimea de câteva sute de metri, numit „Cheile Pătrunsa”, de unde Sohodolul își mărește debitul prin izvorul care țâșnește de sub versantul de opus al Pătrunsei. Ceva mai sus cu cca. 100 m, ascunsă în desișul pădurii și printre grohotișurile prăvălite pe hornurile formate printre stânci, se află „Peștera Pătrunsa”, loc în care după unii cercetători și-ar fi găsit adăpost omul culturii Coțofeni.

Acest canion, după numele pe care îl poartă, te pătrunde prin personalitatea sa și nu poți trece mai departe fără să faci un mic popas la „toaia de la Bogdana” ce încheie ieșirea din chei, de unde drumul forestier întovărășește în amonte pe dreapta albiei apele Prilejelor ce par că s-au mai liniștit în albie. Consultând harta turistică a Munților Vâlcan, aflăm că suntem „La Bulzuri”, unde, izvorâte dintre stânci, apele se prăvălesc vijelioase peste pragurile și barajele de piatră, formând cascade ale căror ape strălucitoare la lumina soarelui formează curcubeu cu o bogată paletă coloristică.

Din dreptul bulzurilor drumul forestier șerpuiește cu greu în strânsoarea stâncilor, până ajunge la cantonul silvic de la Dragomirna, de unde valea se lărgește, formând mai multe lunci deschise, cu o vegetație bogată, între care începe să-și facă loc din ce în ce mai mult bradul. De la Dragomirna în amonte după 1,3 km, în pereții abrupti ai Plesnicioarei se arată peșterile Măruia și Contului. Drumul urcă sinuos până în „șă” de unde, urmând curba de nivel iese în „Gropul Sec”, unde se află peștera cu aven „La Urloi”, loc de adăpost pentru turmele de oi și capre ale runcenilor.

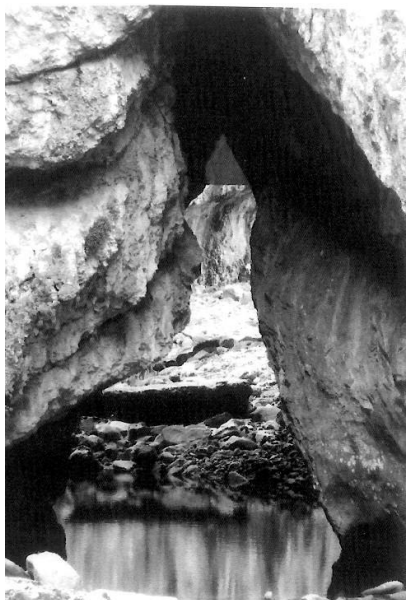
Pe măsură ce înaintăm, își fac tot mai mult loc pădurile de brazi care domină zona. În zare spre est se profilează plaiurile alpine din apropierea vârfului Siglău (1682 m). La Valea Podului drumul forestier traversează apele Jaleșului, unde o piatră kilometrică indică că de la Poiana Bucium și până în acest loc am parcurs o distanță de 13 km și ne aflăm la locul numit „Pescaru”, unde pe vremuri funcționa o colonie de muncitori forestieri. În acest loc se întâlnesc apele pâraielor Sohodol, Sigleu și Ciceruia, formând toate la un loc un singur șuvoi, iar spre dreapta se desprinde o ramură a drumului forestier ce urcă spre exploatările forestiere de pe valea Pescaru.

Drumul nostru continuă în urcuș susținut, trece pe lângă ultimele rămășițe ale fostei colonii, traversează podul peste apele Ciceruia, pentru ca apoi, pe serpentine largi să ajungă sus în șaua „Dâlma Căzută” (1125 m), punctul cel mai înalt al drumeției noastre. De aici drumul forestier, care urmărește curba de nivel și în serpentine lungi coboară la „Bordul Maurului”, situat la coada lacului de acumulare, de unde până la motelul turistic Valea de Pești, situat la cota 910 m altitudine și deasupra lacului cu 35 m, au mai rămas de parcurs încă 1,3 km. De la motel și până la DN-66A din vestul Văii Jiului, care leagă între ele Câmpu lui Neag și Petroșani, distanța măsoară 2,7 km.

Drumeția noastră între satul gorjean Runcu – Poiana Bucium – motelul turistic Valea de Pești de pe Jiu, a măsurat 25 km și a durat în timp aproape 10 ore de mers lejer. Întregul traseu a fost fermecător, plin de frumuseți oferite de natură și presărat de numeroase frumuseți, iar aerul curat, apele cristaline și reci care răsar din stâncă la tot pasul, au transformat drumeția noastră într-o plăcere, făcând să uităm de oboseala drumului. Întregul traseu, cu mici excepții, a fost relativ ușor, motiv pentru care îl recomandăm tuturor vârstelor. Suntem siguri că cei care se vor încumeta să parcurgă acest traseu transcarpatic peste Carpații Meridionali, nu vor regreta și vor reveni pentru a străbate și alte trasee care traversează munții care despart între ele două depresiuni, cea a Jiului la nord, și a Gorjului la sud.

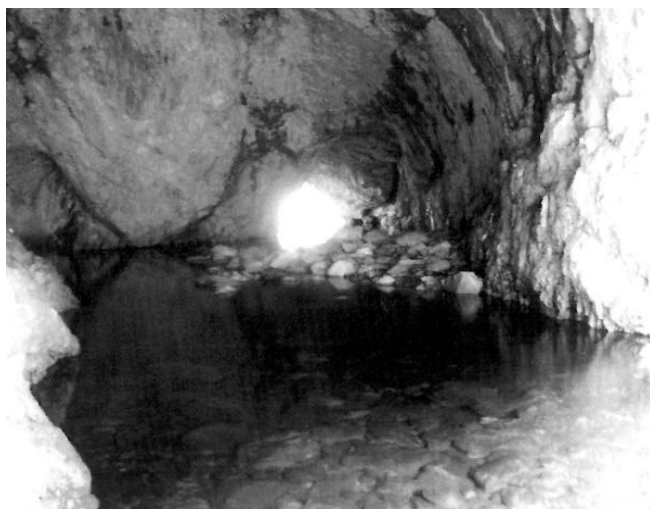
Cheile Sohodolului – Vedere de la Galciomita

Cheile Sohodolului – „La Cuptor”

*Cheile Sohodolului – drumul și
albia seacă a râului în strânsoarea
stâncilor*

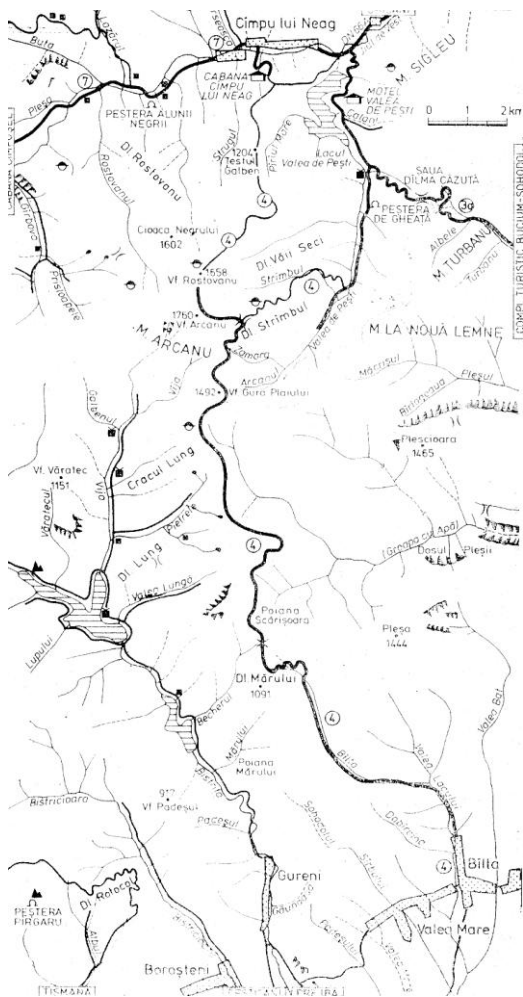

Cheile Sohodolului – „La Nări”

De la cabana Câmpu lui Neag la Bâlta

Ne propunem să parcurgem un alt drum transcarpatic din Carpații Meridionali, între cabana Câmpu lui Neag și Bâlta Gorjeană, două așezări vechi de români - și azi locuitori ai acestor sate - păstori păstrători de datini, tradiții folclorice și etnografice.

Pornim la drum de la Cabana Câmpu lui Neag (850 m altitudine), urcând poiana scurtă de pe Dealul Ciocanului brăzdat de mai multe șanțuri roșiaticice. La capătul de sus al poienii, o potecă trece spre sud prin pădurea deasă de fagi și după 30 de minute de mers iese în fosta carieră de piatră de la Pribeagu. Coborâm prin bolovăniș până la baza acesteia, trecem podul peste pârâul Pribeagu, după care intrăm într-un drum de căruțe, pe care localnicii îl numesc

Cabana Câmpu lui Neag - Bâlta

„Drumul Neamțului”, care urcă pe dreapta apei, urmând curba de nivel. După o oră de urcuș lent sosim pe o culme îngustă cu loc de popas, numit „La Bănci”.

Traseul înaintează în pantă lentă, urcă două serpentine largi, traversează o zonă mocirloasă, de unde culmea muntelui se deschide și intră într-o pădure de fagi înalți. Au trecut două ore de când ne-am început drumetia și ne aflăm la înălțimea de 1400 m, trecem pe lângă izvoarele cristaline ale Pârâului Mare, care se varsă în lacul de la Valea de Pești. De la izvor drumul înaintează pe direcția sud-vest, înconjoară versantul, după care intră pe fruntea culmii Cioaca Neagră, de unde se îndreaptă prin desișul pădurii spre sud, urmând într-un urcuș lent șaua muntelui până la liziera superioară a molidului, înaintând în linie cu pădurea pe lângă vârful Rostoveanu (1685 m) care rămâne pe dreapta.

Părăsim pădurea și ieșim pe culme unde își fac apariția stâncile de la Arcanu, iar spre sud deasupra acestora se profilează silueta prelungă a vârfului Arcanu (1766 m).

Ocolim vârful și înaintăm spre stânga, unde izvorul cu apă rece de pe Dealul Strâmbu ne invită la un mic popas, oferindu-ne o priveliște minunată asupra munților din jur. La răsărit se profilează culmile muntelui Vâlcan, cu vârfurile Straja, Coarnele, Sigleul Mic și Sigleul Mare. Spre miazăzi își arată spinările stâncoase Plesnicioara, Pleșa, Riva, Vorosțeni și Gura Plaiului, pe care șerpuiește la vale „Drumul Neamțului”, pentru a face legătura cu Bâlta gorjeană.

Spre apus domină imaginile pline de contrast ale crenelurilor săpate de vreme ale muntelui Oslea, cu principalele sale culmi.

Dacă ne întoarcem cu fața spre miazănoapte, privirile ne sunt atrase de înșiruirea de la est spre vest a munților cu piscuri semețe: Iorgovanul, Stănuleții, Albele, Piule, Drăgșanu, Custura, Gruniu, Lazăru, în spatele cărora se ridică maiestuos vârfurile Păpușa, Peleaga și Retezat.

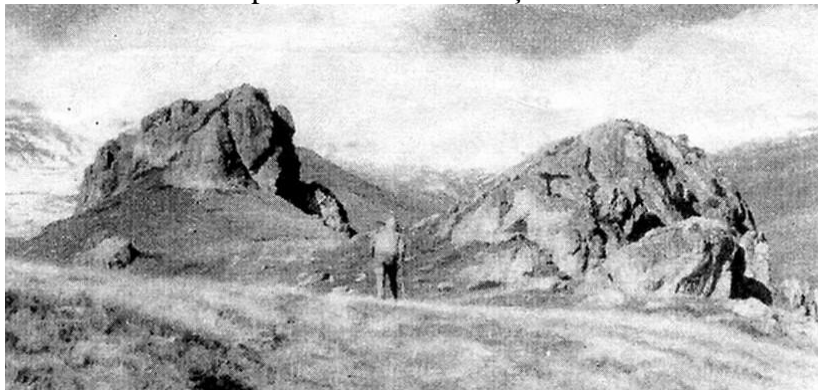
După ce ne-am odihnit și am savurat frumusețile naturii din jur, urmăm în continuare traseul oferit de „Drumul neamțului”, care coboară în serpentine largi pe curba de nivel a Dealului Strâmbu. La ultima serpentină lăsăm în urmă obârșia pâraielor Zamora și Arcanu, afluenți ai pârâului Valea de Pești. Trecem pe lângă colții stâncoși ce

premerg Vârful Plaiului (1492 m) ce se ridică în stânga noastră. După câteva sute de metri, la prima stână se desprinde spre stânga poteca ce urmează culmea care trece peste șaua La Nouă Lemne (1345 m) pentru a se întâlni la Poiana Ștevioara, cu drumul forestier ce urcă dinspre Runcu.

De la stânele din Gura Plaiului facem un ușor ocol spre dreapta, urmând plaiul până la cota 1181 m, unde se desprinde ramificația de drum către Valea Pietrele, unindu-se în dreptul cantonului forestier care urcă de la Borošteni. Drumul neamțului continuă urcușul lent până la Poiana Scărișoara (1345 m). Spre apus apar abrupturile stâncoase ale văii Vija, amplificate de strânsoarea stâncilor care formează Cheile Bulzului (Prisloapelor).

Spre stânga se desprinde un drum forestier care coboară în Valea Scărișoara. De la stânele aflate la bifurcacia de drumuri spre Bâlta, pe abruptul muntelui prin serpentine scurte până pe Dealul Mărului, coboară Drumul neamțului (1091 m), urmând malul stâng al pâraului care trece prin Gura Plaiului, unde se adună apele pâraielor Topliceanu, Valea Lacului, Pârâul Mare, Vranița, Zăpodina și Dăbârcina, care toate la un loc formează pâraul Bâlta, care, după ce trece prin cheile cu același nume intră în câmpia olteană pentru a se uni cu Motrul. Ajunși în micul sat gorjean așezat la răscruce de drumuri „BÂLTA” excursia, care a durat 8 ore, a luat sfârșit. Ne întoarcem la casele noastre cu satisfacția că am mai străbătut un pitoresc drum transcarpatic situat între Jiu și Olt..

Munții Vulcan – la „Bulzuri”

Turma de oi pe Muntele Șarba – pe fundal Muntele Iorgovanul

Ciobănaș pe Muntele Șarba

Câmpu lui Neag – Câmpușel – Tismana

*„În munții aceștia s-a închegat
Tăria și unitatea neamului românesc ...
Aici, în întăriturile acestea au stat
Adăpostiți aproape o mie de ani
Strămoșii noștri, când pe șesurile Dunării
Curgeau puhoaietele de barbari jefuind și
Pustiind locurile pe unde treceau”*

Alexandru Vlahuță – România Pitorească

Câmpu lui Neag, așezare străveche de momârlani, în care abia mai poți întâlni câte un crâmpel din viața patriarhală de altă dată, poartă acest nume în amintirea unei haiduc, Neagu, fugit din Țara Românească, care împreună cu Stanciu, Tabără, Vințe, Dumitresc și Mănăilesc s-au statornicit pe aceste meleaguri împreună cu turmele lor.

Primul document scris despre această așezare dăinuie de la 18 ianuarie 1493, când regele Ungariei Vladislav al II-lea, întărește drepturile unui nemeș hațegan asupra terenurilor din Valea Jiului. În acest act găsim pentru prima dată denumirea a două localități jiene: la vest „NYAKMEZŐ” (Câmpu lui Neag) și la est „PTERELA” (Petrila).

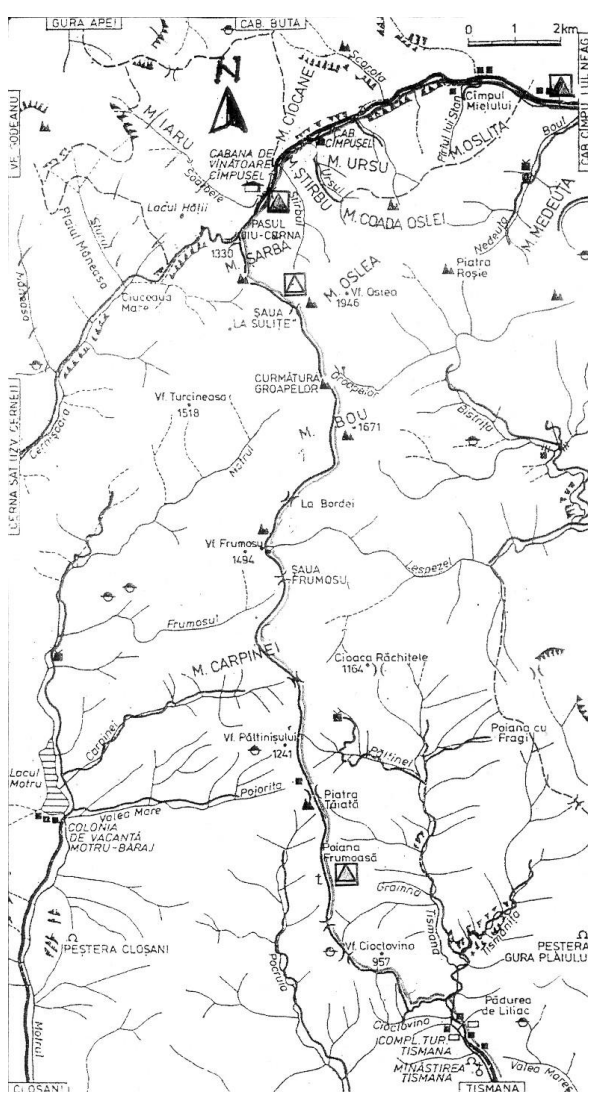
Traversând străvechea așezare de păstori și crescători de vite, cu greu, printre noile construcții am mai putut descoperi câteva case și suri de lemn, înnegrite de vreme, cu arhitectura lor străveche, așa-numitele „case cu ocol întărit”, asemănătoare unei cetăți. Dar și mai rar am putut întâlni țărani îmbrăcați în portul popular tradițional, de altă dată.

După ce am traversat satul, primul popas l-am făcut la „Cheile Butii”, unde, grupului nostru i s-au alăturat doi ciobani, care, cu caii lor împovărați, urcau cu merinde la stânele din „Câmpu Mielului”.

La plecare, unul dintre noii tovarăși de drum, după ce și-a aruncat privirea spre vârful unui munte singuratic ce strălucea în lumina soarelui de vară, potrivit semnelor cunoscute de localnici, ne-a asigurat că a doua zi vom avea parte de o zi bună pentru drumeție.

După ce am trecut de strânsoarea stâncilor aflate la baza muntelui Piule, valea s-a deschis și am intrat într-o zonă fermecătoare, presărată cu căsuțe de vacanță așezate în plaiurile însoțite, cu fânețe bogate, smălțuite cu flori multicolore, în care ne-am simțit ca într-o lume de basm.

După ce am trecut de Dâlma

Câmpul lui Neag – Câmpușel - Tismana

Mare, drumul lărgit, modernizat în ultimii ani intră din nou în strânsoarea munților, continuându-și traseul la umbra deasă a pădurilor de fag și vuietul plin de răcoare al apelor învolburate ale Jiului.

La ieșirea din pădure, în dreapta, se deschide poiana de la „Câmpu Mielu” (1.130 m), presărată cu câteva case răzlețe folosite ca „sălașe de vară” ale localnicilor. Am fost invitați de unul din tovarășii noștri de drum să facem un popas la „sălașul” său. În timp ce ne odihneam la umbra unui molid bătrân și încercam dintr-o uiagă (sticlă) scoasă dintr-un rucsac, tăria unui „suc de prună”, soția baciului al cărui invitați am fost, a întins pe o masă improvizată dintr-un trunchi gros de copac o față de masă albă, țesută în casă și ne-a ospătat cu câte un blid cu „sloi” – un fel de piftie pregătită din carne de oaie fiartă în seu și păstrată la răcoare, servită în blide de pământ smălțuite, alături de o mămăligă vârtoasă, tăiată cu ața în felii, și câte o ceapă roșie, sărată, înfășurată într-un șervet și zdrobită cu pumnul.

Stând cu toții în jurul mesei, în timp ce serveam bunătățile oferite de gazda noastră, au început glumele și voia bună. Așa am aflat despre legenda locului Câmpul Mielului:

Pe frumoasa Vale a Jiului trăia odată un cioban harnic și priceput pe nume Neag, care își îngrijea turma ca lumina ochilor și era mândru de ea, nevoie mare. Locurile de pășunat ale lui Neag erau cunoscute sub numele de Câmpu lui Neag. Dar, cum nu-i este dat omului să trăiască pe pământ numai într-un vis frumos, într-o zi se întâmplă un mare necaz. Ca din senin, se ivi ceva nelămurit și întunecat, ca un nor negru de ploaie, și până să se dezmeticească el, auzi oile behăind. Apoi văzu cum o parte din turma sa a început a se ridica, fiind înghițită de norul cel negru. După un timp, Neag află de la alți ciobani că smocuri din lâna de aur a oilor și mieilor lui au fost găsite tocmai pe Valea Scocul Mare. De atunci, locului i-a rămas numele de Câmpul Mielului. Probabil aici s-a oprit balaurul să se ospăteze pe malul apei.

Dar cum călătorului îi sade bine cu drumul ne-am luat rămas bun de la primitoarele noastre gazde, continuându-ne drumul către obârșia Jiului de Vest. După un scurt timp, am intrat în Cheile Scocului, de la Gura Scorotei, străjuit pe ambii versanți de pereți stâncoși și

abrupți de calcar. Deasupra noastră zăream doar o dungă de cer albastru, luminat de razele soarelui.

Albia râului pe această porțiune este seacă, este de fapt un „sohodol”, loc unde apele dispar dedesubt, sorbite de un curs subteran, necunoscut de nimeni. Această parte din traseul drumeției noastre se numește „Scocul Mare”, sau „Scocul Sec al Jiului”.

Am răsuflat ușurați când am scăpat din strânsoarea stâncilor și valea s-a deschis larg, întâmpinându-ne cu o poiană luminată de soare. După ce am trecut printr-o pădure deasă, după o costișă a apărut în fața noastră Câmpușelul cu cele două cabane, cea silvică (1130 m) aflată într-o stare avansată de degradare și, mai sus cu cca 1,5 km, cabana de vânătoare (1180 m), unde am hotărât să ne petrecem noaptea

Itinerarul primei zile ne-a purtat pașii printr-o lume feerică, presărată cu chei, peșteri, scocuri, sohodoluri și minunatul curs al Jiului de Vest. Traseul dintre Câmpu Lui Neag și Câmpușelul, pe o distanță de 16 km, s-a desfășurat în mare parte pe viitorul drum modernizat ce va lega Valea Jiului cu Valea Cernei, pe care într-un ritm lejer l-am parcurs în aproape cinci ore de mers.

Pentru a doua zi avem programat un traseu mult mai greu, urmând să străbatem „drumul de creastă” dintre Câmpușelul și Complexul Turistic Tismana, marcat pe toată lungimea sa cu „triunghi albastru”.

Dimineața, înainte de a porni la drum, am aruncat o privire spre Muntele Iorgovanu, din Retezatul Mic, care, luminat de razele roșiatice ale răsăritului de soare semăna cu trupul voinicului Iovan Iorgovan, brodat în legende, pe care Nicolae Densușianu îl asemuia cu Hercule al protodacilor:

„Sus, pe Cerna-n sus
Mulți voinici s-or dus
Și toți s-au răpus.
Dar a mai rămas
Un român viteaz:
Iovan Iorgovan,
Braț de buzdugan,
Cu un călușel
Ca și-un vulturel...”

În zare, în fața noastră, la sud-vest se profila muntele Oslea, golaș, pe care legenda spune că balaurul ce stătea aici atunci când dormea se încolăcea în jurul muntelui, ajungând cu capul la coadă. Acest balaur a fost ucis de Iovan Iorgovan.

După ce am părăsit cabana de vânatoare Câmpușelul, pașii ne-au fost purtați în susul văii, care a început să se închidă. Dincolo de Pârâul Ursului, la o stână situată în apropierea unei pepiniere a ocolului silvic am făcut cunoștință cu primii „Prinți ai munților”, cum le spunea Octavian Goga ciobanilor, apreciindu-i ca oameni tăcuți, harnici, curajoși, dar întotdeauna bucuroși de oaspeți.

Urmând cărarea marcată cu triunghi albastru, am intrat într-o frumoasă pădure, după care, din căldarea glaciară cu pereții abrupti s-a deschis gura unei grote mari pe care o poți observa de la mare distanță, numită de localnici peștera Găuroane, sau Iorgovanul. Legendele spun că valea ce se deschide de la Câmpușel și duce la peștera Iorgovan a fost adâncită de stârvul balaurului, în timp ce viteazul Iorgovan îl țâra peste munte după ce l-a răpus în lupta aprigă ce a durat cât o zi de vară, din zori până-n seară.

Continuându-ne drumul, după un scurt timp am trecut prin Poiana Șarba de unde poteca ne-a scos în Pasul Cerna-Jiu, situat la înălțimea de 1330 m. Scăpați de strânsoarea stâncilor, am ieșit în șaua La Sulițe (1703 m), pe culmea Muntelui Oslea (1946 m), de unde se formează nodul turistic care delimitează Munții Vâlcan de Munții Mehedinților.

În stânga noastră, spre est, se profila în lumina soarelui vârful singuratic al Oslei, despre care unele legende spun că acesta ar fi fost Kogaionul, muntele sacru al dacilor, care, ca și orice loc în care sălășluia sau cobora divinitatea, era un loc sfânt, interzis oamenilor de rând. Doar Marele Preot avea voie să pătrundă acolo unde sălășluiau zeii.

Între Muntele Oslea și Muntele Șarba, se află locul numit Aria Mare. Partea apuseană a acestui platou se numește până astăzi La Sulițe, loc unde se oficia, în fața autorităților militare și religioase, ritualul religios al dacilor. Din cinci în cinci ani, după unii, iar după alții din patru în patru ani, Dacii trimiteau aici un mesager care să înfățișeze în fața zeului Zamolxis dorințele supușilor. Solul ales, după

ce primea toate mesajele, era aruncat în vârful a trei sulite înfipte în pământ. Dacă acesta murea înainte de a ajunge la pământ, solia era primită, dar dacă nu murea, solul era batjocorit și considerat nevrednic, în locul lui fiind ales un alt sol.

În cele două peșteri amintite, Iorgovanul și cea situată în fața platoului La sulite, într-un perete calcaros al Muntelui Ciucava, au fost descoperite urme de foc, ceea ce dovedește, potrivit legendelor, că geto-dacii aveau obiceiul ca în diferite perioade ale anului să urce la munte, mai aproape de divinitate, unde în jurul focului se rugau pentru purificarea sufletelor.

La un mic popas în platoul La Sulite, după ce ne-am mai tras sufletul după urcușul făcut de la Câmpușel, drumul de creastă ne-a purtat prin curmătura Groapele până la Piatra Tăiată, de unde se zăresc întinsele câmpii ale depresiunii, fosta Țară a lui Litovoi, care în vremuri se întindea spre nord până la Tara Hațegului.

Privite de aici, de sus, minunatele plaiuri ne-au adus aminte de ceea „ce spunea Alexandru Vlahuță în a sa Românie Pitorească, atunci când, acum peste 100 de ani a urcat din ținuturile gorjene spre Depresiunea Jiului: „în munții aceștia s-a încheat tăria și unitatea neamului românesc... Aici, în întăriturile acestea au stat adăpostiți aproape o mie de ani strămoșii noștri, când pe șesurile Dunării curgeau puhoaiile de barbari jefuind și pustiind locurile pe unde treceau...”

Un coborâș destul de abrupt pe versantul sudic al Muntelui Vâlcan ne-a scos la Vârful Bou (1671m), apoi, pe rând trecem peste șeile Bordei și Frumosu. îndreptându-ne către Tismana, am traversat fața vestică a vârfului Păltinișu (1341 m), după care în coborâre am trecut prin Poiana Frumoasă, Fagul cu Gâlmă și La Teiul, de pe plaiul Tismana.

De pe cumpăna de ape dintre Văile Tismana și Pocruia am ajuns pe versantul sudic al vârfului Cioclovina, de unde, în fața noastră și-au făcut apariția întinsele păduri din zona Pocruia – Tismana și Eroni, unde se găsesc două mari rezervații de castani comestibili (*Castanea Sativa*), fructe rare în țara noastră, de origine mediteraneană, adaptate la clima din zonele mai calde și umede dintre platoul Tismana și Bistricioara.

De pe platoul Gornovița, și-a făcut apariția marea pădure seculară de goruni, declarată „rezervație științifică”, ce se întinde pe o suprafață de peste 50 ha.

După 10-12 ore de mers în care am putut savura în voie mirificul peisaj montan al Muntelui Vâlcan, frumusețea câmpiei Jiului, coborâșul abrupt de pe Vârful Cioclovina ne-a condus la Complexul Turistic Tismana.

Obosiți, dar satisfăcut de drumeția noastră și impresionați de frumusețea traseului, din păcate prea puțin circulat și cunoscut de către turiști, ne-am hotărât să înnoptăm la Motelul Tismana, de unde a doua zi ne-am reîntors la casele noastre, urmând să ne scriem amintirile de drumeție și să le lăsăm moștenire urmașilor noștri.

La pas, prin pădurea Gornovița

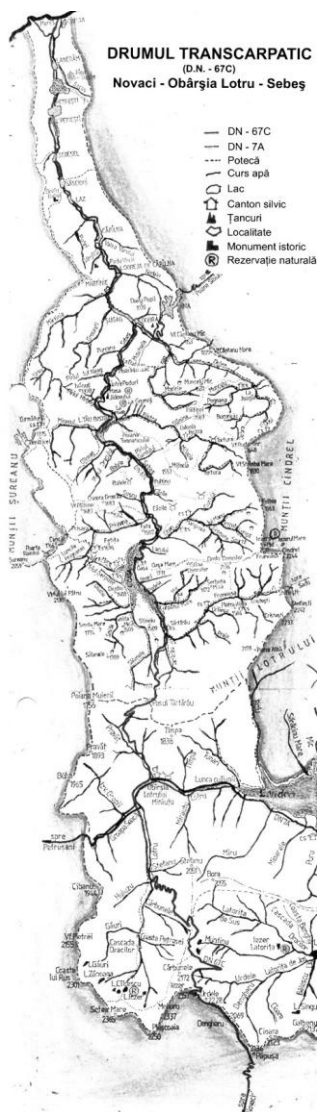

Cheile Buții

Cantonul silvic „Câmpușel”

Sebeș – Obârșia Lotrului – Novaci (DN 67c) (Drumul regelui)

Pe fâșia de teritoriu aflată între Boita pe Olt și Căpâlna-Săscior pe Sebeș, se înșiră unul după altul satele în care trăiesc faimoșii oieri, cunoscuți pretutindeni în țară sub numele de "mărgineni", așezări care formează renumita zonă a "MĂRGINIMII SIBIULUI", care după Iorgu Iordan, nu ar fi altceva decât, vechiul ducat al Almașului.

Vestitele sate înșiruite în amonte pe valea Sebeșului: Săscior, Sebeșel, Laz, Căpâlna, Jina, Sugag, Dobra ș.a. sunt așezările de mărgineni care din cele mai vechi timpuri și-au întemeiat pe această gură de rai gospodăria permanentă, cu un întreg domeniu de stâne și sălașe cocoțate sus pe culmile munților Cindrel. În golurile alpine luminate de soare și cu pășuni întinse, își păstoresc vara marile turme de mioare, iar iarna pentru a putea supraviețui coboară la șes, practicând pe scară largă, "OIERITUL TRANSHUMANT", care de milenii urmează același traseu al văii Sebeșului, prin Lotru, la Novacii Gorjului, numit de oierii locali "DRUMUL CEL MARE",

care face legătura între Transilvania și Țara Românească.

"Drumul Mare" sau "Drumul Transcarpatic" (DN - 67C), numit de localnici și DRUMUL REGELUI desfășurat între Poiana Sibiului și Novacii Gorjului, la început era un drum greu, pe care nu se putea circula decât cu "căroaia", un fel de car roman tras de boi.

Drumul a fost amenajat în scopuri strategice în timpul primului război mondial de către armata română, devenind "Drumul transcarpatici" (DN - 67C). În anul 1926 tronsonul Novaci - Obârșia Lotrului a fost modernizat prin întărirea infrastructurii, îndulcirea unor pante, construirea de podețe, ziduri de sprijin, devenind astfel principala cale de acces turistic din munții Parâng, Lotru și Sebeș.

Astăzi starea drumului se prezintă astfel: de la Novaci (km. 13) la Complexul turistic Rânca, drum auto modernizat, de la Rânca la Curmătura Ștefanu (km. 43), drum de piatră, în stare de degradare (nu se recomandă circulației auto), de la Curmătura Ștefanu - Obârșia Lotru - Tărtărau (km. 68), drum forestier în stare acceptabilă, de la Tărtărau la Sebeș (km. 148) prin Oașa Mare, drum auto modernizat.

Așadar, cunoscând și starea drumului, vă invit la o drumeție pe traseul: "DRUMUL TRANSCARPATIC" (DN - 67C), care străbate transversal Carpații Meridionali Centrali, între localitățile Sebeș (km. 148) și Novaci (km. 13), urmând pe o distanță de 70 de km. minunata vale a râului Sebeș, mărginită pe întregul său parcurs de plaiuri domoale și pășuni întinse, unde mărginenii și-au rostuit stâne și conace pe toate culmile munților din jur, care din primăvară până în toamnă, freamătă de viață, de turmele de mioare mânate de fluierale fermecate ale ciobanilor. Cei doi masivi muntoși care străjuiesc pe întregul lor parcurs râul Sebeș, munții Cindrel și munții Șureanu, dispun de o rețea densă de trasee turistice ce se desprind din DN - 67C și care oferă iubitorilor de drumeție numeroase puncte de plecare pe traseele marcate, în general drumuri ușoare și fără pericol de rătăcire.

Ne aflăm în orașul Sebeș situat pe DN 7 (E68) - București - Arad, punct de plecare pentru itinerariul propus să-l parcurgem. Orașul este situat în partea de vest a podișului Secaș, la o altitudine de 250m pe parcursul inferior al râului Sebeș. Important centru istoric al Transilvaniei, menționat prima oară la 1245 sub numele

Mulenbach, iar apoi la 1300 cu toponimul "Sebus" (Plebanus Sebus), din 1341 devine oraș (Civitas Sebus).

Înainte de a porni la drum, aici putem vizita rămășițele zidurilor de apărare ale cetății, terminate la începutul sec. al XV-lea, ridicate ca urmare a pericolului turcesc, fiind prima fortificație cu mai multe turnuri de apărare (turnuri ale breslașilor, turnul semicircular, turnul octogonal ș.a.) din Transilvania.

În acest oraș în anul 1581 editorul și tipograful Coressi a scos de sub teascurile tiparniței sale prima carte în limba slavonă, ce se cheamă "Evanghelie și învățătură", iar la 1580 Popa Ioan (Zoba) din Vinț a tipărit aici „Sicriul de aur” o carte de spovedanie la morți, iar în 1685 „Cărarea pe scurt”, un tratat de moralitate pentru uz școlar.

Se mai pot vizita bisericile evanghelică (1241), romano-catolică (sec. 14-15), bisericile ortodoxe (1778 și 1819), precum și casele Zapolya (sec. 15), Roth (sec. 16), Hetz Konrad (sec. 16), Mauksch (sec. 16 - 19), Schneider (sec. 17-19), declarate monumente istorice.

Orașul Sebeș are în componență alte două localități, Lanocrăm și Petrești.

Îeșim din orașul Sebeș, prin str. Poștei, urmând în amonte lunca largă de la gura văii Sebeșului și facem un scurt popas în localitatea Lanocrăm, loc de naștere și odihnă veșnică a marelui filozof și poet Lucian Blaga, în memoria căruia în marginea localității a fost dezvelit în anul 1975 un bust din bronz, operă a sculptorului Romulus Ladea.

Din Lanocrăm, la 3 km. în direcția nord-est, la altitudinea de 350 - 507m se află "RÂPA ROȘIE", rezervație geologică și geomorfologică extinsă pe o suprafață de 10 ha. În anul 1969 a fost declarată monument al naturii.

La 4 km. depărtare de Sebes se află localitatea Petrești, menționată pentru prima oară la 1308 sub denumirea "Villa Petrii", devenit cunoscut pentru fabrica de hârtie. Între anii 1943 - 1962 au fost descoperite vestigii de cultură din neoliticul târziu formate din urme de silex din piatră șlefuită și din os, rășnițe, ustensile de teracotă și multe vase ceramice, pictate cu motive spirulate - meandrice care au dat numele "Culturii Petrești", răspândită în centru Transilvaniei. Aici putem vizita ruinele unei biserici fortificate ce datează de la începutul sec. al XII-lea. În continuarea drumului pe versantul drept al râului am admirat râpele de

sub piatră, formate de-a lungul vremii prin eroziunea puternică a râului, declarate monument al naturii.

De la km. 140 valea se strâmtează, iar noi am intrat în Sebeșul satul natal al pictorului Sava Henția (1848 - 1904), care s-a remarcat alături de N. Grigorescu prin lucrările și compozițiile surprinse în spatele frontului sau în clipele de răgaz dintre două lupte din războiul pentru independență. A realizat multe portrete, peisaje, natură moartă, dar și scene din viața țaranului român, așa cum îl cunoscuse el din copilărie și cum l-a fixat pe pânză: Casă de iobag, Fată torcând și altele.

Sus, pe dealul Gorgan, în locul numit "în vii" au fost descoperite urmele unei așezări din comuna primitivă și urme romane.

Trei km. mai sus ne întâmpină la intrarea în localitate indicatorul rutier "Comuna Săsciori", centru administrativ al satelor Căpâlna, Dumbrava, Laz, Loman, Pleși, Răchita și Tonea, important centru de ceramică roșie, de confecționat unelte din lemn și icoane pe sticlă. Din Săsciori pe versantul drept se poate ajunge la vechea așezare de oiери de la Călnic. În vatra satului au fost descoperite urmele unei așezări neolitice, în care s-a găsit ceramică pictată (bi și tricomă), cu motive geometrice, specifică culturii Petrești și Coțofeni.

Aici am vizitat una din cele mai vechi cetăți din Transilvania, construită în jurul anului 1200 și menționată documentar în 1267, ca proprietate a conților Kelling. Cetatea cuprinde o incintă în plan oval, dominată de un puternic turn paralelipipedic, compus din parter și trei etaje, folosite ca locuințe, numit "Turnul Siegfried", o capelă și două turnuri de apărare, în anul 1430 a intrat în proprietate obștei sătești, ulterior fiind amenajată ca cetate țărănească, în urma lucrărilor de restaurare din anii 1961 - 1964 a fost declarată monument de arhitectură.

La ieșirea spre sud din satul Săscior, un alt drum urcă pe versantul stâng spre "Dealul Babei", cu ruinele unei cetăți din sec. al XII-lea; de aici drumul trece prin Loman și mai departe un traseu turistic marcat ne conduce spre curmătura Șureanu (2059 m).

După ce drumul trece pe partea stângă, în dreptul bornei kilometrice 137,4, șoseaua face un cot brusc și intră în satul Laz. Pe partea dreaptă a drumului am lăsat în urmă câteva case răsfirate de-a lungul văii, pentru ca la ieșirea din strânsimea stâncilor să admirăm frumoasa vilă cocoțată pe un vârful de stâncă.

În amonte de Laz, drumul continuă pe malul puternic săpat în șisturile cristaline ale văii Sebeșului, pentru ca la km. 131 să pătrundem în vechea și tradiționala așezare a oierilor de la Căpâlna, reședința renumitei formații folclorice "Fetele de la Căpâlna", ce a dus faima mărginenilor, departe peste hotarele țării.

Valea se îngustează, de parcă ar fi prinsă într-un clește, încât casele se înșiră de-a lungul drumului sau sunt cocoțate sus în poienile înșorite de pe versanți, în fânețe. La ieșirea din sat, după ce am trecut de confluența cu pârâul Valea Varului, după 3 km. traversăm râul Sebeș de pe dreapta, pe stânga, peste Podul Cetății. Din dreptul bornei kilometrice 129,5 pornește o potecă de picior, care după ce trece printr-o carieră părăsită, urcă printr-o pădure umbroasă de fag pe Dealul Cetății, care mai păstrează urmele unei vechi cetăți dacice, apărută din trei părți de pante abrupte.

Prin zidurile înconjurătoare, turnul locuință și valul de pământ de apărare, cetatea este asemănătoare cu cea de la Costești și făcea parte din sistemul de apărare al dacilor din munții Orăștiei. A fost distrus de ostile împăratului Traian în cel de al doilea război cu dacii. De la râu, urmând cursul văii Gărgălău, până la ruinele cetății se face o oră. Din acest loc se poate ieși pe un drum marcat în șaua și Cabana Șureanu.

Din versantul stâng în amonte cu 2 km. vin apele înspumate ale Mărtiniei și Grosești, care își varsă apele în îngustimea râului, împreună cu Nedeu, care și-a săpat vale adâncă în pereții prăpăstioși din versantul drept, pentru ca apa lor să formeze aici lacul de acumulare "Obreja de la Căpâlna".

De la Căpâlna la Sugag, pe o distanță de 10 km., drumul urmărește la umbra versanților împăduriți, cursul șerpuit al râului Sebeș, asupra căruia veghează cele câteva gospodării construite pe versanții munților.

La km. 124 intrăm în comuna Sugag, atestată documentar în anul 1750. De comună aparțin satele Dobra, Arți, Jidoștina, Mărtinia, Tău Bistra. Comuna se întinde în amonte pe râul Sebeș, pe o distanță de peste doi km. Casele construite într-un stil local, cu o arhitectură specific țărănească, dominat de încrustările specifice tradiției locului, dau o notă aparte acestei așezări.

În comună se află frumoasa mănăstire cu biserica de lemn purtând Hramul "Adormirea Maicii Domnului", ctitorie a marelui nostru romancier și povestitor Mihail Sadoveanu. Sugagul este o așezare de oieri, cu vechi tradiții folclorice, manifestările culturale ale oierilor: "Zi-i bade cu fluira", se desfășoară cu regularitate de mai mulți ani. Interes prezintă și casa memorială muzeu a renumitului meșter popular în sculptura lemnului, Nicolae Cernat, cu exponate deosebite: lingură cu lanț, furci de tors și multe alte exponate specifice activităților de la stâne și din gospodăriile oierilor.

La capătul sudic al localității, Sebeșul primește pe dreapta pâraul Dobra, pe valea căruia pornește o ramificație a drumului ce urcă în serpentine scurte spre rezervația geologică "Pintenii din Coasta Jinei", ca după 10 km să se oprească în cea mai veche așezare a oierilor din "Mărginime", Jina, sat situat la cea mai mare altitudine din Carpații Meridionali (950 m). Din Jina, la 17 km. spre est se află Poiana Sibiului, principala zonă etnografică a "Mărginimii Sibiului".

Am revenit la Dobra, de unde ne continuăm drumul în amonte pe Sebeș, urmând o vale îngustă, cu versanții prăpăstioși cu aspect de chei impresionante, plin de ciudățenii ale naturii. La km. 115 lângă un șurlău cu bolovani înfiți adânc în râu se află locul numit "La Baba Moartă", unde cândva se afla casa Ioanei, loc de inspirație pentru Ionel Pop, în scrierea nuvelei: "îmi aduc aminte".

Sub stâncile golașe, mai ales pe versantul drept, am trecut de locul numit "La moara lui Isac", pentru ca în dreptul km 113,8 să traversăm podul și să ne continuăm traseul pe partea dreaptă a râului. Stâncile de aici, poartă denumiri sugestive, Masa Jidovului, Grumaji, La Turloaie. Iar după înfățișarea lor unele torente au fost numite: Pârâul Dracului, Torentul Morții.

Din locul numit "între poduri", la confluența pâraului lui Neag, admirăm stâncăriile din care se desprinde "Masa Jidovului" (Jidov = Mare, Uriaș) sau masa Uriașului (rezervație naturală), care constituie un fenomen natural interesant. Este o stâncă în formă de ciupercă, cu pălăria dantelată aflată în echilibru instabil, pe un picior înalt de 6 m. Legenda acestui loc redată atât de frumos de Ionel Pop spune că aici se odihnea după lungile hoinăreli prin împărăția sa, Uriașul, stăpân al locurilor, astâmpărându-și setea și foamea pe lespede de piatră. De la vărsarea pâraului Dobra, în

dreptul Șugagului, în Sebeș și până sus, la vărsarea Bistrei în același râu al Sebeșului, locul cel mai interesant este cel numit La Țurloaie, o impresionantă cataractă situată la baza barajului de acumulare Bistra Tău. Apa cade, se rostogolește, clocotind cu sălbăticie, cu mare repeziciune și zgomot peste stâncile și bolovanii din albie, tulburând liniștea codrilor seculari.

Ceva mai sus de Țurloaie, apar admirabilele stânci ce formează rezervația naturală Masa Dracului sau Grumaji, care străjuiesc malul drept. Despre stânca Grumaji, înălțată spre cer printre pini răzlețiți, localnicii spun că acesta ar fi trupul petrificat al unui om nelegiuit, care a fost prefăcut în piatră.

De la coada lacului de acumulare pe versantul stâng, paralel cu pâraul Găleag urcă un drum marcat în vârful Păltinei (1687 m), Canciu (1766 m), Cantonul Silvic Poarta Raiului, Șureanu (2059 m).

Ne continuăm traseul în amonte pe DN - 67C, până la confluența cu pâraul Dracului, unde, după ce am trecut pe albia opusă a râului, se desprinde o potecă, de picior nemarcată, care ne îndeamnă pașii sub covorul verde al pădurilor spre patria cerbilor, de unde un pâraiaș își face loc furișându-se în repezișuri până în râu, este pâraul Balele.

În această zonă apele râului Sebeș, coboară zgomotos peste stânci, primind vești din pădurile povârnite, prin apele repezi ale pâraielor Șușcu, ce cade din versantul stâng sau al Gardului, ce vine din versantul opus, a cărei albie a fost regularizată prin ziduri și diguri de protecție.

De la confluența Cîbinului cu râul, drumeții doritori de frumos pot urma poteca ciobanilor, fără risc de rătăcire, urcând pe plaiurile La Căzi, Tortura, vârful Rudarilor (1648 m), vârful Foltea (1963 m), Iezerul Mic, Frumoasa (2160 m), Dealul Domnilor (2136 m), de unde poteca coboară la cabana Oașa Mare (1731 m). Sus pe vârful Frumoasa se întinde rezervația naturală complexă "Iezerele Cîndrelului" (2244 m), situată între cele două Iezere, cel Mic și cel Mare, unde cresc sub ocrotirea legii pâlcurile de jnepeni (*Pinus Cembra*), tufele de liliac (*Alnus Vihidis*). Aici trăiesc și câteva ciopoare de capre negre (*Rupicapra Rupicapra*). Această zonă a Cîndrelului este un colț de rai, de liniște și de reculegere.

Ne continuăm drumul în amonte, pe malul drept al Sebeșului, aflat aici într-o luptă grea cu strânsoarea stâncilor, străduindu-se să primească în matca mamă apele repezi și învolburate ale Prigoanei, care

a adunat în albia sa o mulțime de pârâiașe aducându-le apele prigonite spre râul mamă, unde își dau mâna cu apele Cibanelui, venite și ele după un drum lung, pentru a da din nou viață râului ale căror ape au fost reținute în lacul de acumulare de la Oașa Mare.

La km 88, punct de confluență cu apele Hurdubeului DN - 67C, trece pe partea dreaptă a râului, pentru ca ceva mai sus, la km 87, să urce pe barajul lacului de acumulare de la Oașa. De la baraj drumul se bifurcă: ramura secundară (drumul pietruit), urmează malul stâng al lacului, pentru ca după ce a trecut de locul numit Colonia Fetița să-și continue cursul în amonte, după 6 km trece pe lângă locul în care s-au aflat cabanele "La Bradul Strâmb" și "Izvorul de argint", unde își petreceau vacanțele marele nostru romancier Mihail Sadoveanu și prietenul său de vânatoare, scriitorul Ionel Pop. În continuare drumul după ce a trecut apele pâraielor Diudiu, Smida și Șerpilor, de la coada lacului urmează cursul pârâului Sălanel, după care iasă la stânele de la Poiana Muierii (1756 m).

De la barajul Oașa, DN - 67C, după ce a trecut peste buza barajului, drumul își continuă cursul pe malul drept al lacului, până la Gura Curpătului, de la coada lacului de acumulare. Pârâul Curpătu, prin apele sale zbruciumate, aduce la vale o mulțime de pârâiașe, pornite de sub golul Serbotei, de la răscrucea potecilor ciobănești, care clipocesc vesele, în zumzetul hârniceii ce învăluie stânele de la Serbota Mare așezată la marginea pădurii. De sub Serbota Mică, după ce apele traversează drumul forestier, ele coboară zgomotoase până în luncile pline de mărghile, unde lenevite, șerpuiesc în lunca largă a depresiunii de înălțime, vărsându-și apele în lacul de acumulare, aproape de coada acestuia.

Am ajuns la Tărtărău, km 75,6, loc de confluență a pâraielor Frumoasa și Tărtărău. De aici drumul forestier se bifurcă. Ramura din stânga urmează în continuare 4,5 km în minunata vale a Frumoasei până la fostul baraj de la Proja, de unde după 26 de km să ajungă la Steflești și de aici să coboare la lacul Sadu V, ca în lungul văii să ajungă la Tălmăciu.

Ne-am desprins cu greu de farmecul acestor locuri, înainte de a porni din nou la drum spre curmătura Tărtărăului am mai aruncat o privire spre depresiunea Frumoasei, spre a admira încă o dată această minunată vale Carpatină, cu plaiuri pline de lumină, care formează aici

un adevărat rai binecuvântat de apele Frumoasei și strălucirea oglinzii de apă a lacului ce se întinde pe o suprafață de peste 400 ha.

De la Tărtărau, DN - 67C urmărește valea cu același nume până la cantonul silvic, de unde în urcuș părăsește valea, care rămâne în urma noastră. Drumul urcă în serpentine largi printr-o minunată pădure de brazi, până sus în Curmătura de sub vârful Tărtărau (1777 m), în dreptul bornei km. 61. De aici drumul continuă încă 3 km în coborâre urmărind cursul pâraului Pravăț, până la complexul turistic de la "OBÂRȘIA LOTRULUI", situat pe DN - 7A, Breaza - Obârșia Lotrului -Petroșani (84 km).

Aici a luat sfârșit prima zi a drumeției noastre, în care am străbătut peste 80 de km, de-a lungul celor mai frumoase trasee turistice din țara noastră, urmând ca a doua zi în zori să ne continuăm traseul de la Obârșia Lotrului, traversând porțiunea mai grea, ce trece prin munții Parâng, prin șaua Păpușa, Rânca și de aici la punctul final al drumeției noastre, Novacii Gorjului.

A doua zi am pornit de la cabana Obârșia Lotrului (1340 m) în direcția vest urmând cursul DN - 7A care străbate pitoreasca luncă a Lotrului. După 1,3 km pe locul unde se afla cândva haitul de la Mirăuțu, al căror urme se mai văd și astăzi, am traversat spre sud canalul care adună apele venite de pe Groapa Seacă, împreună cu apele Jiețului aduse aici prin galeria de aducțiune săpată sub muntele Cibanu.

Din acest loc am intrat pe traseul DN - 67C ce își menține direcția spre sud trecând prin luncile lui Rusalin. La 4 km, de la Obârșia Lotrului, după un loc mlăștinos și plin de izvoare, o porțiune de pădure de molizi, am ajuns la bifurcația cu drumul ce urcă spre vest înspre șaua Huluzului, iar poteca marcată cu triunghi roșu, indică traseul turistic înspre căldarea glaciară Gâlcescu din munții Parâng. Noi din acest loc am trecut spre stânga, am traversat podul Stefanu și ne-am continuat drumul încă trei km., dar din cauza stării drumului am fost nevoiți să renunțăm la mașină, care s-a reîntors, să treacă prin Petroșani - Tg. Jiu - Novaci, pentru a ne aștepta la complexul turistic Rânca.

De la Curmătura Ștefanu, cu rucsacul în spate, în urcuș continuu am urmat traseul DN -67C. Am lăsat în urma noastră o pădure deasă de molizi și în stânga stânele de la Cășăria Stefanu (1630

m), pentru ca apoi după prima curbă să intrăm într-o poiană luminoasă, de unde a început un urcuș accentuat prin serpentinele când largi, când strânse, flancate de abrupturi stâncoase ce străjuiesc drumul până la șaua Ștefanu. După ce am trecut peste un podet, am lăsat în urmă, spre est, Râpa Tancului, care se formează sub Tancul Ștefanului.

În dreapta se formează o mică căldare, loc de obârșie a pârâului Cărbunele Mare. Din acest loc drumul face o curbă mare spre stânga, după cca. 200 de m, în direcția est își face apariția în toată splendoarea ei Căldarea Muntinului.

Din șaua Ștefanului din DN - 67C se desprinde o potecă ce pătrunde și străbate căldările Latoriței, iar spre vest și-a făcut apariția căldarea glaciară Gâlcescu, cu piscurile ce o înconjoară. Din acest punct șoseaua face un arc de cerc spre dreapta, trece pe lângă abrupturile prăbușite în căldarea Urdele, pentru ca ceva mai sus, spre est, deasupra rezervației din Iezerul Latoriței, în apropierea drumului să observăm strălucirea oglinzii celor două lacuri ale Muntinului, Muntinul Mare și Muntinul Mic (1980 m).

După ce am depășit lacurile Muntinului, drumul se abate spre vest, pentru a ocoli obârșia izvoarelor Urdele, trece pe curba de nivel a vârfului Cărbunele (2162 m), pe care îl ocolește, apoi se oprește în platoul înierbat al Iezerului, de unde se desprinde spre vest poteca principală a Parângului, ce trece prin Mohoru (2332 m), Pleșcoaia (2250 m), Setea Mare (2365 m) și mai departe la Parângul Mare.

Am părăsit platoul Iezerului, după ce am trecut printr-o șa situată la alt. de 2080 de m, drumul a început un urcuș abrupt în serpentine până sub vârful Urdele (2228 m), considerat punctul cel mai înalt al unui drum național din țara noastră ce traversează Carpații Meridionali. Am urcat cu toții pe acest vârf, pentru a putea savura minunata panoramă a munților Căpățâna și a zonei estice a munților Parâng.

Spre est culmi prelungi și greoaie coboară din crestele plecate din vârful Păpușa (2136 m), spre curmătura Oltețului, formând căldări, unele pline de grohotișuri, altele tapisate cu pășuni bogate.

La Piatra Târnovului (1879 m) situată pe culmea ce desparte văile Latoriței și Repedea, unde în zilele de toamnă fâșiile galbene contrastând cu verdele închis al pădurii coboară la vale, dezvelind

stâncării ascunse până acum, sunt pâlcurile de Larice (*Larix Decidua*) aflate aici într-una din puținele rezervații naturale din țară.

Cât timp ne-am odihnit pe cel mai înalt vârf al munților din masivul Căpățâna (2220 m), am rămas copleșiți de admirație, amintindu-ne de vorbele pe care Ion Simionescu le-a rostit aici: "*Munților! Oare de ce atâta frumusețe în voi?*".

Din Urdele, după ce am coborât până pe șaua Dengherului (2035 m), drumul urcă din nou spre est către vârful Dengherul după care în coborâre se adâncește în șaua "La Coasta Crucii" (2015 m), din acest punct traseul Drumului Național 67C părăsește culmea principală și trece pe flancul sudic al munților Parâng. Șoseaua tăiată în coastele stâncoase ale muntelui, la obârșia văii Păpușa, traversează două mari ravene, trece pe lângă baliza topografică, de unde coboară în serpentine până la capătul ravenei de la obârșia pârâului "Coada Rândunicii" (1655 m), intră într-o pădure deasă de molizi de pe fața muntelui Corneșu Mare. După cca. 1 km de la șaua Rândunicii urmează o curbă pronunțată spre vest, unde trecem de prima cabană, pentru ca după 400 m drumul aflat la 1610 m altitudine să ajungă în complexul turistic Rânca, unde colegul nostru de drumeție ne aștepta cu mașina.

În locul în care se află astăzi complexul turistic Rânca, în anul 1847 a luat ființă *Plaiul Novaci*, (cum erau numite în sec. XVII - XVIII în Țara Românească locurile de trecere peste munți, păzite de plăieși, acei grăniceri medievali ai Carpaților Românești), ca punct de vamă și numărătoare a oilor trecute de ungureni, în Țara Românească pentru pășunat și pentru care vistieria încasa taxe. Ciobanii "ungureni", cei ce veneau din Transilvania, erau de fapt români neaoși.

După ce ne-am refăcut forțele, am părăsit cocheta stațiune turistică Rânca, urmând cu autoturismul cale de 18 km drumul montan modernizat dintre Rânca și Novacii Gorjului, puternic centru etnografic și folcloric, cu vechi tradiții pastorale. La Novaci în dreptul km 13 a luat sfârșit unul dintre cele mai frumoase trasee turistice pe care le-am străbătut "DRUMUL TRANSCARPATIC - 67C", desfășurat pe o distanță de 135 km între orașele Sebeș, jud. Alba (km 148) și Novaci, jud. Gorj (km 13), o veche așezare de oier, atestată prima oară în 1502, într-un hrisov purtând pecetea lui Radu cel Mare (1494 - 1508). Localitatea este formată din două așezări: Novacii

Români și Novacii Ungureni, populată de refugiații din Mărginimea Sibiului ce au emigrat aici în anul 1795.

Ca zonă etnografică, Novacii s-a remarcat și prin tradiționala nedeie a oierilor ce se ține aici cu regularitate în a treia duminică a lunii mai. Vin la marea lor nedeie oieri din toate satele gorjene, dar și din "mărginimea Sibiului", din Sugag, Jina, Poiana ș.a.. Nedeia de la Novaci este o dovadă grăitoare a faptului că dintotdeauna munții nu au despărțit românii din Oltenia de frații lor din Ardeal.

De la Obârșia Lotrului, după ce am înfruntat stâncăriile muntelui, am trecut prin desișul pădurilor răcoroase și ponoare însorite, după 7 ore de mers am ajuns la punctul final al drumeției noastre, unde ne luăm rămas bun de la frumoasele plaiuri novăcene.

„Drumul Regelui” – urcă în serpentine Vârful Urdele (2228 n)

Polovragi - Curmătura Oltețu - Petrimanu Ciungetu

Trenul cu care am călătorit, ne-a lăsat în gara Bumbesti, aflat la poarta de intrare în Defileul Jiului, de unde un mijloc de transport în comun ne-a transportat cale de aproape 40 km spre punctul de „start” al drumeției noastre pentru traversarea unui nou drum transcarpatic.

De la Bumbesti - Jiu drumul județean asfaltat și bine întreținut trece sub poala sudică a munților Parâng și traversează de la vest spre est un vechi ținut românesc format în ulucul depresionar - lăsat parcă anume de natură ca să ascundă și să apere.

În primele ore ale dimineții, când ceața încă nu se ridicase, trecem prin așezările: Curtișoara, Lăzărești, Mușetești, Crasna, Cărpiniș, Novaci și Baia de Fier, legate parcă între ele, dându-ne impresia că am trecut într-o singură mare localitate, cu casele retrase prin vâlcele și codrii, la poala munților. Casele de lemn cu tradiționalele verande susținute de stâlpi frumos înfloriți, porțile și prispele sculptate cu multă măiestrie de către meșterii lemnari locali, bisericuțele ridicate din lemn de stejar, troițele, culele cu specific oltenesc, dar și noile construcții, păstrează nealterate de-a lungul veacurilor caracteristica arhitecturii populare gorjene din nordul Olteniei.

La Baia de Fier, se desfac spre cele patru zări mai multe drumuri care pătrund în inima Parângului la nord și Piemontul getic spre sud. De aici cu rucsacurile în spinare ne continuăm drumul spre est, șoseaua mărginită pe ambele margini de o largă zonă cu iarbă deasă, de un verde intens, pe care se aliniază aproape la fiecare sută de metri câte o frumoasă fântână, construită în stilul popular specific zonei, care te îmbie la sete, ori la odihnă cu apă rece, cristalină, cum rar mai poți întâlnii.

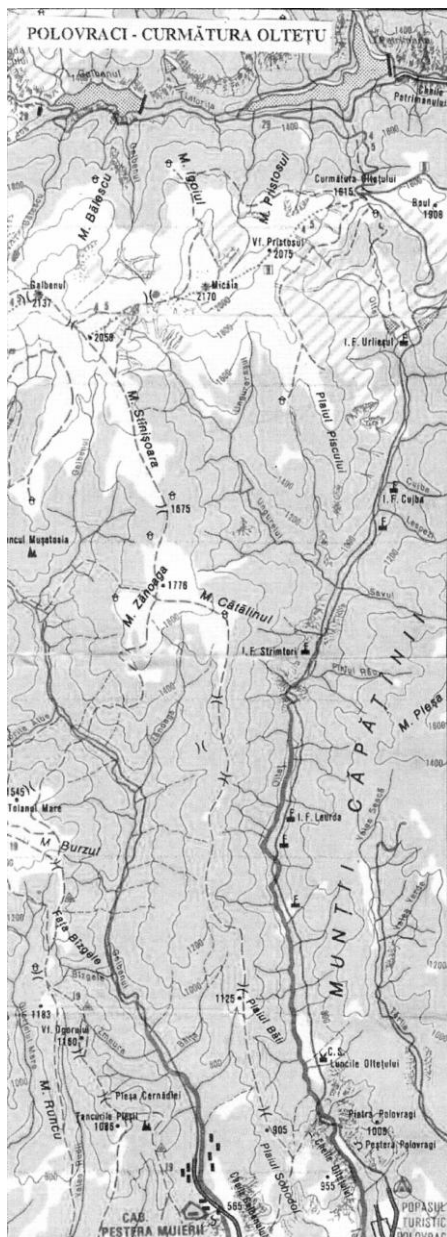

Atrași de frumusețea locurilor, fără să ne dăm seama, am parcurs o distanță de 3 km, când un râu gălăgios, cu ape repezi, care și-a tăiat albie adâncă cu pereți abrupti, legat între ele printr-un pod trainic, ne-a tăiat calea. Traversăm apele înspumate ale râului Olteț, pentru că despre acesta este vorba, după care schimbăm poziția de mers spre nord, urmând ulița, principală a satului Polovragi, pe marginea căruia se înșiră într-un cadru mirific gospodăriile polovrăgenilor.

După tradiția orală, se pare că denumirea satului s-ar trage de la o plantă rară, numită „POLVRAGI”, care crește pe stâncile goale ale Parângului din această regiune, și pe care unii vraci locali o foloseau la lecuirea bolilor de stomac și de oase.

Un hrisov al domnitorului Matei Basarab din secolul al XVII-lea, confirmă că, prima mențiune documentară asupra satului Polovragi datează din secolul XV, din vremea lui Radu cel Frumos când satul se afla în stăpânirea boierilor Părăieni-Milești, moștenitori al lui Danciu Zamona, primul stăpân al așezărilor.

La circa doi km nord de satul Polovragi, se deschide o luncă largă, unde la ieșirea Oltetului

din strânsoarea stâncilor, retrasă într-o margine de crâng este așezat complexul Mănăstirii Polovragi, ridicat în anul 1643 de către logofătul Danciu Pârăianu, pe locul altei biserici mai mici. Biserica a fost împodobită mult mai târziu în anii 1702-1703 pe timpul domniei lui Constantin Brâncoveanu, de către zugravii Andrei Simion, Istrate și Hranit, care, din porunca domnitorului au creat aici fresce de mare valoare artistică.

Ne aflăm în tinda bisericii, unde o măicuță care trebăluia în apropiere, a ținut să ne explice semnificația frescei deasupra ușii principale a mănăstirii, care reprezintă după povestirile acesteia - iadul, spaima păcătoșilor - iar pe ușița din dreapta stă scris cu slove vechi de mâna lui Tudor Vladimirescu: „Am venit și eu, robul lui Dumnezeu, la această Dumnezeiască mănăstire pe vremea lui 821 maiu 28 în zilele lui Alexandru Ipsilant V. V. Slujer Vladimirescu. Biserica este o construcție solidă, cu un turn octogonal, pridvor deschis în genul bisericilor bizantine. De jur împrejurul bisericii se înșiruie chiliile, toate reparate și proaspăt văruiți. Din pridvorul chiliilor se deschid ușile camerelor stăreției, odăile măicuțelor și al oaspeților.

Deasupra mănăstirii pe înălțimea Piatra Polovragilor a fost ridicat în anul 1800 în memoria vrednicului vătaf al Novacilor monumentul „Crucea lui Ursache", care domină întreaga zonă. După câteva minute plăcute petrecute la mănăstire, pe care din păcate nu am putut-o vizita din cauza lucrărilor de reparații, părăsim curtea mănăstirii, urmând drumul forestier care după ce face o buclă către est, trece prin fața unei frumoase pensiuni turistice și se înfundă apoi spre nord sub bolta multicoloră a frumoasei rezervații de castani comestibili (castanea sativa), unde mai mulți copii culegeau dintre frunzele căzute, rodul de toamnă al copacilor.

În mai puțin de o jumătate de oră, ieșim din pădurea de castani, lăsând în stânga împrejmuirea de piatră proaspăt reparată și văruiată a mănăstirii și intrăm într-o lume de basm. În față se arată marele masiv de calcar jurasic, parcă despicat de un paloș uriaș, formând „CHEILE OLTEȚULUI" ce se desfășoară pe o lungime de trei km, pe direcția sud-nord.

Muncitorii forestieri au săpat drum în brâul abrupt al stâncilor, care de multe ori se apleacă deasupra capetelor noastre. În stânga drumului, săpat în stânca dură, la adâncimi amețitoare se desfășoară canionul prin care apele zgomotoase ale Oltețului se prăvălesc la vale, zbatându-se să scape din încleștarea stâncilor.

După un km în amonte de mănăstirea Polovragi și 250 metri de la intrarea în chei, în versantul stâng al cheilor Oltețu se deschide portalul de forma circulară a „PEȘTERII POLOVRAGI” care se întinde pe o lungime de 9250 metri. Rețeaua subterană se etajează pe trei nivele, modelate de apele Oltețului și un afluent subteran al acestuia. Ramura principală a peșterii este formată dintr-o galerie cu dimensiuni medii, lățimi între 8-10 metri și înălțimi între trei și opt metri. În tavanul galeriei apar numeroase hornuri. Iluminată electric pe o lungime de 800 metri se poate vizita în grupuri organizate sub conducerea unui ghid, care în timpul vizitării grotei pășea cu grijă înaintea grupului de vizitatori, căutând să explice minunatele arătări ale naturii săpate în pereții umezi și întunecoși. Picăturile de ape strecurate printre șteiuri, în mii și mii de ani, au topit piatra modelând în acesta zeci și sute de creaturi gata, gata să se desprindă din pereții de stâncă. Nu pot continua fără să amintesc despre bogăția de stalagmite și stalactite, ciucuri mari de piatră atârinate de tavanul galeriei ca niște țurțuri de gheață pregătite să se împreune cu alții ce cresc de jos în sus. Undeva atârnați de pereții reci al stâncilor parcă, feriți de privirea vizitatorilor și-a făcut loc de vizuină o mare colonie de lilieci.

Drumul la întoarcere ni s-a părut mult mai lung. Pentru a ne atrage atenția, ghidul care ne-a însoțit, povestea că-n vremuri îndepărtate aici în peșteră ar fi fost capiștea păgânilor și, ca și cum le-ar fi văzut aieva în continuarea povestirii legendei parcă dorea să ne convingă cum a trăit în tainița asta Zamolxe, zeul dacilor, cum odată un bătrân s-a făcut tânăr și-a mers de-a îmbărbătat poporul la luptă, cum, în sfârșit, după ce s-au răzbătut pe-aici romanii și s-au măsurat viteaz cu viteaz, și-a văzut el prăpădul și risipa nărodului său, de jalea înfrângerii a închis ochii și s-a făcut duh și-n clipa aceea s-a dezlegat, așa din senin, o vijelie cumplită, și s-au răscolit stihiile toate, cât, din învălmășagul lor, pământul s-a lămurit cu altă față, cu alte neamuri și

cu alte legi, și de-atunci ne tragem noi, românii, suflet noul și-nvăpăiat, trezit în zile de vifor din zăngănit de pavăze și zbârănit de săgeți... iar stropii ce se preling și picură și azi din steiurile astea sunt „Lacrimile lui Zamolxe”. (legenda este o variantă a povestirii lui Al. Vlahuță în România pitorească).

În Peștera de la Polovragi, își găsea loc de odihnă și își avea cuibul de haiduc Iancu Jianu, iar Tudor Vladimirescu pe aici și-a ascuns armele aduse de la Sibiu.

Am zăbovit mai bine de o oră în peștera umedă, pătrunși de frig, afară la razele calde ale soarelui ne-am oprit pentru un timp pe platforma amenajată în fața peșterii pentru a admira încă odată marele canion al Oltețului și a imortaliza sălbăticia și adâncimea acesteia.

Vremea se apropia de ora prânzului, iar noi aveam în față un drum de cea. 20 km așa că pornim sub pereții înalți de stâncă roșiatică ce însoțesc drumul forestier ce urcă în curbe strânse deasupra apelor învolburate. După ce am traversat apa, pentru scurtă durată, aproape de capătul nordic al cheilor revenim pe malul stâng. Stâncile se dau la o parte și se pierd în frunzișurile făgetelor făcându-ne loc să intrăm în valea largă de la „Luncile Oltețului” de unde urmăm în amonte drumul forestier. După 3 km ne oprim la fostul canton forestier, astăzi devastat, dar în lunca căruia a rămas o frumoasă pepinieră cu zeci de mii de puiți de molid, gata să înlocuiască pădurile decimate.

Pentru a traversa culmea carpatică dintre Polovragii gorjului și Valea Latoriței am ales unul dintre cele mai spectaculoase căi, cel care, pe un traseu nemarcat, prin drumul forestier întovărășește valea râului Olteț până în curmătura acestuia (1615 m), făcându-și loc printre stâncile abrupte, făgetele cu coroane multicolore și brazii seculari, rămași încă în picioare.

După ce am părăsit Luncile Oltețului, drumul forestier urcă pieptiș muntele. În dreapta noastră rămâne în urmă Poiana Padeșului cocoțat undeva la 1150 metri altitudine. O piatră kilometrică arată că am parcurs 6 km și am ajuns la cantonul forestier „La Izmana”, iar după alți 6 km la cantonul forestier Teperig, unde se mai pot observa urmele minei de grafit de la Râbai, vegheate din dreapta de piscul Fântânii (1267m).

Privind de la înălțimea muntelui vadul de jos al văii, gândul ne duce spre curgerea mileniilor în care apa și-a făcut loc săpând într-una, creând în roca muntelui noi și noi făgașuri, dar furându-l mereu. Râul gășind teren prielnic și-a săpat vaduri nevăzute, părăsite adesea și lăsând în urmă-i galerii ca cele văzute la Polovragi.

Dincolo de Leurda drumul intra în „Strâmtori”, o îngrămădire de stânci ce formează o îngustare mai puțin spectaculoasă săpată în rocile cristaline. La ieșirea din strânsorile stâncilor pătrundem într-o luncă, unde pe vremuri se afla o colonie a muncitorilor forestieri. Din acest loc se desprinde în stânga un drum forestier care înaintează până la lacul de la Ungurelu, iar drumul pe care-l urmărim continuă printr-un urcuș continuu spre înălțimile muntelui Negovanu (1196 m) situată în dreapta noastră, spre est. Trecem prin păduri seculare de brazi oboșiți din când în când, ne oprim pentru a ne potoli setea din izvoarele cu ape cristaline amenajate pe marginea drumului.

După 14 km de marș, din dreapta ne întâmpină apele învolburate ale pâraielor Lespezi și Cujba, iar ceva mai sus pâraul Dracului care vin pentru a se alătura Oltețului tocmai de sub coastele abrupte ale muntelui Beleoaia (2039 m). După ce am traversat apele care ne-au tăiat calea, lăsăm pe stânga abrupturile stâncoase de la Plaiul Piscului (1819 m), cu stâncile Micaia, iar pe dreapta în depărtare se arată vârfulurile semețe ale Negovanului (2064 m) și al Nedeii (2015 m) unde în urmă cu aproape 300 de ani se ținea, de 20 iulie, în apropierea izvoarelor Oltețu într-un cadru viu, creat de frumusețea costumelor populare, marea nedeie medievală a oltenilor, care a fost coborât în vatra satului unde se ține și astăzi între 14-20 iulie sub denumirea de „Bâlciul de la Polovragi”.

Au trecut cinci ore de când am părăsit Luncile Oltețului și iată-ne ajunși la cantonul forestier Urlieșu situat la altitudinea de 1190 m, unde constructorii hidroenergeticieni au ridicat barajele de captare „Oltețu”, de unde apele pe care le-am urmat sunt trimise prin galerii subterane în lacul Petrimanu și de acolo pompate în marele lac de acumulare Vidra din munții Lotrului.

Traseul trece pe coronamentul barajului de captare Urliesu, de unde se pot immortaliza frumusețile acestor meleaguri, urcă serpentinele repezi ale muntelui Turcinu – Negovanului (1963 m),

apoi muntele Boul (1908m) de unde ieșind în golul alpin ajunge în „Curmătura Oltețului” (1615 m), unde se intersectează cu poteca ce traversează munții Căpățâna și Parâng (marcaj bandă roșie).

De aici până la coada lacului Petrimanu au rămas doar 4 km. Drumul forestier coboară în serpentine largi printr-o pădure deasă presărată cu zeci de izvoare, oprindu-se la complexul de cabane Petrimanu unde se poate înnopta.

Ziua a doua a drumeției continuă pe unul din cele mai frumoase trasee turistice din masivul Căpățâna, cu locuri de mare atracție; Valea Latoriței, Lacul Petrimanu, Cheile Latoriței, în aval de barajul lacului de acumulare, din dreapta veghează asupra văii Latoriței, Piatra Târnovului. Defileul se strânge din ce în ce mai mult, iar de pe malul stâng al Latoriței plonjează de la înălțimea stâncilor apele Turcinului Mare formând minunata cascadă „Apa Spânzurată”

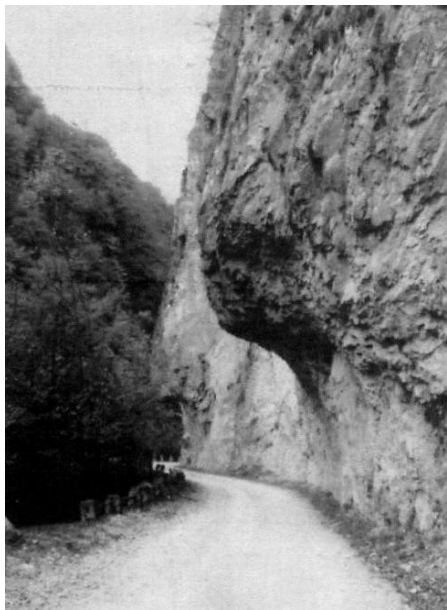
Jos în adâncimea văii, în chingile lepezilor netede, unde Latorița își dezleagă undele în praguri succesive, s-au format „scările de smarald” ale Latoriței, cea mai frumoasă podoabă pe care ne oferă „Sora” cea bună a Lotrului.

În timp ce drumul coboară, din dreptul muntelui Huluzu, defileul se strânge din ce în ce mai tare, iar pe pereții stâncoși aflați pe malul stâng, al Latoriței se zărește un grup de troițe frumos sculptate.

La confluența Latoriței cu apele înmănuncheate ale pâraielor Borageaua Mare, Borageaua Mică și Răgătorei, de la gura Văii lui Duminică (859 m) Valea Latoriței se lărgeste iar la punctul numit Prejbeni (780 m) șoseaua după ce trece peste podul de beton își continuă drumul în aval pe malul stâng al râului, pătrunzând în minunatele „chei ale Latoriței” format între versanții prăpăstioși ale munților Repedea la nord și Târnovul la sud. Lungimea îngustă a cheilor măsoară doar 1,4 km după care treptat cedează și după 14 km de la Petrimanu se deschide, formând Lunca Ciungețului unde funcționează uzina hidroelectrică Lotru, iar sus la înălțime se arată biserica și frumoasele gospodării ale Ciungenilor. După alți 4 km la „Gura Latoriței” șoseaua alpină pe care am mărșăluit timp de 4 ore întâlnește D.N 7A Breaza – Voineasa Petroșani.

Drumul dintre Polovragii, Curmătura Oltețului și Valea Latoriței este un traseu turistic de vis, care nu trebuie să scape din palmaresul nici unui împătimit al munților.

Cheile Oltețu : în strânsoarea stâncilor

Peștera Polovragi – Orga Mică și Orga Mare

Bistrița Horezu – Valea Lotrului

Toți munții din părțile acestea sunt spații scoboroșiți de ape. cărări înguste și primejdioase te poartă pe margini de prăpăstii în adâncu cărora ți-e frică să te uiți.

Al. Vlahuță – România pitorească

Așezările gorjene Bistrița – Horezu și Pietreni sunt sate rânduite pe dealurile care premerg culmile abrupte din limita sudică a muntelui Căpățâna, cu văi adânci, în care își au obârșia mulțime de ape ce se prăvălesc vijelioase la vale. Acesta este locul ales pentru a porni într-o nouă aventură transcarpatică.

Pornim la drum odată cu răsăritul soarelui, urmând la adăpostul umbros al pădurii drumul întortocheat ce urcă pe valea Bistriței. După 30 de minute de mers în urcuș lent, cortina pădurii se dă în lături, oferindu-ne o priveliște neașteptată.

Sus, în dreapta, pe un brâu al muntelui, din verdele închis al pădurii seculare de fag apar turnulețele strălucitoare ale mănăstirii Bistrița, așezată într-o poiană de toată frumusețea. Mănăstirea, o clădire mare, arătoasă, cu zidurile cenușii, a fost ridicată în secolul al XV-lea de către Barbu Craioveanu, ban al Craiovei.

În spatele mănăstirii se profilează un uriaș bastion de stâncă golașă, roșiatică, de calcar, ce pare să închidă valea. Aici sunt Cheile Bistriței, de unde se desprinde spre dreapta un drum bine întreținut, care, după ce trece de marea carieră de calcar, bază pentru materia primă necesară Uzinei Sodice Govora, după 40 de minute de mers continuu se oprește pe măgura Arnotei, unde, într-un loc de basm, în anul 1633 Matei Basarab a ridicat importantul monument de artă și arhitectură „Mănăstirea Arnota”, în care marele voievod își doarme somnul de veci, după cum se poate citi pe placa albă de marmură care îi acoperă mormântul. Alături se află locul de veci al lui Danciu, tatăl

domnitorului, fost comandant în oastea lui Mihai Viteazul, căzut în anul 1599 în luptele de la Alba Iulia.

Este trecut de ora nouă când ne întoarcem de la mănăstirea Arnota, ne luăm rucsacii pe care le-am lăsat în grija unor localnici și, cu ei în spate, că așa îi șade bine unui turist, pătrundem în strânsoarea stâncilor de calcar care formează aici, la piciorul muntelui Căpățâna, marele Chei al Bistriței, poartă de ieșire din munți a râului cu același nume, care, după ce trece prin satul Bistrița, își liniștește apele și, mai departe, pornește spre șesul oltean, scaldând luncile și udând grădinile, îndreptându-se către DN 76 Horezu – Tg. Jiu, de unde, de la km 159.1 se desprinde spre nord drumul județean care, după 6,5 km, ajunge la mănăstire. Imediat după pod, în aval, se unește cu apele ce vin de pe valea Costeștilor, formând laolaltă mândrul râu oltean Bistrița.

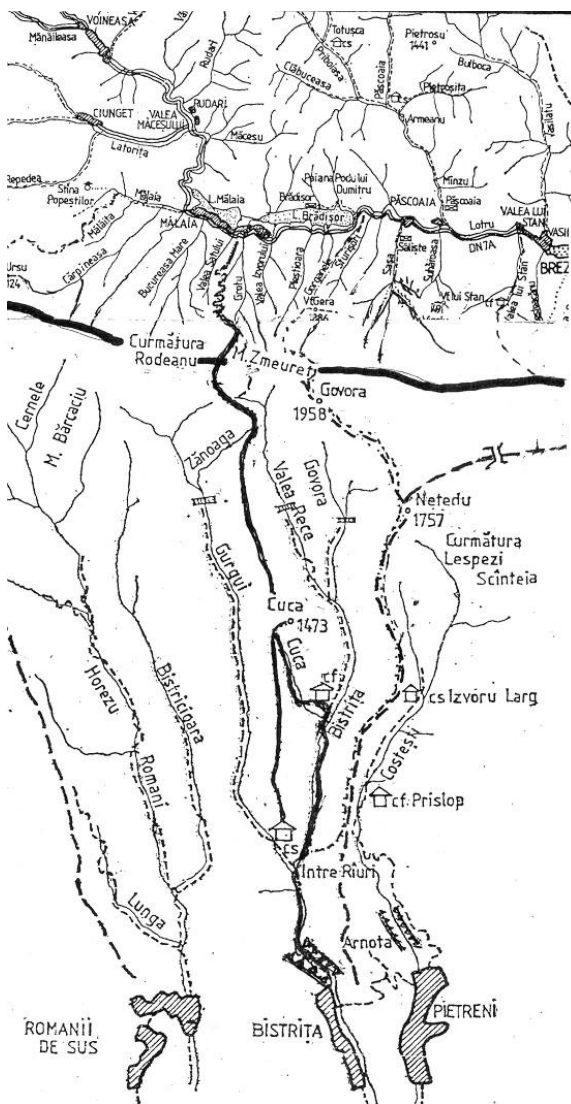
Traversăm marea spintecătură din stâncă, de-a lungul căreia vechea cale ferată forestieră pe care circula „mocănița” a fost înlocuită cu un drum forestier, care cu greu își face loc prin strânsoarea stâncilor abrupte ale muntelui, urcând până la captările de ape ridicate de constructorii hidroenergeticieni de pe Lotru. Prin canale subterane pâraielor au fost trimise în lacul de acumulare Petrimanu de pe valea Latoriței și de aici, prin pompare, sunt ridicate în marele lac de la Vidra, pe Lotru. Înaintăm prin cheile înguste și, deodată, în peretele stâncos din dreapta, o potecă și câteva cărări săpate în stâncă, invită drumețul interesat să viziteze peștera Decapoliptul, în care, cu ani în urmă, câțiva călugări pustnici retrași din lume și-au săpat și amenajat la înălțimea stâncilor și întunecimea peșterii micuțul schit „Sfântul Grigore”, astăzi părăsit. Peștera este lipsită de concrețiuni stalactitice, dar este populată cu o masivă colonie de lilieci, care, cu timpul, au creat aici un impresionant depozit de guano.

După ce am traversat marea despicătură în stâncă a cheii plină de farmec, micuța luncă luminată de soarele dimineții ne invită la un mic popas, pentru a putea savura în liniște frumusețea zonei alpine spintecate de văi stâncoase și abrupturi înfiorătoare, prin care se prăvălesc la vale apele înspumate cu caracter torențial, cu obârșii aflate sub culmile muntelui Căpățâna.

Văzută de jos, din lunca cheii, această vale olteană se răsfiră ca un trident pe coasta sudică a muntelui. După un urcuș de cca. 3 km, sosim la cantonul silvic așezat la răscrucea de ape pe locul numit „Între râuri”, unde se unesc într-un singur șuvoi apele venite de pe cele trei văi: Costești, Bistrița și Gurgui, formând toate laolaltă râul Bistrița.

Din stânga coboară Valea Costeștilor, cu ape vijelioase, cu obârșia în Culmea Netedu (1757 m), având izvoarele Costești și al lui Ignat, care, unite în dreptul cantonului silvic „Izvorul Larg” în coborâre formează trei mari cascade naturale ocolite cu greu de drumul ce urcă în munte.

Valea din mijloc, cea a Bistriței, vine de sub vârful Zmeureț, aducând apele pâraielor Valea Rece, Govora, iar mai jos, la Gura Plaiului, primește puținele ape rămase în albia Cucăi, formând toate trei la un loc obârșia râului Bistrița.

Bistrița Horezului

Bazinul Bistriței gorjene este străbătut de multe poteci turistice și drumuri forestiere care urcă până la captările de ape, ușurând mult accesul turiștilor.

Din satul Pietreni urcă drumul pe valea Costeștilor până la cantonul forestier Prislop și cel silvic de la Curmătura Lespezi, având în dreapta minunatul peisaj al culmii de calcar de la Buila – Vânturărița. De aici, poteca urcă până la vârful Netedu (1757 m), de unde o ramură se desface spre dreapta, îndreptându-se spre Cheile Olăneștilor, poteca din stânga urcă pe vârful Govora (1958 m), după care iese în muntele Zmeuretu.

De la cantonul Între Râuri drumul urcă pe valea din mijloc, cea a Bistriței, până la cantonul Cuca, de unde o ramură se desprinde spre dreapta, încă 7 km, urcând până sub vârful Cuca. Ramura din stânga urcă până la captările de ape de pe văile Valea Rece și cea a Govorei, unde se înfundă în pădurea deasă.

Pentru traversarea Carpaților Meridionali am ales traseul care pornește de la cantonul silvic „Între Râuri” spre stânga, urmând sălbatica culme secundară Cuca, de pe versantul sudic al muntelui Căpățâna, cu pante repezi și văi abrupte, către Oltenia, domoale spre nord, către Valea Lotrului. Traseul format între Râuri și curmătura Rodeanu a durat peste 4 ore și s-a desfășurat la umbra pădurilor seculare care ascund strânsorile stâncilor pleșuve cu versanți aproape verticali, printre care poteca de picior urcă pieptiș, prin serpentine scurte, și pe alocuri blocată de buștenii doborâți de vânturi, pe care suntem obligați să îi încălecăm pentru a putea trece. După o oră de urcuș greu, sosim sub vârful Cuca (1473 m), loc de obârșie a pâ râului omonim, de unde vederea se deschide spre văile care ne mărginesc, în stânga Gurguiul, iar în dreapta Cuca și Bistrița.

Urcușul pe această culme abruptă, uneori prăpăstioasă, ne-a pus la grea încercare rezistența fizică. Osteniți de-a binelea, sub vârful Cuca, facem un popas mai îndelungat.

Pornim din nou la drum, înfruntând muntele. De la vârful Cuca, în trei ore de mers am ajuns sus, în Culmea Rodeanu, de unde, în jurul nostru s-a deschis o priveliște neobișnuită. Deși ne aflăm în vârf de munte, aveam impresia că întinsul platou montan forma o câmpie imensă suspendată pe colții stâncoși, deasupra văilor abrupte.

Ne îndreptăm spre muntele Zmeuret, întregul traseu fiind dominat de întinse covoare de *Pinus Pumilio*, un arbore fără trufie, ce se târăște pe fața pământului încolăcindu-se după țăncurile de piatră parcă răsărite din pământ, care ne-au făcut mersul anevoios, uneori chiar imposibil, obligându-ne la mari ocolișuri. Se spune că numai ursul poate merge ușor prin hățișurile de jneapăn și jir târător.

Ajunși pe înălțimile Zmeureului, cu pășuni mănoase, semădate cu tufișuri de ericacee, pâlcuri de potentile aurii, garofițe roșii (*Dianthus*) ca și mulțimea de sălașuri, unde vin oierii gorjeni cu turmele lor la vârat, înaintarea târăgănată a turmelor de oi, precum și activitatea de la sălașe înțețită la orele înserării, ne-a oferit o priveliște caracteristică de neuitat. Jos în vale, spre miazănoapte, se deschide largă panoramă asupra unei țări de legendă: Țara Loviștei, în care cu veacuri în urmă s-au încheat primele voievodate ale Țării Românești, de unde se desfac în toate direcțiile mulțime de trasee turistice, drumuri ale oilor, precum și mulțime de drumuri forestiere care brăzdează și străbat aproape toate văile. Pe fundul văii șerpuieste modernul drum național, ce leagă Brezoiul prin Voineasa de Petroșani.

La Zmeuretul am zăbovit un timp la o stână. În timp ce ne trăgeam sufletele pentru a ne continua drumeția, am intrat în vorbă cu baciul care își aștepta turma de mioare de la păscut, cerându-i informații asupra drumurilor care coboară pe valea Lotrului. Am rămas uimiți de ospitalitatea acestui gorjan din Bistrița, care ne-a invitat la sălașul său, servindu-ne câte un căuc de lapte covăsit și un boț de mămăligă vârtoasă, încă caldă, oferindu-ne și sălaș pentru noapte, pentru care i-am mulțumit.

Timpul era trecut de ora 17, soarele, din înălțimile cerului, își trimitea ultimele raze ale zilei, luminând înălțimile munților. Odihniți, cu forțele refăcute, am hotărât să ne continuăm traseul. După indicațiile baciului, pornim pe spinarea muntelui Căpățâna spre miazănoapte, urmând piciorul sălbatic format între Valea Satului și cea a Grotului, unde o potecă vizibilă nemarcată se strecoară printre stâncării și grohotișuri, urmând în coborâre abruptă serpentinele scurte către vechiul sat de oieri și meșteri lemnari de la Mălaia, așezat la confluența Lotrului cu pâraiele Mălaia și Izvorul, de unde se ridică

spre înălțimea muntelui, la adăpostul pădurilor seculare, culmi prelungi și prăpăstioase.

După aproape 12 ore de când am plecat din Cheile Bistriței, iată-ne ajunși în satul Mălaia de pe Lotru, unde a luat sfârșit o nouă drumeție transcarpatică, în Carpații Meridionali dintre Jiu și Olt.

Cheile Bistriței

Drumeție pe Valea apelor repezi dintre Olt și Jiu DN-7A Brezoi - Voineasa - Petroșani

Într-o zi însorită de vară, împreună cu câțiva amici de drumeție ne hotărâm ca în calitate de turiști autorutieri să străbătem într-o singură zi întregul traseu al vechiului drum „al lotrilor” (111 km), format într-un culoar longitudinal de eroziune axat pe Jieș și pe Lotru, care spintecă în două Carpații Meridionali, făcând loc, pe fundul văilor, acestui minunat drum, astăzi modernizat pe întreaga sa întindere, marcat pe hărțile rutiere cu indicativul DN-7A. destinat să lege între ele două importante localități: la nord-vest Petroșaniul de pe Jiu, iar la sud-est Brezoi, de pe Valea Oltului.

Pornim la drum din centrul Petroșaniului. După un suieș lent pe vechiul drum al Parângului, dat în folosință în anul 1933, astăzi și acesta cu o înfățișare de nerecunoscut — la km.5 panoul rutier indică - "PETROȘANI - VOINEASA"82 km. Din acest punct drumul ales de noi se desprinde spre stânga și șerpuiește printre cele câteva gospodării specifice momârlanilor jieni, răsfirate pe coasta dealului Molidvișu. Bucuroși de razele blânde ale soarelui și răcoarea pădurilor de fag, în care s-au îngrămădit ici-colo insulițe de brad și mesteceni cu trunchiuri albe, parcă văruite de mâna harnicilor gospodari care locuiesc temporar această luncă însorită, unde și-au clădit sălașele pe malul Jieșului cu ape cristaline. Aici vin ei la vârat cu vitele și să-și facă fânul pentru la iarnă. Din poienile înșirate de-a lungul Muntelui Plaiul Godeanu, care din înălțimile sale veghează dinspre nord asupra frumuseților acestor locuri, căpițele de fân proaspăt desfăcute pentru uscat răspândesc un miros pătrunzător care îndeamnă să ne oprim pentru un scurt popas.

Valea se închide, iar drumul, într-un urcuș mai pronunțat trece prin strânsimea stâncilor roșiatice ce formează aici „CHEILE

JIEȚULUI” apoi mărginit de apele învolburate ale pârâului Jieț ai căror afluenți ce se prăvălesc de la înălțimea versanților

Ne oprim în dreptul unei cascade formată din apele unui torent ce se prăvale de pe culmile Muncelului Jiețului, căzând cu vuiet puternic de la vre-o 30 de metri în apele învolburate ale Jiețului.

În acest mirific peisaj urcăm până la km. 11,9 de unde se deschide lunca Mijeii, cu o cochetă cabană și drum forestier care urcă până sub Parângul Mic. De aici, o potecă marcată ne conduce în 4 ore până la înălțimea lacului Mija. După ce traversăm podul de beton, drumul asfaltat trece pe malul drept al apei și străbate "Cleștile Jiețului" străjuiți de pereții stâncoși ai Zăganilor, din care se năvălesc două mici cascade direct în apele Jiețului. Din stânga vine grăbit pârâul Mija Mică, iar după ce revenim pe albia stângă a apei, ceva mai sus se deschide Lunca Țiganului, cu vechea cabană al lucrătorilor forestieri. Peste drum, din locul unde se află centrul de colectare a fructelor de pădure, pornește spre nord drumul forestier ce urcă pieptiș până pe Plaiul Jiețului, de unde, pe o potecă marcată se duce spre Vârful Capra (1927 m.).

Urcușul devine mai anevoios, pentru ca după 1,5 km. să intrăm într-o bifurcație de drumuri și ape, care formează COTUL JIEȚULUI, cu canton silvic. Spre sud un drum forestier se oprește după 5 km. la locul de captare al apelor ce vin din căldările Parângului pentru a fi trimise prin canale subterane în lacul de acumulare de la Vidra.

De la cantonul „Cotul Jiețului” urcăm două serpentine largi și la km. 18 intrăm în lunca superioară a Jiețului unde suntem întâmpinați de cocheta și ospitaliera cabană „GROAPA SEACĂ”, o adevărată oază de ospitalitate și linișteși de cabana Ocolului Silvic Petrila ascunsă într-un cotlon al pădurilor de molid.

Facem un mic popas pentru un ceai aromat din frunze de afin și zmeură cât și pentru a putea savura în voie frumusețile locului: muntele Capra, munții Parâng cu vârfurile semețe ale Cârjei, Slăveiiului, Coata lui Rus, Mohorul și Păpușa din care își trag izvoarele Jiețul și Lotrul.

Ne luăm rămas bun de la gazda noastră un adevărat om al muntelui și al turismului cu promisiunea că vom reveni. În goana mașinii în stânga rămâne în urmă lunca Jiețului superior prin care șerpuiesc apele Fometescului, iar în dreapta suntem flancați de apele învolburate ale pârâului Coricia ce coboară din înălțimea muntelui cu același nume pentru a se întâlni cu apele ce vin de pe Valea Roșiile pentru a forma aici obârșia pârâului Jieț.

Pe o distanță de 5 km. până la șaua Groapa Seacă drumul urcă o diferență de nivel de 400 m. Aici, pe cumpăna de ape formată între Jiu, Lotru și Gilort își dau mâna hotarele județelor Hunedoara, Gorj și Vâlcea. Din șaua Groapa Seacă drumul coboară la umbra pădurilor de fag și de molid prin serpentine largi pe o distanță de 5 km. până la Mirăuțu, acolo unde pârâul Groapa Seacă, numit și Cibanu aduce ape din păduri. Cei care au umblat pe aceste locuri până în jurul anilor 1970 își mai amintesc de Mirăuțu, unde un vechi hait (baraj de plutire), ale căror urme se mai văd și astăzi, stăvileau apele folosite pentru transportul buștenilor. Acum vin aici, pe sub munte, apele Jiețului, captate mai sus cu 5 km. de Cotul Jiețului.

Din acest loc se desprind mulțime de trasee turistice care pornesc spre sud în munții Huluzu Găuri și Vârful Ștefanu, cu ramificații spre Latorița, Benghi, Căpățâna și Parângu Mare.

De la vechiul hait Mirăuțu, tânărul râu Lotru pornește triumfător spre o nouă aventură, prăvălindu-și apele în albia largă care urmărește firul DN-7A. După 1,5 km în față, prin parbrizul mașinii se deschide luminoasa luncă a Obârșei Lotrului (1374m), în care decenii de-a rândul a domnit vechea cabană păstorită de mărgineanul Moș Ghișe. Astăzi locul acestei cabane este luat de zeci de vile, campinguri, case de vânatoare și silvice, care formează toate la un loc un important nod turistic.

După o scurtă odihnă, copleșiți de peisajul verde, compact, care umple adâncă vale, pornim din nou la drum pentru a străbate vechea "TERRA LOYTHA" sau ȚARA LOVIȘTEI, plină de legende și istorie.

După 3,5 km. sosim la coada lacului situat în Lunca cu Funii, unde vin apele vijelioase ale pârâului Balu, care înainte de a se vărsa

împreună cu Lotrul în lacul Vidra, parcă dorește să încerce trăinicia podului pe care-l traversăm.

Ceva mai în aval de locul unde pârâul Goța Mare se varsă în Lotru, lângă opustul Vidra, în anul 1952 au început lucrările de construcție a marelui lac de acumulare Vidra de pe Lotru. La 1 martie 1972, ultima poartă a barajului înalt de 122m. a fost închisă și încetul cu încetul apele Lotrului și ale afluenților lui s-au întors, spre obârșie, inundând luncile Purului, Sărăcăciunilor, Mirului și Mielului. Apele au intrat pe Vidruța în sus, făcând ca pâraiele Pietrele, Mogoșu cândva afluenți ai Vidruței coborâți de sub vârful Mogoșu (1959m) și Pietrele (1881m) să nu-i mai răcorească undele, ci să se piardă în marele lac ce lua ființă.

Astfel s-a format aici la altitudinea de 1290m un lac întins pe o suprafață de 1035ha, cu o adâncime la baraj de 109 m. Constituind cel de al doilea lac de acumulare ca mărime din țara noastră, după lacul Bicaz.

Pe valea Lotrului, cursul apelor vijelioase ce coborau de pe versanții abrupti al munților au fost preluate de lacurile artificiale de la Belindru, Jidoaia, Galbenu, Petrimanu, Mălaia, Brădișor și altele de mai mică importanță, care își aduc apele prin canale subterane săpate pe o lungime de 150 km, în marele lac de acumulare de la Vidra. În lac au fost aduse aproape 90 de râuri și pâraie, fie pe cale gravitațională, fie prin pompare, pentru ca împreună cu apele Lotrului să cadă de la 800m. înălțime în uzina de la Ciunget, cu o putere instalată de 510 MW.

Din bazinul său de pe versantul stâng au fost aduse prin galerii săpate în inima muntelui apele Pășcoaiei, Voineșitei, Dobrunului, Hoteagului, Balindrului, Haneșului și Stejei. Din versantul drept au fost trecute pe sub munte apele Latoriței, captate în lacurile de la Galbenul și Petrimanu. De peste munte au sosit cele ale văilor Urii, Vadului, Lotrioarei și Sădurelului. Cele ale Jiețului captate mai sus la Cotul Jiețului și întoarse pe sub muntele Cibanu direct în Lotru, amonte de Obârșia Lotrului. Din munții Căpățânii au sosit în lacul Petrimanu de pe Latorița și au fost pompat împreună cu ale acestuia prin galeria intrată în lacul Vidra la Gura Vidruței și

apele puține ale Galbenului, Repedei, Oltețului, Cernei, Luncavățului, Romanilor Bistricioarei și Bistrei.

Noi ne continuăm drumul pe malul din dreapta lacului Vidra, și după ce am trecut podul, în aval vin să ne dea binețe apele ce au mai rămas din pâraiele Mirăuțu, născut sus sub vârful cu aceeași nume (1999m), ceva mai jos pâraul Benga, apoi apele unui pâraiaș leneș, dar cu nume frumos Mioarele, iar 2 km la vale drumul nostru este intersectat de apele pâraului Puru ce face hotar luncii și poienii ce se deschid aici.

După ce am trecut de Mogoșu, la întâlnirea cu Vidruța părăsim DN-7a, ne abatem spre nord (stânga) urmând drumul de ocol al marelui, lac de acumulare Vidra. în lunca Plaiul Hoților constructorii hidroenergeticieni au lăsat moștenire din organizarea de șantier câteva vile cochete, reamenajate ulterior pentru a forma stațiunea Vidra rămasă acum de izbeliște. Aici la umbra unui fag bătrân, ne-am lăsat mașina pentru a o feri de arșița soarelui și am pornit apoi cu pasul până la barajul lacului, unde ne-am depănat în liniște amintirile din anii tinereții asupra acestor locuri de neuitat, când străbăteam sălbatica vale pentru a admira minunatul spectacol oferit de natură în marile "CATARACTE ale LOTRULUI". Din locul unde astăzi marele baraj zăgăzuiește apele Lotrului, de aici de la Vidra în jos începea marea luptă cu stâncile din albia strânsă în chinga versanților. Poteca de picior se anina pe pereți, suspendată ici colo pe podețe construite de mâna plutașilor ce trebuiau să descurce din când în când plaviile de bușteni între stâncile drepte dintre versanți.

În dreapta, sub vârful Tarcu (1686m) al culmii Mănăileasa, o carieră de mică, unde cu ani în urmă o mână de oameni trudeau să smulgă stâncilor prețiosul minereu, și-a. lăsat urmele lucioase în râul astăzi cu albia apropiare secată. De câțiva ani cariera de mică a fost abandonată.

Versanții coboară cu păduri cu tot până în albia stâncoasă, abia lăsând loc de formare al lacului de acumulare Balindru, în care se varsă puținele ape rămase pe pâraul venit de sub vârful cu același nume. Este un lac mic, cu suprafața de 6 ha. cu ape întunecate din cauza pădurilor de molid ce se ridică pe versanții înalți.

Puțina lor apă ce se mai adună în albia Lotrului se scurge prin porțiunea lungă de 300 de metrii care constituia cândva neegalatele sale cataracte. Cine le-a parcurs cu piciorul prin pădurea de pe versantul accesibil al muntelui Furnica, sau măcar parțial pe drumul ajuns sub ele în anul 1965, nu le mai poate uita.

De pe înălțimea barajului, admirăm vechiul curs al Lotrului. Nu poți uita molizii ce se cocoțau pe stâncile golașe ca să privească de sus, încă de la intrare, lupta Lotrului cu stâncile rămase în vale. Câțiva fagi își scuturau în valuri jirul în toamnele bogate, un mestecăn aplecat peste prăpastie își mișca fără încetare frunzele; iar un scoruș aciuit între stânci picta cu roșul intens al ciorchinelor pauza de curcubeu ce se ridica în arc, când soarele își opera câteva clipe razele sub Culmea Runcului.

În acest minunat decor al naturii, Lotrul se prăvălea izbindu-se la început în peretele din dreapta, sărea vijelios câteva trepte, albindu-și apele, pentru a se lovi în stânca ce voia să îi oprească drumul. Săpa zadarnic sub ea și, lăsându-se păgubaș într-un târziu, își abătea apele înspumate, în alt colț de stâncă din versantul stâng, pe care tronau îngemănați un molid și un fag ce îi trezea mânia. Mugea surd, se înălța strâns în chingă și se arunca în adânc, dar și aici stâncile albiei, netezite de vremuri, nu-i dădeau răgaz să lucreze, liniștit. Sărea din cascadă în cascadă. Se zbătea spumegând și își împrăștia apele în curcubeu fără să poată învinge tăria rocii dure.

Într-un târziu apele se linișteau iar albul spumei se transformă treptat în cenușiu-verzui și pleca la drum oprindu-se la întâlnirea cu un copil drag lui, pârâul Hoteagu. Mai jos, la Dobrunu, apele se linișteau, bulboanele deveneau din ce în ce mai numeroase. Mai jos de vărsarea pârâului Dobrunu, Lotrul intră în Voineasa, veche așezare de oieri și lucrători silvici, oameni retrași aici din fața năvălitorilor străini.

De sus de la Vidra până la Voineasa, Lotrul a dat viață pădurilor în care pe vremuri străinii de aceste locuri nu îndrăzneau să pătrundă. Aici hălăduiau în pace sălbăticiunile, de la micuțul dar săngerosul jder, la ursul brun sau falnicul cerb.

Ne-am reîntors satisfăcuți la mașina noastră, cu care revenim pe DN-7A, trecem în continuare prin curmătura Vidruța, de unde în

aval urmărim firul întortocheat al drumului. Din confluența Voinoșitei cu Mihăileasa aflată la cota 1600 m în aval valea se restrânge din nou, iar după ce traversăm apele Steviuței, la adăpostul pădurii coborâm pe serpentinele strânse în cleștele abrupt al stâncilor brăzdate de zeci de izvoare. După ce trecem de câteva case izolate într-o vale ascunsă ajungem la cantonul silvic Noptea. De aici la umbra deasă al pădurilor de fag, urmăm valea Mihăilesei, coborâm mai multe serpentine, iar după 24 de km de la lacul Vidra, iată-ne ajunși în Voineasa, localitate situată la cota 600 m între confluențele Voineșitei și Mihăilesei cu Lotrul, înconjurat de munți înalți, dar care datorită dealurilor care-l premerg, dau așezării o frumusețe aparte prin linia dulce al versanților, Voineasa se distinge prin valea largă în care este așezată.

Clima blândă, așezarea ferită de vânturi și plaiurile însoțite din jur au transformat vechea așezare de oieri într-o mică stațiune, colț de odihnă și recreere, în care vilele cochete oferă găzduire celor ce vor să-și petreacă aici în munții Lotrului vacanța sau weekendul.

Geograful francez Emm de Martonne, cercetător al acestor locuri, într-o comunicare asupra zonei arăta că: *„din punct de vedere uman, Valea Lotrului este cel mai interesant colț al întregului pământ românesc, ca vechime al locuitorilor, ca obiceiuri și mentalități. Este acolo o insulă relictă de arhaică viață românească”*.

Părăsim Voineasa coborând pe malul râului. La ieșirea din localitate admirăm spectacolul oferit de vărsarea apelor Voineșitei în albia largă a Lotrului. Undeva pe stânga, sus în munte la altitudinea de 1180 m stă cocoțat lacul Jidoaia, din care apele sunt trimise pe sub munte în lacul Vidra. Din aceeași direcție de pe un pinten de deal veghează asupra văii cocheta vilă, sediu al Ocolului silvic Voineasa, care gospodărește pădurile de pe valea Lotrului. Apele Lotrului își fac cu greu drum prin albia lată, plină de prundișuri, pentru a primi mai jos apele pârâului Vătafu. Albia apei se răsuțește în loc la Rudari de unde pornește spre piscurile munților un vechi drum alpin, iar puținele ape ale Lotrului se grăbesc să ajungă la întâlnire cu cel mai mare afluent al său, Latorița, a

cărei confluență se află lângă Valea Măceșului (km 26 DN-7A). Aici ies la lumină din coama muntelui o mulțime de ape care se alătură Lotrului. Sunt apele care se întorc în matcă după ce au trecut prin turbinele hidrocentralei de la Giungetu pentru ca, după puțin timp să se adune din nou formând lacul de acumulare de la Mălaia, situat la altitudinea de 480 m, aici mai vin apele pâraielor Mălaia, Bucureasa și valea Zmeuretu, de unde un drum forestier coboară prin Valea Oltețului, la mănăstirea Arnota și Polovraci, situate pe versantul sudic al muntelui Căpățâna.

Mai jos de satul Mălaia, la km 18 DN-7A urmărește pe partea stângă, pe o lungime de 6 km luciul de apă al lacului Brădișor situat la altitudinea de 452 m față de nivelul mării. Lacul se întinde pe o suprafață de 229 ha și are o adâncime de 57m la baraj. Apele adunate la Brădișor sunt dirijate prin tunele subterane în turbinele hidrocentralei, iar după ce au produs energie electrică, sunt eliberate pentru a se vărsa în dreptul km 204 de pe DN-67-Pitești-Rm.Vâlcea-Sibiu, în râul Olt.

În aval de lacul Brădișor, în satul Săliște, își varsă apele în albia Lotrului pârâul Sașa, care se aruncă de la înălțimea de 1647m până jos la 440m pe o distanță de doar 8 km. De la lacul Brădișor în aval, albia râului Lotru este inundată de o mulțime de pâraie, mai mici sau mai mari, ca: Jariștea Mică, Gura Pietroșița, Priboioasa, Padinile, Frasenului, Clăbuceasa, Ruginoasa, La Mocirle, ș.a., pe albiile cărora se înghesuie pentru a urca sus, pe culmile munților o mulțime de poteci și drumuri forestiere.

Iată-ne ajunși la capătul drumețirii noastre pe Valea Lotrului. Ne aflăm în micuțul oraș Brezoiu, de unde până în anul 1960 pe Lotru în sus circula până la Voineasa, Pășcoia și Vasilatu un tren forestier tractat de tradiționala mocăniță, a cărei funcție a fost preluată de șoseaua DN-7A care leagă prin adâncă vale a Lotrului și al Jiețului, două localități, Brezoiul de pe Valea Oltului cu Petroșanii de pe Valea Jiului.

Pe parcursul drumeției noastre am rostit de zeci de ori cuvintele Valea Lotrului și Țara Loviștei fără însă a ne întreba de unde provin și ce semnificații au aceste cuvinte. În documente ale anilor

1233, 1265, 1311, se arată că Lovișteea e o TERRA ce forma după unii istorici, cel dintâi nucleu etnic căruia i-au dat expresie politică primii voievozi români.

Răspunsul la întrebările noastre l-am descoperit într-o veche legendă atribuite acestor locuri pline de istorie.

"..... lângă sâmburele de populație străveche vin mai la început ciobanii, chemați aici de generozitatea pășunilor alpine. Apoi mai vin pustnicii și la urmă tâlharii și fugarii, de tot felul... care în limba veche sunt însă haiducii, acei necăjiți și răzvrățiții înfometăți ai poporului năpăstuit care, după ce loveau pe impilatori sau pe cei care făcuseră nedreptate. Neavând altă cale luau drumul codrului; de aici și zicala veche "codrul frate cu Românu", românu fiind omul de rând năpăstuit și apăsător. Orânduirea le zicea haiducilor "tâlhari" tocmai că se temeau de ei, iar denumire de haiduc vine din popor, care înseamnă laolaltă: voinicie, curaj, frumusețe fizică și morală...". Legenda spune că acești lotrii deveniseră atât de puternici pe această sălbatică vale, încât și-au ridicat din loc în loc câte o casă mai întărită, încât nimeni nu se încumeta să-i urmărească.

După multă vreme, cei rămași aici se lasă de haiducie și se așează ca oameni pașnici în locurile pe care le îndrăgiseră. Se despărțiră, în cete mai mici și formară sate de-a lungul văii. Ceata lui Breazu rămâne jos, aproape de Olt și formă Brezoiul. Mălai își luă oamenii și urcă puțin mai sus, făurind mândru sat, Voineasa de azi, iar ciungu se ascunse mult mai sus în inima muntelui și formă Ciungetul.

Ademeniți de comoditatea fotoliilor mașinii noastre, în calitate de turiști autorutieri, am riscat ca din spatele parbrizului să pierdem vederii multe colțuri inedite și frumuseți oferite de văile Jiețului și cel al Lotrului, pe care l-am străbătut. Dar totuși am rămas cu satisfacții de reușita drumeției noastre, refăcută după atâția ani, care se termină aici în micuța stațiune Brezoiu de pe Valea Oltului.

Marcaj turistic la Cabana „Groapa Seacă”

Cabana „Groapa Seacă” o perlă a munților Parâng

Drumul transcarpatic - Valea Oltului

„De pe culmile Hășmașului Mare și până în câmpiile îndepărtate unde viața i se sfârșește, drumul Oltului prin lume e un cântec neîntrerupt, un lung poem simfonic căruia mereu i se adaugă noi melodii și teme, reluate de tot mai multe și desăvârșite instrumente, încât întreg cântecul crește, se amplifică și se revarsă peste maluri, ca însăși mersul, mereu sporit al apelor sale.”

În lungul și sinuosul său drum ce măsoară peste șapte sute de kilometri, Oltul și-a tăiat cele mai frumoase văi, a dat viață, expansiune și culoare locurilor pe care le străbate, pentru a ajunge jos, în lunca Dunării. Oltul a fost nevoit să se războiască cu munții, în coastele cărora a săpat trei mari porți: Tușnad, Racoși și cel de la Câineni și Cozia, ultimul din aceste defilee - 47 km. - este cel mai lung, mai greu, dar cu frumuseți deosebite. Între Câineni și Cozia apele Oltului saltă peste praguri de stâncă, strecurându-se printre zidurile dure ale munților Lotru, Parâng și Făgăraș săpând în roca lor un măreț defileu, asemuit cu splendoarea celui dăltuit de Dunăre între Cazane și Porțile de Fier.

Printre primele mențiuni despre râul Olt (ALUTUM) se face referire la o inscripție descoperită pe o piatră de altar înălțată de Iulius Mansuetius pe care se putea citi: „Ad Alutum feumen secus montis”, ce face referire la cea de a doua expediție a legiunilor romane sub conducerea lui Traian în Dacia.

Numele râului vine de la cuvântul Aluta = aur, dat de agatârși, de la care s-au păstrat fluturii de aur și argint din costumele naționale ale femeilor din Vâlcea, Muscel, Sibiu și Făgăraș. Romanii i-au zis „Lines Alutanus”-(Drumul Oltului), luat de la vechiul nume local Ulat = Olt.

Față de pasul Vâlcan, înalt de 1621 m și greu de trecut, poarta deschisă de râul Olt pe una din cele mai importante și pitorești văi din țara noastră, care traversează Carpații Meridionali, a constituit pentru romani o cale lesnicioasă de pătrundere spre ținuturile Transilvănene. Pe Valea Oltului care au fost descoperite vetrele unor așezări dacice cu organizare administrativă și militară superioară, menționate de istoricul V. Pârvan, peste care legiunile romane, venite dinspre Dunăre purtându-și „Acvilele” au înaintat în sus pe -Lines Alutanus- pentru a învâluși și cucerii viteza inimă a Daciei-Sarmizegetusa lui Decebal.

La intrarea dinspre câmpia Dunării în Defileul Olt, romanii au lăsat cioplit în stânca muntelui „VIA CAROLINA”, prin care se amintește că ei au încercat tăierea unei șosele, dar timpul și războaiele, nu au permis să înceapă lupta cu sălbăticia Oltului. Au înaintat prin ocolirea defileului periculos al Coziei pe varianta Căineni— Titești - Perișani, care îi ducea din nou la Olt, de unde pentru a-și putea continua înaintarea, romanii, specialiști în construcția de drumuri, au folosit tehnica podurilor suspendate în lungul apei, pe bârne înfipite în stâncile de pe mal. La Copăceni, nu departe de ruinele castrului Praetorium, se mai pot observa câteva găuri săpate în stâncă pentru fixarea traverselor de susținere a podului. Este sigur că și dacii foloseau înainte acest drum „bătrân”, cum reiese din numele „Pons vestus” dat de romani podului de la Căineni, unde se trecea, ca și astăzi Oltul spre Titeștii Loviștei.

În marșul lor către inima Daciei, romanii au lăsat în urma lor lagăre întărite în cetățile și castrele ridicate pe Valea Oltului, Romula, Acidava, Rusidava, Buridava, Arutela, Praetorium, Pons Vetus și altele. Cursul Oltului formează o mare epopee eroică și cântecul pe care-l citim în stâncile din defileul Turnu Roșu - Cozia este apogeul acestei epocii. Aici, pe această vale, istoria pământului, al apei și al oamenilor a închipuit cele mai frumoase întâmplări.

În anul 1721 un corp de ofițeri austrieci, sub comanda colonelului Friederch Schwantz, vin în Țara Românească cu misiunea să întocmească harta Olteniei și a marginilor ei și, să construiască o șosea care să treacă pe Valea Oltului, de la Mănăstirea Coziei înainte spre Transilvania: „Tabula Valachiae cisalutanae

capitaneum per Fredericum Schwantziium Regiminis Hersteriani capitaneum „ (1722) inscripție ce concretizează această acțiune. Harta Olteniei ridicată de Schwantz reprezintă un progres cartografic al vremii, pe care se găsesc marcate 130 de masive muntoase, culmi și vârfuri, sunt evidențiate elementele hidrografice, depresiunile văile cu cheile și terasele lor, câmpiile care îi întregesc cuprinsul și fac din această lucrare un izvor prețios de informare geografică, care din anul 1723 a fost integrată în : „ Mapa Geographica nivissima Resni Hungarise ..... Magne Principatus Transilvanie, Banatus Temesiensis ..... Walachie ..... anno 1769".

Carol al VI-lea, cu un curaj admirabil și stăruință a pătruns, și cu ajutorul lui Dumnezeu a început marea lucrare „Șoseaua care traversează Carpații Meridionali prin Valea. Oltului" care păruse romanilor imposibilă și a terminat-o printr-o muncă herculiană în timp de doi ani, după care șoseaua a fost prelungită până la Râmnic.

Lucrările au fost începute sub conducerea lui Ștefan conte de Steinvillle și terminată sub conducerea lui D. Hugo conte de Virmond, delegați al Cezarului, arhitect fiind colonelul Fredrich Schwantz. Lucrarea a înmagazinat un volum imens de muncă „eamque immenso labore" - dată de țărâtimea română căruia i se făgăduise libertatea, în schimb erau obligați să muncească o zi cu boii și două zile cu brațele pe săptămână.

Prin providența lui August, pentru binele obștesc, printr-o slujbă credincioasă, a fost ridicat un monument pentru prosperitatea recunoscătoare „Acum rămâi sănătos și adu-ți aminte că prin virtutea lui Carol nu este nici un drum nefăcut căci, în timp ce străpunge Carpații și învinge râurile, termină războiul și anexează popoare, libertatea de munți și fericire prin supunere - Șoseaua Carolina - este aceasta". (M. Popescu Spineni - România în izvoare geografice și cartografice - 1972).

Cursul Oltului este într-adevăr o mare epopee eroică și cântul pe care-l citim în defileul Turnu Roșu - Cozia este apogeul acestei epoci. Istoria pământului, a apei și al oamenilor a închipuit aici cele mai frumoase întâmplări.

În locul unde apele au înfrânt stânca, la primul prag al defileului, se înalță edificiul care a dat numele trecătorii - „Turnul Roșu" - ridicat în anul 1533 în locul unde după tradiția orală ar fi avut loc o mare bătălie în care au fost zdrobite hoardele otomane.

Urmele continuității strămoșești sunt evidente pretutindeni, și le întâlnim mereu coborând pe firul apei, străbătând în timp până în zilele noastre.

Mai spre sud, pentru paza drumului, s-a ridicat „Turnul Spart”, atestat în unele documente istorice din anul 1583. timpul și apa au ros această construcție, lăsând-o în paragină.

La gura Lotrului, munții se depărtează, formând în stânga Oltului depresiunea intracarpatică a Titeștilor, cu lanuri de porumb, grădini, pomi fructiferi și câteva sate răsfirate.

Pe dreapta Oltului de-a lungul văii Lotrului, se formează deosebit de frumoasa și bogata depresiune de la Breoi, cunoscut sub numele de „Țara Loviștei”, așezată în groapa tectonică formată între munții Lotrului, Căpățânii și al Făgărașului.

La sud de Brezoi, valea Oltului se strânge în cleștile stâncoase ale munților Căpățânii și Coziei, formând aici la „Cârligele Oltului” cea mai îngustă, cea mai sălbatică, dar și cea mai frumoasă poartă din tot cursul râului; „Defileul de la Cozia”, pretutindeni cu maluri abrupte, colțuri stâncoase lipsite de vegetație, cu culmile munților mult apropiate, nelăsând decât o mică deschidere prin care apele Oltului trec vijelioase, cu mult zgomot la vale.

Această lungă spintecătură este cea mai frumoasă operă sculpturală a Oltului. Nici azi în acest loc trudirea nu este încă desăvârșită. Sub privirile piscurilor despărțite pe vecie apele clocotesc în vale, se alungă zvârcolindu-se, izbesc cu jerbe de stropi de piatră, ciopliind-o cu febra născătoare a marilor creații. Când soarele reușește să înfingă sulii în clocotul acestor jerbe, se aprind focuri de curcubeu împrăștiate de vânt o dată cu stropii reveniți în matcă. Și pas cu pas, desăvârșirea formelor se petrece pretutindeni, aici, sub ochi noștri.

Întreaga această despicătură de stâncă, este vechi fâgaș umanizat, este o cetate naturală, ca un loc de refugiu. Pe malul stâng al Oltului în ascunzișul pădurilor se înalță turnulețele mănăstirii „Turnu” ctitorită la 1676, ars și refăcut mult mai târziu în anul 1932. Din curtea mănăstirii pornesc mai multe trasee turistice marcate pe trupul masivului Cozia, învelit cu arbori secundari (nuci, stejari și fagi), trandafirii sălbatici din specia *Rozia coziae* Nyár, doar aici întâlnite. Bogăția floristică îndulcește peste tot pașii drumețului, care nu poate rata aici vizitarea

„Peșterii Haiducului" cu tainițele ei dantelate, sau frumoasa cascadă care plonjează în gol din ascunzișul pădurii.

Aproape în pragul sudic al defileului, Oltul se grăbește să scape din strânsoarea stâncilor. O stâncă stingheră și golașă străjuiește acest prag. Este „masa lui Traian" după cum a denumit-o poporul, ea marchează locul unde s-au oprit legiunile romane, renunțând la lupta cu altul, preferând să ocolească muntele Cozia pe la Rădăcineni și revenind la albia acestuia abia la Copăceni.

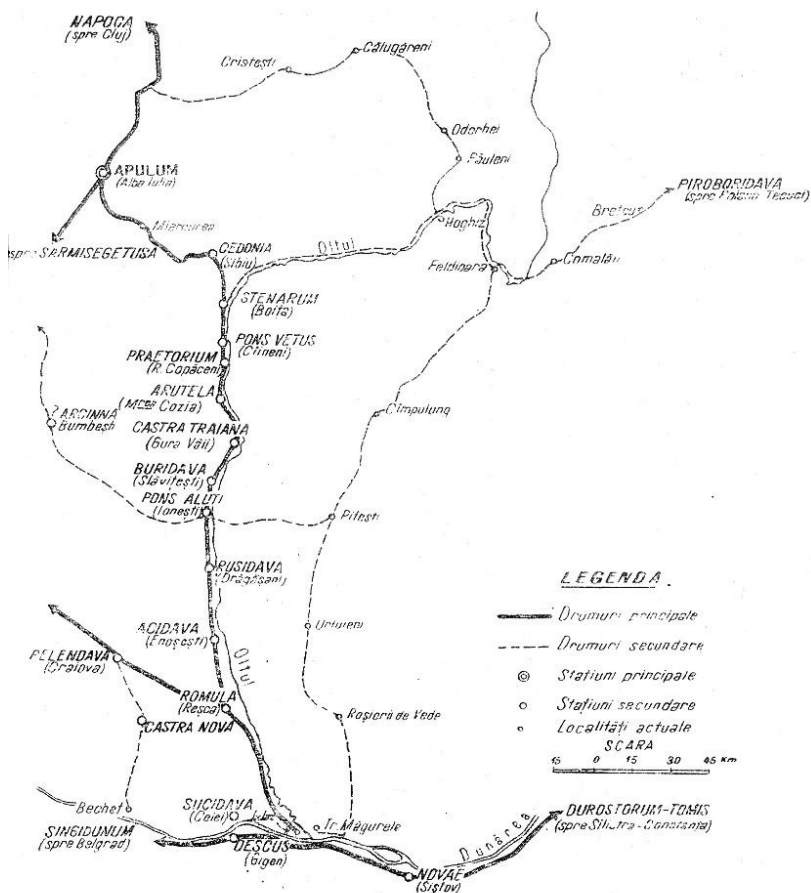
Ieșind din strânsoarea munților, Oltul respiră iarăși din adânc, lățindu-și și potolindu-și apele,. Cu o buclă largă ocolește un mic promontoriu pe al cărui mal, înțeleptul Domnitor Mircea cel Bătrân (1386-1418), a ctitorit unul dintre cele mai vechi monumente (veacul al XIV-lea)din Țara Românească, „Mănăstirea Cozia" așezat pe trupul pietros al munților din jur. Actul domnesc emis în 1388 de Mircea cel Bătrân menționează că : „am binevoit domnia mea să ridic din temelie o mănăstire la locul numit Nucet, adică Cozia” !. o altă ipoteză dintre cele multe susținute că numele s-ar trage de la turcescul „Koz", care înseamnă nucă, și într-adevăr locul este foarte bogat în păduri seculare de nuci.

În timpul mișcării revoluționarilor din anul 1721, mănăstirea devine un punct fortificat al pandurilor lui Tudor Vladimirescu, care rezistă aici îndelung atacului turcesc.

Muzeul istoric de la Mănăstirea Cozia, unde se află și mormântul lui Mircea cel Bătrân, leagă trecutul poporului nostru de prezent. Aceste locuri încărcate de istorie, formele grele ale Nărauțului și Coziei dintre care scapă Oltul larg, mânându-și apele spre a lovi temelia albă ale zidurilor mănăstirii, într-un amurg al anului 1842, au constituit motiv de inspirație artistică și literară. Grigore Alexandrescu poet fruntaș al generației 1848 evocă în versuri avântate figura și personalitatea lui Mircea cel Bătrân, legate de ctitoria sa de la Cozia, "Umbra lui Mircea la Cozia."

„ Ale turnuri umbre peste unde stau culcate,
Către țărnul dimpotrivă se întind, se prelungesc
Ș-ale valurilor mândre generații spumegate,
Zidul vechi al mănăstirii în cadențe îl izbesc."

Trecuți de Cozia, pădurea ce se prelungește în dreapta de la poalele dealului Pisorea transformată în „Parcul național al Căciulatei”, ne aduce miros mineral. De aici Cântecul Oltului se apropie de sfârșit, odată cu popasul nostru la Călimănești. Povestea scrisă în piatră se încheie aici. Epopeea Oltului își deapănă însă mai departe firul, spre miazăzi, grăbindu-se la întâlnirea cu bătrânul Danubius.

Drumul roman pe Valea Oltului

Calea ferată - Simeria - Petroșani - Târgu Jiu

După anul 1848 guvernul habsburgic de la Viena, interesat să-și mențină supremația economică, politică și militară, hotărăște extinderea rețelei de căi ferate care să facă legătura între Arad și Alba Iulia.

Frații Rotschift din Viena, împreună cu baronul Haber, reprezentant al societății „KRONSTADTTER BERGBAUVEREIN” (Societatea de Mine și Furnale Brașov) obțin concesiunea construcției căii ferate Arad – Alba Iulia și a ramificației Simeria – Petroșani, constituindu-se pentru executarea acestor lucrări în societatea „ELSŐ ERDÉLY VASUT R.T. (Prima Cale ferată din Transilvania) avându-l ca președinte al Consiliului de Administrație pe contele Otto Chotek. Lucrările de construcție au fost încredințate firmei vieneze a baronului Klein, care, între 24 aprilie 1867 – 22 decembrie 1868 execută această lucrare, care împreună cu ramificația Simeria – Petroșani se încadrează în vasta activitate de construcții feroviare din deceniile 7 și 8 ale secolului al XIX-lea.

După 43 de ani de la prima cale ferată construită în lume în Anglia (1825), în septembrie 1868 trece prin gara Deva, venind de la Arad, cel dintâi tren tras de o locomotivă cu aburi condus de mecanicul Martin Gross, eveniment ce a constituit o senzație nemaipomenită. Țăranii și târgoveții vedeau în „carul cu foc” o adevărată minune drăcească.

Statul austro-ungar și Societatea Brașoveană de Mine și Furnale, interesate în deschiderea și începerea exploatarei cărbunilor din centrul și estul Văii Jiului se implică în construcția ramificației de cale ferată Simeria – Petroșani. Baronul Haber, reprezentantul societății brașovene intră în legătură cu inginerul Freund – constructorul tronsonului Deva – Orăștie, făcându-i oferta pentru executarea acestei ramificații. În anul 1864 inginerul Freund prezintă primul său plan al căii ferate care pornea din Deva, trecea prin Hațeg,

Merișor, Dealul Băbii, Vulcan și de aici la Petroșani. Urmare acestui plan, vechea așezare de sub cetatea Devei urma să devină un nod de cale ferată cu depou pentru locomotive, ateliere de reparații ale materialului rulant, lucru care însă nu a fost pe placul nobilimii locale. Statul austro-ungar aprobă planul inginerului Freund cu amendamentul ca ramificația liniei ferate să se facă de la Simeria, care devine, astfel, nod de cale ferată construit în hotar cu câmpul de la Simeria Veche, Biscaria și Săulești. Aici apare „colonia Simeria”, care, în 1890, devine sat cu 485 de locuitori, iar în 1911 cu 4250 locuitori.

Este demn de menționat faptul că proiectantul Freund, a studiat de la început posibilitatea ca această variantă a căii ferate să traverseze Carpații prin defileul Jiului, pentru a lega Țara Românească cu Transilvania, în care scop, în anul 1870, proiectantul a studiat și a făcut măsurători la Surduc – intrarea în marele defileu, iar adunarea generală a societății „Prima Cale Ferată din Transilvania” a împuternicit Direcția, la 17 mai 1871, să investească pentru această lucrare suma de 2 milioane florini.

Lucrările la calea ferată Simeria – Petroșani au fost demarate în anul 1865, întrerupte apoi în anul 1866 din cauza unei puternice epidemii de holeră și a războiului cu Prusia. Lucrările sunt reluate în anul 1868, continuând până la Pui.

Proiectul inițial, întocmit de inginerul Karda, întrucât prevedea cheltuieli foarte mari pe porțiunea Merișor – Vulcan, l-a determinat pe inginerul Polansky să întocmească un nou proiect, care prevedea continuarea lucrărilor pe varianta Merișor – Bănița – Peștera Bolii – Petroșani. Noul proiect a redus costul lucrărilor cu 50%.

Proiectul odată aprobat, se dă imediat în execuție firmelor conduse de antreprenorii Klein și Seppel, iar lucrările în piatră și de artă sunt preluate de frații Martina Giovanni, veniți în Valea Jiului din provincia Udine – Italia, cu peste 3000 de muncitori specializați în lucrări de construcții, zidărie, lucrări de artă, cioplitori de piatră, cantonați în majoritate în coloniile construite la Bănița și Merișor. Dintre acești muncitori, mulți nu s-au mai întors în Italia, angajându-

se la realizarea construcțiilor care erau în curs de execuție în Valea Jiului.

La 18 august 1870, linia ferată Simeria – Petroșani, cu o lungime de 78,8 km, a fost dată provizoriu în circulație și a costat statul ungar 12 milioane forinți, iar cu lucrările ulterioare, cu dotările tehnice și materiale, s-a ajuns ca un kilometru de cale ferată să coste 136,850 florini.

Pentru exploatare, calea ferată a fost dotată cu 21 de locomotive cu abur, 64 vagoane pentru călători, 513 vagoane pentru transportat marfă, din care 123 erau destinate pentru transportul cărbunilor. Darea în folosință a căii ferate nu a însemnat și terminarea lucrărilor. Cum secția dintre Merișor și Crivadia prezenta un teren nesigur, unde scurgerea apelor provoca deseori alunecări de teren, a impus executarea unor lucrări suplimentare. Pentru lărgirea spațiului din gara Petroșani, care inițial avea doar 3 perechi de linii ferate, s-a lucrat mult timp, pentru îndepărtarea dealului pe care se află actuala Piață a Victoriei – ce ținea până la locul în care se înălța clădirea gării. Pentru aceste lucrări au fost angajați mii de muncitori, aduși îndeosebi din pusta ungară, precum și muncitori localnici de pe traseul liniei ferate, aceștia numiți în limba germană „bahnarbeiten” adică muncitori la calea ferată, care trăiau departe de familiile lor, duceau o viață grea, chinuită, ceea ce îi făcea să-și astâmpere necazurile prin cârciumi, dând naștere la multe scandaluri și chiar omoruri. Locuitorii băștinași nu au putut reține cuvântul bahnarbeiten, pronunțându-l deformat, ca „baraber” sau „barabă” și la feminin „barabină”, expresie rămasă până astăzi în vocabularul momârlănesc, (după cum veneticii îi numeau pe localnici „momârlani”).

Construcția căii ferate Simeria – Petroșani, ca și mai târziu a căii ferate Petroșani – Lupeni, a creat infrastructura care asigura posibilitatea unui progres rapid al mineritului în Valea Jiului.

Deși societatea „Prima Cale Ferată din Transilvania” dorea încă din 1870 să înceapă lucrările pe defileul Jiului pentru construirea liniei ferate Petroșani – Târgu Jiu, acest lucru nu a fost posibil Guvernului ungar, fiind interesat pentru construirea căilor ferate de pe Valea Prahovei, Oltului și a Cernei.

După construirea drumului de acces pe defileul Jiului între Bumbesti și Surduc, în anul 1924 a venit și rândul construirii căii ferate pe acest traseu, lucrare începută și întreruptă de mai multe ori. Până în anul 1940, din volumul total de lucrări a fost realizat doar 40%.

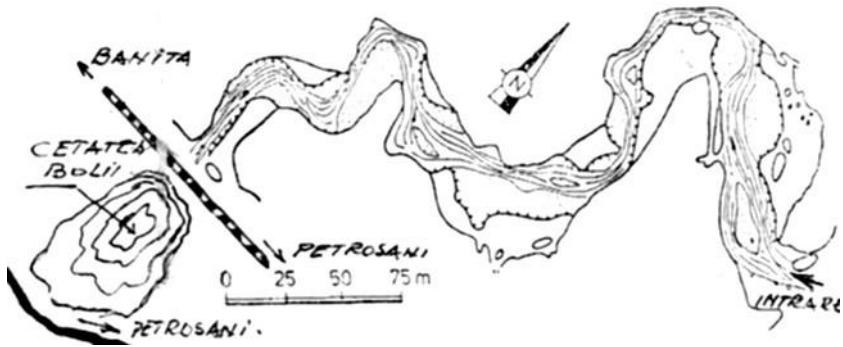
Ziarul local din valea Jiului „ADEVĂRUL” la 1 martie 1938 anunța cu majuscule: ” VOR FI REALUATE LUCRĂRILE DE CONSTRUCȚIE A LINIEI FERATE BUMBEȘTI – LIVEZENI”, pentru care, guvernul Gheorghe Tătărescu a alocat din buget 300 milioane lei. Lucrările reluate au fost atacate din două puncte: Meri și Livezeni, desfășurate pe o distanță de 17 km. În faza finală, lucrarea între Bumbesti și Livezeni măsoară 32 km, număra 32 de tunele cu o lungime de 8 km, 123 de poduri, podețe și viaducte, cel mai înalt având peste 30 m.

La aceste lucrări și-au adus contribuția peste 2500 muncitori, maiștri și ingineri angajați.

După 23 august 1944 această lucrare a fost declarată „lucrare de urgență”, fiind declarat de la 1 martie 1948 „Șantier Național al Tineretului”, care a mobilizat peste 28500 brigadieri din întreaga țară. Calea ferată a fost dată în exploatare cu mare fast la 30 octombrie 1948.

Între timp, calea ferată Simeria – Petroșani – Tg. Jiu a suferit multe lucrări de modernizare și perfecționări tehnice. Între Bumbesti – Livezeni au fost realizate o mulțime de lucrări de stabilizare a stâncilor, au fost construite copertine protectoare împotriva căderilor de stânci, linia ferată a fost complet reabilitată prin schimbarea traverselor și a șinelor care să reziste actualelor condiții de trafic. Între Simeria – Petroșani linia ferată a fost dublată cu o nouă cale, care să facă față traficului intens de transport, au fost săpate noi tuneluri între Merișor și Peștera Boli. În zona deluroasă terenul a fost consolidat, pentru a împiedica și preveni alunecările de teren, au fost construite poduri noi, iar cele existente au fost consolidate etc.

Astăzi, linia ferată Simeria – Petroșani – Târgu Jiu este o cale ferată modernă, electrificată pe întreaga ei lungime, care asigură un transport de persoane și marfă în deplină siguranță, în conformitate cu cerințele internaționale din domeniul transporturilor feroviare.

Peștera Boli (după Margareta Dumitrescu)

Peștera Boli

Dintr-o descriere contemporană reiese că Peștera Boli - de lângă Petroșani - putea fi străbătută călare pe toată lungimea ei, de la intrare la ieșire. Peștera se află lângă stația de cale ferată Peștera Boli, între Bănița și Petroșani, la confluența Jupânesei cu Balta Băniței. Deschisă în calcarele masive ale Dealului Boli la o altitudine de 720 m, peștera reprezintă un tunel săpat de râul Jupâneasa, lung de 455 m. Lungimea totală depășește 1500 m cu o diferență de nivel de minus 3 m - plus 24 m. La Bănița și Peștera Boli, pe la 1848, își aflau sălașul haiducii lui Rosza Sandor (care a murit, în 1878, în închisoarea de la Gherla).

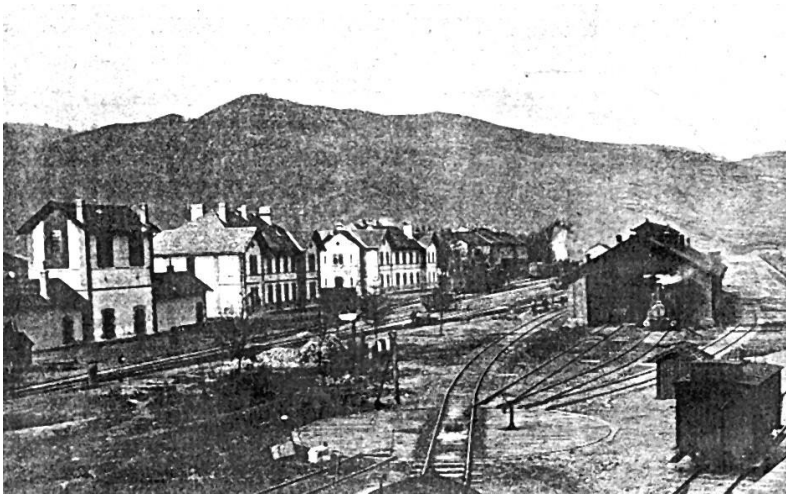

(Foto: 1918)

Peștera Boli

Gara și porțiune din traseul de cale ferată la Peștera Bolii

Gara Petroșani

Cetăți și turnuri de apărare la porțile Jiului

Descoperirile arheologice făcute în depresiunea Jiului în a doua jumătate a secolului al XIX-lea dovedesc că și acest spațiu carpatic a fost locuit încă din antichitate. Primele descoperiri în zonă sunt legate de numele inginerului Ion Bordan, angajat la construcția căii ferate Simeria – Petroșani, pasionat colecționar de antichități, și profesorului Gábor Téglás, director la Școala Normală Deva, director al Muzeului din Deva, care, împreună, între anii 1868 și 1888, au cercetat la Bolii, Petroșani, Petrița, Vâlcan și au scos la iveală mai multe obiecte de interes arheologic și numismatic, care acoperă o perioadă de timp ce începe din paleolitic – materialele din Peștera Bolii – și se încheie în secolul IV d. Ch.

Obiecte din os, coarne de cerb, oase de mistreț pietrificate, securi și alte unelte din piatră, fibule de bronz și de argint, o brățară de argint, mărgelile colorate din lut ars, un mormânt rudimentar cu două schelete, o lespede de mormânt roman, unelte de spălat aurul, morișcă pentru măcinat grâul, resturi de vase grecești, o statuie din bronz aurit – atribuită de Téglás lui Ares sau Alexandru Macedon – precum și un număr impresionant de monede romane și grecești din aur, argint, bronz, acoperind perioada secolului III î.Ch. – IV d.Ch.

O altă dovadă de viață este moștenirea lăsată din perioada daco-romană, de la care s-au păstrat obiceiurile și tradițiile țărănești, casa de locuit, uneltele folosite de țăranul român, îmbrăcămintea, dar și concepția locuitorilor acestei zone despre fericirea veșnică și nemurire, manifestate la fumigația care se face de ziua celor 40 de mucenici (9 martie). O influență posibil romană întâlnim în desfășurarea nedeilor organizate între Paști și Rusalii în fiecare duminică, dar în alte sate, la care însă participă lumea și din satele vecine, așezate răsfirat pe firul văilor sau risipite pe dealuri.

Aceste descoperiri, tradițiile populare, intensitatea comerțului și circulației pe drumurile transcarpatice de la Jiu, justifică pe deplin

existența la porțile acestuia a urmelor unor fortificații militare de apărare și a unor turnuri de pază a trecătorilor, drumurilor și vămuirea bunurilor, cum sunt cele de Bănița, de pe Dealul Bolii și de la Crivadia.

CETATEA BOLII – La 6 km nord de Petroșani, pe dreapta drumului național ce înaintează către depresiunea Hațegului, se înalță, înfiptă în deal, o stâncă alb-roșiatică de calcar, trei pereți abrupti; ascensiunea fiind posibilă numai din latura sud-vestică. Stânca poartă numele de CETATEA BOLII, aflată în imediata apropiere a peșterii cu același nume. Cândva această stâncă forma un singur munte, a cărui rezistență, de-a lungul mileniilor, a fost măcinată de apele diluviale, care, tăindu-l în două, au croit drum apelor pârâului Galbena și căii ferate care traversează prin marea despicătură de stâncă.

În creștetul stâncii, retezată de mâna omului, s-a creat o platformă artificială lungă de 35 m și lată de 17 m, pe care geto-dacii au clădit în scopuri defensive, turnul de cetate, despre care nu se cunosc prea multe date, în afara faptului că, la 1854, din construcția inițială mai exista spre est un zid înalt de 20 de „picioare” și altul de 10 „picioare”, iar spre vest un colț de zid.

Deși întregul munte era format numai din piatră, fortificația nu a fost ridicată din piatră locală de calcar, care, potrivit meșterilor constructori nu ar fi fost rezistentă, s-ar fi sfărâmat prea repede și n-ar fi rezistat în timp. Ca urmare, piatra necesară construcției a fost adusă de la Sântămăria de Piatră, gata cioplită în blocuri de 60 x 40 cm, unele prevăzute la un capăt cu coadă de rândunică și la celălalt capăt cu o creștătură, care asigurau legătura dintre blocurile de piatră. Blocurile de piatră de la partea superioară erau prevăzute cu șanțuri adânci de 15 cm și late de 3 cm, în care erau fixate bârnele care susțineau acoperișul fortificației, realizat din țigle, asemănătoare cu cele de Cipru. Rămășițe din aceste țigle au fost descoperite sus, pe platoul cetății și jos, la baza stâncilor.

Cetatea de pe vârful Bolii, precum și peștera de la poalele ei ofereau un adăpost excelent pentru depozitarea mărfurilor lăsate aici pentru păstrare de negustorii aflați în trecere peste drumurile transcarpatice. Depozitul natural păzit doar de câțiva luptători bine

înarmați, făcea imposibilă apropierea hoardelor prădătoare, care plăteau de cele mai multe ori cu viața încercarea de a ajunge în această fortăreață.

Ion Muslea, în „Albumul Szatmary”, pagina 1195, arată că pictorul a cercetat în anul 1841 această cetate, apreciind că numele acesteia – Cetatea Bolii – ar veni din latinescul „Castrum Decebalii” – lucru care, însă, nu corespunde realității, deoarece acest cuvânt este de origine curat românească, ce i s-a dat mult mai târziu și corespunde cu numele proprietarului acestor locuri.

Între anii 1854 – 1858, geograful francez Elisse Reclus, care a călătorit în Valea Jiului, a vizitat resturile cetății de la Bolii, făcând o descriere amănunțită atât a ținutului cât și a stâncii cu rămășițele cetății, în monumentală lucrare „Nouvelle geographic universale”, în 19 volume, apărută între anii 1875 – 1894.

În anul 1854, vicarul unit al Hațegului, Ștefan Moldovan, cu prilejul unei vizite la Petroșani, a urcat și în vârful stâncii, unde mai erau câteva urme pe care le-a măsurat cu pasul și cu palma.

În același an 1854, baronul Viktor Maderspach din Iscroni, susține că a văzut cu prilejul unei excursii la cetatea Bolii, într-o gaură de stâncă, două schelete umane fosilizate, duse apoi, probabil, la Budapesta.

În 1883 ruinele cetății au fost vizitate și de istoricul Teglas Gabor din Deva, dar acesta nu a mai găsit aici decât cărămizi și bucăți de pietre din blocurile de piatră din care a fost zidită cetatea.

Geograful Reclus și istoricul Teglas susțin că cetatea ar fi fost clădită de geto-romanii care populaseră acest ținut de pe Jiuri în măsură considerabilă. Teglas susține că cetatea avea un rol strategic militar, așezată aici pentru apărarea drumurilor transcarpatice care treceau munții din sud pentru a ajunge către Sarmizegetusa.

Documente ale secolului al XIV-lea vorbesc despre „Terra Harszoc cum pertinentibus suis” (Țara Hațegului cu pertinențele sale), care cuprindea, printre altele, anexe și depresiunea Jiului, iar importanța zonei este recunoscută de către regalitatea maghiară și exploatată în continuare, alături de „Terra Litva” (Țara lui Litovoi), fapt ce a creat cadru pentru Radu Popa, ca în lucrarea „Țara Hațegului”, să arate: „În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea

fosta cetate dacică de la Bănița, posibil să fi fost reutilizată prin repararea zidurilor căzute și construirea unui zid de incintă din piatră locală prins în mortar, iar în interior, probabil, au fost ridicate construcții necesare habitatului, în scopul instalării aici a unei garnizoane, ca o încercare a regalității maghiare de a controla accesul dinspre sud spre bazinul Streiului și de desprindere a Țării Hațegului de sub conducerea voievodului Litovoi.

În 1868 încep lucrările la calea ferată Simeria – Petroșani. Descoperind resturile cetății din vârful stâncii, muncitorii au doborât zidurile rămase în picioare și au întrebuințat blocurile de piatră la zidirea podului de lângă gura peșterii Bolii și a tunelului din apropiere. Multe dintre aceste blocuri au fost duse la Petroșani și folosite la construcția unor clădiri. Astfel de blocuri se regăsesc și astăzi în fundația bisericii ortodoxe.

Se pune întrebarea: de unde „CETATEA BOLII”? Incontestabil, acest nume apare după anul 1414, când regele Sigismund al Ungariei a donat proprietăți nobililor din Țara Hațegului, printre care se afla și nobilul Bolea din țara Zarandului, care a primit proprietăți de pământ și de păduri în acest ținut. Este posibil ca pe vremea romanilor acest loc să fi purtat numele de „Castrum Decebalii”, după cum susține pictorul Szatmary- fapt, mai puțin verosimil, rămas nedovedit până astăzi.

Concluzia logică vine de la Sebastian Stanca, care, în monografia geografică și istorică a Petroșaniului, susține că numirea stâncii vine din secolul al XIII-lea, când familia nobilă Bolea din Zarand și-a întins posesiunile și asupra Văii Jiului, punând stăpânire și pe stânca de la Bănița, atribuindu-i denumirea de Cetatea Bolii.

TURNUL DE PAZĂ „CRIVADIA”

Documentele vremii confirmă faptul că exploatarea aluvionară a aurului era o preocupare a locuitorilor de pe cele două Jiuri, dovedită în anul 1493, când regele Vladislav al Ungariei donează nobilului Kendeffi bunuri de pe cele două Jiuri, păduri, pământ, livezi, fânașuri și „locuri de spălat aur”. Culegătorii de aur

aveau obligația de a preda 10% din materialul prețios obținut. Un alt document, emis la 20 noiembrie 1513, obliga spălătorii de aur ca produsul muncii lor să fie preschimbat numai pe domeniul Hunedoarei, prin margraful Gheorghe de Brandenburg, ce se bucura de acest privilegiu, lucru ce nu a fost însă respectat de către nobilii din zonă.

Voievodul Transilvaniei Petru de Pereny a dat ordin oamenilor săi să adune tot aurul spălat în valea Jiului și să-l ia în seama lui. În acest scop construiește între anii 1528 – 1529, la Crivadia, turnul de pază și control, unde își pune oamenii să adune vama de la cei care treceau din țara Românească în Țara Hațegului și invers, și să adune aurul datorat de culegătorii de aur din Valea Jiului.

„TURNUL DE LA CRIVADIA”, numit și Turnul Jidovilor, se înalță pe marginea stâncoasă a pârâului Merișor, limita la sud și est de valea adâncă și abruptă a acestui pârâu, de povârnișul stâncos și abrupt al terenului, iar spre nord și vest (singura poartă accesibilă) de șaua domoală a dealului; turnul străjuia, începând probabil din secolul al XIV-lea, vechiul drum de legătură dintre Transilvania și Țara Românească care trece peste Dealul Babei și Pasul Vâlcan.

Monumentul construit din pietre de calcar, legate între ele cu mortar, cu ziduri care se mai păstrează și astăzi, atinge înălțimea de 20 m și are formă perfect circulară, cu diametrul de 13 m.

Suprafața exterioară, tencuită, a turnului, nu are alt decor decât o sprânceană în partea de sus. Intrarea în fortificație se afla în partea de nord și se situează la înălțimea de 2 m față de suprafața solului, accesul făcându-se cu o scară mobilă, astăzi dispărută.

Apărarea fortăreței dinspre vest și nord era asigurată de 7 creneluri cu ambrazuri (deschizături pentru armele de foc) situate la o distanță de 1 – 1,5 m unul de celălalt. Partea de sud-est, protejată de terenul accidentat, nu reclamă amenajări speciale pentru apărare. În interior, partea superioară a zidului era prevăzută cu un parapet de strajă, construit din lemn, cu înălțimea de 1 m și lățimea de 0,8 m, astăzi dispărut.

Potrivit unor date făcute cunoscute de mai mulți autori, între anii 1512 – 1517 culegătorii de aur din valea Jiului adunau mai mult de jumătate din aurul preschimbat în comitatul hunedorean. Astfel, în

anii 1512 – 1513 din cele 184,32 mărci și pisete de aur preschimbat, 115 mărci de aur, respectiv 62%, proveneau din Valea Jiului, iar în anul 1517 din 95 de mărci sibiene (=19,57 kg aur) Valea Jiului dădea 45 de mărci de aur, de calitate bună, respectiv 20,5 – 21 karate.

Turnul de pază și control de la Crivadia ridicat între anii 1828 - 1829

Crivadia astăzi: - drum și viaduct peste apele Crivadiei și ruinele cetății

Bibliografie

- BADEA, L. Județul Vâlcea, 1970
- RUSENESCU, L.
BARON MIRCEA Cărbune și societate în Valea Jiului, Ed. Universitas, Petroșani, 1998.
- BUTILEAN, D.D. Problema defileului Oltului, 1943
- GEO BOGZA Trei călătorii în inima țării - Cartea Oltului, Ed. Tineretului, 1951.
- CONEA ION Țara Loviștei, Buletinul Societății de geografie, 1934.
- Plaiul și muntele în istoria Olteniei, Oltenia, Volum jubiliar, 1934.
- Munții Lotrului, Buletinul Societății de geografie, 1928.
- CUCU, V. România - Ghid atlas al monumentelor istorice, 1979, pp. 238-270; 480-486.
- MARIAN ST. Vâlcea - Ghid turistic al județului, 1976.
- COLECTIV Urme și poteci, Ed. U.C.F.S
- CARPEN, I.D. Mănăstirea Cozia, 1966,
- DAVIDESCU, M. Valea Oltului - Defileul Turnu Roșu - Cozia, Ed. Meridiane, București, 1968.
- IANCU DORIN Albumul Szatmari pag.1195
- ION MUSLEA Carpații sud-estici, 1983.
- MIHĂILESCU, V. Valea Jiului, Ed. Enciclopedică, București, 1976.
- MATEI, H.
- ORCHIDAN, N. Văile transversale din România și importanța lor, Studiu geomorfologic, Ed. Științifică, București, 1978.
- POPESCU, M. România în izvoare geografice și cartografice, Ed. Științifică și enciclopedică, București, 1978.
- SPINENI
- PREDA, I. Valea Jiului, Ed. Sport -Turism, 1985.
- PASERE, D. Vâlcan, Colecția Munții noștri, București, 1974.
- POPESCU NAE Parâng, Colecția Munții noștri,

RĂDOI ATHENA
STOICA, D.

RUSINARU, E.A.
ȘUIAGA VICTOR
STANCA
SEBASTIAN
TUFESCU
VICTOR

TEGLAS GABOR

VÂLSAN, G.
VAIDA LUDOVIC

București, 1979.

Valea Oltului, *București, 1959.*

Gorj - Ghid turistic, *1973.*

Deva - Contribuții monografice, *1968*

Petroșani - Monografia geografică și istorică

Depresiunea Petroșani, *Ed. Sport - Turism, București, 1962.*

A Boli hegy Petrosény mellett mint őskori erősség (Dealul Boli de lângă Petroșani) – Hunyad vármegyei Történelmi és régészeti Társulat – 1885-1856 p. 27-32

A Piski – Petrosény hegyivasut; Hunyad megyei Történelmi s. régészeti társulat 1882.

Descrieri geografice, *Ed. Științifică, 1964.* Prima cale ferată din Transilvania

Drumul Crucii

Stații ale Calvarului

